

TELU GU-S AVA R A D I C T I O N A R Y.

COMPILED BY

RAO SAHIB G. V. RAMAMURTI, B.A., M.R.A.S.
(Formerly Lecturer in History, Raja's College, Parlakimedi).

Published under the Authority of the Director of Public Instruction.

M A D R A S :
PRINTED BY THE SUPERINTENDENT, GOVERNMENT PRESS.

—
1914.

PREFACE.

ఇది తెలుగు మాటలకు సరి అయిన సవరమాటలు గల నిఘంటువు. చాలాదోట్లు సవర మాటలు వాక్యములలో ప్రయోగించి అవి యేలాగున వాడుక చేయడమో కనపర్చడమైనది. కొన్ని క్రియలకు వేరువేరుకాలములలో రూపములు ఎట్లా ఉంటవో కూడా తెలియజేయడమైనది. కొన్ని తెలుగు మాటలకు సరి అయిన సవరమాటలు దొరకనప్పుడు, తెలుగు మాటల అర్థము మాత్రం సవరమాటలలో చెప్పడమైనది.

“దేవత” అనేమాటకు సవరలు వాడుక చేసే మాటలు వ్రాసి, సవరలు కొల్పే దేవతల శ్లోకములు 72 చేర్చడమైనది. ఏ దేవత ఎట్టిదో వివరముగా తెలియదు. ఉదయమునుంచి సాయం కాలము వరకు సూర్యుడిగమనము పట్టి వేశతెలియజేసే మాటలు సవరలు వాడుకొంటారు; అవి అన్ని “సూర్యుడు” అనే మాటకింద చేర్చడమైనది. ఆడవాళ్ళూ, మొగవాళ్ళూ చేసు కొనే ముస్తాబును గురించిన మాటలు “శృంగారించుకో” అనే మాటకింద చూచేది. ఈ లాగా “కూర”, “బట్ట”, “కుండ” మొదలైనమాటల కిందనేవాటి విశేషములు చూచుకొ నేది. సమాసార్థములుగల తెలుగుమాటలకు సవరమాటలు వ్రాసినప్పుడు ఒకమాట కింద వ్రాసి నవే ఇంకొకమాట కింద వ్రాయవలెను, గనుక, ఏదో ఒకదాని కిందవ్రాసి అవి చూచుకోవలెను అని తక్కినవాటి కింద చెప్పడమైనది.

కొన్ని సవర వాక్యములకున్న, సమాసములకున్న, ముక్కముక్కకు అవయవార్థము చెప్పి, భావముకూడా చెప్పడమైనది.

సాధ్యమైనంతవరకు సవరమాటలకు వ్యుత్పత్తి కనపర్చడమైనది. ఇది వ్యాకరణములో విఫలముగా చెప్పడమవును.

సవర మాటలకు ఈ కిందనుచెప్పిన చొప్పున రూపాంతరములు కలుగుతవి. కొన్నిటికి మాత్రమే రూపాంతరములు ఈ నిఘంటువులో చెప్పిఉన్నా, తక్కినవి సులభముగా గ్రహిం చవచ్చును. సవరభాష మాత్ర భాషగా మట్లాడేవారితప్ప ఇతరులు రూపాంతరములు కల్పించి వాడుక చేయలేరు. ఈ కింద కనపర్చిన పట్టీలు వాడుకలో ఉన్న రూపాంతరములు గ్రహిం చడానికి వనికి వస్తవిగాని, వాడుకలో లేనివి కల్పించడానికి వనికిరావు. సవరవాళ్ల వాడుకే ప్రమాణము. కొన్ని గ్రామములలో ఒకవిధమైన రూపమున్ను మరికొన్ని గ్రామములలో మరి ఒకవిధమైన రూపమున్ను విసబడను. మాటలో ఉన్న పర్లములలో కొందరు ఒక లాగున, మరికొందరు వేరే ఒకలాగున, ఊది పలకడముచేత ఉచ్చారణలో భేదము కలుగుతుంది.

రూపాంతరములు :-

- (a) ఇ — ఎ : ఇరా — ఎరా.
 ఉ — ఓ : జామా — జొమా.
 ఇర్ — ఊర్ : పిర్తాఇ — పుర్తాఇ.
 ఉ — అ : ఉరుక్షేతాఇ — అరుక్షేతాఇ.
 కు — తు : కుంపెడా — తుంపెడా.
 గ — డ : ఇగ్-గోక్షే — ఇడ్-డోక్షే.
 డ — జ : డీమానా — జీమానా.
 ఇ — జ్జ : బొఇ — బోజ్జ.
 ఇ — న : ఇజ్జే — న్యే.
 జ్జ — న్ : డజ్జిక్ — డజ్జిక్.
 డ — ర : బిడా-బిరా; తుడ్డు-తుర్దు.
 న — ల : నేబు — లేబు.
 : తరోజల్ — త్రోజల్.
 : అనిక్ — మొనిక్.

హ్రస్వ, దీర్ఘ : గొపారి — గోపారి.

కొందరు పలికినప్పుడు కొన్ని మాటలకు అకారము పూర్వమందున్నట్లు ఉంటుంది.

నిఘంటువులో ఒక రూపము కనబడకపోతే రూపాంతరముగల మాట గ్రహించుకొనేది.

(b) కొన్ని మాటలకు కొసను “అన్” స్వార్థమంటే చేర్చడము కద్దు. అప్పుడు “బోఇ” అనే మాటవంటి ఇకారాంతముల “ఇ” వర్ణము “జ” అవును. ఉ॥ బోఇ - బోజ్; బండ్రాఇ - బండ్రాజ్; మరి కొన్నిటిలో “అన్”కు ముందుగా “క్ష” చేరును. ఉ॥ జా - జాక్ష; ఒంతి - ఒంతీక్ష.

(c) అనేక మాటలకు పదచుధ్యమంటే, అనగా మొదటి హల్లుకున్న దాని తర్వాత ఉండే అచ్చుకున్న మధ్యను, “అక్”, “అర్”, అక్ + అర్ = అన్ అర్ = అన్ అర్, “అప్” చేరి రూపాంతరములు (ఒకప్పుడు అధకములో భేదము కలిగేట్లుకూడా) వాడుకలో కనబడతవి. ఉ॥ గా - గనా - గరా - గక్త్రా; గొఇ - గరొఇ - గక్త్రొఇ - గక్త్రొఇ. డేనా - డేనేనా. మాటకు మొదటను అచ్చు ఉంటే, దానికి పూర్వమే “అన్” వస్తుంది. ఉ॥ ఇ - అని.

(d) సమాసములో మార్పులకు ఉ॥ కినా - సుడా - కిడే.

ఇటువంటి మార్పుల తత్త్వము (Philology) “ఫిలోలజి”ని అనుననొక కళతో వలసినది.

సాధారణముగా లోకులు వాడుకొని తెలుగుమాటలు ఈ నిఘంటువులో వ్రాయలేదు. మారుమూల మాటలకుగాని సంస్కృత మాటలకుగాని వాటికి సరియైన మామూలు తెలుగుమాటను వట్టి సవరమాటలు గ్రహించేది.

ఈ నిఘంటువులో వాడుక చేసిన సంకేతములు :—

ఉ॥ ఉదాహరణము, ఉత్తమపురుష రూపము.

వీ॥ వీకవచనము.

ఓ॥ ఓడభాషలోని మాట.

కా॥ కా॥ కాప సవరమాట.

గు॥ గుణపురం సవరమాట.

చూ॥ చూచుకొనేది.

తె॥ తెలుగు మాట.

ధా॥ ధాతువు.

ప్ర॥ ప్రధమపురుష రూపము.

ప్రా॥ ప్రాధానాధిక రూపము.

బ॥ బహువచన రూపము.

భూ॥ భూతకాల రూపము.

భూ-వి॥ భూతాధిక విశేష్యము. ఉ॥ “బుష్” అనే మాటనుంచివచ్చిన “జనుష్”

అనేరూపము “తినినది” అని భూతాధికమైన విశేష్యరూపము.

మ॥ మధ్యమ పురుషరూపము.

మొ॥ మొదలైనవి.

వ॥ వర్తమానకాల రూపము.

రా॥ రామగిరి సవరమాట.

రూ॥ రూపాంతరము.

(?) స్పష్టము కాదు; ఇంకా పరిశీలించి కనుక్కోవలెను; తెలియదు అని భావము.

() ఇటువంటి బ్రాకిట్ల మధ్యను వ్రాసినవి సవర మాటలయితే, కొన్నిచోట్ల మాహా-
తరములనిస్తే, మరికొన్ని చోట్ల అథకము బోధపడడానికి ఉంచినవనిన్ని గ్రహిం-
చేది ; తెలుగు మాటలు అయితే అథకము స్పష్టము కావడము కోసము చేర్చినవే

గ్రంథములు లేని సవర భాషవంటి భాషకు నిఘంటువు వ్రాయడము ఎంత కష్టమై-
ఉండునో, తెలిసినవారు, ఈ నిఘంటువు సంపూర్ణమైనది కాదనిన్ని నిర్దృష్టమైనది కాదనిన్ని ఆక్షే-
పించక, లోపములు పూర్తిచేసి, తప్పులు దిద్ది, మన్నించగలరని నమ్ముతున్నాను. దేహదాన్యము,
ధనబలము, తీరుబడి, పెద్దల ఆదరణ, మిత్రుల తోడ్పాటు, చాలా కలిగి ఉంటేనే ఇట్టి కార్య-
ములు చక్కగా కొనసాగుతవి. ఇవి నాకు లేకపోయినవి. తెలుగు భాషకయినా ఇది సరకు-
సరి అయిన నిఘంటువు వ్యాకరణము ఎవరూ వ్రాయలేదు. నాలుగైదు శాస్త్ర విగ్ని, చేర్చా-
ఉన్నవనిమాని, ఒకమూల పడవేసి, తిరిగితిరిగి పూనుకొని, ఎన్నో విష్ణుమురుకలిగినా, ఆంధ్రం-
చినది ఏవో ఒక లాగునయధాశక్తిగా కడు తేర్చుకలిగినాను. ఇది భగవంతుని ప్రేరణవల్లనే
అని నానమ్మకము.

ఈ గ్రంథము చిత్తుకాపీలు సవరించి మొదట ను॥ మునిడన్నం కుమారస్వామి కవి
గారున్న, రత్నాత మ॥ బలివాడ నారాయణప్పడు పబ్బాయుడుగారున్న శాస్త్ర ప్రాశస్త్యాన్ని
ఏమీ ప్రతిఫలం కోరకుండా నాకు సాహాయంచేసిన ఈ ఇద్దరు స్నేహితులున్న నాకు వందనీ-
యులు. నా కుమారుడు వెంకటసీతాపతి, బి-ఎ, ఎల్-టి, వ్రాతప్రతులు ప్రాశస్త్యము దిద్దిపెట్టి
కొంతమట్టుకు నాకు శ్రమ తగ్గించినాడు.

విజయనగరము,

మి 15 వి ఉనవరి 1914 సం॥ రం.

ఈశ్వరార్పణమస్తు !

గిడుగు వెంకటరామమూర్తి.

నవరా నిఘంటు.

అ.

అంకిలి. డరజ్, డనజ్. గనుర్ డరజ్ ఇరా
ఇతె=వాన అడ్డు వచ్చినది.

అంకిళ్లు. తనాలూ.

అంకుడు. కరనేబ్. (రూ) కరేడానేబ్. కర
డోల్ కొప్పల్ పత్తేజి-అంకుడాకులు దొ
ప్పలు కుట్టుతారు.

అంకురము. బుడజ్. అనెబ్=చెట్టు. బినూతా=
నారు.

అంకురించు. బుడజ్. అబఇ బుడజ్ల-గింజ
మొలిచినది.

అంక. అంక అనిడ్.

అంకము. గోనె. (తె)

అంకవేసుకొను. యుమ్నా.

అంగ. తనొంప.

అంగడి. బజారన్.

అంగమొల. ఉర్దీడన్ ; బడోజ్ సు.

అంగిలి (అంగుడు) గనేల్ తి. రంకి జీన్నే తె గ
నేల్ తి=మెతుకు అంగుడుకు అంటుకొన్నది.

అంగీకరించు. ఒడేయా.

అంగు. లజా. మండ్రా సిండ్రీన్ అయోద్లన్
తిండ్రొఇలె ఇరేతె=మనిషి బట్ట వల్లవా
టుగా వేసుకొని అంగుగా (అందముగా)
వెల్లి నాడు. తిండ్రోఇ. తింకుడోఇ.

అంగుటము. అబాబ్ సీ.

అంగుళము. అంగుడం (తె)

అంచనా. అన్ననా (తె)

అంచు. డారా. కుండి డారా=క తి అంచు.
అతోరా. సిండి అతోరా=పంచ అంచు. డంకి
అతోరా=కుండ అంచు. అతోరా సేజ్ బాస్
పుత్రె=పంచ అంచు వద్ద చిరిగినది. కొక్కొ
జ్. కొక్తొజ్ రేజ్ గత్రె=తాతి అంచు
తగిలినది. మసేజ్. తజోర్ మసేజ్ డకూతే
నాఇ=దారి చివరను ఉంటాను. గనో
డోజ్. అసేబన్ గనోడోజ్ లేజన్ ఓంతి
గోజేతె=చెట్టు చివరపట్టుకూర్చున్నది. డండి.
కింతాల్ డండి అల్డుజ్ల=గోడ అంచు
విరిగినది.

అంజ. అడమ్, తుయె.

అంజనము. కాకతె (కా. స.) ఏ నెలూ! ఊనమ్
పాన్ పాలె, కుయాన్ కుఇలె, మన్నమ్
కాకతేనా=ఓపడుచా! నీజుత్తు దువ్వుకొని,
కొప్పపెట్టుకొని, నీ కండ్లకు కాటుకపె
ట్టుకో.

అంజలి. అడోబన్. ఉంతా మండ్రా గర్ గారిం
తెడొ అడోబన్ జండుమ్ తియా=అ
మనుష్యుడు యాచించినాడు గనుక దోసె
డు గింజలు ఇయ్యి. అడోబ్లె తియా=దో
సిలితో ఇయ్యి. డనోబ్. బాగు డనోబ్=
రెండు దోసిళ్లు. డండ్రోబ్. (రూ.)

అంజె. తనూజ్ ప (ధాతు. తుజ్ ప. భూ. వి. త
నూజ్ ప) మండ్రా తుంపాలే జిబ్ జిబ్ లాగ
ఎర్నా ఇతె=మనిషి (బాగరవేసి) అంజవే
సి వేగము వేగము పరిగెత్తి వస్తున్నాడు.

అంట. కరజ్. ఖాన్ ఇర్తాఇగామ్ లె అనిన్
అమన్నాత్తుల్లాఇ అపుజ్లకరజ్, బాడీ ఒడె
సుసుబ్? =నేను వస్తానని నీతో వాడు
చెప్పినది నిజమా అబద్ధమా? కన్డ్రజ్.

అంటకట్టు. అజీలె తొబాడా; బబత్తొబాడొ.
పడమోల్, ఉడాబ్, కరెడోల్ రు
క్కులె అజీలె తొబాడా=మోదుగాకు,
మామిడాకు, అంకుడాకు కలిపి అంటకట్టు.
ఎరండీబ్ బబత్తొ బాల్లె సతాడి పడా=
అన్ని ఆకులు అంటకట్టి విస్తరి కుట్టు.

అంటిచెట్టు. కింతెసేబ్. కింతెగల=అరటిగొల్.
కింతెపడి=అరటిపెడ. కింతె అత్తారా గు
ర్=అరటి పళ్ల గొల. చూ. అరటి.

అంటించు. అజీడా, అజీతాఇ (వ. ఉ. ఏ.) అ
జీడేతె. (భూ. ప్ర. ఏ.) అనజి (భూ. వి.)
సిండిన్ యగా-సాయ అజీలె=బట్టకు నల్ల
రంగు అంటించినావు. బత్ (ధా. బడ్)
బడా, బత్తాఇ, (వ. ఉ. ఏ.) బడేతె. (భూ.
ప్ర. ఏ.) బనడ్ (భూ. వి.) అనిన్ డోజ్-
ఖాన్ జొబ్బాన్ బడింతె=వాడు నాకు
బురద అంటించినాడు. గతర్ (ధా. గతర్)
గతరా, గతర్తాఇ (వ. ఉ. ఏ.) గతరేతె.

(భూ. ప్ర. ఏ.) గనతర్ (భూ. వి.) ఆమ్
ఇజాబాతె తుఇతుఇలె, జంతుఆ ఆహోజన్
గత్రై=కోల వింటితో ఎగసినాడు, జంతు
పుకు తగిలినది. (జనిడ్, జరిడ్, జన్రిడ్.)
అజాబ్ (ధా. జాబ్) అజాబా, అజాప్తాఇ,
(వ. ఉ. ఏ) అజాబేతె (భూ. ప్ర. ఏ),
అన-జాబ్. నీజన్ రడేతోడన్ అజాబేతె=
ఇంటికి నిప్పు అంటించినాడు.

అంటుకొని. జిల్లా.

అంటుజేను. అరైఈ.

అంటుపోగులు. కడుపి, కుడుపి. కొడుపి.

అండి. గనాఇ, గఇ, గెనాఇ, గిగితోజన్ ఆఇ
బ్బా, గఇ=అట చూపుకు వెళ్ళామండి.
జాబా, గాఇ=రండి.

అంత. కుడుబ్. రనా, రుప్పా, తక్ లి, బాజ్లల్
జండ్రుమ్ కుడుబన్ తితైఇ=బంగారు,
వెండి, అవులు, గేదెలు, గింజలు, అన్నీ
ఇస్తాను. 2. అల్లాఇ. మండ్రాంజల్లాఇ=మను
షులు అందరూ. 3. ఎరండి. ఎరండిమండ్రా
ఎన్నగొఇ అపుజ్జెజి=మనుష్యులందరూ ఈ
లాగు అంటారు. కుడుబ్ కడుబ్. (నానా
జనులు) 4. డిత్తై. డిత్తై అలామ్ తిత్తమ్=
అంత గడ్డిఇస్తాను. (పరిమాణము.) 5. డిన్నై,
ఇంత. డక్కైతె. డక్కైతె అతాజ్జే=ఎద్దు
అంతది. డక్కైన్నై రబాల్ డక్కైతె
మరజ్జే=ఇంత పిల్లవాడంత పిల్లవాడుగా
పెరిగినాడు.

అల్లఇ. మండ్రాన్ జల్లాఇ ఎడ్కాలై డకూనే
లేజి=మనుష్యు లందరు సంతోషముగా
ఉండుదుగాక.

అంతట. తెతెసిల్లై. సిక్కొఇ. ఆ'తీకి (చూ.)
అందుమీద. ఉంతాఅకీడి=అప్పుడు.

అంతము. నను (ధా. నూ). బరు బారా నూ
లై=కొండ పని అంతమైనది. మనేజ్; మనే
జ్ నీజ్=కొస ఇల్లు. గుడి; గనాఇ గుడి
లై=దుంపలు సరిపడినవి. గొడోజ్. డండి-
(చూ) అంచు. (చూ. ముగియు-అయి
నది.)

అంతరించినది. మాయాలై. జండ్రుమ్ మాయా
లై=గింజ లంతరించినవి.

అంతె=డిత్తై.

అందక. గతరి-గతరాజ్ అపురాడా కన్కల్
డేలై=నాడు ఊపిరి అందకగింజకొన్నాడు.
అందు. (చూ. అంగు.) బంగ్గా, లంగా,
అంబసె.

అందరు. కుడుబంజి. కుడుబన్. ఎరండి అల్లాఇ.
అందాకా. జరాఒఇ. జరాఒఇ మబ=అందా
కాపద. తెత్తెసిక్కొఇ. డిత్తెసిక్కొఇ (కా
లము).

అందికొను } ఒళ్ళో భూబ్. ఉంతాతోడోరన్
అందుకొను } ఒళ్ళూబా=ఆగంప అందుకో.
ఒళ్ళూబ్తాఇ. (వ. ఉ. ఏ) ఒళ్ళూబేతె. (భూ.
ప్ర. ఏ) అనొళ్ళూబ్ (భూ. వి). జా. మా
డా పత్తి జాఆ=అటకపై కుండ అందుకో
జాతాఇ. (వ. ఉ. ఏ) జాయేతె. (భూ.
ప్ర. ఏ) జన. జన్దై. (భూ. వి) ఉఆఇ.
బియోజి బరాబాన్ ఉఆఇనా=రేపు పనికి
అందుకో. అజలఇతాఇ=పనికిందించుతా
ను. ఎర్ అనుఆఇ. అందలేదు.

అందియ. అండిదొక్కా. (గు); అండిదుక్'ఆ.
డగ్గర (కా. స.). పరజడ్డా,

అందు, ఉఆఇనా. బారాన్ ఉఆఇనా=పనికి
అందు. లేజన్; లోజన్. ఉంతా మండ్రా
నీజ్ లోజన్ డకు=ఆ మనుష్యుడు ఇంటిలో
ఉన్నాడు. బా; బాన్. బరుబాన్ నార
జా ఖాన్ గిల్లాఇ=కొండవద్ద నారింజచెట్టు
నేను చూచినాను. ఆమజన్. కుడామజన్
ఆజల్ ఎర్జనోంతో=పొయ్యిలో నిప్పు రాజ
లేదు.

అందుకొను (చూ. అందికొను.)

అందుమీద. 1. తీకి. గనుర్ గనురై; తీకి లాబా
లుడోజ్జై; ఉలామ్లై డకు=వర్షము కురిసింది;
అందుమీద భూమి నాని చల్లగా ఉన్నది.
2. కీకి. (కా. స.) 3. తెతెసిల్లై కనిమండ్రా
వంతె అమేవేతేడో ఉంతా నెలూ తెతె-
సిల్లై నోజ్ బాబా అమ్మెన్నో=ఈమను
ష్యుడు ఏమి చేసినాడోగాని ఆచిన్నది అం
దుమీద మగసమీద ఇష్టములేనిది అయి
నది. 4. బార్. బరుఅమజన్ తుజ్జెస్తాఇ ;
బార్ లాలూతెనాఇ; తికిజండ్రుమన్ బిరై
నాఇ=ముందుగాకొండ (లోని) చెట్టు చేమ
సరిపెట్టుతాను. అందుమీద పోదుదుప్పు

తాను. పిదప విక్రమములు జల్లుతాను. 5. సి
క్కిరి. అమన్ ఖేన్ ఇర్రాఇబెన్ సిక్కిరి,
అనిన్ ఇర్రాఇతె=నీవు నేను వచ్చినతర్వాత
వాడు వచ్చినాడు. 6. అఇంతెన్ (యా)
అఇంతెన్. గొల్లాజ్ మండ్రాంజి అల్లాఇ
అమజన్ బరూఖో అనురైజి; అయింతెన్
బరూ బారా తువైజి=గ్రామస్తులు అందరూ
ముందుగా కొండ దేవతలకు పండుగచే
స్తారు; అందుమీద కొండపని చేస్తారు.

అందువలన 1. ఉంతెనమ్మేలె. గనుర్ తె; ఉంతె
నమ్మేలె దాగా ఉండ్రూవయ్యాలై=వాన
లేదు; అందువలన ఎండ మిగులవేడిగా
ఉన్నది. 2. ఉంతేనాసన్. ఆమన్ పుర్పు
రైజ్; ఉంతేనాసన్. కితుజంజి సిన్నెత
మ్మజి. నీవు కొలిచినావు గనుక దేవతలు
నీ యెడల కనికరిస్తారు. 3. ఉంతేనప్పెలె.
తణ్ణీ జుమ్మెనెల్లెజి; ఉంతానస్సెలె సరొ
నెడెతె=పశువు మేసివేసినవి; అందుచేత
ఃరి (చేసు) పాడు-అయినది.

అందె (చూ. అందియ.)

అంధకారము. లూమొ. కాడుకా=అమావాస్య
పెంపేజ్ సంకియో=అసురసంజ, అర
పడ్డయల్ (అరమడ్+డయల్) అసురసంజ
కన్న కొద్దిగా గాఢమయిన చీకటి. ఒజోల్
=దీపాలు ముట్టించువేళ. ససర్ గడోజ్=
తెల్లవారగట్ల, మునుమును చీకటి. కన్న
మోల్=కోడికూతవేళ. అమజోలన్. సుడో
లీన్=తొలికోడి కూతవేళ. బనారోలిమన్
=మలికోడికూతవేళ. జేయోజ్=అరుదణో
యము.

అండి. గలెజి; జి; బాజి; గౌరవము తెలియజే
సే మాటలు. ఎర్బాగఇ, గలెజి=వెళ్లండి.

అంపకము. జంబాన్. ఆఇ జంజూఇజ్ బా
=వచ్చి నన్ను అంపకము చేయండి. జుజ్.
జుజ్-జుజ్ బూఇ=అంపకము అయిన స్త్రీ,
(కోడలు). జనుజ్. కూఇన్ కుయారన్ జీ
అసీజ్ జనుమ్ డేలె=కోడలిని మామగారి
ఇంటికి అంపకము చేయడమయినది.

అంబలి. సిత్రిపాదూ.

అకట=1. అబనూయుమ్ దాగె. 2. అనూ
యుమ్ దాగె తగల్గొనితె బారాతుబాన్-

తుబై ఇయ్యేలె, ముఅఇలె, అనూయుమ్ దాగె
=ప్రాద్దుటచుండి పనిచేసి చేసి అకటా అల
సినావు. అకటకట. ఇయ్యేలె. దారజన్
రబాలన్ ఆన్ తిడెతె ఇయ్యేలె ముసముస
అనూయుమ్ దాగె=పిల్లడు అన్నము జల్లి
వేసి-నాడు, అయ్యయో. ముసముస=అ
య్యయ్యో.

అకస్తాత్తుగ. అబోమూజ్. జూడా అబో
మూజ్ ఇర్రాఇతె=గెడ్డ అకస్తాత్తుగా వచ్చి
నది. కినా అబోమూజ్ ఇమేతే=పులి
హతాత్తుగా పట్టుకొన్నది. ముంబోజ్ బరు
అబోమూజ్ గలోలె=కొండశిఖరము అక
స్తాత్తుగా పడిపోయినది.

అక్క. కాకి.

అక్కడ. కొత్తె (అక్కడకు) తెత్తెన్, ఎడె
త్తెన్, ఒడిత్తెన్, ఒత్తెన్.

అక్కర. అకారా (తె). లూడా (ఓ). ఖేన్
అసాయాఇ=నాకక్కరలేదు.

అక్కిలింతు. ఇల్లాఇ. (ధా-ఇడ్+లూఇ) ఇ
ల్లాజా. (ప్రా) ఇల్లాఇతాఇ (వ. ఉ. ప.)
ఇల్లొ జేతే. (భూ. ప్ర. ప.) కింబోజ్నుమ్ ఇల్లొ
ఇసేతె= నీ కడుపు అక్కిలింతుకు-పోయి
నది. ఇల్లాఇతీజ్ కింబోజ్=నాకు కడుపు
అక్కిలింతుకు-పోయినది. కింతోఇపోజ్,
పింతోఇపోజ్. [పెంతోఇ (=వెల్లి)+కింబో
జ్ (=కడుపు)]. పింతోఇపాజ్నా=కడుపు
అక్కిలింతు పింతోఇపాజ్ లీజ్=నాకడుపు
వెల్లి అయినది. పింతోఇ పోజ్ తమ్. నీ కడు
పు వెల్లి అవుతుంది. పి ఇ పోజ్ తమ్ తె.
నీ కడుపు వెల్లి కానీ. పింతోఇ పోజ్ తీజ్
=నాకడుపు వెల్లి కానియ్య. అపింతోఇ పోజ్
తెనాఇ=నా కడుపు వెల్లి చేసుకుంటాను.

అక్రమము=ఎర్ని. డోనా. ఎర్నజ్. పాపమ్.

అగత్యము 1. బయా, ఇడమ్. లియ్యేల్, రీజ్.
2. అక్కరా.

అగపడు. (రజ్ ధా.); రబజా. రబజ్తాఇ.
(ఉ ప) రబజేతె (భూ. ప్ర. ప.) ఎ
ర్రనబజ్. బియోజి రబజా; అపుక్తాఇ=
రేపు కనబడు; చెప్పతాను. లజనా.
లజేతెనాఇ=కినపడుతాను. లజ్జెఇజ్జె=నా
కు కనపడినాడు. లజ్జెలాఇ=నేను కనపడి

నాను. కినా లజ్జలాఇ=పులి మాకు కనపడి
నది. మొజ్జా లనాజేతె=ఎవ్వరూ కనపడ
లేదు. గిత్తానా (ధా. గిఇ) మొయి గిత్తాలమ్
డో, బెర్నా అనపుజ్జమ్. ఇరమి గిత్తానా
=మొన్న కనపడినాపు; కబురుచెప్పలేదు;
ఎట్లుండి కనబడు. ఇత్తాఇడోజ్ అగిన్నా ఎ
=వస్తానుగాని కనపడవు. ముకానమ్మిజ్
అగిత్తాఇజ్=నీ మొగము నాకు కనపడ
దు. మడ్జేన్ అగిత్తాఎ=నాకు కళ్లు క
నపడవు. మన్నమ్ ఎజ్జా, ఉంతా నమ్మె
అగిన్నె=నీకు కళ్లులేవు అందుచేత చూడ
లేవు.

అగప.=కునర; కొబ.

అగవరచు (ధా. అసూసె, అపూసె.) అపూ
సె. అపూసెతాఇ. అపూసేతె. అనవ్
సూజె=కనవరచడు. ఎరనవ్ సూజె=ఇం
కా కనపరచలేదు. అపూసెగోజ్=కనప
ర్చుకు.

అగిసె.

అగు (ధా) డే. డేతె=అగును. డేలె=అయి
నది. ఎర్డని=ఇంకాకాలేదు. బారాఇన్
గడెల్లె. పగో గడెల్లె=ధాన్యమయినది. ర
బాలన్ మండ్రా గడెల్లె=పిల్లడు పెద్దవాడు
అయినాడు. బారా గడెల్లె=పని అయినది.

అగును. ఓ. గడెల్లె

అగారవము. (చూ. మర్యాద.)

అగ్గి. తొగె. బుఇ (పిల్లలముద్దుమాట). రడెతో.
కాలుతున్ననివ్వు. రడెతో రగఇడమ్ డకు
=కాలుతున్న నివ్వు యెర్రగా ఉన్నది.

అగ్గి-పుడక=అనార్-తో.

అగ్గి-పెట్టె=అనార్-తో-పేల్.

అచ్చంగా. సత్తజ్.

అచ్చ. పడి. పడిమార్=మొదటివాడు. మంచి
మనిషి. పడిరుజ్=మంచి బియ్యము. సర్దా
సోర్, బడూసోర్, కిన్ పెడేసోర్=అచ్చ
సవరలు.

అచ్చు. అసజ్ (ధా. తజ్) ఇయోల్ తజ్జేజ=
ప్రాతముస్తరవేసినారు.

అచ్చుకొను. డండ్రుల్ తీఇ

అబ్బాగ్రితిగా. అపజ్ కెరెడాలె.

అబ్బి. ఎగ్గి. కేమ్ (ధా. లేమ్) గాలాఇడో

కింపోజ్-లేబన్ ఎర్ల నేమ్=తిన్నానుగాని
కడుపులో జీర్ణముకాలేదు. ఎర్ లేమన్.

అజ్జానము. బుడ్డి-తె అనొగండి.

అటక. కుతరా. మాడా. పత్తిలిన్ మాడా-లం
కాన్ డక్కోఆ.=కుండ అటకపైని ఉంచు.
అటిక. బెసాడి; సండ్రబ్ పడజ్ (ఎంపుడు
కుండ)

అటు. (చూ) కొత. ఒత్తె. ఒడిత్తె. కొతె.

అటుకులు. 1. తజ్జారా (రూ) తజ్జా 2.
తజ్జాడన్.

అటువలె. 1. ఎత్తెగొఇ. 2. అన్ సోఇ. అమన్
అపుజ్జిజ్ అన్ సోఇ డకుతిజ్=నీవునాతో
చెప్పినట్లు ఉంటాను.

అటు మొగముచేయు. (ధా. ఒనేజ్) ఒసె
జ్జా. రజా గోగో కుర్రె ఎర్రె; ఒజ్జె గిబ్బా=
రాజు గుర్రముపైని కూర్చుని వెళ్లుతు
న్నాడు; అటు మొగమయి చూడండి.

అటువంటి. ఎత్తెన్న. ఎత్తెన్న మండ్రా ఎజ్జా=
అటువంటి మనిషి లేడు.

అటునైపు. 1. ఒండోలె. 2 ఒత్తె తజ్జిజన్
ఒండోలె ఎర్నెతె; ఒత్తెతెగిజా=ఆవు
అటువయిపు పరుగెత్తినది ఆవైపుచూడు
3. కొండోలె.

అట్ట. 1. ఉసాల్=పండొఇజెజ్జా జఇతాఉ
సాల్. 2. జనిడన్. తిత్తిజ్ జనిడన్
తిత్తిజ్=చింతపండు అడనాకియ్యి. తిత్తిజ్
జీన్నెతె=చింతపండు అట్టకట్టుకుపోయి
నది. 3. జని (ధా. జీ.) కడూడాజని తజ్జీ
జన్ తియా: గంజిపై అట్ట ఆవుకుపెట్టు.
రూ. జన్గి. కడూడాజి కిన్ సోరన్ జమ్
సెడేతె=గంజిమీది అట్ట కుక్క తినివేసి
నది. 4. లల్లర్. అడుబ్ లల్లర్ రమేజన్
జమ్ సెడేతె=పాలపై అట్ట (మీగడ) పిల్లి
తినివేసినది. అడుబన్ లల్లర్ మనాగామ్
డకు=వూల (మీగడ) అట్టరుచిగా ఉం
టుంది.

అట్టు. పోపో. పిత్త. ససర్ పి.

అట్టుకట్టెను. జీల్లె. జీనెతె. నిత్రికూడూ జీ
నేతె=అంబలి అట్టుకట్టినది.

అడ. జని. తిత్తిజి=చింతపండు ఆడ.

అడంగు (ధా. లడ్) లత్తాఇ. లడేతె. గోగో

మండ్రాంజినమజ్జలై డకోనా=పెద్దలకు
అడగి ఉండు.

అడకువ. లనడన్. (ధా. ల=న్) లనన్ మర్
=అడకువగలవాడు.

అడచు. లల్లడా.

అడప- తడప 1. తెతెన్ తెతెన్. జాజాసుజా,
తెతెన్ తెతెన్ తకుట్లాది = అప్పు అప్పు
డప్పుడు తీర్చినాను. 2. అజానజాన్
గనురై = అప్పుడప్పుడు వానకురుస్తున్నది.
అడరు. బంతోజ్; బతోజ్.

అడలగొట్టు. బంతోజా.

అడవి = 1 తులబ్. ఎగ్గోజ్ తులబ్ లేజన్ =
ఆడవిలో వెళ్లకు. 2. కిండ్రజ్. కిండ్రజ్.
చిట్టడవి. 3. ఆరాజాజన్. 4. బడోజ్
(గు). కొండమీదనున్న అడవి.

అడవికుక్క = 1. ఒల్లా. 2. ఒల్లాసో.

అడవిమేక. జడూమె. జడోమె. అలెబ్.

అడుగు (ధా. గార్.) గారా. గార్తా. (వ. ఉ.
ఏ.) గారేతె. (భూ. ప్ర. ఏ.) ఎర్గనార్.
గగర్ గగరా. గగర్తా. గగర్తా. గోడోడా
గగ్రైపక్తాది = మజ్జగ అడిగి తెస్తాను.
గగర్ మార్ = ముప్పివాడు. జాజాసుజాగా
రై దో అనిన్ అతియె = అప్పు అడిగినాను
గాని వాడు ఇవ్వలేదు.

అడుగు = 1. ఒకలా. 2. ఆల్తా. (వ. ఉ. ఏ.)
ఉ. ఆలేతె. (భూ. ప్ర. ఏ.) అనిన్ జాజా
జాన్ డకు డో ఒ ఆలా = వాడు నాకు
బాకీ ఉన్నాడు, అడుగు. డేసారిన్ మూ
ర్తమన్ ఒ ఆల్తా = జన్ని వాడిని ముహ
ర్త మడుగుతాను. మూర్తమన్ జాన్
ఎరనో ఆల్ = మూర్తము నేను ఇంకా అడగ
లేదు. జాన్ మూర్తమన్ ఒ ఆలా = నేను
మూర్త మడగను. మూర్తమన్ అబ్ ఒ ఆల్
తాది = మూర్త మడిగించుతాను. 2. ఆత
లో జేజ్. ఆతలో జేజ్ లేజ్ జాన్ ఎబ్బాడే
జ్ తే = నా అడుగులో (పాదములో)
ముల్లుగుచ్చుకొన్నది. 3. లోజన్. రబాలన్
తడా లేజన్ పతుల్లా, అలోజన్ ఇమ్మేతె =
పిల్లవాడు చెరువులో మునిగి అడుగు
పట్టినాడు. నీండా లేజన్ జాబ్బాడకు =
నూతి అడుగున (లోపల) బురద ఉన్నది.

4. జఇతాన్ = కిందను.

అడుగులాడ. అడి.

అడుచు (ధా. యో). యోఆ. యోతా ఇ.
(వ. ఉ. ఏ) యోయేతె. (భూ. ఏ.) ఎర్
యనో. అనిన్నా కింతజ్ యోలేజి =
వాడి గర్వము అడచివేసినారు. కింతజ్ మ్
యోనానా = గర్వమడుచుకొ. అనిన్ అకిం
తజ్ యోనేతే = వాడు గర్వ మణచు
కొన్నాడు. కింతజ్ నమ్ అయోనా తేజి
= నీ గర్వము అడగించుతారు. కింతజ్ నమ్
యోనేతేపోజ్ ? = నీ గర్వ మడగినదా ?
కింతజ్ అయోనాతమ్ = నీ గర్వ మడగి చు
తాడు. రమెజన్ కింబులన్ ఇమ్మే అయో
నాయేతె = కిల్లి ఎలుకను పట్టుకొన్నాడనినది.
బండ్రాబన్ అయోనాయేతె = కో
పము అడచుకొన్నాడు. లండ్రడక్ =
నొక్కుడు.

అడుసు = జొబ్బా. సొల్లా.

అడ్డ. పడి.

అడ్డము = 1 డనజ్. జాన్ అఇర్రాఇర్ అకీడి
నఇ డజ్ తే = సేచేట్టప్పుడు ఏరు అడ్డినది.
ముద్దుకాలేజన్ రంకి డజ్ తే = గొంతులో
మెతుకు అడ్డుకొన్నది. జేతే డక్తామ్ =
ఏమిటినిన్ను అడ్డుతుంది? రబ్బా ఎర్తా
ఇడో అడజ్ జేన్ జిజ్జితే = వరద వస్తూ
ఉన్నదిగాని అడ్డదానికి ఏదీలేదు. బెర్నా
జాన్ డక్తే అపుజ్ గోజ్ = నామటకు
అడ్డు చెప్పకు. మొజ్జాజాజాన్ అడ్డజిన్
జే = నాకేసీ అడ్డ. 2. అరోజ్. రాజ్.
(కాలువ మొ॥) అడ్డంగా. 3. ఒండ్రజ్.
జొడా ఒండ్రజ్ డకు = గడ్డ అడ్డముగా
ఉన్నది మండ్ర ఒండ్రజ్ డిమానతే =
మనుష్యుడు అడ్డముగా పడుకొన్నాడు.
మండ్రా, కినా, జాడన్, అనెజన్, తళ్లజన్
కుడబ్ తజోరన్ ఒండ్రజ్ డకూలేజి =
షనుష్యులు, పులులు, పాములు చెట్లు
ఆవులు, అశ్వి దారిలో అడ్డముగా ఉన్నది.
3. లర్లజ్. లంగోరన్ కినా లర్ లేన్ డకు =
పల్లి దారిలో అడ్డముగా ఉన్నది. (గసర్
ఇడమ్ ఇడమ్ గజ్జె లార్తే ఇర్రాఇబ
= పరికోతకోసి వేగము అడ్డముగా రండి.)

అడ్డుకొను. తుడబానా.

అడ్డుగడియ. అనాలోర్.

అడ్డుపడు. ససాఇలజ్

అణచు (చూ అడుచు.)

అణ. యాగిలేబు.

అతగాడు

అతడు } అనిన్. మొని (కా. స)

అతను

అతి. 1. అఇండమ్. 2. అమిడ్డుమ్. 3. బొఇ

బొఇ. 4. అబ్బుల. 5. అగ్గడ. 6. అఉర్.

7. గరు 8. అలా.

అతికించు (ధా. బొమ్) బొమా. బొరొ బొమ్మా

ఇ = బొరిగ అతుకుతాను. అతికినకర్ర = బొమ్ అర.

అతిక్రమించు. అఉర్

అతిశయము (చూ. అతి.) కిస్సా. రూ. కిఇ

సా. కిస్సామార్ = గర్వపు మనుష్యుడు.

కింతజ్. అమన్ డిన్నేకింతజ్ గోజ్ను =

నీకింత గర్వము కూడదు. లెజ్ గ. తిండికి

లేకున్నా డాబు చేసేగుణము.

అతుకు = 1. బనోమ్. పారా బనోమ్ డేలె.

= పారకు అతుకు పడినది. రూ. బన్దొమ్.

2. అక్కబా. సక్కబా.

ఆత్త. 1 కినార్ (భార్యత్వం). 2. ఆవాజ్

మేనత్త; మేనమామభార్య.

అత్తము. కింతె అత్తారా-గుర్ = అరటి పళ్లెగాల.

అత్తెసరు. 1. అన్ ఇ డార్. అన్ ఇ డార్ కూడు

ఉండూతె డోజన్ = అత్తెసరు కూడు

ఒంటికి సెగ చేస్తుంది. 2. జక్కమ్-కూడు.

అత్యశ. 1. ఆసాగరు. 2 సింగిడిగి- మడ్.

చూచినదంతా అడగడం. కి అర్రా; ఆలా

మడ్.

అదనము (చూ అతి.)

అదను. అయమ్

అదలించు. 1. క ఇ. తల్లింజి జుమాఇ సెత్తెజి;

క ఇ = ఆవులు మేసివేస్తున్నవి; అద

లించు. క ఇ లా ఇండెన్ ఉంతా అఇరజ్జి =

అదలించినాను, అవి వెళ్లలేదు. రబాలక్

బెజ్ బొ ఎర్రె తుబెతె కరజ్, క ఇ = మీ

కుర్రవాడు తప్పు చేసినాడు గట్టిగా

చీవాట్లు పెట్టు 2. ఒరోల్నా. ఒంతిడంజి

జండుమన్ జుమాఇ సెత్తెజి ఒరోల్నా.

ఒరోల్నా ఇ, ఎరని = పిట్టలు గింజలు మేసివే

స్తున్నవి అదలించు. అదలించినాను, వెళ్ల

లేదు. కి.గు ఆల్ నా. ఒంతిడంజి గుఆల్ గు

అల్నా = పిట్టలను అదలించు అదలించు.

ఒంతిడంజి ఎర్గుఅలెంబె, ఇంజిడొ అండి

లెన్ ? = పిట్టలను అదలించకుండా యెం

దుకు ఆడుకొన్నావు ?

అది. ఉంతె. ఉంతా; కని; ఇంతె.

అదిగో. కుండె. ఉంతె. ఇంతె.

అదరిపడు. ఉజా.

అదుము. క ఇ.

అదివరకే. అండెజ్. అదివరకే తెల్లవారినది =

అండెజ్ పల్లె.

అదే. 1. ఉంతెనా. ఉంతెనా ఒంతి ఇయా

ఇతె = ఆ పిట్ట వచ్చినది. 2. ఉంతెమాఇ.

(కొకాకోట).

అద్దు. తన్నో. తనోడన్. అంబెక్ ఎల్లెన్

ఒంతె తన్నోడ ? = మీకు మాకు సంధి

యొక్కడ ?

అద్దుము. తరాగిడ్డుమ్. రనపపడా అడ్డుమజ్.

(కా)

అద్దె. బడి.

అధికము. అలేజ్ డమ్ (చూ. ఎక్కువ)

ఆధీనముచేసికొ. (ధా. కొబ్) కొబ్నా ఉంతె

సెరోబా అనిన్ కొబ్నెతె = ఆపాలము

వాడు స్వాధీనముచేసి కొన్నాడు.

ఆతెమజన్ డకు = ఆది అతని స్వాధీనము

లోనే ఉన్నది.

అనిన్ జువై = వాడే అనుభవిస్తున్నాడు.

అధైర్యము. 1. బంతోజ్. 2. పిరికి (కా. స.)

అనంతము. 1. గాడోజ్ ఎజ్. లాబోన్ గా

డోజ్ ఎజ్తె = భూమి అనంతము. 2.

ఎర్గుడి. కుని బారా ఎర్గుడిల్లె డకోతె. ఆ

పసికి అంతము లేదు. రు ఆజన్ అగు డి-తె

= ఆకాశమునకు అంతంలేదు.

అనగా 1. గామ్లెండెన్. 2. గామ్లమన్ (కా.

అనాకారి. స) ఎర్గితిడ్-బొఇ.

అనాదరము. 1. అరోఇమజ్. ఇడ్డా సెజ్లనాఇ

డో అరోఇమజ్లెజి = చుట్టము ఇంటికి వెళ్లి

నాను గాని మన్నించలేదు. 2. ఎర్నిన్నా.

అమన్ ఇరాఎండేన్ ఎన్ సిన్నేలబెపోజ్
అడకు ఆమ్? నీవు వస్తే నిన్ను మన్నించ
కుండా ఉంటామా? అసిన్నే. ఎర్సిన్నేల
బె డకోలెండేన్ ఎర్సి=మేము మన్నించ
కుండా ఉంటే తప్ప.

అనాయాసము. ఎర్లంగ. ఎర్లక్కలబె బారా
లాఇ=అలియకుండా పనిచేసినాను.

అని. గామ్మె. బజ్గా గామ్మె జా ఎర్సి గామ్మె జా
అనపుజ్జె=మంచి అనిగాని చెడ్డ అనిగాని
చెప్పవు.

అనుకూలము. మొన్నొ (ఓ.) మనసు (తె)

అనుగ్రహము. అబసుయేమ్.

అనిపించు. అగ్గమ్ గామా.

అను. 1. గామా. 2. బెరా. తమ్మి-బెర్నా-నమ్
=నీవు అన్నట్లు.

అనువు. (చూ. అంపకము)

అనుభవించు. జుమా.

అనుమతి. సెలుఆ. రాజ్ బేర్.

అనుసరించు. 1 (ధా. మయ్) మిగినా. అని
న్నాత్తుల్లా ఇ ఎరా=వానితో కలియుము.
మయాన్ మిగిలె ఇరాఇ=కలిసిరా. అ?
డోజ్ బాన్ ఎరా. వాడివెనక వెళ్లు.

అనుకొన్నాను. 1. ఒగండిలాఇ. 2. పడేడుమ్
లాఇ.

అనుమానించకు. ఈ మేల్ గోజ్ (=చూడకు.)

అనువు. తాఉ.

అనే. =గామ్మెనా.

అనేకము. అఇండం. బొఇబొఇ. అగ్గ డా. (చూ.
అతి.)

అన్న. కాకు.

అన్నదప్పులు. కాకుబొఇజ్ జి. కాకుఉబజ్ జి.
బొబెజ్ జి. (గు) గతాజి - (సెరుజ్
ముతా.)

అన్నము. 1. డారఇ. డారఇతుల్లాతుమ్ పోజ్ ?
బడేబడే. అన్నముచాలునా? చాలును.
డరాఇ గోతురా, సబీర్ రూతమ్=అన్నము
బారిగ చేసుకో పులును పోస్తాను. 2. కూడు
(గంజితో ఉన్నది) కడూ డాకూడు=గంజి
అన్నము. అసూఇకూడు అసుఇ కడూడా తీ
యా=కొద్దిఅన్నము, కొద్దిగంజి ఇప్పు. 3. బా
బా (పిల్లలకు పెట్టేది). అఇ, వసి! ఉఆఇన్

డోజ్, నానాఇన్ డోజ్, రుంకూఇన్
డోజ్, రాజి-యోజ్ ఇన్; బాబా తిత్తమ్;
జుమా=రా, పిల్లడా, నాతండ్రి, నానాయనా,
నాబాబూ, చక్కనివాడా, మివ్వ పెట్టాను;
తిను. 4. పరూజ్ డారాఇ=పోడిఅన్నము
(ఎండినఅన్నము) బక్కా తేనాఇం=మొ
దటి ఆరగింపు చేస్తాము. 5. ఒండ్రజ్
డార్ (వరిఅన్నము). గోగోమార్ ఇయా
ఇతె ఒండ్రజ్ డార్ తియా=పెద్దలువచ్చి
నారు ; వరిఅన్నము పెట్టు.

అన్ని. (చూ. అంత.) డిత్తె.

అన్నీ. కుడుబ్.

అన్యాయము. నాయమ్ తె, గమాజన్ లన్ గమన్
పాజ్లెడో నాయమన్ అతియె, నాయమ్మె=
గొమాంగు లంచం పుచ్చుకొన్నాడు, గనక
న్యాయము ఇవ్వడు-న్యాయములేదు.

అన్యోన్యము. 1. ఒన్ సిరె ఒర్రేజి. ఒకరి
కొకరు సహాయముగా దున్నుతున్నారు.
2. అల్. బరూ బారా అల్ తోడూ
తేంజి=పోడు పని ఒకరికొకరు సహాయము
చేసుకోంటున్నారు. అల్ బెర్రేజి=ఒకరితో
నొకరు మాట్లాడుతున్నారు.

అపకారము. డోసా. ఎర్సి.

అపనమ్మకము. ఎర్ డనేర్.

అపనింద. అసింగెన్ డోసా.

అపరాధము. పడొ. ఎర్సి. డోసా (ఓ)
నేరమ్ (తే.)

అపానవాయువు. అతాఇ (ధ్వనిగలది). పసా
ఇతాఇ (ధ్వనిలేనిది.)

అపాయము. అసు (=నొప్పి.)

అపుడు. 1. సెలెతె. సెలెతె బెర్నా కెరెడా
లమ్=అప్పటి మాట మరచినావా? సెలెతె
సిత్తె నమీ సిక్కి ఇ ఎత్తెగోఇ డకు=అప్పటి
నుండి ఇప్పటిదాకా ఆలాగే ఉన్నాడు. 2.
అకిడి. పెత్తె యోజన్నాకిడి గేఇన్నా=అంత
పొద్దప్పడు కనపడు. ఇత్తాఇ గేఇన్నాఇ=
వచ్చి కనపడుతాను. గేఇత్తాఇబీజ్ డకూ
తమ్ పోజ్, ఎజ్జా పోజ్ ? = కనపడుతాను
గాని నీవు ఉంటావో ఉండవో. ఉంతా
కడి. (అసమయము).

అపుడపుడు. (అప్పుడప్పుడు) 1. అజ్జాజ్.

అజ్ఞాజ్ఞా గే-ఇన్నా=అప్పుడప్పుడు కన
వడు. 2. తెత్తెన్ తెత్తెన్. తెత్తెన్ తెత్తెన్
గిత్తానా=అప్పుడప్పుడు కనవడు.

అవేక్ష. చూ. కోరిక

అప్ప=కాకి.

అప్పింపు. తిట్టె-నెడా. పాడమ్ కేనా
అప్పటికి. డేలేజా. నిల్లవాడయినప్పటికి =
పసిడేలేజా.

అప్పు 1. జాజాసుజా. అప్పుఇచ్చుట పుచ్చు
కొనుట. జాజాలె తియా=రుణముచేసిఇచ్చు.
లగితేంజినమేలె జాజాసుజా పక్షాఇ=మ
దుపులనిమిత్తము అప్పు తెస్తాను. గోజా
లాఇ=అప్పులపాలెనాను (అప్పులలో కూ
ర్చోవడ్డాను) 2. రయా (వెంటనే తీర్చుడు
అప్పు) రయ పక్షాఇ=అప్పు తెచ్చినాను.
అమన్ డియెన్ రయమజ్జె=ఎంత అప్పుచేసి
నావు. డిత్తెరయ, ఎన్తెగామ్ తకుపై =
ఇంతఅప్పు, యేలాగు తీర్చుతావు. అఇం
డం రయాలెనాఇ=చాలా అప్పుతెచ్చి
నాను. 3. కడి. (రయ=వడ్డీలేని అప్పు)
అలా రయ డేలిజ్=చాలా అప్పు నా
కైనది.

అప్పుడు. నెలేతెన్.

అబద్ధము. 1. తల్లు. తల్లుమర్ అమన్=నీవు
అబద్ధపు మనుష్యుడవు. 2. కుజ్ కుజ్ గో
జిజ్=నావద్ద అబద్ధమాడకు. 3. సాసాన్
(బో).

అబ్బ. ఉఆజ్.

అబ్బా! ఆగాఇ!

అబ్బాయి. 1. రబలన్. 2. రబారి. రబా-రిజ
న్. రబల్లోన్నా తో అజితిడజ్ డో,
బడోర్ ఒడైరై=పిల్లవాడి నోరు చిన్నది
గాని పెద్దకేకలు వేస్తున్నాడు.

అబ్బును. 1. ఇ. క్కె. కుని గొర్జాజ్ జండుమన్
ఇ. క్కె. ఇ=ఉరిలో విత్తనములు దొరుకుతవి
(అబ్బుతవి). ఉంతెనాతె లేబున్ ఇ. క్కె. ఇ
= దివికి సొమ్ము దొరుకుతుంది. 2. ఉక్కా
లె. అనిన్నా కెంకెన్నా ఉక్కాలె=వీడికి
చదువు అబ్బెను (పాట అలవాటుఅయినది.)

అభ్యాసము. ఉక్కా.

అభిలాష. మొనొ (ఓ)

అమర్చు (ధా. రుకు). 1. రుకు ఆ. ఇండ్రమన్
జి కుడున్ రుకున్ రుకులె బరు బా
రా తుబా=పనిముట్లు అన్నీ కూర్చి పో
డు పని చేయ్యి. ఉడి. ఒడి, రుకుతా
ఇ=సరే; మంచిది, కూర్చుతాను. 2. (ధా.
తిర్ + తుమ్) తిర్తమా. తంకాబన్ తిర్త
మాలెండెన్. అమన్ గోగో ఆమై=నీవు
సొమ్ముకూర్చితే, గొప్పవాడవు అవుతావు.
3. కొబా, కుబా. సరోబానమ్ కొబీజ్
గాఇ=నీపొలము నా కమర్చు ఓయి. ఇన్
ఆ ఒర్రాఇ నాసరోబా అనిన్ ఆ కొబ్బా
యేతె=నేను దున్నే పొలము వాడు అను
రించుకొన్నాడు. ఆబ్ బామె. ఆ. పుర్పుర
మేలె కొప్పాలంజి ఎరండి అబ్బామోలేజి.

అమర్యాద. ఎర్ సిన్నె.

అమావాస్య. కడుక్కా, కాడూకా. పళ్ళి-
గాఇ. నజానమ్ పళ్ళిగాఇ; తురుల్లెలుమో
డన్ అబ్బుల=నేడమావాస్య; మబ్బువేసిం
ది. చీకటి అధికము.

అమ్మ. 1. ఇయాజ్. 2. ఇయోజ్. 3. మేమే
జ్ (కా. న.)

అమ్మకము. తెమ్ తెమ్. తెమ్మెజల్=అమ్మకపు
కర్రలు. తెమ్మెమ జాతి=అమ్మకపు వస్తువు.
తనెమ్. తనెజల్ నా జనాతి డిత్తె=
అమ్మకపు కర్రల ఖరీదు యింత. తనెమ్
జోజీ పోజ్? ఆమ్మేచీపుల్లా? తేమ్మాతె
ముంబాఇన్ ఎజ్జా=అమ్మకపు నువ్వులు
నావద్ద లేవు. నీజ్ ఇన్ డిత్తె జాతె డకో
లాఇ=ఇంటిఖర్చుకు నువ్వులుంచినాను. తే
మా=అమ్మ. ఆతేమాఇ=అమ్మను. అతేమ్మెం
డెన్ అతేమ్ తెమ్మాఇ=అమ్మకుంటే అమ్మించు
తాను.

అమ్మవారు. 1. సోనుమ్. యోజ్ ఇోసజ్. పా
పురీగదా యోజ్ జానమేలె కన్నిమన్
తిత్తాఇపాతపట్టుపు అమ్మవారికి కోడి ఇ
స్తాను. 2. రోగాబోఇ. (సోటకము) అని
న్ రోగాబోఇ డేలె ఆయింతెన్, బంతోజ్
తె; మే' క్కె=వీడికి అమ్మవాలైనది, (సో
టకము) దిగినది. భయములేదు. బ్రతుకు
తాడు. కిరింగెబోజన్ (ఆటలమ్మ). అగ్గె
రిజబోజన్ డేలె; అమిడ్డవ అనూ డేలె

(కస్తమన్ డెలె)=గాలి జల్లినది; చాలా కష్టమైనది.

అమ్మా! అగాఇ!

అమ్మ (ధా. తేమ్) తేమా. తేమ్మఇ. తేమేతె. కిండ్రుమ్ తేమ్మఇ. సస్తాలె తిత్తమ్. ఇటీ తేపోళ్? =జిబుగులు అమ్ముతాను. చవకగా ఇస్తాను కొంటావా?

అమ్మ (=కోల). ఆమ్. జంతుఅన్ ఆమ్ బాలె తుళ్తాఇ; జంతువును బాణముతో కొట్టుతాను. డేజ్ డాజమ్మేలె ఇత్తెనాకిడి ఆ మంజి అగ్గడ పాజా=వేటకు వెళ్ళేటప్పుడు అమ్ములు లావుగా తీసుకువెళ్ళు.

అయిశి కాదు=అగడేవ.

అయికు. మొల్లాఇ.

అయినప్పటికీ. 1. డేలెడోజ్. అనిన్ కుండ్రారి డేలెడోజ్ డరమమ్ అమ్మేతె=వాడు తల్లి తండ్రిలేని వాడైనా ధర్మము చేస్తాడు. 2. డేలెజానజ్. కినాలర్లజ్; డేజ్ డామర్ డేలెజానజ్, బంతోజేతె=పులి ఎదురుపడెను. రొప్పేకాదు అయినప్పటికీ భయపడ్డాడు. కినాన్ గిల్లయెండెన్ బంతోజ్ డేతిజ్=పులినిచూస్తే భయపడుతాను. బంతోజ్ డేతేడేలె జానజ్=భయమున్నా.

అయిపోయెను. 1. (ధా. సూ) సూల్లె. అనిన్నా బరూ అప్పేజ్ సూల్లె=వాని కొండపని అయినది. 2. గడిల్లె. ఒర్రొగడిల్లె=దుక్కి అయినది. 3. గుడిల్లె. బారా గుడిల్లె=పనిపూర్తి అయినది. 4. రజ్జె. బారా అరెజ్జెనాఇ=పనిపూర్తి చేసినాము. 5. రజ్జె. కూదురజ్జె=కూడు అయిపోయినది. 6. ఒనుజ్లే. ఒర్రొఒస్తుజ్జాఇ=దుక్కిపూర్తి చేసినాను.

అమ్మయో! అగాఇ! యోరీ! అబసూయుమ్ డాగె.

అయ్యోఅమ్మా! ఒక్కొక్కయోజ్! (బాధ).

అర. అకుల్ అకుల్; పెత్తెరుబన్.

అరక 1. కపడా. కపడాలెజన్ అంబసుడేలె=బుజముపై పుండు పుట్టెను. 2. లగుజ్. తజ్జింజి లగుజ్జి=ఎడ్డుకు అరకైనది. బిడారన్ తంబెలాఇ డో లగుజ్ వమెతె కపడా

ఉసాల్ సానెతె=కావిడి మోసినాను; అరకచేత (బరువుచే) భుజముతోక్క ఎక్కిపోయినది. లగ్గిన్.

అరగదీయు. (ధా. గోడ్) గోడా. సబ్బుబన్ గోడా=పసపు అరగదీయుము.

అరగిచ్చెట్టు అరఇ నేబ్.

అరచ్చెట్టు. ఒంబేత్తనేబ్. కాంతాల్ నేబ్.

అరచేయి. తల్లి.

అరటి. కింతె. అపూడీతేజ్ రా'లె=అరటి

కొనపువ్వు పూసెను రుబన్, డోఇన్నా-ఓల్ డేలె=నిన్ననే కొంటాకు వేసినది.

దుజ్జలన్ ఎండ్రజ్ ఉర్నే=మొగ్గ ఇంకా విడలేదు. కింతె అగరె బాలఇ=అరటి

దవ్వ లేతది. తుంటా లేజ్-ఇన్ కంజీ జీ-తేజ్, కత్యా-తేజ్ పుఆ-తేజ్,

తైపె-తేజ్ డకు=అరటితోటలో ఆమృతపాణీలు, బొంతు అనటులు, బత్తిసాలున్ను

(పిలకలు పెట్టకగెల ఎత్తినవైన చనిపోయే మరిక తరహా) అరటిచ్చెట్టులున్ను ఉన్నవి.

అఓన్-తేజంజి ఉంజి తిత్తిజ్ పోజ్? = నాలుగు అరటి పిలకలు నాకు ఇస్తావా? కింతె నేబ్ కప్పె; అబాబ్ తేజ్

గాయా-అరటి చెట్టు చచ్చినవి అరటిదుంపలు తవ్వు. కింతెసనోజ్ సోజ్=అరటి చెట్టు గెలవేసినది.

సంద్రోజ్ తార్ కంజీ జతేజ్=అమృతపాణి. కత్తుఆతేజ్=బొంతు.

పుఆతేజ్=బత్తిసాలు. తైపెతేజ్ (పిలకలు పెట్టకగెల ఎత్తినవైన చచ్చేది)

1. డోఇనా ఓల్లె=కొంటాకువేసి. 2. సనోజ్ సోజ్=గెలవెత్తెను (ఇదిఇంకా బొట్టులోనే ఉండును)

3. దుజ్ గల్లె=గెలవెట్టుకువచ్చినది. 4. రా'లె=పూసెను. 5. ఉర్రె=విడిసినది. 6. పడోజ్ (గెలల కుండ పెద్ద దొప్పలు రాల్చెను.

7. ఉంజిపడి అతారా సెడేతె=నాలుగు పెడలు వేసెను. 8. జడజ్=ముదిరినది.

అరదండాలు. సంకల్లి నీ. పర్రామంజి సంకల్లి నీలె, ఉరుజ్జేజి జాంబురాంజి=బండ్రో

తులు చేతికి అరదండాలు వేసి దొంగలను తీసుకు వెళ్తున్నారు. సంకిడి.

అరతేగ=కొరింగాఇ; గొడుగాఇ.

అరతెగడచెట్టు. తంపతాదా.

అరప=1. రంతాల్. కంబారీ, రంతాల్ అని
లెండేన్ ఇమ్మెర్తమ్=కంబారీ, అరప వేయ
కుంటే మాటపడుతావు. 2 జిర్రజ్.

అరమర. 1 గండ్రోఇ. గోగోమార్ గిల్లెనా
అకిడి గండ్రోఇనుల్లె బారా ఏంతెగామ్
గడల్ల=పెద్దమనిషి చూచినపుడు (సిగ్గు
పడితే) అరమరఅయితే పని యేలాగు అవు
తుంది. 2. దనజ్.

అరవలు. కార్వామార్జి. అర్వా.

అగవై. యుగికోడి.

అరికాలు=తల్లెజ్.

అరిగిపోయినది! (ధా. గోదా) గొల్లొలే.

కతాడ గొల్లొలే=పావలు అరిగిపోయినది.

డేరజ్-బోజ్ గొల్లొలే=గెదె కొమ్ములు
అరిగిపోయినవి. 2. లేమ్మే. కూడు లేమ్మే.

అరిచేయి. అతల్సి.

అరిల్లు. లెల్లెజ్-బోజ్ (హరివిల్లు). తుజ్
నాఇజా.

అరిసెలు. సక్క పోపో.

అరుగు 1 పిండా(ఓ). నీజ్-బెజ్ పిండా-లె=
మియింటికి అరుగులేదు. అమజ్ పిండా
ఎజ్జాలెడెన్ నీజన్ లంగ-లె=ముందుకు
గు లేకుంటే ఇంటికి అందముండదు. 2
(ధా. లేమ్) కూడూలేమ్మే=అన్నమరిగినది.
ఎండ్రజ్-ల నేమ్ కూడూ (అలేమడోజ్)
అడోలెఇ. డాఇజ్=కూడు అరగలేదుగనుక
నాకు ఆకలిలేదు.

అరుచి. అమన మన-లె. నాకు ఆరుచి=అమ
నాతమిజ్.

అరుచు. (ధా. బదురి), బడొర్నా. పసిజంజి
బడొర్తంజి=వెల్లులు అరుస్తున్నారు. బడొ
ర్రాఇ డో అమన్ అండజె=నేను కేకలు
వేసినాను గాని నీగు వినపడలేదు 2. తు
కూనేతె (పులిమొ) గూ; గుగూ; (పక్షి
మొ||). 4. రుగమ్ గొల్లె, (పులిమొ|| వలె)
కాండ్రుచుని. 5. బూకర్ బూకర్ గామ్
(ఎలకమొ|| వలె) కిచకిచుచుని.

ఆరుదు. అపుర్బాదాగె. అలామన్ అసిగ్గోజ్

అపుర్బాదాగె=గడ్డిపోగొట్టుకు, అరుదు.

ఆరుపది (చూ. అరవై.)

అరువు. రయా.

అర్జి. ఒర్జి (ఓ). ఒర్జిఓలా.

అర్ధరూపాయ. పప్పాల్, పాల్ పాల్.

అర్థము. గరమ్-గామ్

అలంకరించు. (ధా. రు)రు ఆ. సిండ్రింజి రూలె,
రండ్రూంజి రుఆ. బట్టకట్టుకొని నగలు
పెట్టుకో.

అలక 1. బండ్రాబ్. బర్రాబ్. పసిజన్ బర్రా
బోనేతె=పిల్లడు అలిగినాడు.

అలయు. (ధా. మజ్గ) 1 మక్గా. మక్గాతా
ఇ. మక్గాలె. బారా తుబ్తుజ్లె మక్గాలిజ్
=పని చేసిచేసి అలసినాను 2. మొ అఇ
దాలిజ్=అలసిపోయినాను.

అలవాటు. ఉక్కా. గరీగార్. డీతా తుజ్లెన్
డెన్ ఉక్కాతమ్=ప్రతిదినమూ చేస్తే
అలవాటు అవుతుంది.

అలము. 2. అజ్జిజ్. బరూలేజన్ అజ్జిజన్
నేజ్లె జాబా! తబ్బాఇ=పోదులో గాబు
పుట్టినది పదండి తీతాము. 3. అగబ్.
సరోబాలెజన్ అగాబన్ నేజ్లె జాబా ; త
బ్బాఇ=పొలములో గాబుపుట్టినది పదండి
తీతాము.

అలవి. రనప్తి (ధా. రవ్) కనిబారా అతు
బ్బెజ్ అరప్తియాఇ=ఈపని చేయుటకు
అలవికాదు.

అలసట. మనక్గా, లులూనా=అలసట తీర్చు
కో.

అలికిడి. సడ్డా.

అలిగి. ఏలఇలజ్లె బండ్రాబ్లె.

అలిసిరి. సరూమర్ సరూడమ్మర్.

అల్లిచెట్టు=లయిడానేబ్.

అలుకు (ధా. బొదా) బొదా ఆ. నీజ్ బొదా
తాఇ= ఇల్లు అలుకుతాను.

అలుగు. 1. ఆమ్. సరాకా త్రుల్లాఇ ఆమ్
గత్రె, పాజీలాన్ పాజీల్లె, గోర్ లుఆడన్
బాతె తొబాదా = జాయక్రతో అమ్మ
గుచ్చి గోసన గాయనారతో ఆకర్ర చీల్చి
కట్టు. ముంబాఇన్ ఉడాడజ్ (ఓడడన్)
అద్దిఆమ్, బలెఆమ్, పప్పాడాఆమ్, సరూ
ఆమ్, డకు=నావద్ద గిట్ట కోల (జాయక్ర
కుతగిలించినవి.) అంపగరిబాణము; మూతి

వెడల్పు బాణము, సన్నపు బాణము ఉన్నవి. సరాకా అగతర్బేజ్ నమ్మేలి బలేడన్ తియ = బాణమునకు (గాయకరకు) కట్టడముకు గరి ఇప్పు. లూ ఆమ్ గత్రాయెం డేన్ ఒలఇడాన్ తోవతోపై = చెవులుగల బాణము మనకు గుచ్చుకుంటే పేగులు తీసివేస్తుంది. కాడాసిఆమ్ బాతె ఓంతి డేన్ తుఇలెబెన్, గబల్ గామ్లె ఎరుల్ లోంబె డకూరేజ్జె = మూతి గుండ్రముగల వెదురు గిట్టకోలతో పిట్టను మనము ఏనే తటాలున కదలకుండా ఉండిపోతుంది. ఆమ్ లుఆజ్ అల్డజ్జె = బాణము ఇనప చెవి విరిగిపోయినది. 2. బండ్రాబ్. బెర్నా ఖాన్ అనండంజ్లెండేన్ బండ్రాబ్ డెతిజ్ = నామాట వినకుంటే కోపమువస్తుంది. పసిబన్ బ్రాబ్నె తె = పిల్లడు అలిగినాడు. అసానా. కూడూన్ రూలమంజి, అసా నా = కూడు వడ్డించినట్లైతే వద్దనుమీ. (అన

గా, అలగుమీ అనిఅర్థము.)

అల్లుడు. సన్నామార్. లల్లూమర్. పుపామర్. అల్లము. సిజెర్. కింపర్ కింపిల్లడకు = (అల్లము) కొమ్ములు అల్లకొనిఉన్నవి.

అల్లర. బిజారా.

అల్లాడు. (ధా. డో) 1. డొండోనా. డండ్రో డొండోతెన్. 2. తెత్తెతెన్ ఒలాఒల్ = ఆకుతో ఆకు కొట్టుకొంటున్నది. కండా రన్ డొఇలెన్ తెత్తెతెన్ = కొవ్వు పంగి కదులుతున్నది.

అల్లు. (ధా. తాఇ). 1. తాఇ. తాఇతాఇ; తాఇతే ఎరనాఇ. నీజ్ తిఇతేజి = ఇల్లు (లేక, బట్ట) నేస్తున్నారు. తాఇ తాఇతేజి. సిండ్ర లిఇతేబి. తోడోర్. సుండ్రు? న్తతాతేబి. 2. లాజ్. లుఆడన్ లాఇ (తాడుపేను.) 3. ల్లాఇనో గలేతే తజ్జెన్ గలా.

అల్లుడు. 1. రయమ్. 2. మొన్ (మేలుడు) అల్లుకొని. 1. కింపల్ కంపలె. మండ్రాంజికిం పెల్ కిం పెల్లెంజి = వసువ్యలుకొన్నారు. 2. గల్లాజ్. లనామ్జి గల్లాజ్ డకు = తీ గెలు ల్లుకొని ఉన్నవి.

అవకాశము. అయమ్. అయమ్మిజ్, ఎర్రే = నాకు ఆలస్యమవుతుంది; వెళ్తాను. అయ్యోజ్. అవతల. మిత్తల్.

అవధి. 1. అయమ్. 2. కంతు. కనాంతు (వరతు)

అవమానము. గండ్రోఇ. గరోఇ.

అవసరము. అకార (తె).

అవి. ఉంతె. అనింజి.

అవియు. పతానా.

అవిభక్తులు. 1. అన్రుక్కుకాకు బోయాజ్ జి

2. అబారుక్కుడకోతెనామండ్రాంజి.

3. అబామిడ్డజ్ డకోతెనా మార్జి. బా వి రిండాంజి.

అవును. ఒజ్; ఓ, ఒడె. ఒఓనడె, ఓడోజ్. క్రి. డేతె; గడేలె.

అవ్వ. యోయె.

అనడ్డె. ఎరున్ డేలెబెజ్ = తప్పిపోకుండా. కరెడా.

అసలు. అబోబన్.

అసహ్యము. ఎర్గితిడాగె.

అస్తమయము. 1. ఒరుబ్. 2. బుజ్ యోజన్.

3. అసంఖా యోల్. 4. అరమ్మడేడయల్.

అహహ! అగీ!

అక్షరము = ఇడోల్ సిత్తా.

ఆ. ఉంతె. చూ. అది.

ఆకలి. డొలఇ. డొలఇ డాతిజ్ = నాకు ఆకలి వేస్తున్నది, డొలఇనా మండ్రా గనాగా రూతెబె = ఆకలి గొన్నవానికి అన్నము పెట్టుదాము.

ఆకారము. డోజ్-రూపమన్ (కా. స). థండ్రోజన్.

ఆకాశము. రుఆజన్.

ఆకు. ఓల. తంకయోల్ = ఎంకిలాకు. అనే బన్రుయోలె = చెట్టుఆకు రాలివది, రు యోల్ నేబన్ = ఆకురాలిన చెట్టు. రుయోల్ ఈడన్ = ఆకురాలుకాలము.

ఆకుచిలకి. కొంకిడఇ-బు.

ఆకుపచ్చ. 1. నీడూడమ్. 2. కూలిఇ. 3. సాయి మే (2, 3, చులము, వమనము, నీరు మొదల యినవాటిని గరించి).

ఆకుమడి. వినూతా.

ఆ.

అకులము. అనుజ్ (ధా. ఉజ్.) కుడుబ్
మండ్రా ఉజ్జె ఉకూజి=మనుష్యులందరూ
అకులముతో (జడిసి) ఉన్నారు.

అక్రమించు. 1. రుఇనా (ధా. రుఇ) సెరో
బాఝోన్ రుఇనేతె=నా పొలము అక్ర
మించుకున్నాడు. 2. వన్నా (ధా. వజ్) సే
బ్బమ్ ఖాన్ పత్తెనాఇ=నీ యిల్లు సేను అక్ర
మించుకొంటాను. కరుజ్ నీజ్=ఖాన్ వడాన్
పల్లె యాగిమిన్ను మ్ డెలె=నా ఇంటి పెరడు
అక్రమించుకుని మూడు వీండ్లు అయినది రి.
కొబ్బా (ధా. కొబ్). లాబానమ్ కుబ్తాఇ
పో=నీ భూమి సేను అక్రమించు కుంటా
నా? ఉంతా మండ్రా కుబ్బె తె=అమనుష్యు
డు అక్రమించుకొన్నాడు. 4. ఉర్రేతె.=
ముందుగా చేరు; హాజరు అగు.

ఆత్మేపించు. ఎన్ సెలజా.

అగాకర. సకూడా. సక్కోడ. తెకోడ.

అగు. డెడేతె. (ధా. డె) ఖాన్ ఇరాఇ వంతె
కొఇ అమన్ డెడేతె=సేను వచ్చేదాక నీవు
అగు. అమన్ అమ్మెలె డోయలంజి ఎర్రాజి;
డెడేతె. నీ కొఱకు చుట్టాలు వస్తున్నారు
అగుము. డెడేతెమ్ అమన్ ఇరాఇ తె వంతె
కొఇ=నీవు వచ్చేవరకూ నీకోసము అగు
తాను. అమన్ అమ్మెలె ఉనే డెడేతెమ్=నీ
కొరకు సేను కాసనాను (ఆగినాను.)

అగ్రహము. బుండ్రాబ్.

అచారము. ఉక్కా.

అచు. ఉజ్జా.

అచూకీ. సడ్డా. బెర్నా.

అజ్జ-బెర్నా. సెలుఅన్.

అట. 1. అరండి (ధా. అండి) అండిడన్. అన్
డ్రన్ డి. రొండ్రడి అరాలఇ అరండిడన్
లాబా బబ్బ సెబా=ముందువాకిలి దిగువ
అటకు జాగా బాగుచేయండి. పరేన్ అం
డె తె=పిల్లడు ఆడుకొంటూ ఉన్నాడు. 2. తో
జ్జేన్. కంకెజ్జె తోజ్జేజ్జా=పాడి ఆడు.
కంకెజ్జాన్, తోజ్ నేన్, బ్రీజన్, నాయి
లెనాంబ్డి తోజ్జా, కంకనా=పాటకు ఆ
టకు వాద్యమునకు కలిసేలాగు ఆడు, పాడు.

అటంకము. 1. ఉనజ్ 2. ఒండ్రజ్.

అటకత్తె. తోజ్జేజ్ బోఇ.

అటకాడు. తోజ్జేజ్ మార్.

అటు (చూ. చాలు).

అడంగి. ఇన్ సెలూ

అడది. ఇన్ సెలూ

అడంబరము అమెరె.

అడించు. 1. అతోజ్. డొండ్రోలోజన్ పసిజన్
అడకూతె డో, అతోజ్=ఉయ్యాలలో
పిల్ల ఉన్నదిగదా, అడించు. 2. తేడా=
ఉంపు. 3. అబండిడా. కరూ అబండిడా=
కోలిని అడించు. ఉండుజ్ తెల్లె, పసిజన్
అబండిలెన్ డెన్ అండితెన్=ఉయ్యాల ఊపి
పిల్లను అడించితే ఆడుకొంటుంది.

అడితెప్పట. పడోబెర్. తిత్తమ్ గామ్మె, అతిల్లిజ్,
పడోబెర్రమ్=నాకు ఇస్తానని ఇచ్చినావు
కావు, మాటతప్పినావు.

అడు. (ధా. అండి) అండేనా. అండేలేనాఇ.
అండేనేతె.

అడుది. ఇన్ సెలూ.

అడుపెయ్య. కల్లోడి. (కా. స.) కల్లోడి-
బోజ్=గదెపెయ్య; కల్లోడి-తాజ్=
అవుపెయ్య. ఓన్-తాజ్=అవుపెయ్య.
కల్లోడి-తాజ్ డుముల్-గామ్ ఎజ్జా=అవు
పెయ్య పుష్టిగాలేదు. జెల్ జెల్-గామ్ ఎజ్జ
=కండగాలేదు.

అతురపడు. అజసరొ ఇజాఇ=ఎవ్వడు
దొరుకుతుంది!

అదమరిచి. యగర్-గామ్మె.

అదాయము. 1. ఎనేరన్. ఉజిజ్ జండ్రుమ్
ఎనేరన్ ఎర్రాఇ సిజ్ బేజ్? =మీ ఇంటికి
ఎంతపంట రాబడి వస్తుంది? ఎర్నా.
ఉజిజ్ సరో ఎర్నా నమ్? =నీ కన్నీ ధాన్యము
రాబడి?

అదరించు. మిన్నేయా.

అదరువు. మరెజా. మరఇనా

అదివారము. అడ్డియారా. అడ్డారా.

అదొండ-చెట్టు?

అదోకగా. అడో-అడోలె సన్నాలె.

అధారము. ఉనెర్

అనందము. ఇడక. ఎడక. సడ్డా. మనము.

ఆనక. తీకి. కికి. (కా. స.) బారన్. నమోడె.
బో కడి డేలె. సిక్కి-ఇ.

ఆనపకాయ. కొఇన్. కోజ్ (కా. స.) (సమా
సమం'దుకు'లేక, 'కొ, అవుతుంది. లనామ్కు
(కొ)=ఆనపతీగ. కొ-తుంబబాతె డా ఇమ
=ఆనప తుంబతో నీళ్లు పట్టు. కుంతుబ్
పుత్రా=తుంబ కన్నము పడినది. కుంతు
బ్ పదా=రె; లమబాతె బిబ్బిడా=తుంబ
పగిలినది; మైనముతో అంటిచు. 2. రొం
జం. కో; గరెండాకొ=పాడుగు ఆనప
కాయ.

ఆనవాలు. సిత్త.

ఆనుకొను (ధా. ఇండల్) ఇండెర్నా. ఇండెర్నా
జిజ్జిబా ఎజ్జా=ఆనుకొనుటకు ఏమీలేదు.
తుల్. కడుమర్ డంగు తుల్లె ఇతె=గుడ్డి
వాడు కర్ర ఆనుకొని నడుస్తున్నాడు.

ఆనెపుకర్ర. పతేక.

ఆపద. దుక్కా (ఓ).

ఆపు. 1 డకా. తజ్ శీన్ డకా. ఆపును ఆపు.

2 దుమా. తుంతా దుమ్మలెజ్=తోట ఆపు
చేసినారు. 3 సంతబా (అడవిగు||)

ఆపోవని. అబెలజ్ గనాగా=ఆపోవనితిండి.

ఆబ. ఆస (ఓ).

ఆబాలగోపాలము. పసిగూలాఇ.

ఆబూరు. గొగోగొ

ఆబోతు. 1. కుంగబోతాజ్. 2 కింగమ్తాజ్.

3. గుంపబోతాజ్ (కా).

ఆమడ. గల్జిఅరేజ్. మిడ్డువతజోర్.

ఆముదాలు. కింతెడా.

ఆముదము. కింతెడా-మిఖోల్. 2. పసిరితోల్
(చిట్టాముదాలు) కింతెడా-మె నాఇ=ఆము
దము ఇయ్యి. పసిరితోల్-మె, పసిజన్నా
అగాఅ=చిట్టాముదము పసిపిల్లలకు పట్టు.
కింతెడా-మెబా'తె ఇడా పసిజన్=చిట్టా
ముదముతో పిల్లను కాచుము.

ఆమూలము. 1. కిన్నెబ్ సిత్తె. కుల్లుబెర్నా, అకి
న్నెబ్ సిత్తె బారపుజా-నక్క కధ తిరిగి
(మొదటినుండి) ఆమూలముగ చెప్పు. 2.
అజేడన్ బాతె పుయా పెయా=వేరుతో
(ఆమూలముగా) లాగివేయుము.

ఆయత్తిము. ఒస్కాఇ. నీబన్ ఒస్కాఇలె=

ఇల్లు తయారైనది. బరు ఒస్కాఇలె=
పోడు తయారైనది.

ఆయాసము. మనంగ. ముఆఇ.

ఆయాసము తీర్చుకో. లాలోనా.

ఆయుధము. ఇండ్రమ్. (ధా-ఇమ్).

ఆయువు. పురాడా. పుడారా (కా. స.)

అర్థాలన్ గాలాఇ డో తుబ్ తుబ్ శ్రోడా
లేనాఇ=దప్పిక పుచ్చుకున్నాను గదా,
ప్రాణమునకు త్రాణకలిగినది. పురాడా
సతి తై=ప్రాణము వస్తున్నది. అబలేజ్ పు
రాడా డకు=(చివరప్రాణము) కొద్ది ప్రా
ణమున్నది.

ఆరంభించు 1 మోండె. (అవ్వ). కంకెనన్
మోండె=పాట ప్రారంభించు. మొక్కాఇ
=ప్రారంభించు తాను. డెబ్బిజన్ అనిన్
మొజెతె=వాద్యము వాడు ప్రారంభించి
నాడు. 2. కిన్నెబా. బరూబారా కిన్నె
బా=ప్రారంభించండి. కిన్నెబ్బాఇ = ప్రా
రంభించు తాను. 3. ముకా. (కా. స.)
రుబన్నా ఒక్రోముక్లాఇ; గనుర్ అగాసా=
నిన్ను నే దుక్కి ప్రారంభించినాను; వాన
లేదు. ఒక్రో-ఇన్ మునుజ్ డేలె=నాడు
క్కి ప్రారంభమైనది. 4. ఊనా. కన్ కెనన్
ఊనా=పాట ఆరంభించు.

ఆరాధించు. 1. పుర్పుర్. డియెన్ పుర్పుర్
పుర్రాడెన్ అకిడిన్ కితుజంజి సిన్నా అగా
సా=ఎంత పూజ చేసినప్పటికీ దేవుని
దయలేదు. పుర్పురా. కితుజ్ సోసుమన్ పు
ర్పుర్ తాఇ=దేవుని దేవతలను పూజచేస్తా
ను. పురా;పిరా (జంతువులను బలియిచ్చి
చేయు). 2 కొబా. (పాలు, పేలాలు, పళ్లు
మొ|| వాటితో ఆరాధించు).

ఆరికెలు. అడజ్ సర్.

ఆరు. తుడ్రు. తుర్రు. తుర్.

ఆరు. పరొ; పరు. లిజమ్ పరుజ్జె=చెప్పు
ఇగిరినది. తడా పరోజ్జె. డడా ఊ పరోజ్జె
=తడిజుత్తు ఎంపినది. సిండ్రెన్ పరోజ్జా=
బట్ట ఆరవేయి. పరుక్లాఇ=ఆరవేస్తాను.
సిండ్రెన్ ఉంతా మందా పరోజ్జెతేహో=
...ఆరవేయనీ. ఇన్ అపరోజ్జాఇ=నేను ఆర
వేయను.

ఆరుద్రపురుగు. జె-గనుర్-బా. రుఆజ్-బా.

ఆరుపు. గుఆత్. గుఆత్ గోంగ్మ = అరవకు.

ఒంతిడంబి గుఆలా = వెట్టలను అదులు. గు
ఆరీతేనాఇ = ఫిర్యాదు చేస్తాడు. (మొర్ర
పెట్టుతాను).

ఆర్పు. 1. పఖీఆ. తొగిన్ పఖీడా = అగ్ని
ఆర్పు. సీజ్ జంతూతె = ఇల్లు మండు
తున్నది. ఎజీపఖీలెన్ డే అపఖీడే = ఎంత
ఆర్పినా ఆరలేదు. 2. సిరాఆ. తొగిన్
సిరాఆ = నిప్పు ఆర్పు.

ఆలచిప్ప. గోకుర్ (కా). గొల్లా = నత్తగుల్ల.
గొంతు.

ఆలంకించు. అండజా. బెర్నా-ఖాన్ అండజా
= నామాట విను. అఅండజె = వినడు.

డా-లూడా = చెవిని పెట్టు. (డఇ+లూ).

ఆలస్యము. 1. ఆయమ్ అప్పేలె = ఆలస్యము చే
సినావు. 2. లీసిమ్ అప్పేలె 3. రగొడెలె. 4.
ఈమేల్. ఎజి ఆయమ్లె = ఎలాగుననో ఆలస్య
మయినది. రగొడొలమ్ = నీవు ఆలస్యము
చేసినావు. అప్పేల్ గొజ్జేనె. ఆలస్యము
చేయకు.

ఆలాగు. ఎత్తెగోఇ. ఎత్తెన్ గామ్. ఎత్తెన్ గా
మ్మె. ఎత్తేలె.

ఆలి. దుక్రి.

ఆలువ. ఆరబా (కా. స.) అరబా గరి = ఆకువ
చిప్ప. ఆర్పొ.

ఆలుమగలు. సిమిలింజి.

ఆలోచించు. ఒగండియా (-నా)

ఆవంత. 1. ఆజీతిమాఇ 2. డిత్తెడేలేజా. మి
ఖోల్ గారాఇ డో డిత్తె డేలేజా అతియె =
నూనె అడిగినానుగాని అంతైనా ఇవ్వలేదు.

ఆవగింజ. సర్పు. సర్పుంజి. (బ. వ.)

ఆవము. డంకి-సాఇసాఇ కుడా (కుండలు కా
ల్పుబొయ్యి).

ఆవరణ. 1. తొన్తోర్ (కంగ). 2. కుత్తా (కా.
స.) కంచ. 3. కింతోర్ (ఆకము పాతి
కుండా వేసిన కంచ).

ఆవల. మిత్తర్.

ఆవల్లుండి. కెన్-ఖారమే.

ఆవలింత. ఆజ్గిడ్డా (కా. స.). ఆమ్.

ఆవహించు. మేరా. సోనుమ్ మేరే = దేవత

ఆవహించినది. మేర్ బోఇ మేరే = వెజ్జారా
లు శివాలు వేస్తున్నది.

ఆవి. 1. అఒమాజ్ (కా). డా అఒమాజ్ =
నీటి ఆవిరి. 2. ఉముల్. 3. ఉఖోడా.
ఉఖోఖుల్ (కా. స.).

ఆవు. తజ్జి. ఓన్ తాజ్ = చూలావు. తజ్జి ఇబ్బో
నోలె = ఆవు చూచున్నది. యాజ్ తాజ్ ;
ఒంబ్రాతాజ్ = ఈనిన ఆవు. తజ్జి ఒంబరె
అఒక్తాజ్ = ఆవు కోడి పెయ్య పెట్టినది.
ఉంజి బెండా ఒంబరె = నాలుగు కోడి పె
య్యలు పెట్టినది. ఒంబర్ కల్లోడే ; దుమ్మ
లో గామ్ ఎజ్జా = (కా. స.) - పుట్టి లేదు. బా
గుజి సెజ్ సేతె = (కోడె) రెండు పళ్లు చేసి
నది. తజ్జి అర్మమ్ తే = ఆవు పొర్లుతున్నది.
తజ్జి-మల్లిజ్-తీ-లెబన్ అంబసు డెలె = ఆవు
కరియందు పుండుపుట్టినది. అఓన్ తాజ్
అంబూయె తెడో పన్ను ఉఆలె (కా. స.)
= ఆవు పెయ్య కుడిచింది గనుక చేపుచిచ్చినది.
తజ్జీ లీ లర్ గామ్ = చేపుతుంది రల్లబెన్
ఇల్లోజ్ తే = పితికితే ఎగ చేపింది. అసాజ్-తా
జ్, అనుమ్-తాజ్, తబాన్ తబాల, సోడా
నో సోలె, లాల నెడ = వేడ, ఉచ్చతీసి, ఎత్తి
జల్లివెయ్యి. సారూమె ఇజ్జెబె పోజ్ = ఆవు
వెయ్యి దొరుకుతుందా? తజ్జి అతర్బా ఎం
డ్రజ్జే నెడ = ఆవు మావి ఇంకా వెయ్య
లేదు. అఓన్ తాజ్ డెక్కా (కా. స.).
అమమ్మ డెక్క సిబ్-సిబ్బె తబ్ తబా = పె
య్య డెక్కలు చిక్కి వెయ్యి. గొల్. డెక్త
అసర్ తాజ్ బా'తె గుంపమన్ తేరేడా =
పిడకతో మూపురము ఎత్తు. కొప్పా. గుం
పు. ఓన్ తాజ్ అడువ్ సోజ్ నెడతె = పె
య్య రేణము వేసినది. ఆవు మొ|| వశు
యోని = మల్లిజ్ తీ.

ఆవేశము. మసేర్-సానుమ్. సానోమన్ దొఇ
సేతే = దేవత ఆవేశమైనది. సానోమ్ దొ
ఇ సేతెడో మేర్బొఇ మేరే = దేవతావేశ
మైనది గనుక శివ్వాలు వెజ్జారాలు వేసినది.

ఆవైపు. 1. ఒడితె. 2. ఒడి. ఒడితె ఇయా =
ఆవైపు వస్తు. ఒడితెన్నా మండ్రాబ ఎం
డ్రజ్జే ఇరాజి = ఆవైపు వెళ్లినవారు ఇంక
రాలేదు.

ఆశ. ఆన. (ఓ).

ఆశ్చర్యార్థకము. అగాధ. యాక్షోడోక్ష! అ
సె ఎస్టెన్ అజాతి ఇజ్జె; ఏతెయాక్షోడోక్ష!
=పోయిన వస్తువు దొరికినది ; ఏమి ఆశ్చ
ర్యము.

ఆసక్తి. మొన్న (ఓ).

ఆసనము. గౌరవ్ గోబ్. (ధా. గోబ్).

ఆస్తి. జండ్రమ్-గండ్రా. ఇండ్రమ్. బిత్తి.

ఆస్తిలు. అనింజి సెలోంజి.

ఆహా. ఒక్కియోక్ష; ఒగాధ.

ఆహారము. 1. కూడు. 2. గనాగా. 3. అగాబన్.

4. జంజుమ్న. 5. జనుమ్జుమ్.

ఆక్షేపించు. డునేయా. డోసా ఆ (ఓ). అగ
రోజా. అనిన్ అగరోజిఫ్ తే=నన్ను సి
గ్గుపర్చినాడు.

ఇ.

ఇంక. ఎండ్రక్షే ఎండ్రక్షే బారన్ అతుబె.

ఇంపు. (ధా. ఇడ్.) 1. అఖ్ ఇదా. అఖ్
ఇదార్ = అత్తెనరు. కూడూలేబన్ దా
అఖదాడే=అన్నములో నీరు ఇగరలేదు.
అజాగా నుండా అఖ్లా=అస్థలం చెప్పు
ఇగిరినది. అడోక్షే-దా పరోజ్జే=ఒంటి
తడి ఇగిరినది. తదాదా! ఇన్నా=చెరువు
నీరా! ఇంపు. దారజన్ ఎజ్జానమ్మేలె అఖ
త్తిక్=కూడు లేకపోవుటచేత సేను
ఎండుతున్నాను. 2. పరోజా. ఉమాసే
తేడో ఉడి పరోజ్జే=స్నానము చేసి
నాను గదా జుత్తు ఆరినది. కూడు పరోజ్జే.
సరోబా పరోజ్జే. తదా పరోజ్జే=చెరువు
బొత్తిగా ఇరిగినది.

ఇంచుమించుగా. అసున్ అతెక్షే మొల్ల ఇకొడి
మండ్రాజి డకు=సుమారుగా నూరుమంది
ఉన్నారు.

ఇంటి పై కప్పు (లేక. పెణకలు) బలేక్షే. ఉం
తానీక్ కంజాక్షే బలేక్షే లసోలె=ఆఇంటి
వెన్ను పెణకలు వుంగినవి. బాగు ఆబలేక్షే
వేత్తే=(రెండు) పెణకలు కారుతున్నవి.
ఇంటిల్లిపాది. సిక్-లేన్-అమండ్రాంజి కుడు
బంజి.

ఇందుగవిక్క. కడి-బిఇ.

ఇంత. 1. డెన్నె. 2. జెన్నె (కా. స.). 3.
డక్సెన్నె. 4. డి'జ్నా అయమ్=ఇంత కా
లము.

ఇంతనుండి. వమిసిత్తె. వజానక్షే సిత్తె.

ఇంతే. అడజెన్నె.

ఇంతేకాకుండా. 1. బార్. 2. మినన్.

ఇంద. నవ్! జా! =ఇంద! అందుకో. ఖాన్
అజాఇ=సేనందుకోను. (నాకు అక్కర్
లేదు).

ఇందాకా. ఒసూన్.

ఇందు. తెన్నెన్. అడెన్నె.

ఇంపు. మన. బజ్ సా.

ఇక్కడ. తెన్నెన్. అడెన్నె.

ఇకను. నజనమ్.

ఇగిలించు. సాసాజేనా, (పల్లిగలించు.) కరు సా
సాజేతె.

ఇగురు. 1. (ఇగుళ్లు) జే-జేర్. అజేజేర్ పుజెతె;
అసూ డెలె=ఇగుళ్లు ఉబ్బినవి నొప్పిచేసి
నవి. 2. ఎలేడేక్షే (ధా. లేడేక్షే) అసేబన్
నమిన్నె రుయోల్లా లేడేక్షే=చెట్లు ఇప్పుడే
ఆకు రాల్చి చిగురుపెట్టుతున్నది. తిల్లిక్షే-
లేడేక్షే మొన్నగు-తమపో? =చింత చిగు
రు నీకిప్పుమా? ఎండ్రక్షే అలేడేక్షే ఒడే?
ఎల్లడేతేక్షే (లేడేక్షే)=ఇంకా చిగర్చ లే
దా? చిగర్చలేదు. 3. గాజిక్షే. 1. కా.
స. (గాఇ-ఉఆవ) గాజిక్షే ఆవ. గజాక్షే
=ఇగురుకూర. ఉఆబన్ గాజిక్షా=
కూర ఇగర్చండి. ఉఆబన్ గాజిక్షాన్ గా
జిక్షే, లజిక్షే, జమా=కూర ఇగిర్చి తాలింపు
చేసి తిను.

ఇచట. అడెన్నె; తెన్నెన్.

ఇచ్చకములు. ఒసాఇ-బెర్.

ఇటిక. పిడకల్లా.

ఇటీవల. కనియాలోజన్ కనీలేజన్.

ఇటు. కొన్నె. ఒడిన్నె. ఒన్నె. ఎన్నె. ఓతా,
ఒండోత.

ఇటుఅటు. 1. కొడికొత (అటుఇటు). 2. కొ
త్తె-కొన్నె; 3. ఎత్తె-ఎన్నె (అటుఇటు).
ఇటువంటి. 1. ఎన్నె గామ్. (ఎన్నె గామ్ మం
ద్రా=ఇటువంటి మనుష్యుడు. 2. ఎన్నె-
గాఇ. ఎన్నె-గాఇ కి నా=ఇటువంటిపులి.

3. ఎత్తె-గామై. 4. ఎత్తేలె. 5. ఎన్నే-డమ్.

ఇటునైపు. ఒండోతా.

ఇదు (ధా. తీ). 1. తియా. అనిన్ జనుమ్ జుమ్ తియా=వాడికి తిండి పెట్టు. 2. (ధా. డఫ్) డకుఆ. అజల్-బిడారన్ డకుఆ=కర్రలకావిడి ఉంచు. 3. (ధా ఒసా.) కొక్కొయోల్ ఒడిత్తె ఒసా. ఆకులకట్ట అక్కడ ఉంచు. ఒసాదా=ఉంచు.

ఇతడు. కని మండ్రా. కొమ్మైని (కా. స).

ఇతరము. బెగదా.

ఇత్తడి. రిడి.

ఇది. కని.

ఇదివరకు. ఎండ్రజ్.

ఇదిగో. కండె ఇంతె. కండె గిజా; ఖాన్ పక్షాఇ=ఇదిగో చూడు; నేను తెస్తాను. నవ్! జా! ఇదిగో! పుచ్చుకో.

ఇద్దరు. బాగు మండ్రా.

ఇద్దము. బాగుమాడి.

ఇనాము. అలీగా. ఇనామన్. (పొం)

ఇనుకుట. (చూ) ఇనుకుట.

ఇనుమారు. బారె. బారె తియెతె=రెండు మార్లు యిచ్చినాడు. అమన్ అమ్మేలె బారె ఇయాఇతె=నీకోసము రెండు మార్లు వచ్చినాడు. 2. బాగుతూర్.

ఇనుము. టుఅజ్.

ఇన్ని. డిన్నే. జిన్నే (కా. స.). అడజిన్నే.

ఇహ్నరు. బాగు ఒండ. (తె).

ఇప్పచెట్టు. అబానేబ్ కనీలె=ఇప్పచెట్టు మొగ్గ చొడిగినది.

ఇవ్వడు. నమి. లమి; లమ్; నమ్; నమోడె. క నాకన్నె (కా. స.); కనాడెన్నె=ఈ లాటి నమయములో.

ఇబ్బంది. కక్కల్, కల్కల్. దుక్కా. కస్తా (ఓ.).

ఇముకుట. అబ్తె. అన్నబె. పుత్తిరుక్ తో డోరన్ అన్నబె=గంప పుట్టెడు బియ్యము పట్టడు. 2. అఇన్నప్. గనాగా అఫ్ ఇమ్ నడో ఉంబఇఉంబఇ డేతె ఆకంపోక్లే జన్=తిండి ఇమడలేదు; వాడి కడుపులో తివ్వకున్నది.

ఇము. 1. తీ. తిత్తమ్=నీ కిస్తాను. 2. నాఇ. కని సిండి నాఇ=అబట్టెఇయ్యి; 3. కుబా. కొబా. బో జిజి అలామన్ అనిన్ కొబేతె=ఒకమోపు గడ్డి వాడికిచ్చి వేసినాడు. డాన్ కుబా=నీళ్లుఇయ్యి. లేబు కొబా. డబ్బులియ్యి; (కుబా అని కోపము తోవనాడు తారు.) అబ్డీదా. నెరోబా అబ్బీలాఇ=బొలము తిరిగి ఇచ్చినాను. అబ్తెయెరె తిల్లాఇ=తిరిగి ఇచ్చినాను.

ఇయ్యడము. తరితి. తనిఇ. తనిజ.

ఇరుకు. 1. అగేగ. 2. అస్కల్. కపదా-ఖాన్ అస్కల్ డేలె=నా జబ్బులో ఇరుకు పట్టి నది. 3. బజ్బజ్. డియా బజ్బజ్ లే=నడుము ఇరుకు పట్టినది. 4. సకల్. సకల్ గా అన్నబజ్=ఇరుకుతోవ పట్టపు.

ఇరుగుడుచెట్టు. కరిసెఅనెబ్.

ఇరుగుపారుగు. 1. బారిసిజ్-యేరీసీజ్. 2. బా ఖార్-సేజ్, పామజ్ సేజ్. (కా. స.).

ఇరువది (ఇరవై). బా-కొడి (ఓ).

ఇరుసు. సగదా-ఒండ్రెజ్ (కా). సగదా-ఒండ్రెజ్.

ఇల్లరికపువాడు. కినార్-సిజ్-మర్. కినార్-సిజ్ రయామ్=ఇల్లరికల్లుడు. లో-తబ్-మర్. లో-డమ్-మర్ (గు).

ఇల్లాలు. 1. కొఇ. 2. డుక్రి. 3. ఆఇ (చెల్లీ అని వేమతోపెలిచినప్పుడు). 4. బొఇ. 5. డుక్రి-బొఇ (ముసలిదయినప్పుడు).

ఇల్లు. సీజ్. సూజ్. (పుత్తా-సీజ్=ఒంటిఇల్లు.) మసేజ్-సీజ్=కొసఇల్లు. డియాసీజ్=నట్టిల్లు. ఒలూసీజ్=గొందిల్లు (మూలఇల్లు) కొండిల్ సీజ్=రొక్కటపుఇల్లు. అకుల్ సీజ్=గది. కని కుడబన్ సీజ్-ఖాన్ డకు=ఇవన్నీ నా ఇంట్లో ఉన్నవి. గోజ్ గు-సీజ్ బజ్నా అమ్మేఆ=సాల బాగుచేయుము.

ఇవతల. అరొడిన్నే.

ఇప్పపడు. ఒడెయా. బెర్నా-ఖాన్ ఒడెయా=నామాట ఒప్పుకో. బకానా.

ఇప్టాగోష్టి. (సల్లాపము.) బెర్రెన్ రఇలెన్ బెర్రెన్=ఇప్టాగోష్టి సల్లాపము చేసినాడు. మఇలెన్ సోల్లెన్ బెర్రెన్ రఇలెన్ బెర్రెన్=కలిసిమెలసిఇప్టాగోష్టి గామాట్లాడుకున్నారు.

ఇనీ! కుత్. నీ.

ఇసుక. లక్ష్మి. లక్ష్మిజన్.

ఈ.

ఈ. 1. నాఇ 2. తియా. 3. కని సిండ్రి
నాఇ, తియా=ఈబట్టతే, ఇయ్యి.

ఈక. 1. ఉప్పర్. తలఇబా ఆడోజన్ డ
కూతెనా ఉపగంజి బాటలె=ముసలివాడి
వంటిని ఉన్న వెండ్రుకలు తెల్లబడినవి.
ఉప్పర్ మడ్=కరువు వెండ్రుకలు. 2.
బలె. ఆమన్ ఓంతిడన్ ఆబలె-లేజ్
గతరె=బాము పట్ట రెక్కలో తగులు
కొన్నది సోరాంజి రూతెనా అతట్ట బలె
లేజన్ కోడానాబలె తంగజ్జేజి=సవరలు
ధరించుకునే వెండ్రుకలకు కుచ్చులో కొంగ
ఈకలు ఉంచుతారు.

ఈగ. 1. అరొయన్. 2. బర్తాజ్=బోరిగ.
3. సుల్బజ్=కందిరిగ. 4. పకోళా=రిల్లకు
ముసిరే దోమలవంటివి చాలాచిన్న ఈగలు.
5. అడజ్-బో=తెనెటిగ. 6. తేరమ్-బా=
చిన్న తేనెగలు. 7. కకొడోపిజ్=తూరిగ.

ఈగి. 1. బనాఇ. జుఇండం బనాఇ మిన్నే తె.
చాలా (ధర్మము) త్యాగము చేసినాడు.
బనేర పక్లాఇ=దాసము తెచ్చుకొన్నాను.
బనాగి-మర్ గగ్గరెండెన్ బనాఇ త్తిఇ=
దరిద్రుడు (లేక) యాచకుడు నన్నడిగితే
ఉత్తినేఇస్తాను. 2. బనాంతె. బితి-ఇన్
బనాంతె తిత్తాఇ=నా ఆస్తి దాసము
చేస్తాను. 3. తని. తనిడెలె=ఇచ్చట అయి
నది. 4. తిరితి, తరితి. (త్రె) పెనెలె. బఇ
డాగన్ ఉమాన-బాక కరెదాలిఇ; నే
ల్లా ఇ=సున్న పుకాయ స్నానము (చేసిన
చోట) వద్ద మరచినాను; బోగొట్టు కొ
న్నాను.

ఈగు. చూ. ఓడు.

ఈడిగిలబడు. రడోనా (గట్టిగాఅగుము)
తజ్జి రడ్డోలె=ఎద్దు ఈడిగల బడినది. 2.
జెన్ జెజ్నా. (కాళ్లు ఉండుము). 3. ఇో
జ్ ఇోజ్నా. పసిజన్ ఇోజ్ ఇోజ్ లె=పి
ల్లడు ఈడిగిల బడుతున్నాడు.

ఈడు. మరనన్, అనిన్ డియేమరనన్ డెలె=
వాడికెంత వయస్సెనది. అనిన్ ఆమర
న ఉంజి మిన్నుమ్=వాడి వయస్సు
నాలుగు ఏండ్లు. మరనన్ పడెలె=వయస్సు
దాటినది. 2. మిన్నుమ్. 3. సరిగోఇ.
ఇన్నాత్తుల్లాఇ సరిగోఇ ఎజ్జా అనిన్
నాతో వాడు సరి కాడు.

ఈడువచ్చిన. కిడా. కిడామర్. వడుచువాడు
కిడాబోజన్, కిడాసెలా=వడుచుది.

ఈడుబోడు. బోజ్ బోజ్. ఉంత బాగు ప
సిజంజి బోజ్-బోజ్ జకు=ఆ ఇద్దరు స్న
లు ఈడుబోడుగ ఉన్నారు.

ఈడెపండు. అరెజా-గుర్.

ఈడ్పు (ధా. డీజ్) డీజా.

ఈతిచ్చెట్టు. 1. సిండి (పెద్దఈత) 2. ఒండెజ్.
(చిట్టిత)

ఈజర. 1 రిజె 2. రజారిజ్; సరియెలోగె
తిలె=చలిగాలి నింపాదిగా కొట్టుతున్నది.

ఈడు. ఏజా. తడాబాన్ మంద్రాంజి ఏజ్జే
జి=చెరువులో మనుష్యులు ఈడుతున్నారు.
అయో ఏజ్జేజి=చేపలు ఈడుతున్నవి.

ఈనపుడక. జసెరంపిడి.

ఈనుట. కనా. తజ్జి కనా డెలె=ఆవు ఈ
నడం అయినది కనా నెలో కోడెతె.
ఒంబరె. కూయేతె. ఒంబర్ తాజ్=ఈనిన
ఆవు.

ఈయన. కనామండ.

ఈరిక. అజ్మిడజ్.

ఈరు (చూ. వీరు.) కొమ్మెల్లి (కా.న.) 2.
(ధా. తి) ఆతియాజి=ఇవ్వరు. 3. అఓన్
ఈ. (ఈరుపేను)

ఈల. 1. సిసింగోల్ (నోటితోచేయుధ్వని.
2. పెసి. (నోట వేలుంచి చేసే ధ్వని)
పెసీ నేతె=ఈలకొట్టినాడు.

ఈలాగు. ఎన్నెగోఇ. ఎన్నె. ఎన్నెన్-
గామె. ఎన్నె-గామె.

ఈవి. బనాఇ. బనాగిమర్ బనాగిలెండెన్
బనాఇ తిత్తాఇ=అడుగుకునే వాడు అడు
గుకొంటే ఈవి ఇస్తాను.

ఈవైపు. ఒడి ; ఒన్నె ; కొన్నె ; అడెన్నె
కొండోతా.

ఈన (మా ఈల.)

ఉ.

ఉంకించు. ఉర్పుకోజా. కిని ఉర్పుకోజ్జ
ఏజెతె=పులి కుప్పించి దాటినది. మంద్రా
జ్ అంజి సంతి ఉర్పుకోజ్జ ; అఉర్ అ
ఉర్పుకోజ్జ=మగ్గి నాలుగు మూళ్లు దా
టుతాను ; అధికము దాటలేదు. అనుర్పు
కోజ్జ జేలే=కుప్పించుట అయినది.

ఉంకింపు. అనుర్పుకోజ్.

ఉంగరము. ఎన్ని.

ఉంగరములకొప్పు 1. ఎన్ని ఉ. 2. పపాఉ
(పఇ+పఇ+ఉ.) పఇ=గిరివేయు, చుట్టు
కొను) 3. సర్ సర్ ఉ.

ఉంచు. 1. డకుఆ, డకోఆ. పరుఆనమ్ ఆ
డకుయే=నీపరువుంచడు. 2. ఒసాన్.
ఒసాన్దా. (కా.న.) మాడ లంకాన్ పత్తిలి
ఒసాన్దా=అటుకమీద కుండ ఉంచు.
పరుఆనమ్ అడకోఆఇ=నీపరు వుం
చను. 3. తలా. ఊ తలైజి=కొప్పు ఉంచి
నారు. పసిజన్ ఉడతల్ సియా=పిల్ల
వానికి చుట్టు కొప్పు ఉంచు. బరూ-బారా
అతల్లెండెన్ ఆతలమ్=పోడు-పని చేయ
కున్న పైతే నిన్నుంచను. తనుబ్-భాన్ అర్గా
ల్ తలిజ్ బా=నావంతు తిండి నాకుం
చండి 4. పిడా. రుంకూన్ పత్తి-లేజన్
పిడా=బియ్యము కుండలో వేయుము (ఉం
చుము). 5. ఒరమ్మ. అర్గాల్ ఒరమ్మ=
తిండి ముందుంచు. అఒరమ్మనా-కూడు తబ్
నేడా=ముందలి అన్నమును తీసివేయి. 6.
గుమా. (నోటిలో ఉంచు.)

ఉంచినది. డనకు. డనకు కూడు=ఉంచిన ఆ
న్నము. డరకు=కాపురము.

ఉండకట్టు. గుడే అమ్మేయా (కా.న.) గొడె
వ్ అప్ సెయా. లోబా జేనెతె=మన్ను
ఉండకట్టుకొని పోయినది.

ఉండలు ఉండలు (మేక పెండ్రెకలువంటివి.)
డొడమై-రాడమై.

ఉండు. డకొనా. ఉండిపో=డకోరేజ్ నా.

ఉక్కు. తగెగామ్-ఉసాఇ. అనుఉసాఇన్న

మైల డోజ్-భాన్ తగడమై=ఉక్కుచే
తను నాదేహము (కాలుతున్నది,) మండు
తున్నది.

ఉక్కిరిబిక్కిరి. 1. అతెజ్. 2. పతెపతె. బా
రా-భాన్ అతేజ్ డకు ; ఎండ్రజ్ ఒంతు
జొఇ=నా పని ఉక్కిరి-బిక్కిరిగా ఉన్నది;
ఇంకా శెల్లలేదు. పతెపతె గాలె డో, జా
డన్ కిండోడన్ మాయెతెన్ అమడి, రిగా
బోగా ఎర్తాఇ=ఉక్కిరిబిక్కిరిగా తిన్నా
డు గదా పాము తప్పను (ఎర) మింగిన
ట్టుగ (తిప్పకొంటూ) ఈడుకొంటూ వస్తు
న్నాడు. (ఈమాట పరియాసకపుది).
కొత్తిల్లా-భాన్ పజ్జొఇ=నాదుక్క తీసు
కు వచ్చినావు (అనగా ఉక్కిరిబిక్కిరిగా
తిన్నావు). ముమూడామేమ్లె=ఉపిరిరా
కున్నది. 3. అవ్వడెయేమ్. అనిన్ అప్ప
డెయేమ్ గాలె గోబెతె=ఉక్కిరిబిక్కిరి
గాతి కూర్చున్నాడు.

ఉక్కు. ఉక్కులాజ్.

ఉగ్గము. డనఇ-డొఇ. ముఇ నేతె డనఇడొఇ లు
ఆడన్=ఉగ్గముతాడు చిక్కువిడిపోయినది
(అనగా జారినది.) 2. తెల్లాడి (మూత వేసి
కట్టిన ఉగ్గము). తెల్లాడిలెండెన్, అతొ
ర్నా ఎ (అఒఇంకాయె) అడుబన్=మూత
వేసి ఉగ్గము కట్టితే పాలు తొణకవు.

ఉచ్చ. అనుమ్. అనుమ్మ డేతె=ఉచ్చవస్తు
న్నది.

ఉచ్చరించు. గామ. ఉంతాబెన్ నా అర ప్తి-
అగామాఇ=అమాటనేను వలకలేను. ఉంతా
బెర్నా అగామ్బేజ్ తో-భాన్ అడె=అమా
ట అనడమునకు నానోరు ఆడదు.

ఉచితము. బజ్ న. అంబెనె. బనేర్రి (డబ్బు
పుచ్చుకోకుండా ఇచ్చినది).

ఉట్టి. 1. అనుజ్. అనుజన్ గిల్తాఇ. ఉట్టి
వేయతాను. 2. అనుజ్దా. చిన్న ఉట్టి. 3.
అనిజ్. 4. అనజ్. (రూ.)

ఉట్టిపడుట. 1. అబోమా గేవతె=ఉట్టిప
డ్డాడు. అనిన్ అబ్ టమున్ గిల్తాఇ=వాణ్ని
తుల్లిపడిచూచినాను.

ఉడకపెట్టు. 1. అన్ సీనా. కూడు అన్నీనెతె=
అన్నము ఉడికించినాడు. ఉఅబ్ అసిన్ లె

=కూర ఉడికినది. 2. ఉసాయా. సరో,
గనాఇ ఉసాయా. ధాన్యము, దుంపలు,
ఉడకబెట్టు. ఉసాయి-రుక్ష్=ఉప్పుడు
బియ్యము. బరడబజ్ ఉసాయ=బోతం పై
ముకూర ఉడికించు. (ఉప్పు, కారము
లేకుండా, అరటికాయలు మొ॥ ఉడక
బెట్టుటకు వాడుతారు.) 3. డీఘా. ఉఆ
బన్ డీఘాఇ=కూర పండుతాను. డిఘ్ డీఘా
అసీన్ల పోజ్=పంట అయినదా ?

ఉడకబోసినఅంబలి=అడర్ని.

ఉడుకు. సీనా. ఉడకదు=అసీనె.

ఉడుచు. గుఆ. ఉడానేబన్ గూతె=మామిడి
చెట్టు ఉడుస్తాడు. సరో గూతె=వరి ఉడు
స్తాడు. గుసీనా=చోళ్లు ఉడుచు. గుసర్నా
=వరి ఉణుచు.

ఉడుత. గొండి. తుత్తోడ్.

ఉడుము. బసర్.

ఉతక. లూఅర. పడిసక్

ఉతుకు. 1 తుడ బ్నా. (బట్టలు మొ॥). 2. రీడజా
(కా)సిండి డీజ్ రీడజెంజెన్ ఎరడిల్లె బజ్
డమాతె=బట్టలు ఉడికించి ఉతికితే, మురికి
లేకుండా ఉంటవి. అరీడజ్ లెబెన్ ఎన్ అడి
లన్ అన్ అడిలె=ఉతకకుం పై మురికిపోదు.

ఉత్త. అమడొఇ.

ఉత్తది. 1. అరిక్క. బెర్నానమ్ అరిక్కా=
నీమాట ఉత్తది. అరిక్క అపుజ్తె=ఉత్తనే
చెప్పినాడు. 2. సాసోబ్. గొపారిజన్ తినా
ఎరాఇతె గామై సాసోబ్ గూయేతె.

ఉత్తనే. సాసోబ్ సుసుబ్. సుసుబ్-గామా=
ఉత్తనేఅను. అసింగన్.

ఉత్తిప్పుడు. 1. బారా ఎజ్జానడిడి. 2. రొయో
జన్. అరొయోజ్ లె ఎర్రాఇ=(వని) తీరు
బడిచేసుకుని వచ్చినావు.

ఉత్తమునుష్యలు. కజ్జామండ్రాజ. ఉత్త ఎము
కలు. సత్తజ్ అజాజ్.

ఉత్తరిము. కంబోగ్.

ఉత్తరయలు. గొర; తిగ్గోర్; కార్జా;
ఆగమ్. (పెద్దననాలు, 3 దినములు చేసేది.)
సింకొండా=చెనిసోయిన గొండవనాడు
చేసేది. తిగ్గోర్-గుఆర్=గ్రామస్తులందరూ
కలసి తమతమ పెద్దలకు రెండు మూడు

సంవత్సరములకొకమారు చేసేది.

ఉత్తరించు=చించు. పేయా. రిడా. పాఆ.

ఉత్తరేణు. ఆడిజ్-జనిడ=(కా.స). రరాడ్
ఇమ్.

ఉత్సవము. అడుగ్-అత్తాజ్.

ఉదయము. 1. తగల్డన్. 2. రీత్తగల్డన్.

3. రిజల్తగల్డన్. 4. డుజ్ రొఇలె (తెల్ల
వారకమునుపు, అనగా ఉదయకాలము).

5. కన్సిమాలన్. 6. ససర్ గడోజ్. 7. పలె 8.

డుజ్ యోజ్. 9. అరె-డి-ఒయోజ్ (చిలు

కలు లచేవేళ) 10. సాత్ర. (చూ. అంధ
కారము).

ఉద్దేశము. ఏమిఉద్దేశము? జతెన్ అమైలె ?

ఉద్యోగము. గోడన్. బిసిజ్-గోడన్; మే
సీట్-గోడన్.

ఉనికి. డనకు. డరకు.

ఉపకారము. ఇసోసమ్. (తె)

ఉపదేశము. బుడ్డి. ఇఘ్ ఇబన్. కంకబ్బ
అనిన్ ఇఘ్ ఇజ్జిజ్ తె=చదువు వాడునాకు
నేర్పినాడు.

ఉపద్రవము. కర్రా.

ఉపవాసము. 1. ఆసమ్. (ధా. ఆమ్) కనిన్నా
అడిన్నా మంగడారా ఉమాలెన్ ఆమా=ఈ
రోజు మంగళవారము స్నానముచేసి ఉప
వాసము చేయుము. 2. అజ్ నా (మాంస
ములేకుండాతిను). 3. అన్ సీనా.

ఉపాయము. అనొగండి.

ఉప్పని. 1. కారాబ్. ఉఆబన్ కారాబల్లె=
కూర ఉప్పగాఉప్పది (విశేషతరము).

కారా. కారాబల్డూ=ఉప్పనినీళ్లు. 2. లగ

ర్ లగర్ గాలాఇ=ఉప్పకలుపుకుతీన్నాను.

ఉప్పు. బసి, బసిడన్. బసిక్ (కా.స). కారా

బూల్లె=ఉప్పు ఎక్కువైనది.

ఉబ్బసము. కొకొ. అఇండమ్ కొకొ పురాడా
అసీఆఇతె=మిక్కిలి దగ్గు; ఉసిరి రాదు.

ఉబ్బు. పుబన్. పుజ్ జెజ్=కాలు ఉబ్బు.

కంబోజ్ పుల్లె=కడుపు ఉబ్బినది.

ఉప్పుడి. మొసన్ బెచారా (తె).

ఉమ్మి=బిజ్గోల్.

ఉమ్మిపస్సు=తిరగుర్ (గు).

ఉమ్మ. (3). బిజ్గోల్.

ఉష్ట్రేత.

ఉయ్యెల. 1. దొండోడ. 2. తనఇ. (గు.)

దొండూడ=దొండూయేతె=ఉయ్యెల ఊపెను. తనఇ తేడేతె=ఉయ్యెల ఊపెను.

తనఇ తెతేనాఇ=ఉయ్యెల ఊగుతాను.

ఉరి. 1. అనోడెక్. 2. జనోఇ. 3. ననురుఇ.

నరుజా=విగించు. ఓడెజ్జెనరుజా=ఉరి

పోసి విగించు. తోడమ్మెతె=ఉరిపోసికొ

న్నాడు. 4. ననురుఇ (నరుజా=విగించు)

5. తోడమ్మెనాఇ ఉరిపోసికొంటాను. తోడమిజ్=నాకు ఉరిపోయి.

ఉరిదీయు. తోడంబ్బా. 2. దొంగలెనెడా. తోడుమ్మ=ఉరిపోసుకో.

ఉరియు. 1. వేఆ. నీజన్ వేయేతె=ఇల్లు ఉరిసి

నది. 2. జారోఆ. దంకి జారోయేతె=కుండ

కారి నది. నీజన్ జారోయేతె=ఇల్లు కారి

నది. బోజా(ధారగా అంటికారు). అంబసు-

గుర్దా బోఇతె=పుండుచీము అంటికారుతు

న్నది. పత్తలిన్ సిల్లె దాన్ బోజెతె=కుండ

నుంచి నీరు అంటికారి నది.

ఉరుకు. 1. ఏజా. కింతాలన్ సిల్లె ఏజా. 2.

ఉరా. కింతాలంకాసిల్లె రమెజన్ ఉరై=

గోడమీదనుండి పిల్లి ఉరికినది. ఇన్

ఉర్రాఇ=నేను ఉరికినాను.

ఉరుము. 1. తుత్తూఇనా. తరుబ్ తుత్తూఇ

నేతె=మేళుము ఉరిమినది. 2. తరుబ్

తుత్తూతె తర్రెడన్ గూతె=ఉరిమి పిడుగు

పడ్డది.

ఉలకన: 1. బుబ్బూరి-లో=ఉలకన మన్ను.

2. లియార్. అలామన్ బిడార్ లియార్=

గడ్డికావిడి చులకన. ఓలా లియూరై డకు=

ఆకు చులకనగా ఉన్నది. 3. లకుఇ. సరోబ

లకుఇతె డకు=పాలముమెత్తగా ఉన్నది.

ఒర్రో లకుఇ-గామ్ డేతె=దుక్కి మెత్తగా

వస్తున్నది. లకుఇ-లకుఇ. 4. లమాలాబా=

మెత్తనియన్ను.

ఉలవలు. 2. డఇ; 2. లఇ; నడఇ.

ఉలి. స. జన్. స. జన్ బా'తె సకేతె=ఉలితో

దొలిచినాడు.

ఉలికెడు. 1. లకుర్ (కా. స.) లకుర్ డేలెపు

రాదా=ప్రాణము తుల్లిపడను. 2. లన్

సర్నా. కరలే డకు'నేతె, అమన్ ఇర్రాఇ,

పసిర్ నెతె=పరాకుగా ఉన్నాడు, నీవు

వచ్చినావు, తుల్లిపడినాడు. పసర్ గో

జ్జె=తుల్లిపడకు. అబోమాజ్ గిజెతె; వ=

సర్రెగిజేతె; లకురై గిజేతె=తుల్లిపడి చూ

చినాడు.

ఉల్లి. అన్ సూడా. పలూఅన్నూడా=తెల్ల ఉల్లి.

ఉష్టుము. త గఅను.

ఉసికొల్పుట. పునేడ= (కా. స.) పుసోయేతె

డో డుడుడుడు ఎరతె. పెంతామర్ కి

నోర్ పుసోయేతె=వేటకాడు కుక్కను ఉసి

కొలిపినాడు.

ఉసిరిక=ఏజర్.

ఉసురు. 1. ఉసురు. డోజ్-ఇన్ కల్లెల్లెడో

ఉసురుఇన్ తజాత్తమ్=నన్ను అల్లర పెట్టి

నావు గదా; నా ఉసురు నీకు తెగులుతుంది.

2. పురాడా.

ఉస్సురుమనుట. అగె-గామ్లె గోజ్జెతె=అమ్మా

అని పడిపోయినాడు. అగె-గోబ్=ఉస్సు

రని కూర్చుండుట. మనజా-గోబ్=అలసట

పొంది కూర్చుండుట.

ఉం.

ఉంక. సుడా-కిమ్. ఆజడమ్-కిమ్ (=చీటు).

కిమ్=తాడు. అబాలె-కిమ్ (=మెత్తని

తాడు). కిమ్దా గతీలె తియా=కుడిచి

కలిపి పెట్టు.

ఉంకొట్టు. ఓల్లె డకునా.

ఉగించు. 1. తేడా. అందారా తెత్తెల్లె డో

అల్-దుజ్జె=కొమ్మ ఉగించినాడు గనక

విరిగిపోయినది. దొండు తేడా=ఉయ్యెల

ఉగించు. దొండూ తెత్తేనాఇ=ఉయ్యెల

ఉగుతాను. 2. అబ్ డోనాఆ. కండాగాన్

అబ్బూనా-గోజ్; ఉడాగుర్ లఇతుఆఇ

తెజె=కొమ్మ ఉగించకు; మామిడివండ్లు రాలి

పోవును. 3. అయ్యూనా. అనేబన్ రింగ

అయ్యూనాతె=చెట్లను గాలి కదిలిస్తుంది.

ఉత్తొజ్జె=కదిలి ఎగురుతున్నది, లేక, గం

తున్నది. 4. మెమెచూ=కదిలించు.

ఉగు. 1. ఉనా. అయన్ ఉంజోజ్ నె=నీవు

కదలకు. 2. యునా. రజానమ్మెలె యూ

తన్=చలి చేత వణుకుతున్నాడు. 3. తేనా. డొంగోడన్ తెత్తెనాఇ=ఉయ్యాల ఊగు తాను.

ఊట. 1. ఒక్కా-డా. అసి, అజ్జే ఒక్కా డాలె=చెయ్యి, కాలు ఊటకారుతున్నవి. ఒక్కా-డానమైలే పొగడా-జేజ్జే=ఊట చేత కాళ్లు ఒరిసినవి. 2. ఒలెజ్. ఆతోడన్ ఒలెజ్=జ్జేనాఇ=నోరు ఊరుతున్నది. 3. డా లెమె=నీరు ఊరుతున్నది.

ఊడ. 1. ఆ . . . 2. తర్జి (కా. స.) తబార్ తర్జి=మరిఊడ. ఇతర్జి=జువ్విఊడ. 3. తొంజె. 4. లామ్మి (ఊడకొసలు, లేక, చిగుళ్లు). తబార్ తర్జి అరా-రాజోజన్ సబ్బాలెబ=మరిఊడకర్ర పూజ చేస్తాము. 5. అజీడన్; 6. అజాడన్ (కా. స.)=జేళ్లు.

ఊడగొట్టా. తబ. సుండాజన్ తబ్బెడా=రాలు ఎక్కతయి.

ఊడవీటు. పుగనా. పుజ్జేజ్జేనాఇ=వేళ్లు (మొయ్య) తీనివేస్తాను. పుజ్జేజ్జేనాఇ=గాబు తీస్తాను ఊ పుగనా ఇ=జుత్తువీటుతాను. బోబ్-జ్జాన్ అనూ; ఊడో-జ్జాన్ పుయా; పుగలెగడ్డొల్లా ఇ; అసుడకు; బా-కడితె=నాతల నొప్పి; నా జుత్తు ఊడవీ ఊడవీసి వేలించినాను; నొప్పిఉన్నది; ఒకగడియకు పోతుంది. పనొఇ డేలే=ఊడ తీయడమైనది. వేయా-వేకుఇ (బారిగతయి). ఇది ఒక సవర పండుగ (కుఇ=బారిగ. వే=తీయు.) అజీతి-నేబ్ వేయా=చిన్న మొక్కలు ఊడవీయి.

ఊడికచ్చెట్టు. అంకొఇలాసెబ్. కని అంకొ ఇలాసెబన్ అంకొ ఇలా-బాడన్ డకు; అడమ్ ఇల్లెబెండెన్ అలాబా తిత్తె=ఈ ఊడికచ్చెట్టులో ఊడిక పాసున్నది. దగ్గరకు వెళ్లితే నోకనో కొట్టుతుంది. అంకొ ఇలా-రా తెంబర్ గడెత్తె=ఊడిక కర్ర నిట్ట అవుతుంది.

ఊడు (గా. ఊడవీ యు) పుయినా. ఊ పుయినేలే=జుత్తు ఊడవీసుకున్నాడు. అడురె, అవుల్ల=ఊడిగోయను. రపుఇలె (జుత్తు మొ.) పు. పొజ్జే నీలే=చేతులు ఊడి పోయినట్లు.

ఊడ్చు. 1. జొజోల. జనోబాతె జొజోల.

చీపురుతో ఊడ్చు. బరో-జో. కొండ చీపురు. నీజ్ జొబాతె జొజోలెన్ డెన్ లకిజన్ జిజ్జెతె=ఇల్లు చీపురుతో తుడిస్తే ఇసక ఏమీఉండదు. 2. అర్రామా (అర్+రమ). నీనమ్ బాతె అర్రామా=చేతితో తుడుపు. ఎరడకూలెబె సయేలే జండుమన్ అర్రమైసాసోడా=ఉండిపోకుండా, చెడిపోతవి; గింజలు ఊడ్చి ఎత్తు. 6. ఆర్ జొల (అర్+జో.) జనోబా-బాతె తినలన్ బజ్జాలె అర్ జోలెండెన్, లకిజన్ జితెన్నా డకూపి=గీటి కంపతో కళ్లము బాగా నొక్కి తుడిస్తే, బుగ్గి ఎందుకుంటుంది? 4. అరా. కొరిజన్ పారాన్-బా'తె అర్రెసెడా=గరికపారతో ఊడ్చివేయి. జొ బ్బాన్ అర్రె-సెడా=బురద ఊడ్చు.

ఊత (చూ. ఆను) తనూడి డజ్ బాతె తుడితె నాఇ=ఊత కర్రతో అనుకొంటాను.

ఊద. సాఅ.

ఊదు 1. వేడా పనేడన్ వేడా=విలనకర్ర ఊదు. బజ్జా వేత్తెఇ అండజా. బాగా ఊదు తాను విను. 2. ఉంపేడా (పొయ్యి మొ||) వొగి ఉంపేడా=నిప్పు ఊదు. మల్లజ్-జ్జాన్ లకిజన్ పుల్నేతె; ఉంపేడా=నా కంట్లో బుగ్గి పడినది; ఊదు.

ఊపిరి. పురాడా (ఓ). పుడారా (కా. స.) కుడుబ్ మండా అపురాడా ఒయ్యేమైజి. అందరుమనుషులూ ఊపిరి తీస్తారు. పురాడా-జ్జాన్ అన్ ఒయ్యేమిళ్=నాకు ఊపిరి తిరగదు. ము మూడాయ్యేమై=ఊపిరిరాక.

ఊపు. తేడా.

ఊబ. లెగిని-బొగిని. లకుర్ లకర్.

ఊబి. జొబ్బ.

ఊరక. అసిజెన్, సాస్బో.

ఊరకంద. గనూడ్.

ఊరకుండు. కడిజ్ గామ్. కడమ్మా. కడబ్.

ఊరగాయ=సోయోడో.

ఊరట. లులూనా. లులూలేనాఇ=విశ్రమించుతాను. ఊరడించు 1 బయ్యెల. పసిజన్ ఎతే; జనుమ్ జుమ్ తిల్లె బయ్యెల=కిల్లడు ఏడుస్తున్నాడు; తిండిచ్చి ఓదార్చము. బయ్యెలాఇ=ఓదార్చినాను.

ఊ
త
న

ఊరపిచిక. 1 జండుమ్ దా త. 2 సరిక్-తి
(తి=ఓంతి)బంగారు పిచిక. లేక గిజిగాడు.
సరియోక్-తి డొండోర్ పిల్లాన్ బజ్జాలె
లాఇంతె=బంగారుపిచిక గూడు బాగా
అల్లుతుంది.

ఊరించు. 1 సోదా. అబా సొల్లాఇ డో
గూరై=విప్పపువ్వు ఊరబెట్టినాను; ఊరి
నది. సొబ్బాతెనాఇ=(విప్పపువ్వు) ఊర
వేస్తాను. సొబ్బాలేక్పోక్?=(విప్పమొగ్గ)
నానవేసినారా? 2. తిల్దా ఉరుజన్
తిల్దా=వెదురు ఊరబెట్టు.

ఊరు. 1 ఒలేజన్ దుజ్జెనాఇ. నోరు ఊరు
తున్నది. 2 ఒలేజన్-జాన్ మోతెనాఇ.
నాఉమ్మి మింగుతున్నాను. 3 లేక్
లేక్. జనుమ్-జుమ్గిల్లాఇడోఅలోడన్ లేక్
లేక్=తిరుబడి వస్తువు చూచినాను గనక
నోరు ఊరుతున్నది. 4. గొర్జాక్;దా; సిక్;
నూక్: ఊరు అనుఅర్థముగల ప్రత్యయ
ములు. ఉ|| తోరగదా; పుత్తాసిక్. 5
డయరి=మెరక పైనున్న ఊరు. పారుగూరు
6. వద్రా-గొర్జాక్=బేచిరాకు గ్రామము.
ఊహ. ఒగండి, బుడ్డి, గలమ్.

బుు.

బుుతువు=ఈజన్. దాగా-ఈజన్-ఎండకా
లము.

పి.పక్షి=కింతోర్.

ఎ.

గిలి. తంగ. తంగా; (కూడు). ఎంగి
బాకు=తంగయోల్.

ఎంచుకొను. సెయా; సెసెయా. అండారా
జన్ సెసెలె, ఇనా=వంకాయలు ఎంచి
కొను.

ఎంచుట. సండ్రబ్. ఉదా సండ్రబై సిమా=
మామిడికాయలు ఎంచి లెక్కపెట్టు. సిం
డ్రె సండ్రబ్-గామ్ పజాఇ=బట్ట ఎంచితే.
ఎండ. దాగా (దా+గా) దాగా ఉండు-
పియల్లె డకు=ఎండ మిక్కిలి బే-గా

ఉన్నది. పప్పర్లోగా దాగా (కాలు
కాలే ఎండ). పప్పర్లోగాదాగా-లేజన్
ఎర్రాఎండెన్,దోజన్ బూతె=గాఢమైన
యెండలో వెల్లినయెడల ఒళ్లుకాలుతుంది.
ఎండబెట్టు. జేరా.సోన్ దాగా-లేజన్ జేరా=
ధాన్యము ఎండలో ఎండబెట్టు. సిండి అ
సరా. బట్ట ఆరవేయి. అసర్తాఇ=ఎండ
వేస్తాను.అయో అసరా=చేపలు ఎండబెట్టు.
ఎండిన. అసర్. రసోడోల్=ఎండిన ఆకులు.
ఎండు. అసర్. తదా అసరై=చెరువు ఎండి
నది. సీరై. అంబసు గుడ్డా సీరై=పుండు
చీము ఎండినది.

ఎండిక, కినాదా; దాకిన.

ఎంత 1. డజిక్. కని జనాతి డజిక్? =దాని
వెల ఎంత? 2. డియె.

ఎంతెంత=ఏంతేంతె. ఎజ్జా. ఎజ్జె.

ఎందరు. డజిక్ మంద్రాంజి. డియె మంద్రాంజి
ఎందాక. డియెన జాఇ. డజిక్ సజాఇ డజ్జ
క్ పంతిక్కొఇ ఎరై అమన్? =ఎందాకా
వెళ్లుతున్నావు నీవు?

ఎందుకు 1. ఏతెనాసన్. 2. జితెనాసన్
3. ఏతానేలె. 4. జితెనమైలె. 5. ఇం
జిడోక్ 6. జితెనప్పేలె.

ఎందుచేత. ఏతెనమైలె. ఏతెనప్పేలె. జితె
నమైలె.

ఎకనెక్కము. సొసొఇ. సొసొఇజా=వెక్కి
రించు. తొక్లా. తొక్లానా=నవ్వింపు.
మనా-బెర్-నవ్వుమాట.

ఎకాఎక్కి. అగ్రాజేల్.

ఎక్కడ 1. ఉలన్. 2. ఓ అన్తె. 3. ఓజా.
4. ఓజానేజన్. 5. ఒలన్ డెన్.

ఎక్కించు 1. అన్దాజా 2. అదాజా. 3.
అడేయా. ఇజన్ పసర్ ~ అడేయా=
వింటికి నారి ఎక్కించు. ఇజన్ పసర్ బె.
ఏ-గామ్ డకు=వింటికి నారి బిగిసి ఉన్నది.

ఎక్కిరించు (చూ) ఎక్కనెక్కము.

ఎక్కిలి. సగ్గిడ్డా.

ఎక్కుట. డనాన. (ధా. డ ఇ.) అనేబ్
డబాన్ డఇలెబో అడజా=చెట్టు ఎక్కికా
యలు కోయు. దాలాబెర్నా (దా+
లూ+బెర్) మాట చెవి ఎక్కిరియి. కరిల్లా

లనామ్ సమ్దాన్ డబ్బె లామ్మే=కాకర
తీగ పందిరి ఎక్కి పాకుతున్నది.

ఎక్కుదించు 1. అలన్సూట. పనారన్ అల
న్సూట=నారి ఎక్కుదించు. అత్తారా.
పనారన్ అలత్తూర్లెండెన్ అల్డిజ్జె=నారి
ఎక్కు దించకుంటే విరుగుతుంది.

ఎక్కువ. అఇండమ్. అఉర్. అలా అగ్గడ.
అబ్బల. అమిడ్లమ్; బడియార్. బొఇబొఇ.
అంబసు అఉరై=పుండు ఎక్కువైనది.
ఎగతాళి. తొక్కా.

ఎగదీయు. అజసుఆ. సిండ్రి అజనూడమ్మే
తె=(జారిన)బట్ట ఎగదీసికొన్నాడు. అనిన్
గుండామ్మే తె. జొల్లకచ్చకట్టుకొన్నాడు.
ఎగయు. తుఱా. జేజన్ గిల్లె తుఱాన్ తుఱో
లెండెన్, ఓంతి కిఎత్తె=గురిచూచి ఎగిచితే
పట్ట చస్తుంది.

ఎగరగొట్టు 1. పుయ్యేజా(కా). సరో పుయ్యే
జ్జెన్, పొల్లన్ ఉల్లె-సెడ=ధాన్యము గాలికి
పోసి పొల్లు ఎగరగొట్టు. 2. ఎల్లె-సెడా.
తిసలన్ డకొతెన్ ఆ జీజ్జే ఉల్లె-సెడా=క
ళ్లములోని తొక్కు ఎగరగొట్టు. 3. తు
య్యేజా.

ఎగరవేయు అంగురా. అంగురైనాఇ=పండు
ఎరవేసి పట్టుకొంటాను.

ఎగరవేసి పట్టుకొనుట. అనజుర్.

ఎగసనతొయు 1. వీరిజా (పొయ్యి కర్రలు
మొ॥) అనోడే ఎరిజా. 2. అన్ డాజా. అ
నాడే అన్ డాజా=వ త్తిఎగదోయు.

ఎగిరి. ఏలాఇలె. డీమా తేనా-మండ్రాన్ ఏలా
ఇగోజ్జే=పడుకున్న మనిషిని చాటకు. ఏలా
యా (ప్రా)

ఎగుచు. తుఱా ఎర్తనుఱో=ఎగయలేదు. తను
ఇన్=ఎగిచేది.

ఎగుడుదిగుడు. జై తా-లంక. లంకా-జరూజ్జే.
గల్లజ్జే-గల్పజ్జే (కా. స.)

ఎగురుము. అప్ ఎజా.

ఎచ్చు. (చూ. ఎక్కువ.) అఇండమ్. అఉర్.

ఎటు. ఓనై (సేజ్జే తమ్)=ఎటు (వెళ్లు తావు
నీవు). ఓనై సేజ్జమ్=ఎటు వెళ్లినావు.

ఎటుచంటి. 1. ఎత్తెమర్=ఏలాటివాడు. జితెమ
ర్=ఏమిమనిషి (అనగా ఏజాతివాడు మొ॥)

ఎట్లా. ఏంతె. ఏంతె-గామ్ తియేతె=ఏలాగు
ఇచ్చినాడు? ఉంతె కబాడా ఏంతె అమే
యాఇ=ఆవని యేలాగు చేస్తాను?

ఎడముగా. సకాఇ. 2. డిబిడిత్తె. కొడికొడిత్తె.
తంపడా. బిన్న. జెగడ.

ఎడతెగకుండా. 1. తొడోజ్జే. జితెనమ్మేలె
అమన్ తొడోజ్జే ఇత్తాఇ=ఎందు నిమిత్తం
నీవు సదా వస్తావు? 2. డీతా. బడి డీతా
తిల్లెండెన్ ఒర్తాఇ=సదా కూలి యిస్తూ
ఉంటే దున్నుతాను. 3. జడూ ర్ గామ్.
గనురన్ జడూర్-గమ్ గూర్తె=వాన ఎడ
తెగకుండా కురుస్తున్నది.

ఎడబాపెను. సకాఇలెజి (దూరము చేసినారు)
తండ్రిలేజి.

ఎడమ (చేయి). కర్రబ్బి (నీ), కండ్రాబ్బి (నీ).
కండ్రాబ్బడి సడిల్లె డీమానా=ఎడమపక్క
ఒత్తిగిలి పడుకోక్కి.

ఎడ్లు. తజ్జిజన్. ఒర్తొతాంగ్ జి.

ఎత్తిపాడుచు. ఒడోలా. అనిన్-అ-బెర్నా
ఒడోల్తాఇ=వాని మాట ముదలగించుతాను.

ఎత్తు. 1. డపేనా అబాబ్-లేజన్ డకూతేనా-
వత్తిలి డపేలె ఇజ్జేజ్జే పేనా=బుర్రమీద
ఉన్న కుండ ఎత్తి కాలు ఆని దించుకో.
అబాబ్-లేజన్ డకూతేనా సుండ్రుజన్
లగిన్; బాబ్-జ్జేన్ ఉండ్రాబ్బె డపేతాఇ=
నా బుర్రమీద గంవ బలుపు; నాబుర్ర
మండుతున్నది. (బుర్రమీద సే, దించుకో
కుండా మీదికి) ఎత్తుతాను. 2. సుసూడా.
సరోన్ సుండ్రుఇ-లేజన్ సుసుల్లె, కొక్కో
ర్-లేజన్ రుమా=ధాన్యము గంవలోకి ఎత్తి
గాడెలో పోయి. 3. రుమా. జండ్రుమన్
కొక్కోర్-లేజన్ రుమా. 4. తేరేడా.
సరోబాన్ ఈడి తేరాడా=పొలముగట్టు
ఎత్తు. నీజన్ తేరేడా=ఇల్లెత్తు. బిడారన్
తేరేతాఇ=కావడి యెత్తుతాను. అరెజన్
తెరెలె, తేత్తాఇ=రాయి ఎత్తి (బుర్రమీ
ద) మోస్తాను. 5. తమ్మాజా. పసిజన్
తమ్మాజ్జె, కుక్కర్ తమ, సుంబాఆ=పిల్లను
చేతులతో ఎత్తి ముద్దుపెట్టుకో. (చుచ్చు
అని ముద్దుపెట్టు.) ఆలామ్ బిడార్ తమ్మా
జ్జా, లియార్ గామ్ డకు=గడ్డికావడి

(చేతులతో) ఎత్తినాను, చులకగా ఉన్నది. 6. సోడా. కూడు సోడాన్ సాలె రుఆ = ఎత్తుకొని నడ్డించు. 7. మినా = అరికాన్ మాదాలంకాన్ మినా = అటకమీద గంపలు ఉంచు.

ఎత్తు. 1. లగ్గిన్. కని అరా అగ్గడ లగ్గిన్ = ఈ కర్ర చాలా బరువు. 2. డెంకా. కంబా - సేబ్ డెంకాలె డక = తాటిచెట్టు ఎత్తుగా ఉన్నది. 3. జెలు. కింజర్ జెలాలె; అజి ఎడా = నిట్ట ఎత్తైనది; కొంచెము నరుకు. 4. క్రి. గోడా. ఉంత తోడోర్ - లేజన్ డకూ తెనా జండుమ్ అగ్గడాలె; బెగడా సుం డుఇ - లేజన్ గొడాన్ గొల్లె సెడా = ఆగంప తోని గింజలు లాలైనవి; వేగొకగంపకు ఎత్తు కొని పోయి. లోజన్ సిట్టె లాబా గోడా = గోతినండి మన్నెత్తు. కుఆ-లో గోడా = నూ తిమన్న తియ్యి. 5. అన్ బకోజ (ఉండించు). మిఖోలన్ లాలె; అన్ బకోజా = నూ నె ఒలికినది; ఉడ్చి ఎత్తు.

ఎత్తుకపో. 1. సోలే పకా (కనబడకుండా) 2. తంచేలె పకా (బుజముపై) 3. తేజ్లె పకా (నెత్తిపై) 4. తిమ్మామైపకా (చేతులపై) 5. జిక్కుల్లె పకా (చంకలో). పసిన్ జిక్కుల్లె పకా = పిల్లను చంక నెత్తుకు పో. 6. జిడోజ్లె పకా (మూటకట్టి). పసిజన్ లనామ్ బన్ - బాతె జిజ్లె పకా = పిల్లను పైట తో కట్టి ఎత్తుకో. 7. లకూడా. పసిజన్ లక్కులాఇ జలోలె; అంగసూతాఇ = పిల్లను చంక నెత్తు కొన్నాను; జారిపోయినాడు. పైకి ఎగ తీస్తాను.

ఎత్తుకో. 1. లక్కుడా (పిల్లను) 2. జిక్కుడా. 3. కిక్కుడా. 4. డాడూడా (ముద్దు మాట). 5. జిడోజ్నా. 6. లాలోర్నా బట్ట ఒల్లెవాటుగా కట్టపిల్ల నెత్తుకొమ్ము.

ఎత్తురిచెట్టు = కుర్రడిబొంగా - సేబ్.

ఎదిరించు 1 రాత్తె. కన్నిమన్ అడాజన్ రాల్లె, డయరె = కోడి గద్దను తన్ని ఎదిరించినది. 2 మొడేఆ. జంబురన్ జి ఇనానామరన్ మొడేలె రుజాలెజి = దొంగలు బాటసారిని నులిసి దోచుకొన్నారు. సదుల్ డేనా. కిన సధుల్ డేలీక్ = పులినాకు ఎదురుపడినది.

అమన్ ఖాన్ సదుల్ డేలాఇ = నాకు నీ ఎదురు పడ్డావు. 3. తుమాకుబ్నా. సాయల్ తుమాకుబ్లెడో బంతోక్లాఇ = కారు పోతు ఎదురు పడ్డది గనుక; భయపడినాను. అమన్ ఖాన్ తంజోరన్ తుమాకుస్తాఇ = నీపూ సేనూ దారిలో కలుసుకొందాము. 3. డయరా. (డయరాఇ తిరిగిపో; తిరిగిరా) ఇక్ బెరిఖ్ తె = ఎగురు జవాబు చెప్పినాడు (అనగా మెడ్డిచేసినాడు).

ఎదుగు. 1. బడానా (వలము ఆగుము). అనె బన్ బడాలె మరంక్ల = చెట్టు వలమై యెదిగినది. 2. మరక్నా. పసిజి మరక్లెజి = పిల్లలు ఎదిగినారు. డకెన్నా తె డకెతె మరక్లె = ఇంతది అంతదైనది. 3. బడ్డెనా. కితుజ్జి బడ్డెలేజి = దేవతలు పృథ్విపొందినారు 4. గిరక్నా; 5. ఉరక్నా, 6. అఉర్నా.

ఎదుట. 1. అమజన్. తెమజన్. అఖామోన్. మాంబాబాన్. 2. తుమాకుబ్ (గు). తుమాకుబ్నె తె = ఎదుట పడ్డాడు.

ఎదురుగ. ముకమిల్లాలె. అమజన్; తెమజన్; ఆత్నా. కునా తుత్తుఇ ఆత్నా డకు = ఆ నత్తుత్రము నీకెదురుగా ఉన్నది. అంబెన్ ఆత్నా నొఇతొఇలెన్ డకూనబ = మీరు ఎదురుగా వరసగా ఉండండి.

ఎదురుపడు. తుమాకుబ. ఖాన్ ఎర్తాఇడో, కి నా తుమాకుబ్లె = సేను వస్తూవుండగా పులి ఎదురు పడినది.

ఎదురువరసగా. అల్ - తాగై - తాగై. గాఇలో న్నా అబొబ్బొఇ పఇడానెన్ ఆల్ - తాగై - తాగై గూలేజి = రోడ్డు పక్కలను కొబ్బరిచెట్లు ఎదురు వరుసగా ఉడిచినారు. తుమాకుబ్లె ఆసేబంజి డకు = వరసగా చెట్లు ఉన్నవి.

ఎద్దు. తజ్లెజన్. ఒర్రోతాజ్.

ఎద్దుముప్పేతేగ = ఓమోడిక్ - గాఇ.

ఎనుబది = ఉంజికొడి.

ఎనిమిది. తమ్మి.

ఎనుపు. గతియ. ఉఆబన్ గతీలె తబా = కూర

(కలిపి) ఎనివి తియ్యి.

ఎనుబోతు. బొజ్జల్.

ఎన్నుపట్టె. అడోజన్

ఎన్నడు. అకాన్. అజీజా.

ఎన్ని. డబ్బిల్. డియెన్.

ఎప్పుడు. అకాన్. ఆకాతె. అహోజా. అజ్జా. అకాకిన్నె.

ఎప్పుడెప్పుడు. అకాకా.

ఎముక. అజాన్. మెడఎముక=పగోడా జాన్. వెన్నెముక=కింజాన్.

ఎర. అగాబన్.

ఎరుగు. గలమ్మా.

ఎరువు. గజ్జమన్.

ఎర్రని. జే. జెడమ్. బ్రాకెట్. జబక్ (తాన్) = లక్క (ఎద్దు).

ఎర్రగులివింద=గుజ్జీ-నేబ్. గుంజి-నేబ్.

ఎర్రగోగు. సున్ సున్ వాబ్.

ఎలక. 1 కుంబుల్ 2. తెంచేర్. (విప్పపూపు తినేది). తడుమ్మమ్. (తొడలూ రత్నార్థము ఉంచుకొనేదట) 4. కుక్కుమన్. పిల్లల మద్దుమాట. 5. సంతుఇ. (చుంచు) 6. పడేలాకుమ్ (పెద్దెలుక. 7. గుంతుర్ (పెంటల పైనుండే ఎలుక). 8. ఒండ్రెక్కుమ్ (చిట్టెలుక) 9. ఒంబోక్తేతి (పందికొక్కు) 10. కొక్కోరాతేల్. (అడవిలోనుండే పెద్ద ఎలుక) 11. పిరోఇకుమ్ (తెల్ల ఎలుక) 12. గతోకుమ్ (అడవి ఎలుక) 13 రిడికుమ్ (కారు ఎలుక).

ఎలుగు 1. కంబూజన్. కంబూడన్. కంబూ ఇ. 2. కరోల్ (కా. స.) ముర్తీ కాఖేన్ కరోల్=నా గొంతుక ఎలుగు రాసినది. ముర్తీ కానమ్ కరోలమ్=నీ గొంతుకు ఎలుగు రాసినది. 3. కరోజ్. అగ్గోలి. ముర్తీ కాఖేన్ అగ్గోలి=నా గొంతుక ఎలుగు రాసినది.

ఎలుగెత్తి. బడూర్. బడూర్రోతె గూతె=ఎలుగెత్తి ఆర్చెను.

ఎల్ల. 1. సండి 2. తన్నో (డన్) 3. తిఇబ్. 4. కుడుబ్ మండ్రాజి=అందరూ.

ఎల్లప్పుడు. అగ్గో (గు). తొడోక్. డీతా.

ఎల్లుండి. అన్ బియో. ఖేర మి. కిన్ ఖేర మి=ఆవలఎల్లుండి.

ఎవడు. 1. బోతె 2. అయేకా మండ్రా=ఏ మనుష్యుడు. 3. ఆనామర్ (రా. స.)

ఎవతె. బోతెనలా. ఆయేకా నలా=ఏ ఆడుది.

ఎవ్వరైనా. బోతెనోక్. అనింజి బోతె-నోక్=వారవరు. బోతె డేలె=ఎవరైనా.

ఎవరు. తనెక్ డా. తనేక్టా అబ్బలా; తప్పే డా=ఎవరు అధికము; తీసివేయి. తక్టా ఎవరు పెట్టు.

ఏ.

ఏ. అయేక్. ఆయేకా (ఆకాకా) కినా=ఏ పులి? సుడాక్ (—డ్)=పెద్దపులి. ఆఖయా. ఆడే, (ఏవార్థక ప్రత్యయము.)

ఏకము. అబొఇ. అనింజి రుక్కులేజి=వారు (కూడిరి) ఒక్కటైనారు. అనింజి రజ్జేజి=వారితోకలిసి ఏకమైనారు. అబొఇ నా మైలేంజి=ఒక్కటిగా కూడిపోయినారు. బారిసీజ్జి యేరిసీజ్జి అబ్బన్ సాఇలేజి=ఇరుగు పొరుగులవారు కలిసి వాణ్ని ఒంటిగా చేసినారు. (కా. స.) అతక్ సాఇలేజి.

ఏకు. రఆల్డి; (కా). అఆర్డి.

ఏగాణి=మాడేకాలు.

ఏగిస=అమేసేబ్

ఏటవాలుగ. 1 ఇండ్రె. అనూ-నమేలె కింతాల్ ఇండ్రె తె=సంకటముచేతగోడకు చేరబడినాడు. 2. గోంగొక్టామ్. మండ్రాంజి గోట్టోక్టామ్ గొట్టేంజి=మనుష్యులు ఒరిగి కూర్చున్నారు. నేబన్ గోంగొక్టామ్ డకు=ఇల్లు ఒరిగి ఉన్నది. 3 లేక్ లేక్టామ్. మండ్రాంజి లేక్ లేక్టామ్ గొట్టే జుమ్జుమ్మేంజి=మనుషులు ఒరిగి కూర్చుని తింటున్నారు. అనేబంజి లేక్ లేక్టామ్ డకు తేంజి=చెట్లు ఒరిగిఉన్నవి. 4 రేన్ డ్రెక్-రేన్ డ్రెక్-గామ్ జుమ్మేజి=పక్షుకు ఒరిగి(ఎడంగా)తింటున్నారు. ఖాన్ అత్రక్ లమన్, రేన్ డ్రెక్ గామ్మే ముంకాలె; అగన్ లాలమ్ బెర్నా ఖాన్=నీకు నేను చెప్పితే ముగము తిప్పివేసి నామాట చెబిని పెట్టినావు కావు. 5. పెంకడార్ గొట్టే జుమ్మే=కాళ్లు పంగచాచితిన్నాడు.

ఏటికర్ర. ఇన్ సా. ఎర్దుబన్ ఇన్ సా గతర్రె,

ఇన్నా జయితాన్ డకూలె, రాజోజన్ అలం
కాన్ రాజ్జె, తొబాదా=నాగలికి ఏటికర్ర
కలించి, ఏటికర్ర కిందను, పూజా మీదను,
చేసి కట్టు.

ఏటు. తనక్క. మండ్రా నీ బాతె తుజ్జె=మను
మ్యడు చేతితో గుద్దుతున్నాడు. డంగు-బా
తె తుజ్జె సరేతె=కర్రతో (కొంచెము దూరే
లాగు) బోటు పొడిచినాడు. డంగు-బాతె
తుజ్జె రాజ్జె=కర్రతో (చూసికొని బోయే
లాగు) బోటు పొడిచినాడు.

ఏ శేట. డేమిన్నుమ్.

ఏడిపించు 1. అయ్యె ఆ. ఉంతా పసిన్ అయ్యె
గోళ్ల=అపిల్లను ఏడిపించకు (కా. స.).
అజేయా. అజేగోళ్ల=ఏడిపించకు.

ఏడు. 1 మిన్నుమ్. (కాలము) 2 గుల్ జి(సంఖ్య).
ఏడుపు. ఏయా. యనె. ఏగోళ్ల=ఏడవవద్దు.

ఏలెగులె గులరీనేతె=ఏడ్చి మొర్రపెట్టి
ఫిర్యాదు చేసికొన్నాడు.

ఏతాము. రీకడన్. తెండా. రీకడన్-బాతె.
సిండా డాన్ గెండా ఆ=ఏతాముతో నూతి
సిక్కు తోడు.

ఏది. ఒకా. సీతేళ్లనమ్ అతిల్లె-బెన్ అబా
తి ఓకా;=నీ చేతికిచ్చిన వస్తువు ఏది. 2.
ఏతేళిఇతే=ఏదివచ్చినది. 3. జతె. కని
బాగులెన్ జతె బక్సా? జతె బక్సా తె=ఈ
రెంటిలో ఏదిమంచిది? ఏదిమంచిది కాదు?
4. ఆయేజ్ ఆయేజ్ బక్సా, ఆయేజ్ బక్సా
తె=ఏదిమంచిది, యేదిచెడ్డది?

ఏదుపండి. కంజీళ్ల.

ఏదుపండికోల. కంజీళ్ల బెడ్

ఏదైనా. జిజ్జాబా. ఏతేబా, ఏతేడేలె.

ఏదైనా ఒకటి. ఆఖాజ్ డోజ్ అబాఇ

ఏదో ఒకలాగున. 1. ఇఖోబా. 2. ఎంగిజ్జానళ్ల
డేలెబా. (కా).

ఏనుగు. రఆ. రఆ-జి, (రాజి) బాతె, సనారంజి,
సండింజి, వేలాంజి, ఎరండింజి సబ్బాతేజి=
ఏనుగు దంతముతో పన్నెలు మంచాలు
పెట్టెలు మొదలైనవన్నీ చేస్తారు.

ఏపు. బడా. మరక్క. బడ్డె.

ఏబది. బాగు-కొడి-గల్లి.

ఏమంటే. జతేగామై. ఏతేగామై.

ఏమి. 1 ఏతే లుమై=ఏమి చేస్తున్నావు. 2
ఇన్ జిడో, ఇన్ జియ. జిడో. ఏలక్కిన్!
జిడోగాఇ. ఏతే అమెతె? =ఓ లక్కియ!
ఏమండి! (ఎందుకండి?) ఏమి చేస్తున్నావు?
సీజన్ లుమూఇ=ఇంటివద్ద ఉన్నాను. బరూ
బారా ఏతే డేలె=కొండపని ఏమైనది?
ఏమిటి. జతె. ఏతేడోళ్ల.

ఏమీలేదు. జిజ్జెతె. అతత్తడ అగాస.

ఏరు 1 ఇదా. ఉడా ఉయోజ్జె; ఇదా మామిడి
కాయలు రాలినవి; ఏరు. సరో గలోలె;
ఇదా=ధాన్యము ఒలికినవి; ఏరు. అలామ్;
ఇదా=గడ్డి ఏరు. 2. సెసెఆ. రుంకూలె-
జన్ గొడిన్ డకు సెసెఆ=అబియ్యములో
రాళ్లున్నవి, ఏరు.

ఏరు 1 నఇ. 2. గోయా. గోయాగలా. ఆయెన్
ఆగోయగలాఇ? =ఏరు పూయుము. ఏయేరు
పూతును?

ఏరు విడక. అసర్ అసోక్తా.

ఏర్పడుట. తనుబ్. అనింజి అనింజి తనుబంజి
తనుబ్ డేలె=వారికి వారికి వంతులు ఏర్పా
టైనది.

ఏల. జతేనాసన్, ఏతేనాసన్.

ఏలాగైనా 1 ఉంతా బారా ఏంతె డేలె? =ఆపని
ఏలాగైనది? 2. ఏకా డేలెబా=ఏలాగైనా.

ఏలు. 1 లోనా. రాజాన్ డేసా లోతె=రాజు
రాజ్యము చేస్తున్నాడు. 2. లూనా. ఓంతి
డన్ లుఅ=పిట్టను పెంచు.

ఏవి. ఓకా. ఏతే

ఏవార్ధక ప్రత్యయములు. ఆఖాబా. ఆడె. ఆ.

ఏవేళ. అకా. ఆఇకా ఒయోళ్ల.

బి.

బి. 1. గేలె 2. గడేల్లె.

బిక్కము. మనఇ.

బితే. బిండో.

బిదు. మొల్లాఇ.

బి.

ఒంటరిగ. అన్ సోన్. ఇన్ సోఇ (ఖాన్).

ఒంటి. 1. పుత్ర. పుత్రా నీళ్ = ఒంటిగా ఉండే ఇల్లు. 2. మిల్లి. మిల్లినీళ్ = ఒంటిఇల్లు. ఒంటె. సిసలాఇ.

ఒండుమన్ను. గత్తమ్ లాబా. అతిరీసోల్.

ఒక. అబొఇ. బొఇ. మిసీ = ఒంటిచేయి.

మిజ్జెళ్ = ఒంటికాలు. సమాసములో 'మి.'

ఒకగడియ. బొగ్రామో (చుట్ట కాల్చినంత నేపు) బొగ్రామో బెర్రెనాఇ = ఒకగడియ మాట్లాడుతాను. బొపడ్. బొకడికా.

ఒకటికి కూర్చుంటే. లడా లేనాఇన్ డేన్. అనుమలెండేన్.

ఒకటికి వెళుతున్నాడు. అనుమై.

ఒకటిగ. అబొఇలె.

ఒకతట్టు. సపోళ్ తెయాఇ, ఇయె తె; తెయా పోళ్ సపోళ్ లె (కా.స) (ఎక్కడికో ఒకతట్టు పోయినాడు. (నిశ్చయముచేయ జాలనివైపు); సమకోళ్ ఎరేతే = మాటవిన కుండా పోయినాడు. అనిన్ అబెర్నా సమ కోళ్. వాడిమాట నిరర్థకము.

ఒకింత. అజీతి. ఆరితి.

ఒకొక్క. చిక్ బొఇ-తక్ బొఇ. ఒకొక్క ఇల్లు = మిల్లినూళ్.

ఒక్కమారు (అనగా కలిసి ఏకసమయమున). అబొఇరొఇత్తాడన్, అబొఇరొబోల్. నిశ్చయముగా. తోయ్యేమ్ తోయ్యేమ్మిళ్ = నాకు వగర్పు వస్తున్నది. తోయ్యేమ్ గోళ్ = వగర్చుకు. లోకలోక. సజెఇ; సజొఇ సజొఇ (ఎగ ఊపిరితీయుట). అలపు.

ఒగరు, పిసళ్ (చిరిచేదు). కనా బొ బొల ఇనాతె, పిసళ్-గామ్ డకు = ఆరాయ లేతది; ఒగరుగా ఉంటుంది.

ఒగ్గు. పడా. జాలాపత్తేజి = వల ఒగ్గుతున్నారు. తుల్పా తల్పా బాతుల్పా-డా = దన్ను పెట్టు. ఒట్టు. 1 పరమాడా. 2 ఆ ఓలా. కిత్తుజన్ లేమై అపుజా. 3 జెమ్మ, జెబ్బ, 4 అడా జి-డోళ్ గొడాజిడోళ్-5 సిడ్డజా.

ఒడంబడిక. 1 అబ్యెరే ఇడోల్. (తిరిగి సినది) 2 అనొడె-ఇడోల్.

ఒడలు. డోబన్.

ఒడిగొప్పళ్. సిండ్రెలోబన్ జాయే తే గొప్పజ్జె తె = బట్టలో అందుకొని ఒడికట్టుకొన్నాడు.

ఒడిస. అనళ్ తిల్లాడన్. అనళ్ తిల్లాడన్-బాతె తిడతె = ఒడిసతో కొట్టినాడు. (అనళ్ తిడ్ + లూఆడ్ + అన్).

ఒడిసతాడు. అనళ్ తిల్-లు ఆడన్.

ఒడిసికర్ర. కరడ.

ఒడుపు. డనోల్. డొల్లె ఇమ్మాఇ. (కాచి) ఒడుపుగా పట్టుతాను (సమయము చూచి వట్టుతాను).

ఒడ్డు 1. మనేళ్. తడా-మనేళ్ = చెరువుఒడ్డు. జొడా మనేళ్ = గడ్డఒడ్డు. 2 ఈడి (చూ. అంచు.)

ఒత్తిగిలు. ఒప్పెళ్ నా. ఒప్పెళ్ల ఉంబుజ్జే తె = ఒత్తిగిలి పడుకొన్నాడు.

ఒత్తుకొను. 1. లల్లన్నా (ధా. లడ్) అరేబన్ ఒండ్రొఇజాంగన్ లత్తె = రాయి పక్క ఎముకకు ఒత్తుకుంటున్నది. అరేబన్ లల్ల గ్గురు = రాళ్లు ఒత్తుకొంటున్నవి. అడా-డా-లోళ్ లల్లా తేజి = ఒంటి తడి ఒత్తుకొంటున్నారు. 2. జజ్జడ (కా.స.) పసిజన్ అబ్డమాలాఇ; అబ్డోజన్ జజ్జడ = పిల్లకు నీళ్లుపోసినాను; ఒళ్లు ఒత్తు (లేక, తుడుపు), 3 జాబ్ జాబ్ నా; 4 గొసోనా.

ఒడుగు. 1 ఒంగ్వా. ఒజ్జాలె బారాన్ తుబ = ఒడ్లు వంచి పని చేయి. ఒప్పెజ్జా = ఒత్తిగిలు మండ్రా అడూతాఇ, ఒప్పెజ్జా = మనుష్యుడు వస్తున్నాడు, ఒత్తిగిలు.

ఒద్ద. అమజన్. తెమజన్. మళ్ బా. మళ్ బా-ఇన్ = నాద్ద.

ఒప్పందము. అనొడె.

ఒప్పకొను. ఒడేనా. ఒడేడమ్మ.

ఒర. (చూ)వర. త్ డి. తుడి. ఒర-కాన్.

ఒరుగు. గోజ్వా. అసేబన్ గోంగ్నె తె = చెట్టు ఒరిగినది.

ఒరియు. 1. పుఇడా. పుఇడా-జేజ్ = కాలు ఒరియుట.

ఒర్ర. సాయు. సాయు-నమ్మేలె సాయు-తిమ్మై కారముచేత నోరు మండుతున్నది.

ఒలుకు. లా. సలేజన్-సిల్లె డా లాలె = కుండ నుండి నీళ్లు ఒలికినది.

ఒలుపు. 1. లూబా. (లోక్క-ఒలుచు) ముగ్గా-బో లూబా = పుసర-కాయ ఒలుపు, అరా-కు

క్రొత్త చాబా=కర్ర తొక్క ఒలుపుము.
 2. నాట. ఉసాల్ సాఅ=చర్మము ఒలుపు.
 కర్రతో సాఅ=తొక్క ఒలుపుము.
 బుడదన్ సాఅ సీజన్ తొబాబా=నార
 తొక్క ఒలిచి ఇల్లు కట్టండి. నీచర్మము
 ఒలిచి మద్దెలమూస్తాను=ఉసాల్-నమ్ సాఅ
 కండియాన్ జిక్రాన్ టి. సాదుజా (సా+దు
 జా) (నార ఒలుపు. కొక్కొరె-బాడన్
 సాదుజా=చావరీ నార ఒలుపు.

ఒన్. ఒన్యా.

ఒన్. ఒన్యా.

ఓ.

ఓ. ఒన్. కనిహ్ (జ్) మనాహ్ జ్=అదో
 ఒన్.

ఓ. ఒన్. కేమి గుత్తె=గాడిదె అరుస్తు
 ప్పెన్.

ఓ. ఒన్. ఒలాజ్-డాజ్=ఓటి కర్ర; ఓటి
 కుండ. మాట నిరఖు లేనివాడు.

ఓ. ఒన్. ఒలాజ్-డాజ్=ఓటి కర్ర; ఓటి
 కుండ. మాట నిరఖు లేనివాడు.

ఓ. ఒన్. కొక్రా. అండన్ కొక్రా నాన్=
 అట ఓడిపోయినాను. అండినా కొక్రా
 లిక్=అట ఈగినాను. అన్సూల్లె కొక్రా
 లిక్=అట్లాడి ఈగిపోయినాను. 2. ఇ
 జెయా. కన్ సీమ్ అన్ బాడి ఇజెలాన్=
 కొడి ఒండము ఈగినాను. ఏర్ అర్రెలెం
 కె ఇజెలాన్=పరిశ్రమకే ఓడిపోయినాను.
 ఒడ్ గొట్టు=అక్కొక్కొక్క.

ఓ. ఒన్. ఒన్యా-మన్.

ఓ. ఒన్. ఒన్యా-మన్.

ఓ. ఒన్. ఇరన్. కనిబారా అకరబెజ్=నాన్
 పనికే ఒక లేదు. తలబామర్ డెలన్
 అంప్ ఇరన్ బారాన్=ముసలివాడైనా
 పనికే ఒక ఉన్నది.

ఓ. ఒన్. రత్తెనా. ఉంతాబారా రత్తెనా=అ
 పనికే ఒక లేదు. దెర్నా నమ్ ఇన్ అర
 యాన్=మీమాటలకు చాలలేను.

ఓ. ఒన్. గా. గా. గా. ఎమండ. ఏ!

ఓ. ఒన్. గా. గా. గా. (=రా! రా!)

ఓ. ఒన్. 1. కైతా-గి. 2. సేజ్ గిన్ జన్.

ఓ. ఒన్. కడ్డమ్మా. బోకడి కడ్డమ్మా, ఖోన్
 గిత్తెన్=ఒకగడియ ఓర్పు, చూస్తాను.

ఓ. ఒన్. ఏ సెలూ! (ఏ).

ఓ. ఒన్. ఉన్. ఉన్. ఉన్. ఉన్.

ఓ. ఒన్. (ఓ. ఒన్.) ఓ. ఒన్.

ఓ. ఒన్. ఏర్నాజి.

ఓ. ఒన్. ఏ సెలూ!

ఓ. ఒన్. ఏగి రబ!

క.

కంకణము. కడు. కనాడు.

కంకర. గాడియర్.

కంకి (సెరో) పుల్లా. కిల్లాపా (కా).

కంచము. రస్తాల్.

కంచరగాడిద?

కంచరవాడు. కన్సరామర్. లుఆరామర్ (ఓ).

కంచె. తొర్నార్. తొర్నార్. కింతార్ (పాత

కుండావేసేది. చెవుల పిల్లి వేటయందున్న

ఇది ఉపయోగిస్తారు.)

కంటబడచెట్టు. కొంతబాడా.

కంటె. 1. పగోడా. 2. (సిల్లె ప్రత్యయము,

పంచమి). సిల్లె-ఇన్-సిల్లె సిల్లె-నమ్ గో

గో=నాయంటికంటె నీయిల్లు పెద్దది.

కంతము. 1. సంతాన్. 2. గుంగుమ్.

కంతనాళము. ముద్దుకా. ముద్దుక్కా.

కండ. కుంగడ్-జెలు.

కండచీమ. తూకమ్.

కండె. జని. (పిట్టలు పట్టేటప్పుడు ఉంచేది).

కంతి. బొత్తో; బొ; అబా. దొడ్డోబా.

కంద. 1. గనన్. 2. అడబ్ (పందిముక్కు

తేగ. తెల్లనిది కాదుగుది.) గడోగాన్ (అరి

కతేగ, తెల్లనిది.) 4. గమడ్ గాడన్ (కం

దమూలము) తుమాజన్ (నారి తేగ) (యా.)

గనో. నల్లని నన్నమయినది. 6. పరోగాన్

(కాయమలవర్ణముది) 7. వెతక-గా. (తినరా

నికంద) 8. బొర్రెజ్-గా=ఎర్ర కందమూ

లము. 9. పలూ-గా (తెల్ల కందమూలము)

10. గతు-గా (దూలకంద) 11. సారు-గా

(యా) సారు-గా. (చేమ-సారకంద) 12.

తుల్ బా-గా. (తెల్లని అడవిదుంప) 13.

జాతి-గాది (చేదుడుంప) 14 మగ్గోడి-గాది (మురుకుంటితేగ) 15. మర్సా-గాది (నేతి దొండదుంప.)

కంది. రోగో. సుడా సాశ్లే (పెద్ద కందులు). సడాది (విత్తనముకందులు). సడాజన్ (గు). గోగో=ఉడికిన కందులు. సోఖాల్-సాశ్లే (నల్లకందులు). గుడి-సాశ్లే (చుక్కచుక్క కందులు.) తెప్పా-సాశ్లే (కందికట్ట. డల్లి కట్టలవంటిది) రోగో గాడోజాఇలే=కంది మొగ్గెత్తినది. పుర్రేంకాలె=పువ్వు విడిచినది. రోగోన్ పోజేతె=పిందెతోడిగినది. క సీతె=పిందెలైనది. కుంబుల్ జీజాఇతె=ఎలుకతోకమోస్తరుగా పెట్టినది. గూ-సశ్లే=విత్తేకందులు; రుఇ-సశ్లే=దూసినకందులు; రి-సశ్లే=విరిసిన కందులు; గఇ-సశ్లే=వేచిన కందులు; అసర్-సశ్లే= ఎండు కందులు; (అ) రా-సశ్లే=కందిపూత; అబయి-సశ్లే=కందిగింజ; అనేబ్-సశ్లే=కంది మొక్క; అమేబ్-సశ్లే=పచ్చికందులు; అసాతఇ-సశ్లే=పుప్పికందులు.

కందు. అసినా. అసిన్లే (భూ). డోజన్ అసిన్లే=ఒళ్లు ఉడికిపోయినది.

కిందెన. ఒండెజ్లే-డాజ్లే-మిఖోల్ (ఇరు సుచమురు.)

కంప. రంజాల్.

కింపు. సో-సో; అసున్.

కంబచెట్టు. కడంబి నేబ్.

కంబలి. ముకుర్ ఉప్పర్-సీజ్.

కింసాలి. కంసాలామర్.

కక్కు. బాజా (ధా. బఇ.) పసిజన్ అడుబన్ బాజేతె=పిల్లపాలుకక్కినది. బబ్బజన్ డజ్నె తెపోజ్=వాంతికట్టినదా?

కక్కురితి.

కచేరీ. కనేరీ-సీజ్.

కచ్చ. గుండాడప్. గుండా డపైనాఇ=కచ్చ కట్టుకొంటాడు. అమన్ గుండా డపెన్ జా; డొండోజ్ నేతె=నీవు కచ్చ కట్టుకొన్నావు గాని విడిపోయినది. గుండాడప్ అడురై=కచ్చ విడిపోయినది.

కిచ్చిక. అసోజ్-త-జాంతో-రి మొగ్గి.

కటకట. ఉఖిపఖి. అనిన్ బారాన్ తుబాగా మై బన్ ఉఖి పఖ్యేతె=వానిని పని చేయమంటే కటకట లాడుతాడు.

కటకటా. ఒగాది. అప్ అసూయుమ్!

కటికవాడు. గగ్గడజేత్-మార్ (గడ్+గడ్+జెలు+మార్).

కిటుక్కునకి రిచినాడు=ఇకెర్-గామ్మరమేతె.

కట్ట. 1. జిజి. అజలన్ జిజి=కర్రలమోపు. 2 ముత్తె (తె). అలామన్నాముత్తె (తా) గడ్డి మోపు. 3 ముడియా. సరో-ముడియా=ధాన్యము కట్ట. రోగో ముడియా=కందుల కట్ట. 4 కొయోల్ (రూ) కొక్కొయోల్=ఆకుల కట్ట. కొయోల్ లజన్=దబ్బగడ్డి కట్ట.

కట్టకడ. మనేజ్. మనేజ్ సీజ్=కట్ట కడ ఇల్లు. ఉంతా మండ్రా మనేజ్ గోబతె=ఆ మసపి కట్టకడ కూర్చున్నాడు.

కట్టు. 1 జీ ఆ. ఆజల్ జిజి=కర్రలు కట్టు. సిండ్రి జిజినా=బట్ట కట్టుకో. 2. గుఆ. గుసుజ్నా (గుఆ+సూశ్లే)=ఇల్లుకట్టుకో 3. తోబాడా. అజలన్ తోబాడా=కర్రలు కట్టు. సీజన్ తోబాడా=ఇల్లుకట్టు. త నోల్ బా-లూడన్ తోబాడా=కన్నెకట్టు. తనోబా=కట్టినది. తజ్జిజన్ అతనోబా ముఇబాబ్నెతె=ఆవు కట్టు బుక్క దూర్చు కొన్నది.

కట్టు. 1. జిని. ఆజల్ జిని=కర్రలమోపు. సీజన్ జీఆ, ఉరుబన్ తోబాడా=ఇల్లు కట్టు, పెండెలు, (వెదుళ్లు) కట్టు 2. డబా. మూరే డబ్బేతె=చీము కట్టినది. మిఖామన్ డబ్బేతె=నెత్తురు కట్టినది. 3. జీనా. రెబ్బా జీనా=పాగా కట్టు 4 రే రేయా. రేరేడు రేరేయా=జుత్తు-ముడి కట్టు 5 రుఆ. సిండ్రి రూనా=బట్ట కట్టుకో.

కట్టె. అజల్. అరా. కుక్కుతె-బా'తె సాబెతె. అన్ సనీబన్ గలోతె=బాడిచెతో చెక్కినాడు. పేళ్లు పడ్డవి. అజలన్ పాల్లెండెన్ పనాల్ డేతె=కర్రలు కొట్టితే పేళ్లు పడ్డవి (ఆవుతవి).

కట్నము. అలీగా. ఇనాచన్. లుఆడి.

కట్టపురుగు. బుడాజా (కట్టప ము).

బోలు) అనిన్ అపుక్షవడె ; ఎజ్జాలెన్ అ
మన్ ఎన్నెగోఇ ఇంజిడో అపుక్ష=వాడు
చెప్పినాడు కాబోలు లేకుంటే ఎందుకు ఈ
లాగంటావు(4)పరేజ్ (=కాబోలు) 5. పర
జ్ (=కాబోలు) 6. రేతరోజ్ (=కా
బోలు)ఉడి రేతరోజ్. అవును కాబోలు.
కదలదు అడిన్నె. సీ-ఇన్ అడిన్నె. నా
చేయకదలదు. ఒలాఅడిన్నె.అకుకదలదు.
కదుముకట్టుట 1 కుంబులజ్ (ఎలుకవలెఉండే
ది) (కా). కుంబులన్ డుజ్ నాఇతె=కదు
ము బయలు వెడలినది. 2. జీలె మమ్మానెతే
(భూ) 3. ఒజ్ బాలాఇలె (కర్రతోకొట్టి
నప్పుడు) కదుముకట్టినది.
కదురు. 1 తోజ్ డిజ్ రా(కా)2. తోజ్ డిజ్
లూఆజ్ (గు). ఒండ్రజ్-డాజ్.
కదులు 1 ఉన్నా. ఉత్తోజ్, ఇంజిడో=ఎందు
కు కదులుతావు? ఇన్ అబున్నాగోజిజ్=
నన్ను కదపకు. అనిన్ అబున్నాలె గిజ ;
అనిన్ జితే గామె=వానిని కదిపిచూడు; వా
డేమంటాడో. 2. మేమే. ఉ॥ జీ-ఇన్ జి
మెమెఆఇత్తేన్ నాపండ్లు=కదులుతున్నవి.
కదుపు 1 గతెయ. కింబోజ్ ఇన్ గతితేజ్=
నాకడుపులో తివ్వతున్నది(రూ.గతియా).
2. అబున్నా ఆ.అసేబన్ అబున్నాలెన్ డెన్
అగూరన్ గలోతె=చెట్టు కదిపితే పళ్లు
రాలుతవి. 3. అజజా, అఇ+అఇ+ఆ 4. అడి
న్నా తోగిన్ అజాజా=నివ్వు కదుపు. ఆరిగ
మెజన్ తోగిన్ అబూనాలెన్ డెన్ అపజ్
తె=(కుంపటిలో నివ్వు కదిపితే, ఆరిపోదు.)
5. మెమె యా.
కనవడు 1. రబజ్. 2. గలజ్. 3. గిల్లజ్.
(గు). 3. గిత్త నా. 4. గయన్నా.
కనరు. పిసాజ్. ఎర తనబ్బిఇ-జా తెపిసాజ్=
చేనువ్వులు కనరు.
కనిపించు. (చూ. కనపడు).
కనిపెట్టిఉండు 1. లాఇ-లాఇలె డకూనా.
కని గిడా లాఇ లాఇలె డకూనా=ఈ
మూట కనిపెట్టి ఉండు. 2. డెడెనా. 3.
ఒరమ్లె డకూనా. 4. డుమ్మలె డకూనా. 5.
లాలోనా. 6. రజ్లె డకూనా. 7. డోల్
డోల్లెడకూనా.

కనికారము నూచించుట. అబసూయుమ్
డాగె. అసూయుమ్ డాగె.
కనుక. ఉంతేనానన్. ఉంతేనమ్మెలె. ఉంతే
నప్పేలె.
కనుగొను. (కనుక్కో.) 1 గిజా. 2 ఒగండియా.
3 గలమ్మా, 4 మెల్లెలా.
కనుగీటు. ఇమ్మడా. ఇన్ సిండిన్ తిఇగో
జ్ ఇజ్ గామె ఇమ్మల్లెపోజ్? బట్ట నాకు
ఇవ్వవద్దని కన్నుగీటినావా? అఇమ్మల్లాఇ=
కన్ను గీటి నాము. డిమ్మల్లెపోజ్, ఇమ్మల్లె
పోజ్? కన్నుమూసినాడా, కన్నుగీటినాడా?
కనుచాటు. డాల్ మడ్. డాల్ మల్లె కంబారి
సిండిన్ పాజేతె=కనుచాటుచేసి కంబారి
బట్ట పట్టుకపోయినాడు.
కనుట (ప్రసూతి) ఒంబరన్ (కా. స.) కొడే
తె=పురిటాలెకన్నది. ఉమానేతే=(స్నాన
ము చేసినది.) ఒజేర్-పసీన్ ఉమాయే తెన్.
(మగపిల్లకు నిల్లుపోసినది; అనగా, కన్నదిఅని
అర్థము.)
కనుచీకటి. అసంకోయోల్.
కనుపయచు. 1. అసోఇజా 2. అప్పుఇజా 3.
అతుఇజా.
కనుబొమ. 1 ఈడ్డర్-మడ్ 2. కండిడి-మడ్.
కనురెప్ప. ఉసాల్-మడ్.
కనువిచ్చు. మల్లాఇమడా. పఇమల్లె గిజా=కళ్లు
విప్పిచూడు.
కనెను. 1. కొడేతె 2. కొయేతె 3. ఒంబరె
(కా. స.)
కన్నము. 1. పుతర్ 2. పతు (చిన్నది) 3.
లుజర్. లోజన్. (ఒండ). వతు-పతూ
డేలె=కన్నము పడ్డది.
కన్నీరు. అమడ్-డా.
కన్ను. అమడ్. అమడన్. గొతెమన్నా=కన్ను
నలుపు. ఇమ్మడా=కన్నుగీటు. పిమ్మడా=
కన్నుమూయు. పఇ-మల్లెన్ గిజా=కన్ను విప్పి
చూడు. ముల్లెఇ-మడ్=కన్ను చీగిలించు.
రిజా. రిజాజా-మడ్=కన్ను చీగిలించు.
కన్నె. త సొల్ బాలూ 2. త సొలమ్ (గు) 3.
డురా-లుఆడన్. త సొలమ్ తోల్ బల్లెన్
డ=కన్నె కట్టి వేయి. త సొల్ బా-లూ-బా'
తె తజ్ లీ తోబాడా=కన్నెతో ఎద్దును

కట్టివేయును.

కన్య. కిడా-బోఇ.

కవటము. ఇనంగ. తల్లా. సుబ్-సుబ్.

కపాలము. తనీ కాఇ. అజాజ్ బాబ్. గరీబాబ్.

కప్ప. కిండోడన్. కండోడన్ (కా).

కప్పతాళము. వనడన్.

కప్ప 1 మేలా-రుబ్ (పెట్టె-కప్ప). రనుబ్. 2. తనికి డ్. 3. అయోమ్ (గుండి) పడ్డేజన్ రనుబ్ తనికి డ్=కూటి కుండపైని మూతచే మూయుము. తనికి డ్ డేలే=మూతవేయడము అయినది.

కప్ప. క్రి. 1 రుబ. మాడిపా-లేజన్ అరమోడన్ గలోతె, రుబ=నీటికుండలో చ త్త పడుతుంది, మూతవేయి. తోనమ్ రుబా=సోరు ముయ్యి. అకువతమ్నా. నోరుమానికో 2. డబ. పత్తిలిన్ పేత్తె; లమేడన్ బా'తె డబ=కుండ కారుతున్నది. మైనముతో కప్ప. పుతార్ తూడబా=కన్నమునకు బిరడా పెట్టు. 3. ఇజర్నా. సనజన్ ఇజువరుమ్నా=తలుపు మాసుకో 4. తిల్బా. లూంగర్ తిల్బా=గొయ్యి కప్ప. లోజన్-సరో తిల్బా=ధాన్యము పాతర కప్ప.

కప్పకొను. గుసఇనా. గుసఇనీజ్నె తె (మెడ మీదినుండి బట్టకప్పకొన్నాడు.) 2. ఇంకుబ్నా. ఇంకుసీజ్నె తె=తలపైని బట్ట ముసుగు వేసికొన్నాడు. 3. ముమ్మెనా (పిల్లలతో అనే ముద్దుమాట). గిజా పసిజన్ ముమ్మెతె నాఇ=మాడు బాబూ కప్పకొంటాను. 4. ఇంకోబ్ ఇమేర్నా=కాట్లు, చేతులు మణుచుకొని తల మొడలు పాదమువరకు కనపడకుండా ముసుగు పెట్టుకొమ్ము.

కమరు. ఉర్పేజ్ (నీచువాసన). ఉర్పేజ్ లజ్జె=నీచుకంపుకొట్టుతున్నది.

కమలాఫలము=కమలాగుర్.

కములు. ఖావీర్. పసిజన్ తొగి జబ్బెండెన్ అజోజన్ ఖావీరై.

కమ్మ. కంబా-ఓల్.

కమ్మని. మనా. లగర్.

కమ్మరవాడు. కమ్మర-మర్ (తె). లుఆరమర్ (ఓ).

కమ్మి. 1. కడుపి. 2. కొడుప్పి. లంకా-కుప్=

చెరమకమ్మి. 3. జైతా-కుప్-కిండి (అడ్డు) కమ్మి.

కమ్మ. సోఆ. అనిన్ అతుశ్ తేనా బారా సోయేతె=వాడు చేసినపని కమ్మినాడు. జాంబుర్-బిత్తిసోయేతె. దొంగ-ఆస్తి దాచినాడు.

కరక్కాయ. తోసా.

కరకర. జబ్ జబ్. యగోర్-యగోర్. ఇకోర్-ఇకోర్.

కరిగించు. అల్లెమేరా. లమేడన్ అల్లెమేరా=మైనము కరగించు.

కరుగు. 1. తులీనా. 2. లేమా. లేమ్నా. బసి లేమెరై=ఉప్పు కరిగినది. లేమేర్ బిల్లె=ఉప్పు కరిగినది. బనిడ్-బసె. చమ్మగాఉన్న ఉప్పు. పురాడా-ఖాన్ లేమ్మే=నా గుండె కరిగినది. 3. లేమేరా. లేమేర్-లోలె=మన్ను కరిగిపోయినది. ఉగ్గర్ ఖాన్ లేమెరై=నాగుండెలు కరిగిపోయినవి (భయము చేతను).

కరుచు. 1. కోరా. కిన్ సోర్ కోరై, కుంగల్ జేల్ డజ్లె కురై జుమ్తె=కుక్కు కరిచి మాంసపు కండ లాగి పళ్లతోగిరి తింటున్నది. 2. రమా. రమేజన్ కుంబలన్ ఇమ్మై రమ్మై=వీల్చి ఎలుకను పట్టుకొని కొరుకుతున్నది. 3. డోలా. జాడన్ డోలెతె=పాము కరిచెను (లేక పొడిచెను.)

డలా. డల్ జీనేతె=పల్లిగరగరుచుకొన్నాడు. బరు-సిత్తె మండ్రా గలోలె డో అరేజన్ డల్ జీలె; జెల్లాజ్ లె; డనాంతి తమ్మెతే = కొండనుండి మనిషిపడ్డాడు రాయి గడ్డమునకు తగిలి కరుచుకొన్నాడు. 5. కిక్కిబో. అబఇ రిడిరిడి-గామ్ కిక్కిజ్ జుమ్మై=గింజ పటపటమని(ముందుపళ్లతో) కొరికి తింటున్నాడు.

కరణము. కరడామర్. కరడమ్-మర్.

కరదూపము. అర మొ.

కరువు. శంతారా.

కర్తము. కరమా. కరమ్మా.

కట్ట. 1. అర. 2. డజు (సాధారణపు కర్ర)

3. అజల్. 4. సోఇసోఇ అజల్; సనెజల్ (వంటచెరుకు). తెమ్ తెమ్-అజల్ అమ్మే

కర్రలు. 5. పరుషదాక్ష=చుట్టపు కర్ర. వీరకాడియింటికె వెల్లినప్పుడు పట్టుకొనే కర్ర. ఇదివీరకాడు తాను తన వీరకాని చేతనుండి పుచ్చుకొని తన ఇంటదాచి కల్లు మొదలగునవియిచ్చి, సత్కారము చేస్తాడు. 6. కొంతిదాక్ష (కొంటికర్ర) 7. సుజర్ దాక్ష (మునకాల కర్ర.)

కల. 1. గనుమై. 2. గినుమై (కా). గను మై. గనుమై దుమ్మై తె=కలగన్నాడు. కలక. అనూ-మడ్. అమన్ అనూమల్లమ్=నీకళ్లు కలిగివది. అనూమల్ల జోలె-మల్లమ్=కన్ను కలిగి నీకు పుసి కట్టినది. అసుక్కి మల్లం= నీకన్ను పుసికట్టినది. జీనేతె=అంటుకొంటు న్నది.

కలకలపెట్టు. 1. ఉర్రూత. అసింజి-బా'తె దాన్ ఉర్రూతేజి=నీళ్లు చేతితో కలకల పెట్టుతున్నారు. 2. పుప్పుడా. పసింజి వీజే దాన్ పుప్పుడాతెంజి=పిల్లలు ఈది నీళ్లుకలకల పెట్టుతున్నారు. 3. ఉండ్రు. గొడోడా ఉండ్రూతేజి=మజ్జిగ చిలుకు తున్నారు. దా ఉండ్రూతేజి=నీళ్లు కల కలచేస్తున్నారు.

కలగొట్టుచెట్టు. తర్గనా-నేబ్.

కలచు. (చూ) కలకలపెట్టు.

కలబంద. కలబంద (కా).

కలము. ఇజోలోకప్పా.

కలుచపువ్వు. 1. కుంపేదా-తార్. (కా. స.)
కుంపేదా-తార్.

కలసికొను. 1. మిషనా 2. మడ్డానా, 3. మన్నా (మత్తేనాని). 4. ఉర్రూత (అందుకో). రబ లన్ బారాన్ ఉర్రూత=పిల్లడుపనికి అందు కున్నాడు (అనగా అంతనయస్సు గలవాడై నాడని తాత్పర్యము.) ఉర్రూతలోనే గుర్ర ల్లాజి=అందేలాగు కేకవేసినాడు. బిజోర్ గామ్ ఉర్రూతగామ్ గూయేతెగట్టిగా అం దేలాగు పిలిచెను.

కలసిన. మిషడమ్. మిషనేతెన్నా.

కలిమి. 1. జిక్ జిక్. జండ్రజ్. 2. సప్తి 3. జండ్రమ్. 4. మరేజ్. 5. మండ్రజ్.

కలియబడు. సుకాబా, రూ. సుకాత. అసన్ ఎతేలే ఇర్రేతె; కిన్ సోడన్ సుకాబేతె=

వాడు ఇలాగు వెళ్లినాడు, కుక్క కలియబ డ్డది. అసన్ అసిజన్ సుకాబేతె=వాడు ఉత్తనే నాపైనికలియబడ్డాడు (కుక్క లాగున)-ఈ త్రేయ పులులకుక్కలనుగరిం వాడుక చేస్తారు.

కలియబెట్టు. గతియా. తున్ దా.

కలియుట. జత. మిడ్డానా. మిడ్డాతె ఎరాఇ= కలిసి రా.

కలిసి. రులన్, రులె 1. రులనా. (పా.) 2. గల్నా (పా.) 3. గల్నాక్నా. రులన్ (గల్నా, గల్నాక్నా) ఎరాఇ=కలిసి జట్టుగారా. 4. తుమాకుడ్ల. తిజోర్న్ ఎల్లన్ తుమాకుడ్ల అఎర్రాఇ=తోవలో మేము ఎదురుపడి పచ్చినాము.

కల్పించినమాట. గొఇజెర్. సనబ్బాకెంకెనన్. గొఇకెంకెనన్=నవ్వుతాటుగా కల్పించిన పాట.

కలుపు. 1. మయా. కుడూన్ మాఇలె జుమా= అన్నము కలిపి తిను. కలమ్ లోంబేత్ మా యుజ్ బా=నన్ను మీకులములో కలపండి. ఏఅవరఇనా=ఏమిటి కలుపుకునేది? 2. సోసోడా. ఆసరమ్-దా-లెబన్ బసిక్ సోసోడా=తరవాటిలో ఉప్పుకలుపుకో. 3. మిడ్డాత. కూదుమిడ్డా గా=కూడు కలి పి తిను.

కలుచపువ్వు. 1. కుంపేదా-తార్. కా. 2. తుం పేదా-తార్.

కల్లు. కల్లు. కుజ్ కుజ్ గోజ్ కుజ్=నాకల్లు అ ధ మాడకు.

కల్లము. తనుజ్ (కా. స.) తిసలన్ గు. తనె ల్-తేలేజి=కల్లము అమర్చుతున్నారు.

కల్లు. 1. అలి. 2. డిక్ బా-సాల్ (పండినవిప్ప కల్లు) 3. అరా-సాల్ (జీలుకకల్లు) 4. సల్పం అలి (జీలుగు కల్లు). 5. అబిజోం (తొలి పొంగు కల్లు). 6. సిండ్-సాల్=ఈతి కల్లు 7. డీసరా-సక్. కొసా-సాల్. సర్కారు అప్పించే కల్లు 8. బాండినాల్=బ్రాంది. 9. రుంకూ-సాల్=చూకలు లాగు కారేకల్లు. కవలు. బొదాకోజ్. బొనాకోడంబి. కిప్పము. గొడొ-దాక్. గోడోడా-బా'తె గో డోడాఉండ్రూత=కప్పములో పట్టచిలుకు.

కనాయము. సాక్షి-దా (నలనలమగిగిననీరు)
అసోర్రాన్ అసోర్రె తిల్లాన్, అనూ
తల్లె=కనాయము పెట్టి ఇస్తే నొప్పి
పోతుంది.

కష్టము. 1. దుక్క. 2. కల్కల్. పురాదా
కల్కల్ డేటిక్=నాప్రాణము కొట్టుకొం
టున్నది. 3. కయితమ్లె. బడ్డిమరంజి
కయితమ్లె బారాలేజి=కూలివాళ్లు కష్టపడి
పనిచేసినారు.

కష్టపరిపసపు. 1. సుల్లి. 2. సాజో. (చేదుగా
ఉండే ఒకజాతి అడవిపసుపు. పసుపువలె
నే ఉంటుంది.

కా.

కాంగ్రుమని. రుగమ్-గామ్.

కాంతి. పలెజన్-పెప్పర్. తనార్. (ఒయో
జన్-ఆ తనార్) తర్తర్. తండ్రర్.

కాకర. కరల్ల.

కాకి. 1. కాక. 2. లంకమాల (మాలకాకి)
3. గంతులుతు. (చెరుడుకాకి).

కాకితము. ఇదోల్. కాయితమ్.

కాగు. 1. తనిగ్గె-పడ్ (శిల్లుకాగు). 2. క్రి. బు
ఆ.దా బుహాలె=శిల్లు కాగినవి. అబూ-
దాలాఇ=శిల్లు కాచినాను.

కాగుచెట్టు. కరంజనేబ్.

కాయ. 1. గోపానా. 2. గోపా. ఏ గొపండారి!
తక్కిన్ అహోన్ గోపా=ఓపసులకాపరి!
అప్పులు తోలికాయము. అమన్ గోపాలె
డో అన్ అజామక్=శివు కాసినావుగాని
మేపలేదు. తక్కిన్ అడలె అడలె అబ్
ఎందుకై గోపాలె. అల్లె పక్లాఇ; అన్ అ
జామక్=ఆవులను ఆందండు తిప్పికా
సి తోలుకువచ్చి నావు; మేపలేదు. 3. ఇ
దా. పసిజన్ అకింబోజన్ ఇదాన్ ఇల్లె
రేగమన్ అగ్గలేజి=పిల్ల కడుపు కాచి
(ఉగ్గు) మందు పట్టుతారు. తొగి ఇన్ ఇన్
నేలే=అగ్ని కాయకొన్నాడు. మొదో ఇఇ
లేజి=శివుగు కాల్చుతారు.

కాటిక కాకతె. (కా. స.)

కాడ, (కడ్డి.) తుంతి. అజాక్.

కాని. జా. అనిన్ జా కనిన్ జా=వాడు గాని
వీడు గాని. 2. (బింజో; బడిక్ జో;) బి
యోజి ఇయాఇ; ఒఓబిక్ జోక్, బారా
ఇన్ డకు=రేపు రా; జోనుగాని రేపునా
కు పనివున్నది. 3. ఓజోక్. లక్కియారి!
కనా బారా తుబ; ఒఓజోక్, తువ్తాఇ=
లచ్చిగా యీపని చేయి; కానీ చేసాను,
4. ఒడె. అమన్ తిల్లిన్ దోక్; ఒడెఒడె.
డకుడకు బారా-నమ్ అజామ్-ఇమ్మమ్-నీవు
కొట్టినావుగదా కానీకానీ. ఉండుండు నీ
పని పట్టించుతాను. 5. అడుబర్. 6. ఒడె
అవ. కని బారా తుబ్లె దోక్ ఒడెఅవ,
డకుడకు, బారానమ్ అజామ్ ఇమ్మమ్=ఈ
పనిచేసినావు, కదా; కానీ, ఉండుండు,
నీపని పట్టించుతాను.

కాపాడు. లోఅ. లోతమ్=నిన్ను రక్షించుతా
ను. పోసెనా (ఓ).

కాపు. 1 కాపుమర్. 2 అరక్ (తోట మొ||)
కాపురము. డరకునా-బేక్ అయేక్ ఆ గొ
ర్జాక్=మీ ఉనికి యేవూరు?

కాబట్టి. ఉంతేనాసన్; డో.

కాబోలు. పడె (చూ-కదా).

కామచెట్టు=కడంజనేబ్.

కాయ. అబో; ఆయక్; కసి(=పిందె); అబా
లఇ (లేతది).

కాయలగుత్తి. ఆతపా. రుంబ.

కాయు. 1 జోఆ. అనేవీబన్ జూటలె=చెట్టు
కాచినది. 2. రజా. సరోబాన్ గూర్రె, ర
జ్తాఇ=పాలము పండినది కాస్తాను. 3. ఒ
రోలా. తొంతా-లేజన్ ఉడా-గురన్ ఒ
రొల్తెనాఇ=తోటలో మామిడిపళ్లుకు కా
పు వుంటాను.

కారణము. 1. జితెనమ్లె (ఏందుకు గూర్చి)
జితానెమ్లె. 2 కని అనెమ్లె బజ్ సా-తె.

కారము. సాయు. సోయో. మరిసా సాయో-
గామ్ డకు=మరవకాయ వర్రగా ఉన్నది.

కారిజము. అగరె.

కారు. 1 వేయా-నీబన్ వేతె=ఇల్లు కారు
తుంది. డంకి వేతె=కుండ కారుతుంది. 2.
ద్రావేతె=మూట కారుతుంది. 3. లాఆ.

డంకి-స్రితై డా లాతే=కుండనుండి నీళ్లు కారుతున్నవి. 3. డుజై. అంబసు పుతున్నా; గుర్తా డుంక్రై=పుండు చితికి చీయు కారుతున్నది. అజరు (ముక్కు-వెంబడికారు).

కారుచెంబు. చెంబు.

కారుపసుపు. సుల్లిసేబ్. సాజూడార్.

కాలము 1 అయమ్. నజెఅలయాఇ (కా. స.) అయమ్ డేతే=ఈరోజు రాను; ఆలస్యమవుతుంది. (వేళపట్టును). 2. ఈజన్. గనుర్ ఈజన్=ఎన్న బుత్తు. పు. రుయోల్ ఈజన్=ఆకు రాలు కాలము. 3. గాఇజుమ్=తిండివేళ. 4. గరీగాఇ. సడీగాఇ=నడిపాద్దువేళ. 5. తంబు=మధ్యాహ్నము. 6. జజోఇ=మూ. డవ జామువేళ. జజోఇనేతే=ప్రాద్దుతిడినది. 7. తిత్తోయూజన్=సాయంకాలము. 8. బెడన్. సార్చేడన్=ఉదయము. ఒరు బేడన్=సంజ. బియోజెన్నె బెడన్=రేపి పాటివేళకు. బెడన్ (ఓ) 9. ఊల్. గండ్రూడికెల్=పంటకాలము. సెరోడికెల్=వరిపంట కాలము.

కాలితోవ. ఈడీ-తజోర్. పాడీ-తజోర్.

కాలిమడమ. అన్డోడోకా-జేజ్.

కాలువ. అలూ (తూముకాలువ). మదుజ్జే (కా).

కాలు. జేజ్. పుతా జేజ్=కాళ్లు పుండుపడినవి. పుతా-జేజ్ (కా) (కాళ్లు పీకినవి). పుఇదాజేజ్=కాళ్లు ఒరిసినవి. మొత్తా జేజ్=కాళ్లు వాచినవి.

కాలు. 1 జిగా. సరోబ జిగాలె=పొలము మాడిపోయినది. (ఎండిపోయినది) 2. గయాలె. అయో గయాలె. జెలు గయాలె=చేపలు మాడినవి. మాంసము మాడినది. 3. పోరోడా (మండు). అజలన్ సాఇలె అపోరోతె=కర్రలు రాజబెట్టి పొగ చేస్తున్నాడు. కింపోజ్ గయాలె పోరోతె=కడుపు కాలి మండుతున్నది. 4. జొంతూనా (పసికె రాకుండా కాలుట). బరూ జొంతూలె పోజ్? గయమై=పోడు కాలిపోయినదా? మాడిపోయినది. సిండ్రి జొంతూలె=బట్ట కాలినది. 5. తగెనా. పడుగూలామ్ తగెలె=గడ్డిపడుగు కాలిపోయినది. 6 ఎఞ్జేరా (దుముకులూ). తుమ్మూమ్ తగెలె=

గడ్డికుప్ప కాలినది. నీజన్ తగెలె=ఇల్లు కాలినది. 7. సర్ సనర్ పాపా= (పెనముమీద) కాలిన రొట్టె. 8. బుడో బోక్తిజ్=నాతల కాలుతున్నది. (వేడి అంబలి నెత్తి మీద మోయుటచేత).

కాలు. (1) సోయా. కిండ్రేజ్, బరు, నేవీ బంజి; అలామంజి కుడుబన్, సోయాన్ సాలె, జమ్మోల్ సెడా=అడవి, పోడు, చెట్లు, గడ్డి, అంతా కాలి, విత్తనములు వేయి. (2). బాలా (జంతువును కాలిడము గురించి వాడుక) కిన్ నీమన్, కిమ్మెడన్, పండేరన్ బాల్లె, గల్లె, అజెలూన్ జుమా=కోడిని, మేకను, చెవులపిల్లిని కాలి కోసి ఆ మాంసము తిను. అయోంజి బాలా=చేపలు కాలు. మడో బాలా=శవము దహనము చేయండి. (3). పడ్డోల. 1. ఉరుజ్ యో, 2. కండోయో, 3. అసజ్ యో, 4. రెయ్యోయో, 5. మాగురీయో, 6. సుడయో కని పడ్డాల్లె జుమా=ఈ (ఆకు బాతుల) చేపలు కాలి తిను. (4) రూగాబా (నిప్పుపోసి తిరగబోర్లవేసి కాలు) అయో రుగాజ్లె జుమా=చేపలు కాలి తింటాను. కింపోజ్ ఖాన్ రుగాజ్లె= (వారు నా కడుపు కాలినారు) నా అన్నము తీసివేసినారు. (5) తింగబా. (పొట్టముకట్టి కాలు) అయో, జెలు తింగబా=చేపలు మాంసము పొట్టము కట్టి కాలు. 6. అఞ్జేరా (దుముకులూ) కాలు. అర్గడి=కాలే పోడు.

కాలేసము. (చూ) కారిజము.

కాడి. బిడారన్. (బిడ్ + అర-బిడ్ బిడ్ గామై?)

కావలె. 1. అక్కరా. 2. డేఇజై. గనాగా డే ఇజ్ అజ్; సిండ్రి డే ఇజ్ అజ్; తజ్ డే ఇజ్ అజ్=నాకు తిండి కావలెను; గుడ్డ కావలెను. ఎడ్లు కావలెను. సాఇలెపో? నీకు కావలెనా? డేలిమ్ పో? నీకు కావలెనా? జితే సాఇలె అమన్? నీకు ఏమి కావలెను? కావిరి. మొమ్మోరీ. మొమ్మోరీ మోరతె=కావిరి కప్పెను. కావి=బొర్రెజ్. జే ఒయోబన్, గిల్లాఇ ఖాన్, మన్ ఖాన్ బరీజ్ బరాజై=నేను సూర్యుని చూస్తే నాకళ్లు మిరిమిట్లు కమ్ముతవి.

కావు. రకా. కంబూరన్ రజ్జే డకూతేనాఇ=

జొన్నలు కాచుకొని ఉంటాను.

కావుర నెను. ఇాఇగామేతె. పసిజన్ ఇాఇ
గామై ఏతె=పిల్లడు కావురని ఏడుస్తు
న్నాడు.

కాను. కాను (తె.)

కానెకొక. 2. ఒక్కయ్య.

కాస్త. అజ. అతితి.

కి.

కింక. 1. కం. అరాలి. గోజి. గోజి ఏతె=

చుట్టిపిల్ల కింక చేసి చేసి కిందపడి ఏడుస్తు
న్నది. 2. కం. కాన్.

కింద. 1. నెరతాన్. 2. అరాలి. ఉంతా
అరాలి గొన్నాన్ డకూతేనాఇ=అక్రంద
జురు ఉన్నది.

కిందటి. ఒక్కన్; ఉక్కన్ (గు.). బరుబాన్
ఒక్కన్ ఒక్కన్ ఇరతే=పోడువద్దకు
ఇందాకా ఇందాకా వెళ్ళాడు. మోయె
అంగాఇ = కిందపడి నెల. మిన్నుమన్ =
కిందటి ఏడు. బాగు సంత కం. కాన్ లె=

రెండు వారాల కిందట.

కిక్కిరిసి. కుండ్రు - గొన్నె (కుప్ + కుప్.)
కుండ్రు - కుక్కన్ - గొన్నె డకూజి=

మనుషులు గుమికూడి ఉన్నారు. సకోసే

బంజి కుడ్డానేతే=భాగ్యపు మొక్కలు కలిసి

పోవలాగు అయి. నాయనవి.

కిక్కిరి. 7. కి.

కిలుకు. తొం. త్రు. తు.

కిదికిదిలాడుతూ. నకిత్. బూకర్ - బూకర్.

కితికితి. గొతున్. గొతురి క్కే=నాకు కితకతలు

పెట్టినాడు గొతురి క్కే= కితకతలు పెట్టి

గొప్పడము. గొతురి క్కే ఇబ్బా తెచ్చి మాట్లా

ఇ. కిడ్డెల=చేత్తో పాడు.

కిరాతుడు. మా-మర్.

కిరుకరుమని. కి. కా. క.

కి

కిడు. ఎర్ని; ఎర్ని పాపమన్; డోసా (కు.)

కినీడ. ఉఘల్.

కిర్తి. పెమెక్.

కు.

కుంకపుచెట్టు. గొసా-నేబ్.

కుంకుడు. కరోక్త-నేబ్.

కుంచము. మాడి.

కుంటివాడు. కుంతిమార్. సోత్తామర్ (తె).

కుంటుతూ. తిత్తిడొఇలె ఇానేతే=కుంటు
తూనడిచినాడు.

కుండ. డంకి (సమాసమందు డాక్ట్.) పడక్.
(సమాసమందు వ.పా) పత్తిలి-ప; గుండి-ప;
బండి-ప; కర్ని-ప; గూస-ప; కుండి-ప.
నీడాకా-ప; మండ్రో రా-ప; మిఖోల్
నూ-ప; సోనుమ్ప (దేవతలకుమారుకట్టిన
కుండ.)

కుంజేలు. పంజేర్.

కుంపటి. ఆంగేమ్.

కుంపా (పెద్దసి.) కం. తె.

కుంబిచెట్టు. కుంబీ-నేబ్ (కా.); కుంబిరి-నేబ్.

కుక్క. కిన్. సోర్.

కుక్కగొడుగు. జా'పుడన్ (చెడుది). బతి-
నేబ్.

కుక్కి. సండి లసోలె=మంచము కుక్కిఅయి
నది (దిగబడ్డది).

కుక్కు. యో. (ప్రా.) యోయెతె. డంకిలే
జన్ రుంకు యోక్. గోక్. కుండలో
బియ్యము కుక్కుకు. కుండ్రులేజన్ ఉడా
యెయో. అ=బుట్టలో మామిడికాయలు కు
క్కు.

కుక్కురోకో. కొక్కొజో.

కుచ్చు. 1. బలెక్. బలేడన్ (సవరలు తలనుం
చుకొనే వెండ్రుకలకుచ్చు. బేడ్. మారా
బేడ్=నెమలిసింఛము. 2. పిఖో. తింకుడో-
అలా-పి=సిగిలిపిట్టతోకకుచ్చు.

కుంటుంబము. 1. విరిండ. 2. కంత.

కుట్టు. 1. పడ. సతాడి. కొప్పల్ పత్తాఇ=
విస్త్రు, దొన్నెలు కుట్టుతాను. 2. బోజా.
బోవఇబాతె సిండిన్ బోజా=నూదితో

బట్ట కుట్టు. 3. నితరా. సిండి పుతరై,
 నితరా=బట్ట చిరిగినది, కుట్టు.
 కట్టూపిరి. బలేళ్ళ పురాడా. 2. జల్లాపురాడా
 3. సలియేమ్.
 కుట్ర. తంత్రమ్; పీనకత్తి; అల్లార.
 కుడిచేయి. జండుమ్-నీ. జండుమ్-నీ కం
 డ్రావ్ డి అజండియే=కుడి యెడమ
 అంగుళియెడు.
 కుడితి. కనామ్-డా.
 కుడుచుట. గన. అర్గల్ గన డెలె=కూడు
 తినుట అయినది. మెమెడన్. పనిజన్
 మెమెతె=బిడ్డి : న్ను కుడుస్తున్నది.
 కుడుపు. 1. అజామా. ఏవని! బాబా అజామమ్
 =ఓదూరూ నకు బువ్వ తినిపిస్తాను. 2.
 మేమేగూ న్ను కుడుపు. అడుగ తాళ్ళ
 అయోగ్ తాబన్ అమమె=అగు పెయ్యను
 కుడవదు. పనిజన్ అయోగ్ మెమెయేతె=
 స్లిగు తిన్లు వన్ను కుడివది.
 కుడిము. గోపో.
 కుడుపు. యను. అరువన్నేలె, పొర గొజలె,
 యను డెలె=ఉన్నముచేత : తినేసి కుడుపు
 కుడురు. 1. ఉకానా (నీ) అనిసెంబ కంబా
 రన్ డే నా. =వారిచిన్న కంబారిగా
 (ఉండు) కుడురు. 2. బలూగు (తిన్నె).
 బలూగు లెగ్గెన్ రుంకెన్ వగోఅ=కుడురు
 వైది దా. ఉండు. 3. గరిగాం. వత్తిగిన్
 గరిగాం డెలె=కుడు కుడుగుగా ఉండు.
 4. అనిసెంబ. (మట్టు) నలెగ్గెన్ అని
 పోలెగ్గెన్ అని డెలెండ్లె గొట్టెన్
 కుం ముట్టుగుచురున్ ఉండునాంబే నీ.
 పోగంబ. 5. అనితేర్. (లుగ్గెన్=దున్న
 =చుట్టుకునురు.) 6 అనిజా. ముంకెంబ,
 పత్తిగిం అనిజా నంబులు కుడలు నడు
 రుగా ఉండు
 కుడిపాట్టు. మునుము; ముమ. ముమెంబె=
 నీ నుకు ముట్టున్నది.
 కుడు. మున్ను. మున్ను. (ఒక కుడుకు.)
 కుట్టు. 1. కుంబుళ్ళ; రనుల్కె; రుక్కు-
 కుప్పా. అలామన్ కుంబుకా = గడ్డి
 కుప్పగా కట్టు. అరబంజ తుంబుళ్లన్ డకు=

రాళ్లు కుప్పగా ఉన్నవి. గొడియాకానా
 తనుంబుళ్ళ జలాలె=గొడియాల కుప్పజారి
 నది.
 కుప్పసెట్టు. (చేయు) తుమా. ఉడా తుమా
 గామ్ గలాలె=మామిడికాయ. కుప్ప
 రాలినవి (ఒత్తుగా). నెల తుమా=
 ధాన్యము కుప్ప లోయుము. కుప్పా
 అ. (యా.) గుడికర్, జొగ్, కైకాడా,
 కూడూ, అలి, కుడ్డబ్ సోగ్ అమ్మెలె
 కుప్పాలె కొప్పాలెజి=పల్ల, కాయలు
 పానకము, అన్నము, కల్లు అన్నీ చేపుని
 కోసము కూడబెట్టినారు. జండుమన్
 కొబతేజి, అసక్తాఇ=విల్లినములు కూడ
 బెట్టి పూజచేయినీ, తీసుకు వత్తాము.
 కుప్పించు. ఉర్కుకాకా. ఉర్కుకొట్టెఉరా.
 కుప్పించు గంతు. ఉర్కుకొట్టెఇ=కుప్పించు
 తాను. అఉర్కుకొట్టె=కుప్పించు.
 కుమారుడు. ఒకన్. ఒకేర్-ఒన్.
 కుమార్తె. నెలూన్; నెలూపని; ఒన్-నెలూ.
 కుచ్చరివాడు. కుంబి-చుగ్.
 కుచ్చరించు. రుమం. నతుడ-లెఒన్ కూడూన్
 రుమం=విస్తరంట్లో అన్నము కుచ్చరించు.
 కుచ్చు. ఇగా; ఇనాడాలోగా ఇడాల్తెన్
 కంతాలన్ అసెబ్బ=చున్నుకుచ్చు, గోడ
 పట్టుదాము.
 కుయ్యోమొర్రో. అగాఇ; ఒక్కొ-ఇ.
 కురిపించు. అగుగ్గరా. కెతుజన్ జి గమరన్
 అగుగ్గరాబ్బ=చేపొల్లారా! పర్లం కురిపిం
 చండి.
 కురియు. గురారా. గనుక్ గూరె=వాన కురిసి
 నది.
 కురుచ. జఇళి; ఉల్పు; కుళ్ళ (ఓ.)
 కురుపు 1 ముం; మురి. కులిసెర(తె). అం
 బను. (పుండు.)
 కుర్రనాడు. రబలన్. రబారి; రబ; సరి;
 పనిరిజన్. కులము; కులమన్; జాతి.
 కుళ్ళది. అసోఒ. ఆయన్ అసోఒ=కాయ
 కుళ్ళవి.
 గుసి. అలా. సండి అలా=మంచము కుసి, తు
 బన్ అలా=కొమరు కుసి.
 కుట్టయు. ఇవపరా=బొల్లి. తత్తారన్

కుప్పిపట్టు. అన్ సూనా. ఎడికా అన్ మొడె.
కుసుంబచెట్టు. బండ్రో ఇజన్ - నెబన్.

కూ.

కు కటి. తలనీ.

కూకలుచెట్టు. కా. పసిజన్ అల్లారా
అమేతే కా. = పిల్లడు అల్లర చేస్తున్నాడు,
గడుము.

కూడా. 1. అంప్రా. 2. జా; అమన్ జా.
అన్ అత్తుల్లా ఇ యాయ = నీవు కూడా
పి. తో రా. కని జా బారా కుని జా బారా
ఇన్నా చుక్కా = కుప్పి అవనిన్నీ నేనే
చేస్తాను. సంనా (కా.స.) రుఆన్. తమ్.
మఇలెన్.

కూడచెట్టు 1 రుకూ. తంకాబన్ రుకూన్ రు
కూలెండెన్ సబాలె డక్కులె గాలెబె.
సామ్మ (బాగా, కూడచెట్టితే తీరుబడిగా
ఉండి లిందాము. అగోగో ఆ సన్న రుకూ
లె = చిన్నా పెద్దా సభ కూడినారు.

2. ఆరబా. అసోక్ - తాక్ రుకూలె డో
జులాలె; ఆరబా = పేడ కూడచెట్టినదిగాని
జారిపోయినది; (వైకి) కూడ తియ్యము.

కూడిక. రుక్కు.

కూడు. 1. గనాగా. 2. కూడు. 3. అర్గల్. 4.
దారాఇ. 5. జమ్ జమ్మ 6. జుమ్
జమ్. 7. సక్ సక్ - డార్ = (నన్న అన్నము)
8. ఒండ్రు - డార్ (ముక్క అన్నము) 9.
కంభూర్ - డార్ (జొన్న అన్నము) 10.
కొహొఇ - డార్ = గంపె అన్నము 11. బు
రొఇ - డార్ (కొర్ర అన్నము) 12. నా
వాడార్ (చామన్నము) 13. ఇల్బా
డార్ (జొన్నల లాగుండే ఒకదినుసు
అన్నము) 14. సిహడా కూడు; సిడ డా
(చల్లంది) 15. అహ - డార్. జక్కం కూడు
(అత్తెసరన్నము). 16. మేతక్ - డార్
(రూ) మేతమ్ కూడు (జావ).

కూతురు. నెలొన్. ఓన్ నెలొ.

కూతురు బోడిచెట్టు. జమ్మి - నేబ్.

కూనలు. ఓనంజి. ఓకో - బోజంజి = పంది
కూనలు.

కూనీ. కూనీ; నపరు; కనిడ్.

కూయు. 1 గుఆ. మండ్రాంజి గూతేజి = మన
వులు పిలుస్తున్నారు. కినా, మేక్, కెన్
సోర్, తజ్జి, బంక్తే, కెంబోజ్ కింజో
డన్, గూతేజి = పులి, గాడిద, కుక్క,
ఆవు, గేదె, పంది కప్ప కూస్తున్నవి. తజ్జి
ఉండ్రోతె. 2. ఓల్. కన్నీమోల్ = కోడి
కూత. సుదోలీమన్ జా, బనారోలీమన్
జా, లేజ్తనాఇ = తొలికోడి కూతకుగాని
మలికోడి కూతకుగాని నిద్రలేస్తాను. జె
యోజన్నా అడి ఓంతిడంజి ఒ లేజి = అరు
ణోదయము వేశను పిట్టలు కూ స్తవి. (పుం
జతప్ప తిక్కినపిట్టలు పగటిపూట అరిచిన
పుడు 'గూ' ధాతువు వాడుతారు. రాత్రి
అన్ని పిట్టలకు 'ఓల్' అని ప్రయోగిస్తారు.)

కూర. ఉఆప్.

సవరలు తి సేకూరలు :—

1. బరడాప్ = బోదం పెముకూర ;
2. ఆరజ్ డా = పుల్లెరుకూర ;
3. పుంపుక్ తూరప్ = ?
4. సున్ సూనాప్ = తెల్లజనపకూర ;
5. మాడుసుకాప్ = ఎర్రజనపకూర ;
6. గరోడిఆప్ = గురుముకూర.
7. బొర్రెక్ సూకాప్ = మరిఒకజాతి ఎర్ర
జనపకూర ;
8. తి త్తికాప్ = చింతకూర ;
9. ఉడాఆప్ = మామిడికాయకూర ;
10. తాబకాప్ = వెదురుకంజి ;
11. సతీడాఆప్ = అసిరిపి త్తకూర.
12. కెన్ లాఇఆప్ = గుమ్మడి ;
13. గనాఇఆప్ = కందలకూర ;
14. మక్రోడిఆప్ = మరిపంటి తిగలకూర ;
15. తుమజాప్ = నారి తేగలకూర ;
16. గాడోఆప్ = ఆరిక లేగలకూర ;
17. వకోఆప్ = ముళ్ల తేగలకూర ;
18. అడాఆప్ = పందిముక్కు లేగలకూర ;
19. రొగాఆప్ = కందులకూర ;
20. అందారాఇఆప్ = వంకాయకూర ;
21. గనోఆప్ = కందమూలముకూర ;
22. ఎన్ నెయాప్ = తోటకూర ;
23. సొత్తియాప్ = సొత్తిదుంపలకూర ;

24. మర్సాటప్ = నేతివొండకూర ;
 25. అరాగోఆప్ = కర్ర పెండలనుకూర ;
 26. కండ్రూమాప్ = జిణుగులకూర
 27. స్కోడాప్ = ఆగాకరకూర
 28. కింతెఆప్ = అరటికూర ;
 29. సెన్సరాసిఆప్ = చేదరాసికూర.

1. తనుజాల్ (రూ)తనోజాల్. ఉఆబన్ డిజ్లోలే తోజాల్ తెజి = కూర నండి నంజా కొంటారు. పరోజ్ రాంకి, తనోజాల్ ఎజ్జా; జిజ్జాజా మర ఇనా ఎజ్జా; ఎంతెగామ్ గా ఆఇ = పొడి మెతుకులు, కూర లేదు; కలుపు కొనేది యేదీలేదు, ఏలాగు తిందును? 2. గా జిజ్జా; గజిజ్జా = ఇగురు కూర. జితే డిజ్లోలే = ఏమివండినావు? గజిజ్జాఇ = ఇగురు కూర వండినాను.

కూరుకొని పోయెను. 1. గన్ సెల్లా. 2. యో యాలె. పూతార్ రెజన్ అరెజన్ అన్ గన్ లె యోయోఆ = కన్నములో రాళ్లుపోసి కూరు.

కూర్చుండు. 1. గోబా. తత్తిలోజన్ గోబా. గోకుర్నా = గుర్రముమీద ఎక్కు. గోగోమా ర్జిగోబ్ గోబ్ లేజి = పెద్దమనుష్యులు కూర్చున్నారు. 2. తంకుమా. (కా. స.)

కూర్చుండేది. గొరబ్ గోబ్.

కూలి. బడి. బడి తాతె = కూలి ఎక్కువ దొరు కుతుంది. బడి తిత్తాఇ = కూలి ఇస్తాను. గసి బడి తుంకుఇతాఇ = చోడి కోసం కూలి అధికము దొరుకుతుంది. బడి అత్తాఆక్ = కూలిలావు లేదు.

కూలు. లస్సనా. నేబన్ లస్సనా = చెట్టుదిగు. నండి లస్సలె = మంచము కుక్కిరియినది. కులగాగోఇలె, లస్సలె; అరజ్జె = నయ్య మచ్చు కూలి (దిగిపోయెను) వడిపోయి కలిసిపోయింది.

కూల్చు. అలస్సాఆ (దింపు)

కృత్తిక. రుక్కుఇ-తుఇ. రంకు కుత్తిమ్-తుఇ.

కే.

కెరటము. తొండ్రాడా.

కెరడు. కిమ్-దార్ = అన్నపు కెరడు.

కెలకరించు-ఉర్రూఆ. దాన్ ఉర్రూలేజి = నీళ్లు కెలకరిస్తున్నారు అరుమానాగో ఉర్రూ-గోజ్జే = నీళ్లలేవు కలకలచేయకు. కెలగించు. కోడి పెంటకువ్వు కెలగించి పురుగులు తింటుంది = కన్నీమన్ అసోజ్జే తా-కుప్పా అకర్ జేజ్ బా' తె, అజాఇలె బుబూ జామై.

కే.

కేక. 1. ఏ. ఎపొత్తి ! ఓపొట్టిగా ! 2 గు. ఆల్. 3. ఉఆఇగు (పిట్టలను అడుల్చుట;) ఉఆఇగుఆల్నా (పా) 4 బడొర్నా. తూనా. మండ్రా బడొర్నే తె = మనుష్యుడు కేకలు వేస్తున్నాడు. కంబూడన్ బడొర్నా మ్ గూతె = ఎలుగు కేకలువేసి అరుస్తున్నది. కిస తూత్తాలె గూవ్ తె = పులి గర్జించి అరిచింది.

కేగంటిచూపు. జైతాగి.

కేసరము. 1. జంజూరా. 2. ఉపుర్.

కైపు. తడాఇ. అలి గాలె డో తడాఇలె = కల్లుతాగెను గనుక నిద్ర చేసినది మనస్లే.

కొ.

కొమ, ంట్లచెట్టు. సెక్రఇ.

కొంగ. కొడా.

కొంగు. గోవజ్. గనోహోజ్-నీజ్.

కొంచెము. అజి. అజితి (తిత్) అనూఇ అనుఇ కొకొమిడ్డజ్జే = మిక్కిలి కొంచెము. కొంచెము రుచిచూచినాడు = తిమఇ తిమ జెతె.

కొంటికర్ర. కుంతిడాజ్ (కర్రగు|| ఉప యోగిస్తారు). 2. తలేజ్ తలేజినేబ్ (కొండతామర చెట్టు ద్వారబంధము మొ|| పనులకు ఉపయోగిస్తుంది.)

కొండకొబ్బరి. బరొపయిడి.

కొండచిలువ. తునజ్జే-బాడన్.

కొండతామర. తలేజ. రాతూనేబ్. (దీని పుల్లలతో పళ్లుతోముకొంటారు.)

కొండతుచ్చిక. కెందూనేబ్.

కొండదూలకంద, గతగఇ.

కొండపత్తి. ఒకమ.

కొండపాపిల చెట్టు. రగడనేబ్.

కొండపిండిచెట్టు. జన్ జన్ నేబ్.

కొండపెసర. బిరి.

కొండమర్రి. కంబాక్లూ.

కొండముచ్చు. ఆర్సి,

కొండలేవడిచెట్టు. గతి నేబ్.

కొండవంకాయ. బరూన్ దారాఇ.

కొండవాకచెట్టు. కొర్రొండ.

కొండేముచెప్ప. 1. సుబా. అనిన్ అనుబమ్
తె=వాడు నీతో కొండేము చెప్పినాడు.

2. అసోఇజర్.

కొంత. అనుఇ

కొక్కు 1. కడేర్. అజర కడేరె=కోడి
పెట్ట కొక్కు పెట్టినది. 2. బుకర్ బుకర్
(ఎలుకకొక్కు)

కొట్టకొన. గిరిక్. ముక్. మనేక్.

కొట్టించు. అతిత్తిడా.

కొట్టినేయు. తిడ్డ-సెడా. పజీడా.

కొట్టు. 1. తిడా. 2. అతెజాకా (గుద్దుట
పాడుచుట, చేయుము) 3. లబ్బబా
(బుర్ర బద్దలకొట్టు) 4. తుడా (లెంప
కాయకొట్టు). 5 తుకా (మోచేతితో)
6 రువరువ. అపురాడా రువరువ
గామ్ దకు=వాడిప్రాణము కొట్టుకొం
టున్నది.

కొడవలి. 1 కడెత్తి (గిజ్జ) వేడేమ్ 2. వేడే
మూ 3 పాడా-ఇము (కొడవలి.)

కొడుకు. ఓన్; ఓంకర్ ఓన్.

కొణుసు. తింక.

కొర్ర. తమె.

కొరవమెయ్య. బెండా-బాక్ (ఎనుముజాతి-
మగమెయ్య.) బెండి-తాక్.

కొడువ. 1. అలగ్గ. అలగ్గ మండ్రాంబి గుఅ
=మిగిలిన మనుషులను పిలుపు. 2. అనూఇ.
అరక్ (నబీక్) రేజన్ బసి అనుఇ=పులు
గులో ఉప్పు తెక్కవ. 3 అనూన్.

కొద్ది. అనుఇ అజితి.

కొన (చూ. అంతిము.) కొట్టకొన.

కొనచెవి. లంకాలూ.

కొనియాడు. నీక్టిఆ (మెచ్చు). గలమా.

కొను. ఇతి. అందారాఇ ఇతిలాఇ=వంకా
యలు కొన్నాను. డజిక్ తంకాబన్
జామేతె బాక్ తేల్=ఎన్ని రూపాయిలు
తిన్నది పోతు ? (ఎంతకుకొన్నావు?)

కొన్నాళ్లు. అనుఇడిన్నా.

కొన్ని. అనుఇ. అనుఇ జావీజి=కొన్ని వస్తు
వులు.

కొప్పు 1 ఉడ. కొక్కొఇ-ఉ (అదుదాన
మెట్ట) మఇ=మెట్ట. రేదూ (మగవాడి
ముడి)

కొబ్బరి. పఇడ.

కొమరు. తులుక్కా.

కొమారుడు. ఒంగర్-ఓన్.

కొమార్తె. ఇన్ సెల్లా-ఓన్.

కొప్పు. అందారా. కందారా. కంతా (జంట)-

కొమ్ము. డేరక్. డేరక్.

కొయ్య. డాక్, కుబ్బ (కా. న.). డంగు.

కొరడా. అన్వొఇ-లూడన్.

కొరత. తింపోక్.

కొరకంచు. జొంతుజక్.

కొరకు. అమ్మేలె. అసన్. అమ్మేలె (ప్రత్యయ
ములు).

కొరవి. జొంతుజక్; సోడంగ; కొత్తిల్లా-తొ
(బుగ్గిలోపాల్గించినది).

కొరుకు 1 కొరా. అసి కొరా=చేయి కరువు.

కుర్కుర్, కొర్కుర్. 2. కువకుపా. రొ

గొ-బఇ అనుక్-జే-బాతె కువకుపా=కంచి

గింజ ముందు పళ్లతో కొరుకుతున్నాడు. 3.

రమ్మజీ (పళ్లతోకొరుకు). సెరుకూన్

రమ్మె జమ్మె=చెరుకు కొరకుకొని తింటాడు.

కొర్ను. కిడా. లాబా కిడాలె దకు=భూమి

కొర్నుఅయి ఉన్నది. సిత్రి జన్నోక్

కిడాలె దేలెబా, గురై=చోడి గుడ్డ కొర్ను

గాడిన్నా పండుతుంది. (కా.) సిత్రిగు

(సిత్రిగుడ్డాబన్) బజ్స-తె; కిడాలె దనుక్కు

చోడిగుడ్డ కొర్ను గా ఉంచడము మంచిది

కాదు.

కొట్టలు. బుగొఇ. అమర్. కొండాబూర్

(జుబ్బుకొట్టలు). దుక్తేబుర్ నేతె=కొట్టి

వెన్ను బయలుదేరినది.

కొలత. తనరేడన్ (భూ-వి) తరేమల్-బాతె

నిత్ర తరణా=కుంచములతో చోళ్లు కొలుపు. తరణా తింపొన్న డకు=చూము(కొలిచినది) వెళ్ళిగడంబుది. తరణా.

కొలది. తనోడన్. తనోడన్ ఎక్కా అని
[చుప్ప=మితలేని భాగ్యము.

కొలుచు. తరేనా (తరే - ధా. = పోయి) కొలువుము.
 ననా తరేతా ఇ = ధాన్యము కొలుస్తాను. 2.
 సంతియ = మూరలో కొలువునిచ్చి సంతియా
 = గామంన మూర పోయింది. 3 కొ. నా.
 స్తానుమనో కో గా = డేవతను కొలువుము.

కొల్ల నెట్టె. దుఝా. ౧ నాగం ఎట్టా; ఉంతా
గోనెట్టె అరుణాతా ఇంటి పోదు; ఆ
ఊరు పోయిందాము.

కావ్య. 1 శ. 2. నమః. (శు). కావ్య. 1 శ. 2. నమః. (శు).
 శరీరే॥ భక్తి శాస్త్రము. అ. 3. 3. శరీరే॥ భక్తి శాస్త్రము. అ. 3. 3.
 శ్రీమదాచార్యుని (విద్వాంసుని).

కొన. గొట్టో. చునల్. చునిజ్. అగుడి.
కొనవాడు = చీమలమని.

కొనరు. కొనరు. పాపం. (పా.)

55

ਸਾ. ਕ. ਭਾਗ-੧ ; ਭਾਗ-੨.

தோடா. கரு. (உ.)

కోడలు 1. కొండ్ల ముని. 2. ఎర్రపల్లి
 (మేనకోడలు) 3. చాళిశా (కొ. స.)
 (కొడుకు పెళ్లిచెయ్య). నన్ను పోతూ ఒక్క,
 గయ్యను ఒక్క చేసి ఉంటావా? నేను నా కోడలా అప్పు
 డావు నీవేనా?

జి. 1. కృష్ణా 2. పావని (పావనిపాడు) 3.
కొండా (పావని) 4. బుచ్చి (పట్టి).
మొదలు.

காண்க. ௧. ௨. ௩. ௪. ௫. ௬. ௭. ௮. ௯. ௧௦.

కోడిగుర, ఓశోహస్తి (గిన్నెలపల్లి, ఓశో.)
కోడిజాతు, అతుంక జి. కోడిగుర, కోడి.

కోడికల్లు, అల్లం నానడ; నానం.

కోడిపెట్ట. 1. అం.ర. 2. 'ఇదే' ఈమనః 3.
కన్యకా. 4. 5.

కోడూ. తొమ్మిది - సుడి తుల్కాబీ - జెకో =
మరిగము కోడూ.

శ్రీ య. పెండ (కా), పెండి, పెండి-రాజ్-నా

డా ఆలదూడ. బెండి-బోజ్.

పోత. గర్భదన్, గవత్. ఉంజి గవత్ గర్భదన్ =
నాలుగు పోతలు పోస్తాను. నరో గర్భదన్
గడ్డ = పరిపోత అయినది.

కొత్త, శుభ. అర్పి.

కోదులు, కోడు, శండ-మార్తి.

ಶ್ರೀ ಶೈವ. ತ್ರಿವಿ.

కోపము 1. బుద్ధాబ్. 2. కోపావేశముతో
పరుశ్చో-పకర్శో గ.

కోమటి=కు మిమర్.

హావిల. గౌతులుశూడన్.

3. యు 1. గడా. సీత గత్తావి. (యా) గ.
 తావి=చోడి చోస్తాను. జెలు గత్తావి=మా
 నుకోస్తాను. జెలు కుజ్ కుజ్ గత్తా
 వి=మంసము ముక్కలు ముక్కలు గ
 తావిస్తాను. 2. రుట. అజో బనండ్రి బా.
 యాతావి=కాయలు దానికర్రతో కోస్తాను
 3. గొట. 4 బవి-బవితావి-(కాయల
 మొ॥)

కొరవకు. పా. ౧-జి.

१. १०० (१). २. १००-१०० = १००-१०० = ०
 ३. १००. ४. १००. ५. १००-१०० = १००-१०० = ०
 ६. १००. ७. १००. ८. १००-१०० = १००-१०० = ०

కోరు 1. కోరా (శి) 2. గారా. సిండ్రి గ
 నీ = బిల్లి కోరును. తోడూ గారే తె = సహ
 యము కోరును. 3. సవి నేతె. 4 (గడ్డ
 మొ||) గొసోరా. గడ్డొ గొసోరే తె = ప్రవా
 చుముకోరి పోసింది.

ద^{లి}ల. ఆదే. (చ. అలుగు.)

క్ర. 1. సరా-ర. 2. సరాకడ్.

కోలామపన్న. తల్లిండా.

ఈ సంగతి నన గొప్పది. నమ ర్నమః.

కావ్యము. కావ్యము. సంక్రమణ రహితము
 బాహ్యము. కావ్యము. ఎంతో బలము చింత
 కావ్యము. కావ్యము. ఎంతో బలము చింత
 కావ్యము. కావ్యము. ఎంతో బలము చింత

⑤

కాగిరి. కుండోల. కొండోల. అపనన్ కొండోల, జిక్కులె, కొక్కర్ తమేలే కొడుకును కాగలించి ఎత్తుకొని ముద్దు పెట్టకొన్నాడు.

కాలు. కడులు-ఇదోలో
 కుమించు. మన్నా (ఓ).
 కూరుడు. అనెకర్ రాఉ-మర్. అనె =
 కూరము. ఉరాలమర్.
 క్షీణము. ఒకెంజెమ్.
 క్షౌరము జేయు. కుకా. కొకా.
 ఖండింసు కుకా.
 ఖడ్గము. కడిబన్. కుండి.
 ఖడిమ. జనాతి.
 ఖడి. బండిమర్.

X.

గంగగోలు. అనెజమ్. తక్లెజన్ అతజమ్-లెజన్
 బుమ్మలె=ఆవు గంగగోలు పురుగు పట్టి
 వది.
 గంగాళము. గంగలమ్. మలాఉ.
 గంజావి. గంజావి.
 గంజి. కామాదా. తన్ కామాదా తియా=
 ఉడుకు గంజి యిమ్మ.
 గంట. గోత్త. (ఎడ్లకు కట్టేది.)
 గంటు. 1. సన్ సన్. కిల్లాయన్ సన్ సన్
 లేజి=సత్తుడికాయకు గంటు పెట్టినారు.
 2. గన్ గన్.
 గంజె. 1. కొకొక. 2. గన్ గన్ గోర్ (పట్టి
 గంజెలు) 2. సత్తుక. సత్తుకాతె కూడూ
 తియా=గంజెతో కూడు కలుపు.
 గంజు. గోకొకా
 గంజుల. తగొకొక. గంజుమాడ. (తె).
 గంజుము. గంజుమ్ తె.)
 గంజుల. తగొకొక. తాలా (చాపరాయి)
 గంజుగొట్టి. అం.
 గంజు. గోకొ (కా).
 గంజు 1. ఏమ్మ. 2. ఎడ్లన్నా రూ. ఉర్ను
 గోకొ (పట్టించు).
 గంజుగోళము. అనెజామ్. అనెజామ్
 తేజ=గొట్టు పడుతున్నారు.
 గంజు. మండ్రె. తొగోర్. (చూ. బుట్ట)
 గంజులు. బగోర్. అల్లా (తె).
 గంజు పాద. గోసి-బిఇ-యంకుడి-కేబ్.
 గంజు. కర్-కర్.

గజనిమ్రవండు. నారిజ 2 సుదాలింబా (ఓ).
 గజు. జనెక్కడ్-జేక్.
 గజ్జ. గత్త. జేరిక్ (చెమటపోక్కులు).
 గట్టి. 1. కర్రక్. అకర్రక్ గూయేతెజో లూ
 డన్ తిక్-తిక్ తిక్-శక్ లె=గట్టిగా పిలి
 చినాడు, చెవులు గింగురుమన్నది. 2. డడ.
 డజు డడాలె డకు=కర్ర గట్టిగా ఉన్నది.
 అరెజన్ డడ=రాయి గట్టి. 3. రజో.
 రజోర్ గామ్ గూయేతె=గట్టిగా పిలిచి
 నాడు. అరా రజో గామ్ డకు=మాలము
 గట్టిగా ఉన్నది. అనెన్ అనెజన్ రడు=
 వారి పళ్లు గట్టి. 4. అరితబ్ డకు అతొగిలె
 జన్ గనఇ బాలాఇజో. ఎండ్రక్ ర
 ఎడె=కుమ్మరిప్పులో దుంప కాల్చినాడు
 ఇంకాకాలతేమ. అనెజన్ రఎగామ్ డకు
 =వాడిశరీరము గట్టిగా ఉన్నది. 5. ఉఅఇ-
 లోగ. ఉఅఇలో గె గూవ్ తె=గట్టిగా పిలిచి
 నాడు. 6. జడిర్ గామ్. జడిర్ గామ్ బెర్తె
 =గట్టిగా మాట్లాడుతున్నాడు. 7. బగోర్.
 బగోర్ గామ్ బెర్తె =గట్టిగా మాట్లాడు
 తున్నాడు.
 గట్టు. ఈడి. ఈడి ఇల్లెజి=గట్టు వేసినారు.
 ఈడి తెరలెజి=గట్టు తినారు.
 గడ. బండ్రె. మండ్రె (హన్).
 గడగడలాడు. బతోకా.
 గడన. 1. అనబ్. అనెన్ జండ్రమ్ అనబేతె=
 వాడు విత్తనాలు గడించినాడు. 2. తుర్తుమ్.
 అనె తుర్తుమేతెజో ఎల్లె = వాడు
 గడించినాడు గాని పోయింది.
 గడప. అనోనోక్. గడప (కా.న.)
 గడబడ. బిజార్.
 గండించు (చూ). గడన.
 గడియ. కడికి.
 గడియ. 1. పనాడన్. 2. డరక్ అరా. (అడ్డ
 కిల్లి). అనక్క. (తిరుగుడు.) పాక్ ననజన్
 (మిడిగడియ). అనాతోర్ (అడ్డగడియ).
 గడియవేయు. పడా. ననజన్ పడా=తలుపు
 వేయి.
 గడుచు. 1. డేనా. ఉంజి డేనా డేలె=
 నాలుగు దిశము లైనది. 2. పడేలె (భూ).
 అనెన్ కింపోక్ అత్తుల్లాఇ ఉంజి అజోఇ

పడెతె=అది కడుపుతోనుండి నాలుగు నెల
లైనది. 3. గడ్డెల్ల (భం.) బాం గడ్డెల్ల=
పని అయినది. ఉంజి మిన్నుమె దేలే
అమన్ గెవెల్లె=నీవు కనపడి నాలుగు ఏళ్లు
అయినది.

గడుపు-కీల (ఒడ). గడుపుకో = అంతుంకు
ఇనా.

గడుసరి. కింతజ్-మార్.

గడ. జూదా. డజ్ జోల్ = గడ్డకు అడ్డయగ
కట్టిన గట్టు; అనగా పూను.

గడ్డపూతిక చెట్టు. బొడర్ సాన్ నేబ్.

గడ్డపూతిక బడ్డు. రోసన్-గుర్రంబి.

గడ్డము. 1. కురూతమ్. కారూతమ్. 2.
గొల్లూతమ్. 3. లూలమ్ = నాలుగు వెం
డ్ర-కలు గల గడ్డము. గులూమి-గులూమి
(వెండ్రుకలు లేని గడ్డము). ఉనుం-తమ్
(మీదివడ, కంఠముకలు లేని). దనాం
కెతమ్ = దుండ.

గడ్డి. అలామ్. అలాజ్. రి మాడి. రియాడి
(చెట్ల). కజ్జాలా (గడ్డిగడ్డి).

గడ్డిపరక. హోలామ్.

గడిసంపల్లెరము. మిన్నుమెన్.

గతి. కరమ్మ. (ఒ).

గత్తర. అసోగన్.

గత్తమ్. గత్తమ్. (గె). అగోజ్ నా-లా.

గడ. 1. కరజ్, 2. స. జ్ (సరజ్). 3. పడె-

4. డో. (1) అసన్ ఇర్రాఇలెన్ కరజ్;
ఇసన్ తిల్లాఇ కరజ్ = వాడు వసాడట;
నేనిస్తానట. అమన్ అండజ్ కరజ్; జిలె
నాసన్ అనపుజ్ = నీవు విన్నావట; నెల
చెప్పవు. తేల్లెకాజ్ ఎతేన్ బోజ్ తమ్మె
బెర్ గడ్డెల్ల కరజ్ = అక్కడట ఏదో కొత్త
మాట (విం) పుట్టందట (2) అమన్
అపుజ్జనా అబెర్నా ఒపరజ్ = నీవు చెప్పిన
మాట నిజమవును సుమా. అసన్ ఇర్రాఇతె
పరజ్ = వాడు వచ్చినాడుగాబోలు. బెర్నా-
ఇసన్ అపుజ్జే తేజి పసజ్ = నామాట చెప్ప
తారు కాబోలు. (3) అసన్ ఇర్రాఇ పం
జ్ = వాడు పస్తాడు రాబోలు. అమన్
జామూ ఇ పడె = తింటావు కాబోలు. పజ్జాజ్
పడెజ్ = నాకు తెస్తావు కాబోలు. తల్లెడో =

తీసినావుకదా. అపుక్తాఇ డో = చెప్పు
తాను గదా.

గడి. లో-శీజన్. అన్ లూ-శీజ్. ఆకుల్-శీజ్.
గడుము. కాఇనా.

గద్ద. అడాబన్.

గని. గని (కా.న.)

గనుక. డో. అసన్ గా మేతెడో. మేగోఇ తు
వ్లాఇ = వాడు అన్నాడు గనుక యీలాగు
చేస్తాను

గన్నేరు. గన్నేరు రెచ్చానేబ్.

గబ్బిలము. కింగోజన్.

గయ్యాళి. ఒంగోర్ కింబోఇ (=మగవాడిలాగు
మాట్లాడే ఆడుది). రొడెతియోఇ. (దెబ్బ
లాడేది.)

గరగర. సాస్సోర్. యగోర్-యగోర్.

గరళము. ఇసమజ్. ఇసమ్.

గరిక. కోరీబన్. అగాబ్ (పచ్చగడ్డి).

గరితె. సస్సె. కునర.

గరిక. తంజార్. పెరూ తంజార్ తియా =
గరిక ధాన్య మిమ్ము.

గరుకు. సాస్సోర్. బల్లాజ్ సాస్సోరె డకు =
బల్ల గరుకుగా ఉన్నది. బల్బన్ సాస్సో
రె డకు = ఒళ్లు గరుకుగా ఉన్నది.

గరుగుచెట్టు. ముడెక్కా; గరొడ(రూ).

గరుపాడిచెను. నారజాఇలె. డి. జ్ జాన్ జూ
రజాఇలె.

గర్జన. పడుమగుమ్. పడుమగుమ్ తుత్తు. (కా.)

గర్భము. కింబోజ్. కింబోజ్ డిలె = కడుపుతో
ఉన్నది.

గర్వము. కెస్సా. కింతజ్.

గవుడు. గోడుమర్.

గనరుచెట్టు = బింజ్.

గలగడ్డి. సల్కా. సల్కానాఇబా = గాబు
తియండి.

గలగల లాడును. 1. యగోర్-యగోర్ యేతేజి.

2. బజ్-బజ్ డెతె.

గల్లెట్. బెజాబ్.

గల్లగల్లమన్నది. బరితె. మింజిజన్ బరితె =
మువ్వలు ధ్వస ఇస్తూఉన్నవి.

గవ్వ. కడిసి.

గా.

గాజులు. గాజుల్లే.
 గాడిద పేకు. పేకుఇ.
 గాఢము యగ్ (గామ్) డీమాల్లిల్లే = గాఢ
 ముగా నిద్రపోయినాను.
 గాదె. కోర్కూర్. లంబిడి. (పదిహేనుపుట్టిది).
 గాబు. జీబన్. పుజిక్నా = గాబుతీయుము.
 పుఇడా జిక్నైతె = గాబు తీసినాడు.
 గాయము. కెవజన్. క నేజన్. పారా. అంబును.
 గారవించు. సిన్నాఅ.
 గాలి. రింగె. సరియె రింగ్-బా ఇత్తె = చల్ల
 గాలి వద్దకు వెళ్లుతాను.
 గాలికిపోయుము. పుయేకా.
 గాలివాన. రింగ్-గుమ్.

గి.

గింజ. అబాఇ.
 గింజుకొను. 1. గతరి గతిరాంగె అపురాడా
 కర్ కర్ దేతె = వాడికిడిసిరి అందక కొట్టు
 కొంటున్నాడు. 2. సఇడమ్మైతె. (చేపలు
 మొ॥ దెబ్బతగిలినపుడు వాడుతారు) 3.
 తిరింగాఇ లోకె.
 గిట్ట. ఆమ్. (చూ. అలుగు.)
 గిడుగు. పమార్.
 గిడుగురు. (నల్లది) పకోహ్. (తెల్లది.) బాం
 కొన్న.
 గిడ్డ. అక్రకడ్. బా క్కెలన్నా అక్రకడ్.
 గిడ్డ. (బా) మల్లీక్షే బసి తియైతె = ఒకగిడ్డెడు
 ఉప్పు ఇచ్చినాడు. బా మల్లీక్షే మిఖోల్
 తియా = ఒకగిడ్డెడు చమురు ఇచ్చు. (మల్లీక్షే
 = ప్రమిదె).
 గిన్నె. దుమాబన్ (బోడిగిన్నె). తవేలా (చిన్న
 గిన్నె). మండి (కంచము).
 గిరవేసి. (చుట్టూకామకొని) లార్లె; రార్లె
 (వేటయందువాడుక).
 గిల్లు. సిబ్బా అజడక్ పోక్ అబాలఇ పోక్
 సిల్లె గిబా ఉఆబన్ = మువరో లేతోకూర
 గిల్లిచూడు.

గీ.

గీమట (కర్రమొ॥) ఒజా; (పారతో) నా
 బా; ఇడా. ఒఇ లాక్నా = నాలుక గీతో.
 ఆరా.
 గీత ఈడి. ఈడి ఇల్లెజి = గీతలు గీసినారు. నీగు
 సాగు.
 గీతకంప చెట్టు. జనోబర్.
 గీయు 1. ఏలా. ఉడా ఎల్లె అరర్ లెజన్
 నెడా; సరీ డేతె = చూమిడి కాయ గీసి
 పులుసులో వేయి. సరి పడుతుంది. 2.
 ఒజా. ఉరజన్ అమచ్చుడ్ ఒఇలె సెడా =
 వెదురు గుంపు చెక్కి, వెయ్యి. 3. కుకా.
 ఎల్లాడన్ కుకా, కోకుకా = వోసకా
 య ఆనపకాయ గీయుము. బోబన్ కు
 కా = బుర్ర గీయుము. నేబన్ కుకా = చె
 ట్టు బోడిగా చేయుము. 4. సరెలా. అ
 జోక్ సరెలా = కాయలు గీయుము. 5.
 సార్బాలె. ఒనుజ్జక్ దో గరిజన్ గత
 ర్రె అదోజన్ సార్బాలె = జారిపడితిని గ
 నుక పెంకు తెగిలి ఒళ్లు చీరుకుపోయినది.
 6. పరాఆ. దోక్. ఖాన్ పరాళిక్షే = నా
 ఒళ్లు గీసుకుపోయినది. 7. అర్ జ్ నా.
 పాపాబా తెఅలా. ఖాన్ అర్ జ్ తెనాఇ = బ
 ద్దతో నాలుక గీసుకొంటాను. 8. అరర్
 ఇ. (చెవులపిల్లిని కాల్చి) గీస్తాము. 9
 సెమకా (జీలుగ) కల్లుగియ

గు

గుంజ. గుండాక్.
 గుంట. లోటజన్.
 గుంట కలకర?
 గుండ. 1. రిడిడా. 2. రయబ్ (గుండలు, ఆ
 కులీ మొ॥ వా॥) 3. ప్రత్యయము. ఆమ్మే
 లె. అనిన్ ఆమ్మేలె కనాబారా దేతమ్ =
 వానిగుండా ఈపని నీకవుతుంది.
 గుండు. కుడక్-రేక్. కుడబ్ అరేక్ (ఇనవది)
 గుండె. పుడారా (కా.స.) మయోజ్. పు
 రాడా.
 గుండ్రని. కుడబ్, (రాయి, బుర్రమొ॥) తె

డేర్. (తలకట్టు, ఆకు మొ|| వాటివంటిది),
బండిజ్ (మొద్దులాటిది). రొడేజ్ డమ్
గుంపు 1. మచ్చుక్. మమా-డజ్ నిజ్జాలె డకు=
కర్రగుంపులేకుండా ఉన్నది. అమడన్.
వెదురుగుంపు=ఉరుజన్ అమడన్. 2
రుక్కు. మంద్రారుక్కులే డకు=మను
ష్యులు గుంపుగా ఉన్నారు. 3. ఎమేర్
అయోజి ఎమేర్ గామ్డకు=చేపలు గుంపు
గా ఉన్నవి.

గుంపులు గుంపులుగా. బడొఇ-బడఇ.

గుంపెనచెట్టు. ముడెక్క.

గుక్క. బొడి-బొడి. అమన్ బొడి-బొడి
బెరై=నీవు గుక్క విడవకుండా మాట్లా
డుతున్నావు.

గుక్కడు. బో గనుమ్. బో గనుమ్ డా త్రిజ్
=ఒక గుక్కడు నీళ్లు నాకు ఇస్తు.

గుగ్గిలము. సర్గళ. (సర్గాళ).

గుచ్చు. రొఆ. కింద్రజ్ జేజ్ రొఆ=ఆడవి
పందిని బాడువు. కంతజ్ రొఆ=గోడ
పాడువు. మంద్రాన్ రుఆ = మనిషిని
పాడువు. రనో. గుచ్చుట అయినది.
అడ్డెయూ. ఎక్కించు ఎబ్బా డేఇంతె=
ముల్లునాకు గుచ్చుకొన్నది. జొజ్జాలా.
జొజ్జల్ తజ్జా=పూసలు గుచ్చు.

గుజారు అగర.

గుజ్జ. తులక.

గుటకలు. ఓలేజన్. ఓలేజన్ మోతె=గుట
కలు మింగుతున్నది.

గుడిసె. ఓన్-నీజన్.

గుడ్డి. కడు-మర్.

గుడ్డు. అరై.

గుడ్డ. గుడ్డజ్.

గుడ్లగూబ. బుడుల్ తి. (బండిగూబ).

గుణము. తరుబ్బ (ధాతుజ్). రేగమన్ తరు
బ్బ డేలే=మందు గుణమిచ్చినది. తుజ్జె=
పూర్తి అయినది.

గుత్తి. గుత్తి. (తె).

గుత్తి. మచ్చు-జెజ్=కాలిగుత్తి. 1. రుత్త.
ఉడా రుత్త=మామిడికాయల గొల(గుత్తి)

2. రుంబ. నారజా రుంబ=నిమ్మకాయల

గుత్తి. రుంబ-జిల్ = మామిడికాయల

గుత్తి. 3. గల. గలెసర్.

గుదికట్ట. గల్ డాన్.

గుద్ద. ఆసంబి. పీలి.

గుద్దు. కమ్మిటి. తుజా. బో తనుజ్ తుజా=
ఒకగుద్దు గుద్దు.

గునవము. లుఆజ్-డజ్.

గుప్పిలి. కిందుప్.

గుబగుబ. జక్కుమ్-జక్కుమ్-గామ్మె తుజేలే=
గుబగుబ గుద్దెనాడు.

గుబ్బున. అబ్బొమూ. అబ్బొమూ ఇరాఇలే=
గుబ్బున వచ్చినాడు.

గుప్తుడికాయ. కిల్లాఇ. ఆతుజ్ (కా).

గుప్తుము. ముడడ.

గురి. డేజ. డేజ్ లె చిక్కా=గురిమాచి ఎగుయ.

డ సేజ్. డెర్నాజాన్ | డేజ్ లె అండజ్
=నామాట గురిఉంచి (శ్రద్ధగా)విను.

బబ్బ డ సేజ్-మర్=మంచి గురిగల వాడు

గురించి. ఆసన్ అమ్మేలె. ఆప్పెలె.

గురుకు. 1. కిడోర్ (టూకురు). కిడోర్ లోగా

డీమాసేలే = గురుపెట్టి సద్రపోతు

న్నాడు. 2. లడూర్. కోకోనమ్మేలె

లడూర్ లోతె = దగ్గుచేత గురుకు అడ

తున్నది. 3. జబ్బాగ్. జబ్బాబ్ లె తుథా

వీడా(గుచ్చుకొనేటట్టు.)

గురుగుచ్చెట్టు. మొర్ డేకా-సేబ్.

గురుతు. సీత్త. మరన్న. డసియ్యర్.

గుట్టము. కుర్త (కా.స). కుడత.

గుట్టపుతంపెము. కుర్తానా; కొండకరెత్తా.
సేబ్.

గుట్టు (చూ. గురుకు.)

గులగుల. గేమేర్-గేమేర్ గతా డేలే=గుల

గులమని దురదపుట్టుతున్నది.

గులిమి. అసోజ్-లూ.

గుల్ల. అరిక్క. గొలు.

గుల్లిచెట్టు. ఆడేఇమ్ జిజ్-సేబ్.

గువ్వపిట్ట. కుక్కుర్. గోగోతుమ్ (పెద్దగువ్వ)

రగాఇ-కుర్ (కోరెండముగువ్వ).

గుసగుస. బొసబెర్. పనోసెబెర్. పోగ

పోసె అల్ బెరైజి = గుసగుసలాడుతు

న్నారు.

గుహ. లు జర్. లోజర్.

గూ.

గూడ. గూడ(తె.)

గూడు. పశుతి. ఒక్క-నీళ్ నీళ్-త(పిట్టల).

గూబ. అకుల్-లూడన్.

గె.

గెంటు. అప్పుష్టాబా. అసంకా ఇష్టై అప్పు
ష్టా-బా=మెడపట్టె గెంటండి.

గెంటె-ట్టు. జీవల్నా (వేటకట్టు). రజాన
మేలె జీవ-త్తే=చలిచే వేట-కట్టు
కట్టుకొన్నాడు.

గెంతు 1. ఉర్సుకోజా. రూ. ఇర్సుకోజా.
జాన్ ఉంబిసంతి ఉరై ఉర్సుకోజ్తాఇ=
నాలుగుమూళ్లు కుప్పించి గెంతుతాను. 2.
ఏలాయూ. ఉంతామంద్రా ఒండ్రజ్జె డీసా
నేతెన్, జాన్ ఏలాఇలె ఇర్రాఇ=
వాడు అడ్డముగా పడుకొన్నాడుగాని
(వాణ్ని) దాటివచ్చినాను. 3. ఏకా. అ
యోంబి ఏక్తజి=చెపలు గెంతుతున్నవి.
రుఆజన్ అదాజంబి అబేజ్జజ=ఆకాశము
మీద నల్లలుజరుతున్నవి.

గెల. రుంబ. రుత్త. గలె.

గేదె. బోజ్-తే. యోజ్-బోజ్.

గొ.

గొంగడి. గంగడికాప్.

గొంగడిపురుగు. కొడొ-బా.

గొంతుక. ముట్టు.

గొంతుపీక. 1. ముద్దీకా. (రూ. ముర్ దూకా.)
అగమ్గమ్; అగమ్గిమ్ (కా.స.); అగుజ్జ
గుమ్.

గొంతు కూర్చుండు. తిండ్రుఇ-గోబా.

గొంచి. ఒలోఇ-శీక్. అన్లోఇ-శీక్.

గొగ్గివల్లు. తుజ్జే డేన్ జి.

గొట్టము. పత్తూ-పత్తూదుర్. ఉరుజ్ పత్తూ.
ఉరుజన్నా పత్తూబా'తే రేగమన్ తంగ్లిం
జన్ ఇంబా=వెరురు గొట్టములో పశువుకు
మందు పట్టండి.

గొడగలవాడు. గొడగల్లా-మర్.

గొడ్యరాళ్లు. రగడి.

గొడుగు. కింతుర్ సాతా=తాటి-ఆకు గొడుగు.
కంబానూల్. వెదురు గొడుగు=ఉరుజ్
నూల్.

గొడ్డలి. ఎంజమ్. తంగి, లేక చిన్న గొడ్డలి.

గొడ్డువాడు. అంజా-మార్.

గొగ్గెలు. అంజీ-బోఇ.

గొప్ప. గోగో. సుడా. గోగో-మార్ = గొప్ప
వాడు. సుడా-మర్ = పెద్ద వాడు. గమజ్-
మర్ = నాయుడు; భాగ్యవంతుడు.

గొప్పవాడు. గమాజ్. గోగో-మర్.

గొప్ప. పఇడా. పనఇబా=గొప్ప పెట్టిన పాగా
కు. పఇడాయేతే.

గొయ్యి. పడోర్. లుంగర్

గొరక. గనోడజ్=గొరక చీపురు. జనోర్
గుడిల్లె=చీపురు గొరక అయినది.

గొరుకు. గోడా.

గొరుగు. కుజా. కనుజా. కనుజ్-కూజన్ బం
గా-తే=తొరము బాగులేదు. కుజ్-కుజ్
గోజ్-ఇజ్=నావద్ద అడ్డమాడకు కుజ్
కుజ్ సిబ్బగ ఇ బెర్నా=అబద్ధము ఆడకండి.
గొరై. ముర్కొండిడి. ముమర్. ముమర్తై. ముమ
రన్. ముక్కడ. (చిన్నరకము కొండ
గొరై.) పేకత్. (చిన్నది.) అలెప్ (పెద్దది)

గొలుసు. సింకిడి.

గొల్లవాడు. గొల్లా-మర్. గోపారిజన్. గొపండా.

గొల్లెచెట్టు. జాఇపాడొ.

గొండ్లము. సింకిడి. సనజన్ సింకిడి పడా=
తలుపు గొలుసు పెట్టు.

గో.

గోంగూర. సున్ సూనాప్.

గోకు. గిడా. గేడా. గొడా. గుర్రాబా. కిం
డోజ్-జాన్ గిడా=నా పిల్ల గోకు.

గోగునార. సునూనజ్-లూడన్.

గోచి. పాశీ-కాప్. పాశీ-నీజ్ (కా.) పాపీ జా
బైనాఇ=గోచి కట్టు కొంటాను.

గోటుగలవాడు. లంగా-మర్.

గోడ. కింతల్. బోడకో-తల్=పూజచేసే బా
మ్మలురాసినగోడ.

గోనె. గోనె. (తె).

గోరువంకపిట్ట. రామి-తి.

గోరు. కర్ని. కాలిగోరు=కర్జెకో.

గోరువెచ్చన. పల్లమ్.

గోళ్లు. కర్ని. (చేతివి.)

గోళ్లుతీయు. కర్ని తిబా.

గౌ.

గౌరవించు. సగల్నా. సిన్నా నా.

గ్రహణము. మొ-గాఇ. మొ-యోజ్=సూర్య
గ్రహణము.

గ్రామము. గోబ్బాజ్. డా'ఆ, డోల్, నీజ్ మొ॥

అంతమందు ఉంటవి. తుల్లండా ముసీజ్

గ్రంథము. (సూర్యుడు) బుబ్-యోజ్. ఆరుజ్
ఒరుజ్.

చ.

చంక. లోపడ్.

చంటిపిల్ల. అర్రెసా-ఓన్. అరా-ఓన్.

చంద్రుడు. అజాఇ. అజాఇ డెలె=చంద్రో
దయము అయినది.

చంపించు. అకియెడా. అక్కియ్యేడా.

చంపు. కిఎడా. కేఎడా. పల్లె కీయెడా=మొ
త్తి చంపు. (కియె-డమ్మె) కె-డమ్మె డకూనా=
చచ్చినట్టు ఉండు.

చక్కగ. బక్సాలె. బక్స-గామ్. తిండ్రోఇ.

తిండుడోఇ. అమ్మరెలె. లంగా-డమ్.

చచ్చు. కిఎడ్. కిఎలె=చచ్చినాడు. రదుజ్
తిఫ్=చస్తాను.

చచ్చెను. 1. కరియె. అగ్గె కి (?)=వాడు చ
చ్చినాడు. క్రియె బెర్నా ప్లాజి=చావు

కబురు తెచ్చినారు. 2. కిఎన్. కెఎన్.

చట్ట. సాపా. సాపా-జేల్. చట్ట మాంసము.

సాపా-లేజన్ అనూ డేలె=చట్టలో నొప్పి
కలిగినది. సాపా-జేజ్-థాన్ అలి కిన్నె తె=

నాచట్టలో ఇరుకు పట్టినది.

చట్టి. బెసాడి.

చదువు. కెకేనా. సదువు. (కా. స. తె.)

చన్ను. మెమె.

చన్నెన. అజా. మె.

చప్పని. జబ్బో. జబె. జబ్బోజ్.

చప్పట్లు. తర్నా. తర్నబోలేజి.

చప్పరించుట. 1. సబుఇ. సబుఇ-సబుఇ-గామ్మె

జబ్బాతోడే=నోరు చప్పరిస్తున్నావా. 2.

జబ్బాఆ (ప్రా.)

చప్పడు. సడ్డా. జాకి. రికె (కిట్టు మనేది)

చప్పన. తిజి. తిజి-గామ్మె ఇర్నాఇ తె.

చమరు. మిఖోల్.

చమ్మగిల్లుట. ఒఖోడా. డంకి ఒఖోడాలె=కుం
డ చమ్మగిల్లినది.

చరిచెను. తాడేతె అకిందోజన్ బీజ్-బీజ్ బా
జ్బాజ్-గామ్ తాడేతె=చీపునైన జమాఇం
చే లాగు చరిచినాడు.

చర్లము. ఉసాల్. ఉసాల్ సాలా=చర్లము
ఒలుపుము.

చల. జల్లా.

చలి. రజా.

చలిచీమ. ఇలామ్, ఇలమ్.

చల్లి. తంబ. తంబాలె డోజ్: ఇడ్డా మరంజి
ఎండ్రజ్ అన్ ఇర్నాజి=చల్లడవేళ అయినది
చుట్టాలు ఇంకా రాలేదు. చల్లికూడు=తం
బాడోల్.

చల్లగా. ఉలా. మా'తా. సయూలె.

చల్లగుమ్మడిచెట్టు.

చల్లన. ఉలమ్. ఉలామ్. సయూ. సయూ.

చల్లారు. సయూనా. డోజ్-థాన్ సయూనె తె.

కోపముచల్లారినది=బండాబ్ సయూనే తె.

చల్లార్చు. 1. లియ్యేరా. కూడన్ తగ; లి
య్యేరా=అన్నము వేడిగా (ఉన్నది); చల్లార్చు. 2. పఖేడా. లోన్ పఖేడా=అగ్ని
చల్లార్చు. మలీన్ పఖేడా=దీపము అర్చు.
కుడా పఖేలె=పొయ్యి చల్లారినది.

చల్లు. బిరా (కా. స) రూ. బిడా. బిబ్బిరా.

జండ్రుమన్ బిరా=విత్తనములు చల్లు.

చవక. సస్త. సవక. (కా. స.)

చవడచేప. తండేనల్-యో.

చవుడు. కారిలో.

చవి. మాజా. మనా. సబీర్ మాజా=ప్రలుక

రుచించాడు.

చా.

చాకలి. దుబ్బామాన్. (ఓ).

చామ. ఒళ్ళూబా. అజేజ్, అసీ ఒళ్ళూబా=చేయి కాలు చామ జేబ్బమ్ రొండ్రోజ్ ఖేలె; అనూ డేతె; ఒళ్ళూబా=కాలుము దుచుక్కొన్నావు; నొప్పి పెట్టుతుంది; చామ కో. (ధా. ఒళ్ళూజ్)

చావ. బనేల్. తల్లి. సాపా. అరపాతీ=చావ పరువుము (గా.)

చాపరాఇ. తాల (గండళిల.) తకోజ్.

చాపుట. 1. ఖోజ్ ఖోజ్ ఖోఖోజ్ నా=చేయి చాపుము. ఖోఖోజ్-జేబ్బా=కాలు చాపు.

2. ఒఖోజ్ (అందుకో). ఖోఖోజ్-దో జ్బా=ఒత్తుచిరుచుకో.

చామలు. గంగా.

చాయ. లుగ్గు.

చాకంద. సారూగాఇ.

చాలదు. అశుల్ల-తె, అశుల్లఎ.

చాలా. అఇండమ్. అయన్. గండాజ్. అబ్బలా. అగ్గడా. బొఇబొఇ. బొబొఇ. అమిడ్డప్. అడర్. (చూ. ఎక్కువ.) తుల్లాలెబె (చాలినంత); బడోర్ గామ్.

చాలించు. 1. బడెళ. బరూ బారా బడేయ=కొండపన చాలించు. 2. కడ్డమ్మ. కెంకే నన్ కడ్డమ్మ=పాట చాలించు.

చాలు. 1. ఎడె. బాగు సత్తురి ఆకూడూ బడె=రెండు తెడ్డుల అన్నము చాలును. 2. తుల్లనా. కూడూ తుల్లనా=అన్నము సరిపుచ్చుకో. కూడూ తూల్లాలె=అన్నము సమృద్ధి అయినది. 3. రప్తి. అనిన్ రప్తి తా ఇ=వానికి నేను చాలుతాను. అన్నా అరక్తియె=వాడు చాలలేడు.

చాపు కేయేడమ్. కేయెడమ్.

చి.

చేయా. సిండి చేయా=బట్ట
ఇ చేయా కేయెడమ్మ ఆపూ డిజ్
చించివేయుము.

చింత. సినింత.

చింతపండు. తిత్తిజ్.

చికాకుపడేవాడు. ముంజి-మర్.

చిక్కవగ. జక్కమ్మె. జక్కోజ్ గామ్. జకర్ గామ్.

చిక్కము. సిక్కపన్. జిక్కడన్.

చిక్కిన. 1. అసర్. అనూడేలెడో అనిన్ అసరె=రోగము వచ్చినది గనుక చిక్కినాడు. 2. అక్కానేతె. ముద్దికా-లో జన్ రంసిడి అక్కానేతె=గొంతుకలో పుల్ల చిక్కుకొన్నది. 3. రాజె. కండా రా-లెజన్ అసరజలన్ రాజ్నేతె=కొమ్మలలో ఎండుకర్ర చిక్కుకొన్నది. ముద్దూ క్కాలెజన్ రాజ్నే=గొంతులో టిక్కి కొన్నది. 4. అల్ జేజ్. 5. అల్ జాలె.

చిట్టిఅంకుడు. కెర్రొఇ.

చిక్కు. (చూ. చిక్కిన). 1 (నీరసించు), 2 చిక్కుకొన్నది. అక్కానేతె.

చితారుతీగ. అంతనారి.

చిలికినది. పతాఇలె. పతాఇలె (గుడ్డు మొ॥)

చితుకగొట్ట. తుత్తుళ.

చిలుక ఆరేడన్. కేతాపురా-తీడన్.

చిల్లర. అరడి.

చిల్లి. 1 పుత్తర్. 2. పతు.

చివర. 1 గడజ్. 2. గడోజ్. 3. గోడోజ్ 4 మజజ్. 5. మసేజ్ 6 మనజ్ 7 గనోడోజ్. 8 గుడి. 9. గనోడి. చి.ర వాడు=డుఆమర్.

చివుక. 1. లపఖి. లు ఆడన్ లపఖిలె=నార చివికినది. 2. సోలె.

చివురు. లేడేజోల్.

చిన్న. సన్నా. అరితి. అందరికన్న చిన్న వాడు=డుఆమర్.

చిన్న అరచెట్టు. తాండోక-నేబ్.

చీ.

చీకటి. 1. ఒజల్. 2. కాడూకా. 3. లుమో. 4. పరైడా 5. పెంపెం-కాడుక్కా. (మిక్కిలి చీకటి) చూ. అంధకారము. చీకాకు. బండ్రాబ్. కోరా. పిస్కాత్తి.

చీకు. (క్రి)బుజా. ఉడాగూర్ బుఇతే=మామిడి పండు చీకుతున్నాడు.

చీటి. కంబోల్.

చీటిమాటికి. అరీతాఅరిజ్ గోఇ బండ్రాబ్ దేతమ్=చీటికి మాటికి కోవము వడతావు.

చీడ. జాంబా. (ఒంటికి, చేనుకు, పసువుకు.)

చీదర. ఎర్దుమ్. నీజ్వుమ్ ఎర్దుమ్ ఎర్దుమ్ డకు= నీయిల్లు చీదరగా ఉన్నది.

చీదు. సెమూనా. సెమూ సెయినా=చీమిడి చీదు.

చీపురు. 1 జనో. 2. జనోబురన్. 3. జనాతి (రామగిరి)=చీపురుపుల్ల. జనోబర్.

చీపురుతీగ=ఉసల్ డ-సేబ్.

చీమ. ఇలజ్జే (చలిచీమ). అబూఇ. (పుల్ల చీమ). ముఇడా. ముడ్డా(గు). తూకిమ్= కండచీమ. జెయ్ మూజన్; బోర్రెజ్ ముఇ డా=ఎర్రచీమ.

చీము. గుర్డా. అజీయర్ =పుండుపలుకు.

చీమువట్టు. లడవ్ లడవ్-అంబుసు లడవ్-లడవ్ తే=పుండుచీము పట్టినది.

చీర. జాంకావ్ ; గతూకావ్ ; తుజ్ సెబ్ (గుండారుపోసికొనేది).

చీరిక. పనాల్. పన్ని (చీపురుబస్త.)

చీరు 1. లూఇ. లూజా. ప్తెయ్ న్నా పూడి లో లూలా=మేకచీట్టు చీరండి. అతుజన్ లూ లూలా=గుచ్చడికాయ చీరండి. లూలా జేతే. (భూ.3 పు.) 2. గూరా. గూగ్గోర్బా. పూడి గూగ్గోర్బా. అజలన్ గూగ్గోర్బా. ఎన్ లూడన్ గూగ్గోర్బా=పాట్లు చీరండి. కర్రలు చీరండి. దోసకాయ చీరండి. గూగ్గోరేతే. (భూ.3 పు) 3. పాలా. ఎంసామన్ బా తె అసేబన్ పాలా=గొడ్డిలితో చెట్టు చీరండి. 4. పాల. జనోబోర్ పాల=ఈనకర్ర చీరు.

చీలమండ. మద్దు-జేజ్.

చీల్పు. చూ చీరు.

చీవాట్లు. ఉగ్గ; కనా

చు.

చుంచు. సంతుఇ.

చుండు. ఉగ్గుసా.

చుక్క. తుతుఇ ; సిత్త ; జత్తడా (నీటిబాట్టు). జనతత్ ; జనతనడ్.

చుళ్. (అనుకరణము) సర్. కాలిన పెనము మీద నూనె వేసిప్పుడు కలిగే శబ్దము.

చుట్టు 1. రేడా. బాయా-సిండి రేడా. జన్ని

చీర చుట్టు. అనగా జన్ని హోదా యిమ్ము.

2. రేనా. పాగా రేనా=పాగా చుట్టుకో.

3. ఎడా. అనీతేలన్ ఎడాన్ ఎల్ల తేజా=

చుట్ట చుట్టి, నెత్తిమీద మోయి. 4. సు

త్తబో=పొగచుట్ట. 5. బోలోనా. డియా

నమ్ బోలానా=నీ నడ్డికి బట్టచుట్టుకో.

చుట్టములు. ఇడ్డాలంజి ; డఇలంజి ; పారూయంజి.

చుట్టు. 1. యయ్యర్. యర్ యర్ (పాము చుట్టులు). 2. ఉంజిసేబన్. 3. లార్లెన్ (వేట జంతువుగు||) 4. రార్లెన్ (వేట జంతువుగు||).

చుట్టుకొని. సాయెల్లె. కింబోజ్-భాన్ సాయెల్లె సెత్తే=నాకడవు చుట్టుకొని పోతున్నది.

చుంఇచుంఇమను. అనుకరణధ్వని. సరబెజ్ సాఅర్-లోతె. సుఎజ్-సుఎజ్.

చుంకు. 1. తర్కా (ఉపాయము.) 2. ఒమేజ్ ; ఎగిర్ గామ్ ; సుఎర్. తొగ ఉబ్ లెండెన్ సుఎర్ మ్, జొంతూతమ్=నిప్పు ముట్టతే కాలుతుంది. అతరుజ్ నా-మర్

చుంకలు. గగడన్ ; గగ్గర్ ; డోల్ డోల్ గా.

బ్. (మనుష్యులగు||) అర్రోలాజ్ బా, తె

గల్లాలన్ గార్తేజి.

చులకని. ల్యార్ ; ల్యార్లె.

చుల్ల. కూతి.

చూ.

చూడు. గిజా. అగిజాయె=చూడలేదు.

చూపించు. అప్పుబా. అతూబా. (కా.) అనిన్

మల్లిడ్డాలిజ్=వాణ్ని చూడవలెనని అభిలా

ష నాకు ఉన్నది. కుడజన్ ఇరాఇతే ;

నీనమ్ అగెఇనా=వైద్యుడువచ్చినాడ

చేయిచూపించు. రోసితి (వేలితి

చూపు. గిగిడన్ ; గిగిమడ్ ; గిమ.
చూలాలు. శింపొక్-బోఇ.
చూలావు. ఇజ్-ఓన్-తాజ్. పజ్ గుర్-తాజ్.
చూలు. ఇజోన్ (ఇజ్+ఓన్.)
చూరు. అజియార్.

చె.

చెంగున. తిథాగామ్ ఎరై=చెంగునపరిగెత్తుచు
న్నది. సిర్ గామ్మె.

చెంత. బాన్ ; అమజన్ ; అడమ్ ; తుయె.

చెంప. తనాలూ.

చెంపకాయ. తన. బో తనా తాడేతె=ఒక
చెంపకాయ కొట్టినాడు.

చెంబు. ముంత. ముంతా. డండీ=చెంబు అం
చు. నీముంతా.

చెక్క. సనఇ; పనల్.

చెక్కు. 1. సజా (గోలపాడువు.) రాజోజన్
సజా=పూజా దొలుపుము. అరెజన్ సజా=
రాజు చెక్కు. 2. ఒజా (గీయి). ఉరు
జన్ వప్పొల్ల ఒజా=వెదురు చీరి గియ్యిరి.
సజా. (ముక్కలుగా చితకగొట్టుట.) కిప్పె
జాజన్ సజా=మేక యెముక చిదగగొట్టు.
(లేక. గుండకొట్టు.) 4. సజ్ సబా.
(దండు) సరోసబ్ సబా=ధాన్యము దం
చు. రియాడీగాబ్ సబ్లె పంకొఇ=గరిక
చెక్కి తీసుక రా. 5. సాబా. (చెక్కు.)
అరా సాబా=దూలము చెక్కు. 6. లాబా
అపెల్లా. లాబా అపెల్లా ఈడి తొబాడా
=గట్టుకు చెక్కు కట్టు.

చెట్టు. అనేబ్. అనేబన్. అరా.

చెడ్డది. అంబెనై; అంబెనె-తె; అనర్; బంగ్స-
తె; నెడ్డా.

చెడ్డవాడు. అనేడన్ ; అనర్ మర్.

చెడ్డవాడయినాడు. అనరె.

చెదపురుగులు. తర్చల్; తరోత్.

చెదగుడ్లగూడు. తకా.

చెప్ప. 1. అప్పకా; గామా (=అను.); బెరా.
(పరోక్షమందుపలుకుట); ఉల్లెమా (గతిం
చినది లేక మరచినది వలుకుట). 2. పం

డేయాన్. అజేజన్ తగతె, పండేయాన్ రు
అ=కాళ్లు కాలును, చెప్పులు తొడుగు.

చెప్పడుమాట. అన్ అపుజ్-బేర్. ఇనజ్.
ఇనజ్-బేర్. సనుబ్-బేర్. అన సుబ్బేర్.

చెమట; ఇఘోల్. (కా. స. ఒఘల్. ఒ
ఘోల్=చెమటపొక్కులు.

చెమటకాయ. బేరిజ్.

చెప్ప. డడా, ఒఘోడా.

చెప్పగిలు. డడాఆ.

చెముడుకాకి. గంతులూతూ.

చెయ్యి. నీ.

చెరమ. లంకా-మూ.

చెరుకు. ఆకు. (ఓ.)

చెలుగు. గుమా. ఒయ్యేర్ బాతె రుంకూ గుమా
న్ గుమ్మె, గతేలె, తత్తెలె, పుప్పలై,
అరేజంజి సెస్సెజా=చేటలో వియ్యముచె
రిగి, మలిచి, మలిచి, అడ్డం పట్టి, కోడి,
రాళ్లు ఏరు. గతేఆ, తత్తెజ (మలచుము);
సెస్సెజ్, పుప్పడా (అడ్డంపట్టు). సెస్సెజా
(కోడు.) సెస్సెఆ (రాళ్ల తీయుము.)

చెరువు. తడా ; బండ (ఓ); చెరువు (తె).

చెల్లి-చు. 1 తక్కోడా (జాజ); 2 దూలా
(రయన్).

చెల్లెను. 1. అంతుజ్జె, (రూ.) ఒంతుజ్జె. బరూ
బారా అంతుజ్జె=కొండపని చెల్లెనది. 2. రే
జ్జె. సి రుజ్జె-అ బోజి అరజ్జె పోజ్జె=పెల్లిభో
జి చెల్లెనది. 3. అఘిల్లె. బారా అఘిల్లె.
రుంకు అఘిల్లె. 4. కుఇల్. (అమ్మకమునకు
తెచ్చిన సరకు చెల్లిపోయినది.

చెల్లెలు. ఆఇజ్, ఆఘిజ్.

చెవి. లూ. లూడన్. నీ లూడేతె=చెవి నులిపి
నాడు. లూ-ఇన్ తాజ్ ఇనెతె=నా చె
వులు గడియలు పడినవి. కడుపి. దొడొఇ
లూ. అరూబోజ్, పప్పొకోఎజ్జా=బా
విలీలు, కుట్టు కమ్ములు ఉంచుకొనుటకు కు
ట్టు లేవు.

చెవిలో మందమయిన శబ్దము. డెడిజ్-డెజ్.

చెవిటివాడు. కల్లామర్ (ఓ).

చెవుడు. కల్ల (ఓ).

చెవులపిల్లి. పండేరన్ ; పండేర్.

చే.

చేట. ఒయేర్. ఒయార్.

చేటకట్టులివ్వ. రాడ.

చేటు. అనూ ; బెంబెమ్. అనుర్.

చేతికట్టు. అసక్-జేల్.

చేతికర్ర. ఇండ్రమ్-డక్.

చేతులతో పయికిఎగరవేయు. అజూం.

చేదు. అసక్.

చేదుదంప. బుతి-గఇ.

చేను. జండ్రమ్.

చేప. అయో. ఉయక్-యో=వెగరుచెప. కం

డో-యో, అసక్-యో, రెయ్యో-యో, మా

గురీ-యో, నవడ-యో, జలూబాన్-యో.

చేపు. పన్నఉలలా. తంగ్గిబన్ పన్నఉలలె.

చేబియ్యము. ససబ్-కూతి-రున్. రుంహససబ్

కూతీలేజి=బియ్యము పైపై దంచినారు.

చేమ. సారూగాఇ ; బుత్తి.

చేయు. 1. అమేయా. ఏలేఅమేతె=ఏమి చే

స్తున్నావు. బారా అమేతాఇ=పని చేస్తు

న్నాను. 2. మినా. బరొమినా. సరోబా

మినై=నీవు వల్లము చేసినావు. మనిక్. 3.

తుబా డిక్ డిక్, కకెనాబారా తుస్తాఇ

=వంట గింట సనిచేస్తున్నాను. 4. లిమా

(ఇది తరుచుగావాడుతారు) జిపె లిమై=

ఏమి చేస్తున్నావు?

చేరబడు. ఇండ్రా.

చేరు. అడుట. అడుటఇ. గోపారి! అడుటఇ;

అట్టి అడూతాఇ=పశువుల కాపరి! రా ;

ఆపు వస్తున్నది.

చేరుపు. (=చేరబెట్టు) అబిండేరా, కింతాలన్నా

అబబ్బా అబిండేరా=గోడకు తెలగడ చేర్చు

చేయి.

చేరెడు. లుక్. లాక్-సి.

చేర్చు. మయా ; సెరా.

చేప. నేజ(తె.) ; నవా. అనేయా అరా.

చేవలి. కొక్కోరె.

చేవలినార. కొక్కోరె-లూడన్.

చేసెగ చేయు 1. అఇగ్గోలా. అనిన్ అఇగ్గో

ల్లాఇ. (అఇ+గూ+లా) 2. నీడుమ్నా.

చేప్ట. బారా.

చొ.

చొంగ. అబూబు ; బికోల్.

చొచ్చు. గనా.

చొప్ప. కొయల్.

చొప్పున. గొఇ. డియెన్ డరా. ఎంచొప్పున

(ధర). ఎన్నె-గొఇ=ఈ చొప్పున బా తం

కాన్ ఉంజి మాడి బాతె తియా=రూపా

యికి నాలుగు కుంచముల చొ॥ ఇయ్యి.

చొరబడు. గనా.

చో.

చోటు. జాగ (తె) ; నేజన్.

చోద్యము. తమ్మెడన్

చోడి. సిత్రి. కొండచోడి=బరొ-సి. గసినా=

చోడికోయి. గడ-సి=చోడిపిండ్. అడా-సి=

చోడి అంబలి.

చోరీ. జుంబురన్.

జ.

జంకవాడు. (తె). జంకా-మార్. (తె). బయా

మార్ (తె). జడా-మర్ (ఓ). (చూ. జడ్డి.)

జంతు. రజా. అరజా డామ్ పోక్? =నీకు జం

తులేదా? బతోక్

జంట. అకంత. కంత-తెక్-గుర్=జంట అరటి

పళ్లు.

జంతువు. జెలూ ; జనొంతర్ ; జంతుఆ (తె.);

జొఆలి

జగడమాడు. అల్-రొడేనా ; అల్-మొడేనా.

జగ్గిలివాడు. జగ్గిలి.

జట. లాఖా. లనాయన్ లనాఖా. గల. గ

లేతె=జటవేసినాడు. (అల్లినాడు).

జట్టుగా. జతాలె (తె.) రుక్కాలె. గల్లె.

రుఆన్, మఇలె.

జడియు. డెర్నా ; బంగోక్నా ; అరజాడా.

జడ్డి. జడ్డి. జంక. బయా. శేకా. తోకా.

జతపడు. పొండేనా. తెంగిజ్జా అపొండేయర్ =

ఎక్కడా జతపడలేదు.

జనపనార. సున్ సునబన్=జనపకూర. సున్ నూ

నబ్-లూ=జనపనార.

జన్నివాడు. కుడాబన్ ; డేసారీ ; జన్ని-మర్ ; బాయా.

జన్నిది. కుడాజ్-బోఇ.

జబ్బ. డండే-నీ.

జబ్బుగా. అనుల్లె-జల్లాల్; రాఉల్లె. అను యుమ్ డాగె, (పా), అబనూయుమ్ డాగె= పోనీ, పాపము! కష్టపడ్డాడు, అని కనికరించినాడు.

జమ. తనిఇ.

జమచేయు. రుకుఅ(మనుషులు, కస్తువులు మొ॥).

జమిలి. సిమిలి. గల్ గల్.

జమ్మిచెట్టు.

జయల్, జఇల్-నీజ్. బొండి-నీజ్. లుముడి-నీజ్.

జరుగు. డేనా. అనిన్ డేనేతె=వాడు జరిగినాడు. డనేన్. డనేజన్. డనేడన్. 2. గల్లె. జరిగినది. (కావ్యము.) 3. డేఅ. జతె డేలే? = ఏమి జరిగినది?

జరుపు. డేడా.

జలగ. ఇలేబ్. ఇలేబ్-కుఇ=జలగవంటి కొవ్వుగలది. ఇలోమన్. (కా. స.) జలోబాజ్.

జలజల. బడోఇ-బడాఇ.

జలుబు. వడిసు ఆ. (తె).

జల్లించు. సల్లాయా; సల్లాఇలె=జల్లించినాడు. (నీరు, విత్తనాలు. మొ॥)

జల్లుమనుట. రిక్కిల్. రిక్కిల్-డేలిజ్ పురాడా-ఇన్. ఖారకాఇలిజ్=నాప్రాణము జల్లుమచ్చది, గరుపాడిచినది.

జల్లు. 1. అజెజ్-గుమ్. (వానజల్లు.) 2. తిగ్గల్లు (ఎదురుజల్లు కొట్టినది.) 3. బిరా. జండు మన్ బిరా=విత్తనాలుజల్లు. 4. బిడా. 5. పులా. రేగమ్ పులే తె డో అనిన్ గోజ్ నేతె=మందు జల్లినాడు గనక వాడు పడిపోయినాడు.

జల్లెడ. ననల్; సానిడి (కా.)

జా.

జాడీమానా.

జాబన్=కూర్చోదానికి (జా

అగా=ఇల్లుకట్ట

జాగుచేసినావు. అయ్యమ్మ. గుడోలమ్. అలిమ్మ (తె. ఈమెలోగోజ్. ఈమెల్లమ్. జాగ్రత. జాగరత. ఎర్-అమొఇసాలజే. గిగిజ్. బజ్ సాలె ఎరా.

జాజి.

జాడ. సిత్త.

జాడించు. తమ్మాఆ.

జాతి. జాతి.

జాత్ర. జాత్ర. (ఓ.)

జారు. 1. గలోఆ. లేబు గలోలె=డబ్బులు జారినవి. 2. జలోఆ, జలోపా. జాబ్బానమ్మలె జలోపాలీజ్=బురదచేత (కాలు) జారి పడ్డాను. [పరాలె (గీసుకుపోయినది)].

జారుకర్ర. కంతోర్ జాన్.

జాలము. అయ్యమ్. అయమ్ గోజ్మె=ఆలస్యము చేయకు. ఈ మేలోగోజ్. రగుడోగోజ్మె. అబడోయిలె=జాలము చేసినావు.

జాలారివాడు. జాలారి-మన్.

జాలి. సిక్క-మన్. (తె).

జావ. మేతమ్-కూడు. రర్రడబ్-కూడు.

జి.

జింకమన్ను. జిగిడ్-లో.

జిగటమన్ను. జిగ్-లో. జిగిడ్-లో.

జిగి. జిగి-గామ్. డడా.

జిగురు. బంక (డె.) తూలెర్. (తె) చెట్టుది.

జిడ్డు. జకోజ్.

జినుములు. కిండ్రోమ్; కిండ్రోమన్.

జీ.

జీడి. ఒలజన్. లంక జీడి=గనుజ్ లోఇ.

జీడిగింజ. ఒలజన్-అబాఇ.

జీతము. జీతమన్.

జీర్ణకోశము. అవనన్ (పక్షులకడుపులోనిది).

జీలకఱ్ఱ. జీలకరా. (తె.)

జీవనము. జంగాడా. పురాడా. మరెజ్ నా.

జీవించెను. మేవ్ జె.

జు.

జుట్టు. (పిలక.) ముడా-డో.

జువ్విచెట్టు. రిజోఇ-నెబ్.

బాట్టు. సరూడా. సబీరన్ సరూడేతె=పులుసు
జారి నాడు.

జె.

జెడ్డి. మమ్మార్; కుక్కుసాలా=అగ్గి జెర్రి.
జెడ్డిపోతు. పోడర్-జా.
జెలగ. జలోబాన్. ఇలోమన్ ఇలోబ్.
జెల్లలు. ఊరజ్-యో.

జే.

జేగురు. బ్రాగ్రజ్-లూ. జే-లూ.
జేన. పఇ-సి.
జొన్నలు. కంబూర్ జొన్న (కా.)

జో.

జోళాట్టు. తత్తాడా. తత్తాలె అడ్డిమా దో పసి
జన్=పిల్లను జోళాట్టు నిద్రపుచ్చు.
జోడించు. మాయా. రబా. అబొబ్బడా. అ
బొబ్బల్లె తోబాడా=జోడించి కట్టు.
జ్ఞాపకము. మత్తెజ్. ఇన్ మత్తెనాఇ=నాకు
జ్ఞాపకము ఉన్నది.
జ్వరము. అనూ.
జ్వాల. డిమ్డిమ్. తొగి తుయోజ్-పోయోజ్
డుమ్డుమ్లోతె=నిప్పు గబగబమండి జ్వ
ల వెల్లుతున్నది. ఇమజ్-తో.

ట.

టక్కరి. తొంత్రో-మార్ (ఓ)
టక్కు. తంత్రో (జ్), తరక్కా. తరక్కా-
డిమ్=టక్కునిద్ర.
టపాకీ. వతాకింజి. ఒడడ్డాజ్-తో.

టి.

టిక్కికొన్నది. గగలె. (తె.)
టిక. తీకాలు. (తె)
టెంక. తంక.
టేకిచెట్టు. తేకి-సేబ్.

డ.

డంతా. నుడా కడిబన్.

డంబము. లయర్ లూపె. సిండి కాప్రి గుండా
దాలె, లయర్ లూపె తోజ్ సీజ్=బట్ట
గిట్ట కట్టుకొని డంబముగా నాట్యము చేస్తు
న్నాడు. లడుఇ-మర్=దాబుగాడు.

డగ్గుత్తిక. కర్కర్ సర్రాజ్ (గద్దదస్వరము.
కరోజన్.

డప్ప. కడిబన్.

డబ్బి. పేలా.

డబ్బులు. రడి; లేబు; నేబు (కా. స.)
దాలు.

డీ.

డీకొలుపు. అబ్బల్-నూఆ. బాగు మొక్కడా
అబ్బల్-నూఆ=రెండు పొట్టేళ్లను డీకొ
ల్పు. సన్నూఆ. అన్నన్నూఆ.
డీలుపడు. బంబానా (క్రి)
దుల్లు. (=దులుపు.) గోజా, ఒసేజా. ఉడా
యుఆ=మామిడిచెట్టు దులుపు. తత్తి తమా
డా=చాప దులుపు.

డె.

డెక్క. కుర(ఓ). డెక్క (కా.)
డెప్పె. గుడ్డజ్. జిర్రజ్. జన్నోజ్

డే.

డేగ. అన్నసేబ; ఇమ్మూర్; జమ్మా.(కా.) తుర్
డేజార్ (బైరిడేగ). సర్ డేదాఇ.

డొ.

డొంక. కుర్రమ్మెబ్ (కా); జీబజ్. రుంకుడి.
జింపు. కొర్రబన్=గాబు.

డొంకచెవుడుచెట్టు?

డొక్క 1. డాపూజ్. కండావడి డాపూజ్-
ఇన్ అనూడేలె=నాయెడమ డొక్కలో
నొప్పివుట్టినది. డాపుజ్ (డా=నీరు; కింపు
జ్=కడుపు) 2. కుర్రజ్. పఇడి-కుర్రాజ్
లూసేడా=కొబ్బరిడొక్క ఒలుపు. 3. డో
జన్. డోజ్ ఇన్ బంగా-లె=నాదేహ
లోము బాగులేదు. 4. ఉగ్గర్.

డొల్ల. సీక.

డో.

డోకి డుమ్మి; డుంబిడి.

డోకు. బబ్బి.

డోలు. డోండా; రామడోలి.

త.

తంగేడు.

తంటా. తల్ తల్; అల్లా. (తె.)

తంపెపుచెట్టు కరతా-నెబ్.

తండ్రి. ఉరిజ్; పెత్తండ్రి=తాతాజ్. పిన్న

తండ్రి=డాడి. తండ్రితల్లి ఉరి-యాజ్.

తంత్రము. తంత్రమున్.

తంపి. తుంపోత=తంపి చేయి.

తక్కిన. లగ్గతెనా. తీకి.

తక్కువ-అయినది. తింపుజ్జె; అసోలె.

తక్షణము. తాడో.

తగరము. తర్పు (గు).

తగలబడెను. జొంతూలె. జంతూలె.

తగవు. రొడె (జగడము). తగుట. (తె.) పెడి

యా, గురిరి. భాయమన్

తగిన. సరి-గొయ; జూజె; జూజ్-జూజ్.

తగిలించు. 1. సెరా. బిడారన్ అనజన్ సె

రా=కావడికి ఉట్టు తగిలించు. పుతర్-లే

జన్ దంగు సెరా=కన్నములో కర్ర పెట్టు.

2. గతరా. ఒంతిడన్ ఆమ్-బా, తె గతరా

=పిట్టను బాణముతో తగిలించు. (కొట్టు.)

తిగ్గుచున్నది. అజాతై. తడా-డా అజాతై=

చెరువునీరు తగ్గుతున్నది. తింపోజ్ తె. (నా

ప్పి, నీరు మొ|| వాటినిగు|| అజాతై వాడు

తారు.)

తగులుకొను. తగులు 1. గతర్నా (ప్రా.) మండి

డి గతర్=ముఖము తగిలినది. 2. పబ్బా

లె (పాదమునుకు). కుడగన్ అతల్-జెబ్

లెజన్ పబ్బాలె, తుమ్మాలె=మొరడు అ

డుగుతుతగిలి బోరగిల వడినది. 3. తిజిల్ల.

(నుదురు, బుద్రి గురించి). ఖేన్ ఇర్రాఇ

డోవ్ ఉరక్తా తజల్లాఇ=నేను విస్తాఉండ

గా వాసము తగిలినది. అనిన్ తజడ్ ఇఖ్

జె ఎరిగగా వచ్చి వెళ్ళేట

తగలడము

గురించి). అనిన్ తుమాకుజ్ ఇర్రాఇడోన్

తమాజ్ డోజ్-ఖాన్=వాడు ఎదురుగా వ

చ్చినాడు గనుక నావంటికి తగులుకొన్నా

డు. అకొల్నే తె=తగులుకొన్నది. అల్ త

మాజ్=ఒకరి ఒళ్లు ఒకరికి తగులుకొన్నది.

5. రజ్జె. కండారాలేజన్ సిండ్రి రజ్జె=కొ

మ్మలలో బట్ట చిక్కుకొన్నది. 6. సమ్

సమ్లిజ్. కింతల్ సమ్సమ్లిజ్=గోడ నా

మీద పడ్డది. 7. లత్తిజ్ లిజ్ (గోడగాని,

చెట్టుగాని) నామీద పడ్డది. 8. అక్కా

నేతే (పుల్లమొ|| వా||) 9. తిన్నే తె. అ

జల్-డజ్ డోజ్-ఖాన్ తిన్నే తె=కర్ర నా

వంటికి తగిలిది.

తగ్గించు. 1. అడొఇనా. అసీజన్ అరా అడొ

ఇనా=ఇంకి దూలము తగ్గించు. అనగా

దించు. 2. డిజ్లోజా. మలీన్ డిజ్లోజా=దీప

ము తగ్గించు నేబు-కరుచు బా, జండుమ్-క

ర్చు బా డిజ్లోజా=డబ్బులు ఖర్చు గింజలు

ఖర్చు తగ్గించు. 3. తాడజా. తొగిన్ తా

డజా=నిప్పు తగ్గించు. 4. అత్తడా. నరో

బా అడా అత్తడా=పాలమునకు నీరు త

గ్గించు. బుడోన్ అత్తడా=వేడి తగ్గించు 5.

తాసోజా 6. తాలోజా అసీజన్ అనేబు-

కరుచు తాసోజా=ఇంటి ఖర్చు తగ్గించు. 7.

డుజ్లోజా. అర్లెమన్-ఆ బుడో డుజ్లోజా=

కుంపటిసెగ తగ్గించు.

తగ్గెను. అఖేల్లే. బిరిండా అఖేల్లేజి; జండుమ్

అఖేల్లే=కుటంబము తగ్గినది; గింజలు తగ్గినవి.

తటతట. రుప్ రుప్. పురాడా ఖేన్ రుప్ రు

బ్ డేతె=నాగుండె తటతట మంటున్నది.

తటక్కించినది 1. లజేలె. కినా లజేలె=పులి

ఎదురుపడినది 2. డేలె.

తటాలున. అబ్బోమూ ఎరాఇ తె=తటాలున

వచ్చినాడు.

తట్ట. తాతేజ్.

తట్టు. ఒడితై; ఆతట్టు; ఒడిన్నె; కొడితై;

కొడిన్నె.

తడక. తొర్పు. ననజన్ (కా.న.) తొర్పు

తొబాడా=తడక కట్టు.

తడకర్ర. ఉకర్ డాజ్. సిమిసిమ్.

తడబడు 1. కర్పు కర్నా (కా. న.) రూ. ఎ

ర్యకుర్సు 2. ఆరోఢర్. ఆరోఢమ్తె. ప
గిడలాక్షేతె.

తడవ. 1 నబ్బు (తె.) 2 తజోర్. బాగు తజోర్
అప్పజ్జెజి. 3 తూర్.

తడవు. సుమ్సుమా. సిమ్సిమ్; సిమ్సిమ్మెఎర్రాఱి=
తడవి తడవి వచ్చినావు. డోక్-ఘోన్
సుమ్మె గిజూ=నావళ్లు తడవిచూడు.

తడి. డడ. బాగు డడా డాన్ సరోబాన్తీక్షే=
రెండు తడులు నీరు పాలమునకు నాకు
ఇయ్యి. డడా-సిన్. లజిమ్-సిన్ తడిబట్ట.
తడియు. డడానా. డడాలె=తడిసినది. జమ్
తిర్ జిమాలె=బొత్తిగా తడిసినాడు.

తడుపు 1. అడాడా. నండి, తత్తి బారన్ సిం
డ్రీ, అడాడా= మంచము, చాప, మరిన్ని
బట్ట తడుపు.

తడుముకొను 1. సిమ్మ. కడుమర్ సిమ్సిమ్లె
ఎర్రె=గుడ్డివాడు తడుముకొంటూ వెళ్లు
తున్నాడు. 2. సఇడన్ను. (దెబ్బతగిలి
నప్పుడు వాడుతారు.)

తన. అ. ఉంతామండ్రా అ సీజన్ ఎరేతే=
ఆమనిమి తన ఇంటికి వెళ్లినాడు.

తనఖ. తిక్కు-ఇ. తింకుఇ (గు). తిక్కు-ఇనా=
తనఖా పెట్టు.

తనిభీ. మెల్ మెల్ తనికి.

తనివి. బెబె.

తన్ను. త ఇయ్యి. పాడా. తణ్ణీ బెబె. బినెపా
డతె.

తప్పక. ఎక్-పడోలెబె.

తప్పించుకొను. తజిరే ఎరేతె. సిల్లె ఎరేతె. సా
డా. సమజ్జె ఎరా, సిడా, తజిరా, సాడా,
సమజ్జా.

తప్పిపోయినది. పడోలె.

తప్పు. ఎరుస; ఎర్రె; ఎరిసి; ఎరుసడడ్డ; రంక.
ఎరుసడడ్డా గతరె = దోషము. తగులుకొ
న్నది.

తప్పుట. పడో.

తమకము 1. గిమ్మడా. కిన్ సెలోగి మడ్డాలిక్షే=
ఈ ఆడదానిమీద తమకము నాకుకలిగి
నది.

2. బండ్రాబ్.

తమలపాకు. పన్నా-ఓల్.

తమామ. గిగిడన్. గనిడ్

తమ్మి=జిత్తా-లూ.

తమ్మిచెట్టు=ఒన్ డొఇమల్లి-సేబ్.

తమ్మడు 1. ఉబ్బిక్షే. 2. తోనా. 3. బొబ్బాక్షే.

4 బ్రబ్బిక్షే. 5 గతల్.

తరి. గడనీ. గగ్గల్-బో గరేతె రడసి=తరిపు
రుగు తరిగుండ రాల్చినది. •

తరుగు 1. రాడా. ఉఆబన్ రాడా=కూర
తరుగు. 2 (చూ. కోయు.)

తరుచు 1. కబుక్షే. జండ్రూమన్ కబుజ్జె=
విత్తనములు ఒత్తు అయినవి కబుక్షే-కాప్
=వళనరి గుడ్డ. 2. తర్డెజ్జా (కా. స.).
తడజ్జా. తోగన్ తర్డెజ్జా=నివ్వ తరిచి తి
య్యి 3. అప్పెజ్జా. అడుబ్ అప్పెజ్జా.
4 బొబ్బాజ్జా. 5. పుడా. 6.

తరుము. గోజ్జా. పండేరన్ ఇర్రె, గోజ్జా=చెవు
లపిల్లి వెళ్లుతున్నది, వెంటబెట్టు.

తరువాత 1 అఇంతెన్. 2. అఇంతెన్. 3. తె
తెసిల్లె. 4, సిక్కో-ఇ. అమన్ ఇరాఇతెనా
సిక్కో-ఇ=నీవు వచ్చిన తరువాత. 5
అతీకి. 6. అతీకి (కా. స.)

తర్పణము. సనిర్ జతపైజి, జతపైజి=తర్పణ
ముచేస్తున్నారు.

తల. బోబ్.

తలనొప్పి. అనూ-బోబ్.

తలపెట్టు=ఒగండియా.

తలంపు. సగల్. ఒగండి.

తలక్రిందుగు. తుంసుబ్-బొబ్బె.

తలితండ్రులు. ఉఆ-యొఒక్షేజి. ఉఆ-యొక్షేజి.

తళుకు. కడిర్ గామ్. కసిడా మడిర్-గామ్ గత్తె
డాగాన్ అమ్మెలె=మంచు ఎండచేత జిగ
జిగలాడుతున్నది.

తలుపు. సనక్షే. సనక్షే ఇబన్న (లోపునుండి)
తలుపు వేసికో. సనల్ ఇజ్జా=తడక (పై
నుండి) వెయ్యి. అనక్కా పనడన్ పడా=
నీరుగుడు గడియ వెయ్యి. అరాసన్.

తల్లడించు. బంతోజ్జా.

తల్లి. యొక్షే (రూ) యొక్షే. మేక్షే (కా). అ.
యొబన్. బొబ్బోన్ సెలూ=ఇద్దరు బి

డ్డల తల్లి. ఎక్స్ప్రెస్ సెలూ=ముగ్గురు బిడ్డల
తల్లి. ఒకన్-బాఇ (యా.) అయోజ్-బాఇ=
పిల్లతల్లి.
తళతళ. కడుక్. తనర్.
తవుడు. కిసమ్. ఆగ రె-కిమ్ = మెత్తనితొడు
బుడమపమ్=డొక.
తవ్వ. డి.
తవ్వ. గాయ. బాగు లూఓజ్ గాయ=రెండు
గోతులు తవ్వ.

తా.

తాండ్ర. తాండ్ర. అంబసాడా. (ఓ.)
తాగు. గా. ఈ గా=వెల్లి తాగు. ఆ గా=వచ్చి
తాగు. పీకే-గా గామాడా=దొల్ల తాగు.
గేమ్మా=వెలిగించు. గయాల్. గాడల్
(కా)=సారాతాగు. గా-రానా=నీళ్లుతాగు
బకాతమ్పా = తాగుతావా ?= నీకు ఇ
ప్రమా?).
తాచుపాము. పోడడ్ జా.
తాటికకు. కంబాఓల్.
తాటించు (గర్వముచేత). ఓడోల్నా. మెమె-
బాబ్ నా. మెమెతెనా.
తాడిచెట్టు. తుబర్-నేబ్.
తాడు. బురడన్. అల్లె తాడు. డిక్డేక్ డెన్.
డెక్డేక్ చితారుకు వేసేది).
తాత. బోబో. బనార్ బోబో=తాతతండ్రి.
తాపము. బుజ్. తగతగ.
తాపి. లేస. డీర్గా (కా). లేస-గామ్=మెల్లగా
తాగు. డీర్గా అంజేజా=తాపిగా నడుపుము.
తాపు. తనఖా. తజ్జి తఖ్యాతె=ఆపు తంతుం
ది. గుడా తనఖా గత్రె=వెద్ద తాపు తగి
లినది. తఖ్యాతె.
తాబేలు. కూబున్.
తామర 1. పడోడే-ఓల్ (కా). తుంపేడ; కుం
పేడ. 2. బానార్. అసన్ హోజన్ అల్లాఇ
బానార్లై=వానికి ఒళ్లల్లా తామర అయి
నది.
తారుమారు. ఒలఇబల్. సిండినమ్ సిండి-
ఖేన్ ఒలఇబల్లై=నీబట్ట నాబట్ట తారు
మారు చెసినావు. ఆబారా ఒలఇబల్లైజి.
నారి పనులు మార్చుకొన్నారు.

తారు. ఎండుజా.

తార్పు. ఉరుజా.

తాలింపు 1. సనర్గాఇ. సనర్గా ఇ మనుగ్గాఇ
(మర్దు) సెల్లాఇడోన్, మనా=తాలింపు
గీలింపు వేసినానుగదా, రుచి.

తాళము. వనడన్.

తాలింపు వేయు. సర్గాజా.

తి.

తిండి. 1. అగాబన్ (వశువుల). 2. అలా
మజ్ (కా.) 3. గనాగా. 4 జామమ్.
5. జామ్జామ్. 6. జామ్ జామ్ నజ్ (మేత,
తిండి). గాఇ జామ్. గాజామజ్=తిండి
వేళ.

తిక్క. బయ. (ఓ)-(చూ. జంక.)

తిట్టు. 1. కాఇ. 1 అనేడన్. 2. అడోసా
డమ్. 3. అడోమజ్ తమ్=చావుమనితిట్టడ
ము. 4. కోప్పాలమ్ గాతాఇ=నీవొప్ప తిం
టాను. (ఎవడయినా చనిపోయిన పిమ్మట ది
నాలప్పుడు వచ్చే చుట్టములకు దొప్పతో
వొప్పెడు అన్నము యిచ్చుట ఆచారము.)
2. ఉగ్గానా=చాలానేపుతిట్టుతునేడిండు.
తోడోక్ ఉగ్గాల్ ఉగ్గాల్ డకూతమ్=
ఎల్లప్పుడు తిట్టుతునే ఉంటావు.

తిట్టి. బూబె (కొలిమి సంబంధమైనది).

తినిపించు. అజ్జమా. అగ్గాఆ.

తిను 1. జామా 2. గా. 3. బక్కానా. దేవు
ణ్ని పూజించి కొత్తపంట తిను. తిమఇ-తిమ
జేతె. కొంచెమురుచి చూచినాడు (బాగా
తినలేదు).

తినువస్తువు. జనుమ్జామ్.

తినుకు. అఖా ఆ. ఖోన్ ఆడేక్ ఆబోము అఖా
సెత్తాఇ బడేఇ=సేనైతే తటాలున తినికి
వేస్తానుగదా (మరుగులోనికి వెళ్లునప్పుడు)
తిన్నగ 1. బబోలె. 2. రబోలె. సరీలె 4.
సరీగోఇ. 5. తండ్రామ్ గామ్ 6. గుడిల్లె.
(చూ. నిలుపుగా).

తిన్నె. బలూతు.

తిప్పతీగ. తమేలజ్.

తిప్ప 1. పియ్యూరా. తజ్జిజన్ పియ్యూరె

పజ్జా=ఆవును తిప్పి తీసుకురా. గ్రోఇ ఉంతాసేజన్-సిత్తె పియ్యారై పజ్జా= (చేను)కోతలవారనుండి తిప్పితెము. 2. అబ్బే శ్దుజ్జా పసిన్ ఒత్తె కొన్నె అబ్బే శ్దుజ్జా= పిల్లను అటు ఇటు తిప్పు. 3. గొర్తాయ. గొర్తై తేజ్=నాకు వట్లు తిప్పుతున్నది. 4. మాడెంగొఇనా. ఉంతాబెర్నా అబకాయె మాడెంగొఇనేతె=అమాట ఇట్టములేక మొగము తిప్పివేళికొన్నాడు. 5. తడెఇనా గారె డో తడాఇలె గోజ్జెతె = తాగినాడు గదా మొగము తిరిగిపడ్డాడు. 6. సాయె న్నా. కింపాజ్-ఇన్ సాయేనేతె; ఒంబఇ ఒంబఇడెతె. నాకు కడుపులో తిప్పింది; డోకుడోకుగా ఉన్నది.

తిప్పిరి. కుకుడా. కుంకుమ్సలా (కా.స.)సయో. కుంకుమ్సలాలిజ్. నాకు తిప్పిరెక్కినది.

తియ్యిరి. రగాల్.

తియ్యగుప్తుడి. అతుజ్.

తిరిగి. 1. బారబారె. 2. తెత్తెజ్ తెత్తెజ్. 3.

అబ్రైరె; అబ్బయైరె. 3. బారా.

తిరుగబడు. డయరా. తంకమ్. ఇన్ గాత్రాఇ డోన్ డయరై, కాఇలేంజి=నాసొప్పు అడిగితే తిరుగబడి తిట్టినారు.

తిరుగలి. గొనిడి. గరోసేడ్డాజ్ సిడి (వికర చేసిడి). గనిడొడజ్. “గొనిడిబజ్ తిఇజ్”. “ఏతెనమ్మై” “సిత్తిగ రోసి అమ్మై” “ఒడె; గొడా.” “గొతాఇ”=మీ తిరుగలి నాకు ఇయ్యి. ఎందుకు? చోళ్లు విసిరే నిమిత్తము. కానిప్పు; విసురు. విసురు కొంటాను.

తిరుగవేయు. ససల్లాఆ.

తిరుగు. ఎండుజ్జా. పర్పర్ డాగా-లెజన్ ఎండుజ్జె డోన్, ముంకాసి యొర్తల్లె, గోజ్జె తె=గట్టి యెండలో తిరిగినాడు గనుక మొగము తిరిగి ఒక్క మారుగా పడిపోయినాడు. బుడుబుడుగా మై గయ్యి రేజి. గయ్యరైతొజ్జేజి. గిరగిర తిరుగుతున్నారు. పియ్యరైంజి. యెర్ యెర్ తనోజ్, గయ్యెర్ తనోజ్, పియ్యెర్ తనోజ్ (నాట్రములు)

తిరుగుడుగడియ. అక్కా.

తిరి. తిరి. (మేకలను, ఎడ్లను.) తోలుట.

తీ.

తీగ. 1. లనామ్. వడమోల్ లనామ్ తల్లె సిడా=మోదుగ తీగ తుంచివేయ్యి. లుఆ మన్లనామ్ పియ్యారా=చిక్కుడు తీగ మల్లించు లనామ్ లామై=తీగ సాగుతున్నది. 2. అన్తనారి. (చితారుతీగ) డెండేజ్. అంతనారిజా=చితారు తీగ వాయింపు.

తీన. బలూతూ. అనేగుల్.

తీతుపువ్విట్ట-బుడోర్ తొఇ(?)

తీపు. లగార్, రగాల్ (గు), ఏతేజ్.

తీయుము. 1. తిబా. బోతె తల్లెంజి తజ్ లీనమ్ =నీ ఎడ్లు ఎవరు తీసుకొన్నారు. 5. సడిర్ సెడా. తీసి పారవేయి. 2. తిసర్నా (వరిఆకు తియ్యి) 3. పెసర్నా (ఆకు తియ్యి)(కా.) 4. సెడా.

తీరిక. 1. రొయోజ్. 2. రనోయోజ్. రొయోజ్=తీరుబడిగా. అర్రొయోజ్=తీరుబడిలేదు 3. సబా. బియో సబాతిజ్; ఎరాఇ=రేపు తీరుబడి; రా.

తీరు. నీకోపముతీరినదా? నీఆకాలితీరినదా? తీర్పు. తిక్కోడా. జాజానమ్ తక్కోడా. నీ అప్పుతీర్పు.

తీసుకునిం. 1. ఉరుజ్జా (మనుష్యులను) 2. పాకాఇ (జంతువులను, వస్తువులను). 3. అర్రోజ్జా (పశువులను) 4. అడాఇ. తీసుకొనిపో. 1. ఉరుజ్జా. (మనుష్యులను.) 2. పాజ్జా (జంతువులను, ప్రాణిములేని వాటిని) 3. అర్రోజ్జా. 4. అడా. (పశువులను) తీసివేయు. పోజా అజలన్ పోఇబా = కర్ర లాగివేయండి. సిండిపోజా=బట్టలాగి వేయ్యి.

తు.

తుంగ. 1. తుంగ(కా). తుంగాడుంపాజ్ = తుంగముక్తైలు (కా.) 2. గఇజ్ సర.

తుంచు. 2. సిబ్డజా-తడా.

తుండు. 1. రనఇతుజ్. 2. అరా.

తుంపర. 1. సిస్సర్. సిస్సర్ లోగబిజ్ లన్ గబా తె=తుంపరగా ఉమ్మి పడుతున్నది. 2. సిర్ సర్-డా.

తుట్టపురుగు. తుత్తా-జాడన్ (కా.)

తుడుచు. 1. జోత. 2. అజ్జోలెతిజ్జోలె. అంతా
నాశము చేసి.

తుడుము. కడిబన్. తమక. డగుడు (కా.)

తుడుపు. 1. జోబోత. జనోబా'తె జోబోయే
తె=చీపురుతో తుడిచినాడు 2. అంబోయా.

తునక. తనుబ్. 3. అరమ్. (నది, గాలి,
అమ్మవారు మొ॥ వాటినిగురించి వాడుతారు.)
రోగా-బోజాన్ కుడుబ్ మండ్రాన్ అర మ్లే
పాజే తె=అమ్మవారు అందరిని తుడుచుకొని
గోయినది

తుద. మనిజ్. మనేజ్ (చూ॥కొన) అబ్బిజ్=
కుదముట్టా.

తునక. తనుజ్.

తునకాలు. బిజ్ సా-డాజ్.

తునియు. అలా. కన డజు బాగు తనుబ్ అలా
=ఆకర రెండు మక్కలుగా విరువు. అని
న్నా డియా అల్లెసెత్తా ఇ=వాని నడ్డి విరిచి
వేస్తాను.

తుపాకి. బాడా. పతోఇసి-బాలన్.

తుప్పలు. కుర్రబంజి గజ్జిక్నా (తుప్పలు
కొట్టు; రొడ్డు కొయ్యి) డుల్కానా ఇబా=కొం
డపని సరిపెట్టుదాము రండి. కుర్రబంజి
ఆ ఇనా ఇబా=తుప్పలు సరుకు దాము, రండి.

తున్ను చెట్టు. కెండు-నేబన్.

తుబ్బి. కెండు.

తుమ్ము. తామూత.

తుమ్మెద. బుజ్ బుజ్-బూ.

తురకల. తురకాంజి.

తుర్రుమని. పిర్-గామ్మే.

తుల. బిం సా-డజ్.

తుల్లు. ఉర్పుకుజా. ఉజా. అబ్ ఓమున్ గిజే తె=
ఇర్ డొడొ ఇతె. (రబ్బరువలె) తుళుతుళుక్కు
పడిచూచినాడు. ఎడికాబా'తె అనిన్ ఇర్
డొడొ ఇతె=సంతోషముతో గంతులువేస్తు
న్నాడు.

తూ.

— ౩౩ బారా అబ్బిజ్=ఈ
రూ ఓజ్జనా ఇ = రేపు

తూగుతాను. ఎర్ అసోజ్ = నాకు తూగు
బడిలేదు 2. తూడిక్తేనా ఇ తూగుతాను
అతుడిజ్ లిజ్ = నాకు తూగదు. 3. డొఇ తె
=వేలాడును. కనా పోగా కుర్రబ్ డజిజ్
తూడె తె? = పోగాకు ఎంత తూగినది?

తూచు. 1. తూసేయా. (తె.) 2. తుడేయా. త
నూడె ఎర్సి=తూగక తప్పు.

తూడు (తామర). పడోడి-గాయన్ (పడోడి
+ గాయన్, తుంపెదా-గాయ్.

తూనిక. తనూడె.

తూము. మాడి. మాడియన్.

తూరీగ. కెడోపీజ్.

తూర్పు. డరుజ్ డుజ్-యోజ్-నా-నేబన్.

తూరు పెత్తు. పుయెజా. సరోపుయెక్లండేన్
అపోల్లాజ్ పుయెక్ల=ధాన్యము గాలికిపట్టు తే
పోల్లు ఎగురుతుంది.

తూలనాడు. సతిగ్గామా. సతిగ్గామ్ | తాజ్జా తె
=తూలనాడి తిట్టినాడు. (మనసు నొచ్చు
నట్లు).

తూలు. 1. బిర్పా ఇనా (బిర్ + సా ఇ). సరో.

2. బిర్పా ఇసే తె=ధాన్యము తూలిపోయినది.

2. పాజ్ సెరా. రోగో పాజ్ సిరె తె=కందులు

తూలిపోయినవి. మండ్రాజి పాజ్ సిరె తె=

మనుష్యులు చెదరిపోయినారు.

తె.

తెంచు. 1. రుఆ. అగురన్ రుఆ. 2. తడా. లు
ఆడన్ తడే తె = తాడు తెంచినాడు. 3.
డజా. ముగ్గ, రోగో, తిత్తిజ్, ఉడా,
ఒలామడుబ్ డజే తె=పెసలు కందులు, చింత
కాయలు, మామిడికాయలు, ఆకులు, కోసి
నాడు (తెంచినాడు). 4. ఉరా. లుఆడన్
ఉరా=నార విప్పు. 5. ఉండ్రేజా. ఉడో
ఉండ్రేజ్జి=జుత్తు తెంచినావు.

తెండా. రీకేడన్.

తెగగొట్టు 1. రజా 2. రఇతూజా. కండా
రన్ రఇ-తూక్లన్; తూఆ-గామ్ డకూ తె
=కొమ్మలుకొట్టివెస్తే వెల్లడిగా ఉంటుంది,
అజలన్ రజా=కర్రలు కొట్టు. 3. రరజా.
తెగడు. అఅనుబె.

తెగు. అతడా. వనల్ - డెజ్ అతల్లె ఎరే తె = కన్నె
తెంచుకొని పోయినది.

తెగులు. అను. అక్కెమార్ = తెగులుగొట్టు
వాడు.

తెగువ గా. ఎర్బంతొజ్ డీలబె. ఉమజ్ గాన్లె.
ఉమజ్ - మర్ = సాహసముగలవాడు. ఉయు
జ్ - మర్.

తెచ్చి ఇమ్ము. పజ్జిజ్

తెచ్చుట. పనాజ్.

తెట్టు. లల్లర్. (గంజి మొ|| వాటిమీదిది)

తెడ్డు. 1. లాబోజ్ (ఓడ తెడ్డు) 2. కీబోజ్ 3.
సత్తుఅ (గరిట లేక తెడ్డు) 4. కువరా. ఉరు
జన్ - బా తె బుజ్ సాజన్ కీ లేజి = నెదురుతొ
తెప్పనడుపుతారు.

తెనుగు. కాపూ - బె.

తెన్ను. తజోర్.

తెప్ప 1. బుక్కాజ్. 2. నోహా.

తెప్పరిలుట (తెప్పరిలుట) నుజ్ నుజ్ పురాడ
తడ ఇలె గోజ్ తెల్లె. మి నుజ్ నుజ్ - పు
రాడా తె = బిల్లు తెలియక పడిపోయినాడు
గాని ఇప్పుడు తెప్పరిల్లుకున్నాడు.

తెప్పించు. అప్పజ్ వ గా ఇ.

తెమడ. 1. జుర్రి 2. నిజోల్. జుర్రి బుర్రి పేతె
తెచ్చు. ఒబోహా.

తెగ. డాజ్. సిమ్.

తెగు. 1. తుఆడా. సనజ్ డా ఆడా = (విరివిగా)
తడక తెరువు 2. రేఆ. రేగూ. తొంస్
రెయా = తడక నిప్పు.

తెలకలివాడు. తెలకలి. ర్. తెల్ల. (2.) (తె.).

తెల్లమగ్గి. పలు-అగ్గినా.

తెల్లపాలచెట్టు. రాజ్ డా - నేబ్.

తెలియు. గలమ్ నా.

తెలిసికొను. ఒఆల్ నా. ఉంతాకబుగు ఒఆల్నా
= ఆకబురు తెలిసికొనును.

తెలివి. గలమ్. అగలమ్. బుడ్డి. ఒగిండి.

తెలుపు. 1. సలూ 2. పోల్లజ్ - (అడ్డి) తార్ డమ్.

తెల్లకలువ. డుంపాలెం. సలూతార్.

తెల్లమోదుగ. గరంబోజ్ - నేబ్.

తెల్లవారుగట్టు. 1. తగల్లాన్. 2. కన్నీమ్ డోలన్.
3. డుజ్ రొఇలె. (చూ. ఉదయము.)

తెల్లవారెను. అసార్. పల్లె. డుజ్ యొజ్.

తే.

తేగ. గనఇ.

తేగస్సు. అస్తమునుండిగోడ మొ|| వాటిమీదపడే
సూర్యకాంతికి తర్జడిఅనిపేరు.

తేట. 1. మతిజ్. మతిజ్ - డా = తేట నీరు.
మతిజ్ - మడ్ = తేట కన్ను. 2. సడిర్ (నీరు
నెడలయిన వాటిగు||)

తేనె. 1. ఆడజ్ డా 2. బోగ్ (ఫలితేనె) 3
తే మ్ - డా = ఇంగ్ గోడలు ఆరుగులు నీటిలో
పెట్టినట్లుగా తేనె 4 ఒక రొడ్డున్. (చెట్ల
లోనిది.)

తేనెటిగ 1. ఆడజ్ డా 2. ఆడబో 3.
బోఒర్ - బు. 4. పరూబు - బు

తేనెపట్టు. బోఒర్. ఆడజ్. తేనె. ఒండ్రో
గ్జ్.

తేన్ను. గాజ్ బో.

తేరిగొడు. తన్ను గిజా.

తేరుట 1. మతిజ్ బోబూ - డా మతిజ్ = బుగ
నీరు తేరినది. 2. గనఇ. తొందెమ్మి తె
తెంజెమ్మి డో సమీ గనఇ - గనఇ డేతె =
భాయిలాపడిపడి ఇప్పుడే తేరుతూ తేరుతూ
ఉన్నాడు (తేగవలె పెరుగుకున్నాడు).

తేర్పు. 1. మతికా. కడిబఇ అరెబన్ రిడాన్
రిల్లె అలతీ - బాబె డా - లేజన్ మయన్
సయలె డాన్ మతీయా (మతీజా) 2.
అగనాయ 3. అబుఖేజ తెంజెమ్మి తే డో
అగనాఇలె అబుఖేజా = నీరసించెను; గనుక
తేర్చుకొనేయును.

తేలిక. 1. లియార్. 2. పుయెజ్. ఉప్పేజా
అంబి ఉంతా మంద్రా పుయెజ్ డకు = జీలుగు
పండువలె వాడు తేలికగా ఉన్నాడు.

తేలు 1. అపేహా. డా - లేజన్ అపేజ్ నా =
నీటిలో తేలుతాను. 2. కుంతుమె. (రూ)
కొంతుమె. తంతుమా. తుంకిమేడన్ (తేలు
అనగా పోట్లలేక మంద్రకప్ప)

తొ.

తొంగినూడు. దుబూలె గిజా. డనుజ్ గుగి = దో
బూచి. డరూ! డరూ! జూజూ! జూజూ!
= దోబూచీ! అనిడుట.

తొంగుండు. డీమనా, జీమానా. యగర్ గామ్
డీమానా నిద్రపో).

తొండ. 1. తంకుమన్. 2. తుత్తుమ్. 3. కొత్త
మన్ (కా).

తొండము. తొండమన్. రాఆ-సీ.

తొందర. 1 బయా. బయానా-క్రి. తొందర
పడు. 2. డిక్కుడక్క రి ఇడోగా.

తొంబది. ఉంజి కొడి-గల్లి.

తొక్క. కుర్రజ్, ఉసార్.

తొక్కు. 1. (క్రి.) ఇడా. తొగిన్ ఇడాన్ ఇడా
లైండన్ బూతె=నివ్వు తొక్కితే. కాలు
తుంది. 2. రియాడి. (కసపు) సీజ్-బాన్ రియా
డిడకూ-గోజ్నే తె ఇంటివద్ద గడ్డి ఉంకూడ
డదు.

తొగరు. లాడి-సేబ్.

తొట్టి. దొండ్డా.

తొట్రుపాడు. 1. రఘి (ఇరుకు). 2. ఉయెజ్.
3 రహబ్. 2 లన ఇలుఆడి రఘిలె=భత్య
మునకు (జీవమునకు) తొట్రుబాటుగా ఉ
న్నది జండ్రమ్ ఉయెజ్=గింజలకు తొట్రు
బాటుగనున్నది. డా రయజ్=నీళ్లకు ఇబ్బం
దిగా ఉన్నది. కల్కల్. డెడెలజ్ తేంజి.
అజెజ్ లఖ్న తె=కాళ్లు తొట్రుపడ్డవి (తడ
బడినవి).

తొడ బులు. మండిడి(గు)?

తొడుగు. రుఆ. తంగమ్ఆ. తొతొన్నా
(కోటుమొ||)

తొడి. పొన్న(తె); అనెడ్డారి.

తొడిమ. తొంతి. (ఓ). అజాంగన్.

తొణుకు. 1. ఒత్తండ. 2. తొనార్ తడా
ఆబరిలై డాన్ తొనార్లై=చెరువు నిండెను
నీరు (అంచుల మొయ్యవచ్చి తొణుకు
తున్నది.) 1 సలెజ్ ఓత్త(ం)డా తె. డాన్
అంబుడొత్త తె. నిండుగా ఉన్నది.

తొవ. అగోల్ గోలన్.

తొప్పె. కూతి. అలఇ.

తొప్పిది తింజి. తిమ్జి.

తొర్కె-చెట్టు. కసాకోడి-సేబ్.

తొట్టి. పతు(కా). పుత్తార్. ఓసుల్-ఊల్ =
తొట్టమామిడి.

తొట్టి. సా-జి(మర్). సాక-జి-మర్.

తొలకరి. తమ్మె-గుమన్.

తొలగించు. సాడా.

తొలగు. సానా. సా. సాసా=లేలే.
సాడా.

తొలి. అమజ్.

తొలి వెలగ చెట్టు. కుంబల్లి-సేబ్.

తొలుత. అమజ్. అమజ్ తిడతె=తొలుత
కొట్టెను.

తొ.

తొ(ప్రత్యయము) 1. బా'తె. అనిన్-బా'తె
బైరెనాఇ=వాడితో మాట్లాడినాను. 2.
3. తుమ్ 4. అంప్రా. 5. సింత్రి. 6. మఇలె.
7. తొడూలె. 8. రు ఆన్. 9. త్రుల్లాఇ.
(చూ. న-తె-నిఘంటు.)

తొక. అలాజ్. లాజ్.

తొకచుక్క. అలా-తూజన్.

తొచుట. 1 అత్రుక్ ఖ్యాన్ జిజ్జా అత్రుజ
న్నా ఆఇ=నాకేమీ తొచలేదు. అమన్
ఏతె త్రుజ్నా తె=నీకేమి తొస్తుంది. 2 అతు
జ్ నడ్=తొచదు.

తొట. తుంత. (ఓ)

తొటకూర. ఎండ్రెయప్.

తొగనె. తాడొ.

తొటికోడలు. (అలాఇజి, అల్ కాకేజి=అప్ప
చెల్లెళ్లు). జాడి జనాడి (సవతి లేక
తొటి కోడిలు). జడూబాఇ; బనిందాబ్
=సవతి.

తొడుగా. రుఆన్, త్రుల్లాఇ. అనిన్ త్రుల్లా
ఇ ఎరా. (చూ. తొ.)

తొడు (ప్రమాణము) జెజ్జెమ్. జెజ్జెమ్ నాఇ=
ప్రాణము చేస్తాను.

తొడు. (క్రి) గెనా. గెన్దాఆ=నీరు తొడు.

తొడుపడు. తొడూఆ.

తొడేలు. కుల్లు.

తొబుట్టు. బాయాజ్. తొనా.

తొము 1. గోడా. డంకిన్ గోడా=కుండ
తొము. 2. తనామ్లినా. పల్లు తొము. 3
అంబోయా.

తొయు 1. అమమ్మా అ. లంకాన్ సిత్తె అమ
మ్మావే తె=మీదనుండి తొసివేసినాడు. గెంటి

వేయము=అల్ రూన్ డమ్ రూన్ డమ్. అల్
తోసెయా. తోసెయా. అల్ మమ్మా. మమ్మా.

2. తోసెయా 3. రూన్ డమ్.

తోరణము.*

తోలు. 1. అడా. తజ్జీన్ అడా=అవును తోలు.

2. అర్రుజా. 3. ఉసాల్ (చర్మము).

తోలుకొనిపొమ్ము. 1. అల్లె పాజా. తజ్జీజి అల్లె

పాజా=పశువులను తోలుకపొమ్ము. అర్రుజా

తోవ. తజ్జోర్. ఈడీతజోర్=కాలిత్రో

వ. గో.

తోసివేయు. చూ. తోయు.

త్రా.

త్రాగు(చూ తాగు.)

త్వ.

త్వరగా. ఇడామ్; బయాలె; లీర్, తిడ్డిఇ-గామ్.

త్వ.

త్వస్తి బెబె.

ద

దంగుడు. తనుజజ్. తనుజజ్ రుజ్జ్=దం
గుడు బియ్యము.

దంగడు అలబ్ డె. సరో అలబ్జ్=ధాన్యము
దంగపు. అలబ్జ్ అసరో గుమ=దంగిన ధా
న్యము చెరుగు. బా ఓయెలెబుత్తాఇ=
నేను వకవాయి. నంచుతాను. తనుజజ్
ఎండ్రజ్జ్ ఎజ్జా=ఇంకా దంగ లేదు.

దంచు 1. తిజ్జా డెంకి-తజ్జ్=డెంకి దంపు.
తండిఇన్ అకిడి జెజ్జ్ నమ్ బాతె అన్ బకి
యెపోజ్జ్=దంపప్పుడు నీ కాలితో ఎగతొ
య లేచా 2. తజ్జ్ డేజ్జా=నిలబడిదంచు
3. తుజ్జా(రూ) తుజ్జ్ డేజ్జా=కూర్చుని
దంచు. తుజ్జ్ డేజ్జా, నీనమ్ బాతె బకియా
=కూర్చుని దంచి చేతితో ఎగదోయుము.

దంటు. కడ్డ కంబూరా అకిడ్డ పాజాఇ=బొ
న్నదంట్లు తీసుకొనిరా.

దండ. డండే-సి.

దండకడియము. డండా-నీ-కడు.

దండము. లాన్లె. (కా.న.). లనోమ్(కా).

లేమ్మెమ్. లనేమ్. గోగోమర్ లేమా=పెద్ద

లకు దండముపెట్టు.

దండించు. తిడా.

దండు. అల్ నూనామర్రి. పరాన్జి. తు రాన్జి.
దండము. తోలుగు-డజ్జ్(తె).

దంతము. జీ. రా-జీ=ఏనుగు దంతము.

దంపతులు. సిమిలింజి.

దక్కుట. పనోండ్. పాండ్(క్రి||) జండుమ్

పాండ్లె వంటదక్కినది ఇజ్జా అఇజ్. ఒన్న

మ్ అల్లాఎ=నీకు పిల్లలు దక్కురు.

దగా. పజ్జీ.

దగ్గర. 1 అడమ్ 2. తుయా(జ్).

దగ్గ. తోతో. పడిసుఆ.

దట్టము. కబుజ్జ్. తరుబన్ కబుజ్జ్ డకు=మే

నుము దట్టముగా ఉన్నది.

దట్టించు. తజ్జా. బాడా తజ్జా=తుపాకి

దట్టించు.

ధనస్సు. ఇజ్జా. పనర్ అడేయాజ్జ్ అడేలె,

గినియాజ్జ్ లెజన్ పిల్లె, ఇజ్జా ఆమ్-బాతె

తూఇ=నారి ఎక్కు-పెట్టి కొటికకు తగి

లించి, కోలతో ఎగుచుము. పనరన్ అడిం

డిజ్జ్ ఉర్రె=నారికొస కట్టువిడి పోతున్నది.

దన్ను. 1 డరజ్జా. సనజన్ డరజ్జ్ నా డకు,

అఇరాఇ=తలుపుకు దన్ను ఉన్నది, రాదు. 2.

తనుల్. తులా.(క్రి. ప్రా.) సనజన్ గోజ్జె

తులా తనుల్ = తడక పడిపోతున్నది

దన్ను ఉంచు కి డనజ్.

దప్పి. అగ్గాల్.

దబ్బు. బరో (ఊపిరితిత్తి).

దబ్బుచెట్టు. తబాబ్.

దబ్బిడి. డబ్బిడి.

దప్పు. జాబ్బా-బర్.

దయ. సిన్నా. కరమాఇన్ డకుఅమ్మె. డరమా

ఇన్ అప్పేనేలె గఇ, డకుఅమ్మె = నా

మీద దయ ఉంచండి.

దయ్యము. బల్తోజ్ (పికాచము). సోనుమ్.

దరి. మనేజ్జో. (ఒడ్డు.)

దరిద్రుడు. బనాగి-మర్

దర్భగడ్డి. అలాజ్. కొయజ్జ్ = దబ్బగడ్డికట్ట.

ధర్మము. డరమజ్.

దళసరి. కబుజ్జ్.

దపడ. డనాజ్జ్ కితమ్.

దవ్వ. అడుఅ. గరె.

దస్తావేజ్. ఇదోల్-కమ్.

దా.

దాక. 1 దాక. 2. (ప్రత్యయము. వంతె
కోఇ. ఖాన్ ఎరా ఇ వంతెకోఇ = సేను వచ్చే

దాకా. సిక్కోఇ.

దాగర. సజోడా.

దాగలి. దాగలి.

దాగి. సోలె. (సోనా. క్రి. ప్రా).

దాగు. ససో. సోనా-సోనేతే.

దాచు. సోల. ఒసాసా, అసోసోడా.

దానము. తని. జిజ్ఞా తనితే = ఏమి యివ్వదు.

బనాగిమర్ అడోజన్ తనితిల్లెబెన్ దర

వమ్ = వేసకు దానము చేస్తే ధర్మము.

దాపు 1. తుయ. 2 అడమ్.

దాపుకర్. 1. కోడా. 2. పద్దుగు).

దాయాదులు. సరాకుల్. సరాకుల్ అతునుబ్

అమ్మెలె అల్ నూ తేజి = భాగాధు వంతుకు దె

బ్బలాడుతున్నారు

దారము. తిరేల్, లుల, డోరి(కా), తర

(తెల్లది) యగడోర్ (నల్లది)

దారి. తజోర్. గాఇలో

దారిప్పు. 1. సా. 2. సానా. సబ్బజీ = దారి

ఇవ్వండి.

దారికొట్టు. తజోర్ సాలా తజోరన్ అసాల్లాఇ;

బెంతాబాన్ ఇత్తెబెనా = దారికొట్టినాము

వేటకు-వెళదాము.

దారు. అడేడే.

దారుగా 1 జబ్బజ్. 2. అడేడే. కుండి-ఖాన్

అడేడే = నాకత్తి వాడిగా ఉన్నది. కితిగా

డేతె = దారు పెట్టినాడు. దారుపట్టు = అగా

దా.

దాహము. అర్గల్. అర్గల్ దాతె = దాహము

వేస్తున్నది.

ది.

దించు. 1. వేడికా. తెంతెజల్ అబాబ్-సిత్తె

వేడికా = నేత్తిమోపును నెత్తినుండి దించు

2. వేనా. లిగబ్బువ వేనా = నీబరువు

దించుకో.

దించుకొను. 1. వేడికా. 2. వేనబా.

దిక్కు. సెవెజన్. దరుజ్ దుక్-సెవెజ్ =
తూర్పు. బిక్ లా-అవేలిడేస = దక్షిణము.
బురుబ్బు-ఒయోజ్ = పడమర. జడూలా =
ఉత్తరము.

దిక్కుమాలిన. 1. కుందా 2. బనాగి.

దిక్కుమాలి. (నది, వాడు) కుందారి.

దిగంబరత. ఉడ్డి.

దిగదీయు. తాసోడా. కుడాఅజల్ తాసో

యేతె = పొయికరలు దిగదీసినాడు.

దిగబడెను. [జఇతాన్] లసోయేతె.

దిగబెట్టు. జాల్నా. జంజాకా(కా).

దిగు. లసోల. లన్నానా.

దిగులు. రికిల్. బంలొజ్. అనుజ్.

దిగువ. జఇతాన్.

దిట్టము. 1 తుజ్. తుజ్ పుడారా. (ధైర్యము)

2 ఉడా(గట్టి).

దిడ్డి. గిరిగి.

దిడ్డు. (తప్పు). గ్ర. అ. అబ్బకాస్సె.

దినము. 1. డిన(తే). నజానమ్. 2 నజె(కా.)

(ఈకోజు). నజెతంబాన్ ఇరాఇ = ఈ

రోజు మధ్యాహ్నము రా. కి ఒయోజ్.

దినస్సు. జలతి.

దిబ్బ. 1 పందాజన్ (గంపలలో భేదము.)

దిబ్బడవేయు. కరుకర. ముఖాన్ కరుకర

డేలిజ్ 2. జెల్ జెల్ మర్ = స్థూలకాయుడు

దిప్పు. అనేగుల్ 2. ఉనజ్.

దినముల. బడోజ్ నూ. సుండాజ్-నూ.

దీ.

దీపము. మలి. మలీ అజూమా = దీపము వెలి

గించు. మలీ-ఒ గేమా = దీపము ముట్టించు.

మలి తాసోడా = దీపము దిగదీయు. డిక్

లోజా = ఎగననదోయును. మలీ పఇదా

= దీపము ఆర్పు.

దీవి. డేనమ్. డేనమ్ లీజ్ = నాకు దీవి వేసినది.

దీవన. తలఇబాలె, బూడలె డకొబెంతిజ్;

మెవెబెంతిజ్ గామ్మెజి = ముసిలవాడవు అయి

వర్ణిల్లుదువు గాక.

దు.

దుంగ. అరా. పుత్తుగొల్లారా = ?

దుండుపాము. దుండు-జాడన్.

దుందిక నెట్టు.ముగుళి.

దుంప. గనాళి.

దుఃఖము. దుక్కమ్.

దుక్కి-టెద్దు. ఒర్రో-తాళ్.

దుడ్డు. డంగ.

దున్ను. ఒరా. సాలుల=చాలు పోయుము.

బాగుఎర్తుబ్ ఇమా=ఇనుమారు దుక్కి-పట్టు.

దుప్పటి. డోకండి.

దుప్పి. అలేబ్.

దుబ్బు. అతుర్రేడన్. సరో ఎండ్రజ్ తుర్రేనె
=వరివేళ్లు నాటలేదు. లియాడి తుర్రేడన్
=గరిక దుబ్బు.

దుముకు. 1 తొగి. తొగి-కుమా. 2. అల్లాఇ తొ
(అరి+జఇతా+తొగి) దుముకే నిప్పు 3.
ఉర్బుకొజా=గెంతు.

దుస్సు. లకిజన్.

దురద. గతగత. గతగతా లజ్నె=దూల వే
స్తున్నది.

దురాశ. అఇండమ్ ఆస.గిమ. (చూచినది
తెప్పునుట).

దురుసు. మశ్ తి. మాసె మజ్జి-మర్=చాలా
దురుసు వాడు. అమిడ్జెవ్ మజ్జి బారా
తుబెతె=మిక్కిలి దురుసు వనిచేసినాడు.

దులుపు. 1. తమాడా (నేలమీద). సిండిజి,
తత్తి, తమాడా=బట్టలు, చాప దులుపు.
అనీజన్ లంకా తమాడెబెన్ బాబాసీజంజి
అగ్గలో=ఇల్లు మీద దులుపుతేగాని కర
దూపపు పట్టు రాలపు. 2. తమ్మాఆ (నీటిలో).
తడాసిజ్ డాలెజన్ తమ్మా ఆ=తడిబట్ట
నీటిలో జూడించు.

దుప్పు 1. లోఆ(పోడు దుప్పు). ఒరూ లాఆ
=కొండ పోడు దుప్పు. 2. పపానా-(తల
దుప్పు) బొబ్బుమ్ పానా=నీతల దుప్పుకో.
దుప్పెన. సనార్. 2. రనోఇ (రోఇ. కిధా.)

దూ.

దూట (చూ)దవ్వ.

దూడ. బెంబె. కల్లాడి.

దూత. పర్నాచున్. నెసిడియా

దూది, అది.

దూదేకు. యుర్దిఆ. రనీడన్-బా'తె అడిన్
రిడాన్ రిల్లె, సిఇక్కో యుర్దియన్ యుర్ది
లెండెన్, లఆర్ డి డెతె. ఉంతా లఆర్ డి
తోక్లెండెన్, డోరీ డుక్లె=రాట్నముతో
పత్రిని విడిచినతరువాత, ఏకితే ఏకులు
అశతవి. ఆఏకులు ఒడికితే దారము
వస్తుంది. అడి బజ్సాలె అయూరక్=దూది
బాగా ఏకలేదు. అయూరూరా=ఏకించు.
యనూర్ డేలె=ఏకడ మయినది.

దూపము. దూపమన్. తూమూఆ.

దూయు. రోబా. రొగొ త్రిత్రిహోల్ రోబా=
శండులు, చింతాకు దూయుము. అమిడ్జెవ్
జాబా రొఇలాఇ=చాలా అప్పుదూసినాను
చాలాఅప్పు చేసినాను.

దూరము. సజొఇ.

దూరి వెళ్లు. గన్ సులుఇజా. గన్ సరె=ధాన్యపు
గింజ దూరినది.

దూర్పు. 1. ఉబా. పాపుర్ బెర్నానమ్ ఉల్లె
మ్మాఇ=నీపాత మాటలు తవ్వి చెప్పుతాను.
(ఉబ్-లేమ్మాఇ.) 2. పసేర్నా. పతూ-లె
జన్ నీ పసెరా=కన్నములో చేయి దూ
ర్పు. 3. బానజన్-అ-తో-లేజన్ తరెబ్
పసెరా=సూది కన్నములో దారము
దూర్పు. 4. సరా. ఉరుంతా సెరా=వా
సము దూర్పు.

దూలము. అరా. కింతా-లంకా రాక్లెజి అని
రాంజి=గోడవయి దూలము వేసినారు.

దూలకంద. బెంతుల్-గాఇ.

దూలగొండి. రుండూల్. జనబ్-గతర్.

దూళి. లకిజన్. డూడి.

దూసికొనుట 1. సనోర్నా (గీసుకపోషట). ఎ
బ్బా సనోర్నాలిహ్=నాకు ముల్లు తగిలిగీసు
కొని పోయినది. 2. రనోఇ. రొజేతె కుండి.
దృ.

దృఢము. డడా.

దృష్టి. గిగ్గి. తక్తేతక్-మడ్. అనిన్ లక్తే-తక్
మల్లిహ్ డో ఖాన్ అ-గాలాఇనా కూడు అ
మోనె, అలేమె.

దె.

దెంగు. తోయా, తొజా, తోఆ.

చెప్పుట. 1. తరాన్. తరాలె అపుక్ తిఖ్ = నా
న్ను చెప్పుతున్నావు. 2. సదూవలె అప్పజ్
తిఖ్ తుర్బానా బెర్నా; అమన్ అకె
రెడా అమ్ = డెప్పి చెప్పుతూ ఉన్నావు.
వెనుకటి మాట మరచిపోయినావు;
దెబ్బ. తిత్తిడన్. 2. తనెడన్. ఖాన్-బాతె
సూఇఖ్ = స్థాలో దెబ్బలాడు.
దెబ్బలాడు 1. అల్లాడెత (మెడపట్టు, పట్టు
కొ). 2. అల్ రోడెత, అల్ రోడి = కయ్య
సూడు.
దెబ్బలాడకుండా. ఎగ్గోడెలబె.

దే.

దేంద్రవాడు. డేలి-మరన్.
దేవ కాంచనచెట్టు. కింతో-నేవ్.
దేవత. సోనుమ్ (సుమ్, సిమ్); బానా; ఖోనా;
కితుజ్; డైయా; సున్ని, మన్ని. (చూ.
పెద్దలు.)
సవర దేవతల పేర్లు (అకారాదిగా):-
1. అజడజ్ - డైయా.
2. అయోజ్ - బాఇ.
3. అర్గత్త.
4. అర్సిబా.
5. అల్లాజ్.
6. ఇఖూడా.
7. ఇందూర్ - రాజ.
8. ఇల్డా - బాఇ. (చూ. ఎల్డా బోజన్).
9. ఏడంగా.
10. ఎర్నానా.
11. ఒయుజ్ - సుమ్.
12. కంతియర్.
13. కన్ని - సోనుమ్.
14. కరూఆ.
15. కినా - సోనుమ్.
16. కుయరీ.
17. కులేడజ్.
18. కొర్నా.
19. గడెజాజన్.
20. గయరా - బుల్లు.
21. గర్నాడా.

22. గల్ బెత్ (చూ. గల్బేరన్).
23. గుర్బాడీ. (చూ. గుర్బాడారాజ.
24. గులుసురాజ.
25. గుసాడా - ఖో. (చూ. గొసాడీ.
26. జగంతా. (చూ. జగా-బాఇ.)
27. జల్యా.
28. జూడా (చూ. జూడె-బుల్లు).
29. డకునీజ్ - బాఇ.
30. డరమ్మా - బోజన్. (చూ. డరమ్మా -
రాజ).
31. డర్ సెన్నా.
32. డారి-సిమ్.
33. డాలిమ్మ.
34. డారులీ.
35. డూరి.
36. తిప్పిరి.
37. తుంకరాన్.
38. తుమన్నా.
39. తెతె.
40. తోనఇ.
41. పెడా.
42. పెర్ని - బాఇ.
43. బదోజన్. బరు-సోనుమ్.
44. గాడా - బోజన్.
45. బాబూ - సోనుమ్.
46. బీమా.
47. బుర్బుండా.
48. బుల్లు.
49. మడ్యా - సోనుమ్.
50. ముండాడా.
51. ముత్తా.
52. రతునా - సోనుమ్.
53. రనా - డైయా.
54. ర్నమా.
55. రాతూర్.
56. రంగ - బోజన్.
57. రుజ్ - రుజ్.
58. రొగా - బోజన్.
59. లఉసా.
60. లాబా - సోనుమ్.
61. నంకు - బాఇ.

62. సంధా.
63. సమాంతి.
64. సర్వదయ.
65. సిక్స్-బోజ్.
66. సంఠి-అనర్-జూ.
67. సుత్ర-బోజ్.
68. సుమన్ని.
69. సుర్వల్లా. (రూ. సార్వల్లా.)
70. నూర్ జలాబ్.
71. సురెండా.
72. సోడంగా.

దేవాంగుడు. డయరి.

దేవుడో 1. సుమా, (రూ)సిమా. అయో డా. లె
జన్ సుమా = చేవలు నీట్టో దేవు. అతోడ
నా. బాలె తల్లెనన్ ఈమె సుమ్మాల జమిలె =
ఆవు మూతితో తాడు దేవుడు అన్నది. 2.
సాబానో సాబాలె ప గాణ = బెడకిల్చు. 3.
అగ్రమా. 80 గెటోగన్ అగ్ర మై పజ్జో పతిల్.
దేవుడు. సివమ్.

చీపుడు. శిశ్నాక్షా; సోనుశ. సోనుశ-సోష.
జనాక్షా (పండుని నులియిచ్చి పూజించే
దేవత). సోనుశ-పక్ష=మీను కట్టిన పండు.
చూ. దేవత.

దేశము. దేశ.

దేశానాథతీర్థుకాను. య "పై. య "పై.
బాస్ ఇంటి "దేశా "థ తీర్థ "స్
నిమిత్తము వెలి నాడు.

ధనము. బిల్లి. గొంగురలు.

ప్రార్థనము. తుష్టమిష్టమృతం దా.

3.

கோங்க. பம்பாய். சிங்கை.

నాంగలిండు, బంబుగ్న, చింతిరగ్న.

దొంగడు ముగ్గు (నేటిదొంగడు).

అనుబంధాలు నాంబిగా పేర్లు. 2. పాఠశాల.

దాంధి. 1. డి.నున్. అర్థశనః డి.వల్లం గుడి-
గాళ్లు దాంధి గాడవు. 2. పట్టె - మొగ్గడే
మా. పట్టిని తుచుడేమో = సంగ్రహము గాక
పెట్టినాను.

దొడ్డి. 1. దొడ్డి.2. ఆడ.ఆడ-లెజన్ తక్కువంజి
గన్ లెజి=దొడ్డిలోపశువులు జూరబడినవి. 3.
గుడజన్ కి తొత్తా. గూరెదొడ్డి. (కా.న.)

దొనికర్ర. మండ్రి బండ్రి. బనండ్రి.

హృదయ. కృష్ణ. హృదయ.

దొప్ప. 1 కొరియోఫ్. అసి అజెక్టో కొరియో
బోల=కాష్టచేతులు దొప్పవని, 2. కొ
ప్పాల్ (దొప్ప). 3. కన్లూ.

దొబ్బించుకొన్నావు. తోడబ్బె.

చొప్పు. చొప్పు (తె). అల్లు ముట్టాడు ముట్టాడు ఎర్రజి.
చొర. గోకుల్ మర్ (గోల్ + ముడతా + మం
(తా) చొర, - సాఇబో, పలూమర్.

గొరిసాస. సాఇబోబోజాన్ ; పలూబాఇ
గారుకు. ఇఘా. అఘా ఇఘ్ బోలీశ్ = నాకు ఉ
ష్ణము వచ్చినది. అఘా ఇఘ్ - బాలే = ఉష్ణ
ము గొరికించుకొన్నది. లేఘా ఇఘ్ = ఉష్ణ
బులు గొరికినవి.

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ २ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ३ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ४ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ५ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ६ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ७ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ८ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ९ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १० ॥

గొన్న. పన్నానా. పన్నానా.

కోటిమందు. అనుస్మరణ

వీరిని, సజ్జా. ఇది సరళి, మాత్రా కావ్య
 పద్యములకంటె గొలిచి కొమ్మలు పుట్టెను.

35.

దోహ. 1. రుద్రా, అనిస్ అంబిక్ మర్ది. ఆ రి
 ధోహి అనిస్ రుద్రలెలి-నాన్ని దోహలు
 గారియో దోహున్నాడు. 2. రుద్రా, య
 అనిస్=దోహున్నాడు. రుద్రావీత
 మున్నోత-దోహున్నాడు.

ప్రశ్న. 1. ఘోషమును పుట్టించునట్లుగా నేరడు
పుట్టించును. 2. జుగ్గమును బ్రజ్జులు
జుగ్గమును పుట్టించునట్లుగా నేరడు
7 ముట్టించును.

గ్రామము. 1. పనుగి. 2. గనులు. 3. నేరం (3.)

உதவி. திரு. பி.

హాగదంతు 1. బిజులు 2. పొగపూత. (ఇవి రెండూ
సర్వము).

దోసకాయ ఎజుల్ ; ఎల్లాడకో. ములుదోస
కాయ. ఎల్లాడా.

దోషము దోస. ఎర్సి. పాపమ్. (తె.) అనర్.
దోసిలి డుబ్. డుబ్బె తియా=దోసిలితో
తీసియియ్యి 2. దోబ్.

దా.

ధ్వారము. డర్ని. డరన్న. అనొనొక్ (గడప ;)
రనుజన్. (ధ్వారబంధముమీది కమ్మి.)

ధాన్యము. సరొ. (రూ) సెరొ కొం
డెమ్ (కొండధాన్యము). సుడా సరజ్ = పె
ద్ద ధాన్యము. ఉడా-సర్ (చిట్టడసత్తిగ
ముగములవంటిధాన్యము) గసన్ రజ్-సర్ =
చులకన - ధాన్యము. జండ్రమ్. ధాన్య
సంపద.

ధార 1 జరీ. దా బీజరీతే=నీరు ధారగాపడు
తున్నది. 2 సబీర్ గామై దా ఇరాఇతే
జడోర్ గామై దా పేత్తె.

ధాతువచెట్టు. సింజనేబ్.

న.

నంగి. పేము. నంగిమాట. పేమా-బర్. పేమా
లె బెర్.

నంచుకొను తొజాలా. తనుకాల్ తొజా
లా=కూర నంజుకో. తొరకాల్ త్రొజాల్.
నక్కినక్కి లొఇళొఇ.

నక్క. కుల్లు. సుడా బురు=పెద్ద నక్క.

నక్కు. 1. నక్కు. (తె). 2. లడా. క్రి. కినా
లబ్బలై ఇర్రాఇ=పులి నక్కి-నక్కి వస్తు
న్నది.

నక్కెరచెట్టు. బారిసేబ్.

నక్షత్రము. (కిందను చూడవలెను.)

నగ. రన్ డు. రండ్రూ. (రూ.)

నగరు. నోరు. (ఓ.)

నట్టిల్లు. డియా-నీక్.

నడక. అంతేక్. ఇానా. అని.

నడి. తరంజి.

నడినెత్తి. గరీబోబ్.

నడిసింఱు. అబన్ జెజా.

నడిరేయి. తుజార్ తొగల్. మిడ్డుప తొగల్.

నడుపు. అఖ్ ఇానా. అబ్ అన్ జెజా.

నడుము } డియా
నడ్డి }

నత్తగుల్ల. గొన్ లూ.

నత్తి 1. బొల్ల ఇ. బొల్ల ఇలె బెర్రె=నత్తిగా
మాట్లాడుతున్నావు. 2. రబ్ రబ్-బెర్. ర
బ్ రబ్ బెర్రెజి=నత్తిగా మాట్లాడుతున్నా
రు. 3. తప్ తమా-బెర్. తప్ తమాలె బెర్రె=
నత్తిగా మాట్లాడుతున్నాడు. 3. పెమా
బెర్.

నది. అలొఇ. సఇ.

నవుంసకుడు. ఇన్ సెలూ-మర్. అడెంగీమర్.
(కా. స.)

నమ్మ 1. జలాబా. జల్లాజ్జెనాఇ=నమ్ముతు
న్నాను. జలాజ్జెనాఇ=నమ్ముకొంటున్నా
ను. 2. జబ్ దా.

నమ్మకము. నమ్మకమన్. (తె.) డనెర్. అమన్ ఎర్
డెర్ డెర్ జియె జేలమ్=నీవు నమ్మకగనివాడి
వు అయినావు. ఎర్ డెర్ జియె దాగె-నమ్మ
కములేనట్టు కనబడుతున్నది.

నమ్మించు అడేడేరా. అడేడేరేక్=నన్ను న
మ్మించు.

నమ్మ. డెర్నా. బెర్నాసమ్ అడెర్నాఇ=నీ
మాట నమ్మను.

నరమాడిచెట్టు. బారుడ.

నరము. 1 సతార్. ఆరె. కొస. తార్ =బుడ్డ
నము 2. ఖాఖాజన్. 3. రోబ్.

నరుకు. 1. పాలా. పాల్ నుచా. (గొడ్డలితో).
ఆసేబన్ ఎంజుమ్-బా'తెపాల్-దుబ్బా=చె
ట్టు గొడ్డలితో నరకండి. 2. ఏడా (కత్తి
తో). కడిబాతే ఉంతాసంకాన్ ఎడతే=
పిరంగీకత్తితో వానిమెడ నరికినాడు. 3.
ఇడా. (గు). అబల్ సకత్తి-బా'తె ఇడా=వం
టచెరుకు కత్తితో నరుకు. అసేబ్ ఇడా=
చెట్టు నరుకు. మండ్రాన్ ఇడా=మని
షిచి నరుకు. తజ్జిజంజి ఇడా=పశువు
లను నరుకు. రజా. రరజా-అరా రరజా=
కర్ర ముక్కలుకొట్టు. అబలన్ రరజా=పా
యికర్రలు ముక్కలు కొట్టు. 5. గడా
(తరుగు). ఉఆబన్ గడా=కూర తరుగు
జెలు గడా=మాంసము కొట్టు. 6. గబ్బాఅ
డు. కర్రెమాజ్జె=బకబక నవ్వుతున్నారు.

(కోసివేయి). కిమైడన్ అసంకాన్ గల్లె
డో అడేపి; సురికోజన్-బా'తెగ బా'తాడ=
మేక మెడ నరికేనాడుగాని తెగలేదు. సుర
క త్రితో కోసివేస్తాను. 7. తింబాత (చెట్టు
మొల్లి) 8. తింబరె సెడా (మొరళ్లు మొల్లి.)
నలగకొట్టు. అలబ్బా. దంగించు (చూ.) అల
బ్బుడా.

నలగదు. అలబ్బె. అలబస్మే = మెత్తన కాదు.
నలుగుట. లనబ్. తనజక్ (చూ. దంగదు.)
నాలుగుదిక్కులు. ఉంజి-సెంజన్.

నలుపు 1. యగ. గయా. కాడియ. అలా-నఇ
బోజ్. సోఇబోజ్. 2. క్రి. అడేల్నూ. బ
బ్బల్ సీ అడేల్నూ; అబామ్బా = కాపినచోళ్లు
నలుపు, తిందాము. 3. గిసీడా (గడా
+ సత్రి.) (1). చోళ్లు నలుపు. అరో
యస్-గిసీడా = దోచును నలిపవేయి. లుఆ
డన్ గిసీడా = తాడు పేను. 4. గిసీమాయ.
అలామ్బన్ గిసీమె ఇలె, బడా డేతె = గడ్డి పే
ని తే పని అవుతుంది. గిసూన్ మొఇతమ్ = నిన్ను
నలిపి మింగివేస్తాను 5. లబ్బుడ. డోజన్ ల
బ్బుడా. 6. గిడా.

నలువది. బాగుకోడి.

నలుసు. గుండిమిఇ. (కంటిలో పడేచిన్నజాతి
పురుగు).

నల్లగా. సోఇబోజ్. యగాలె. జగాలె.

నల్లగుడ్డ. గయా-కాప్. యగా-సీజ్.

నల్లచీమ. డేసారి-బా. మిఇడా.

నల్లబీడి. అలాసన్. ఒలూసన్ (చూ.).

నల్లని. జగా. జగాడమ్. ముంరానమ్ యగా
లె = నీ మొగము నల్లపడింది. డోబ్బమ్ జ
గాలె = నీ ఒళ్లు నల్లపడినది.

నల్లపాపిటచెట్టు. కాడుమడ్.

నల్లమందు.

నల్లి. గముల్.

నల్లికళ్ల పాము. జలల్, జలడన్, జలర్.

నల్లెరు.

నవ్వు. మాశా. కేమాజ్ లోగే మాజ్. కెరొఇ
లోగే మాజ్ (నోరు లెగవక నవ్వుడము).
జల్లామ్మై = మునిముసినవ్వు నవ్వుతున్నాడు.
మాజ్ డమ్మై = మనస్సులో నవ్వుకొన్నా

నవ్వులాట. 1. తొక్లా. 2. బుకాయ. 3. బు
కాయితీజ్ = నన్ను పరిహాసము చేసినాడు.
తొక్లాలమ్ = నిన్ను నవ్వులాడినాడు.

నశించు. సెవనా. కాజ్ లేజిడోజ్, సెవలెజి
= తిట్టినారు, గనుక నశించినారు.

నవ్వుము. నస్తి. (తె). సనేడె. జనిడి. సీ-లెజ్-
జాన్ గతరె. నాచేతికి తగులుకొన్నది.
అనగా నవ్వుము వచ్చినది.

నత్తుత్రము. 1. తుఇతుఇ. 2. తుతుజన్. సండి
తుఇ = సప్తర్షి మండలము. రుక్కు-ఇతుఇ =
శృత్తిక. ఇంసాతుఇ = మృగశీర్ష. కుక్కు-
ర్నా అరెతుఇ = రోహిణి. సుంకాతుఇ.
అరుబ్తుఇ. తగల్దాతుఇ. శుక్రుడు. జనుమ్
తార్. కుజాడు. రిసాల్తుఇ = గురుడు. కి
నాడ్-తుఇ? కిసా-తుఇ? తొగె-తుఇ? గో
డూతుఇ. తంబేసాల్-తుఇ. బాఆర్ బాఇ-
తుఇ. జొండోడా-తుఇ.

నా.

నా. ఇన్. సీజ్-ఇన్ = నా ఇల్లు.

నాకు. 1. (క్రి) జాలా 2. బూజా. ఒడ్డేర్-సీ
బూజే తే = వెలు కుడిచినాడు. అడబ్ డా జా
తే = తీసే నాకినాడు. ఇజ్. తీజ్ = నాకు
ఇయ్య.

నాగలి. ఎర్దుట్.

నాగలిచాలు. ఒరడా. ఉరా.

నాగనాము. సాజ్-సేబ్.

నాగుపాము. నాగా-బాడన్.

నాచు. కులూజన్. డాలెజన్ కూలూఇ-తె.

నాటు. గుఆ.

నాడి. సతార్.

నాడు. 1. డేస. 2. మొయ. 3. అంగరొ
నమీ ఇయాఇ తె = నాటికి నేను విచ్చినాడు.

నాది. ఇజ్. ఇజ్నాతె. మిఇజ్. (కా. స.)

నానబెట్టు. లుజ్నా. లోబా లుజ్ = మన్ను నా
నినది. లుఆడన్ లుజ్ = నాగ నానబెట్టు.

నానా. ఎరండి.

నాను. లాబా లుజ్ లె. లనుజ్ లా = నానిన మ
న్ను. అ-లుజ్ తాల్. బాన్ డోడోజ్ నె =
నానిన గోడవద్ద ఉండకు.

నాయన. ఉలక్ష్మి.

నాయుడు. గామాక్ (ఓ). గమాక్.

నార. డేక్ డేక్ (జీలుగుది); రాఆ-లూడక్ (ఆడ్డనార).

నారి. పసర్ (పర్. ధా.) (వెదురు బద్దతో చేసినది). డిక్ డిక్ పనారన్. బద్దనారి. పనర్ గో పక్ డిక్, గలీయాక్-లెక్ అన్ డాజా=నారి కొనలు కట్టి కొటికలో ఎక్కించు.

నారింజ. నారజా.

నారు. బిసూతా. సిత్రి, సరో బిసూతా బిజ్జాలె డకు=చోడి, వరినారు బాగున్నది.

నారుపోయు. బిసూతాఆ.

నాలిక. అలాక్. లాక్.

నాలుగు. ఉంజి. పుంజా. ఉంజి నేజన్=నాలుగు మూలలు.

ని.

నిండా. 1. ఆబరి. 2. తబేక్. 3. లకఇ.

నిండు. బరీనా. తబెజ్జా.

నిందించు. పింతు ఆ. డోసాఆ. అనిన్ డోసా తిక్.

నింపాది. 1. జరజర సుక్కా 2. డిర్గాఇ.

నింపు. బరీఆ.

నిక్కు. 1. జెలె (పొడవు). పడిక్ (నిక్కినాడు, నిక్కినది) 2. కెంతక్-(గర్వము). పడిక్-మర్.

నిగనిగ. తర్చడి.

నిగురు. కుమాబక్.

నిగ్గు. అ'డా. అడుప్.

నిజము. జడి. జడిత్తెన్.

నిచ్చెవ. కోడా. తుర్పడా.

నిట్ట. కెంజర్. సుండాక్.

నిట్టూర్పు. తోయేమ్. తోయేమ్డాలె. (కా. స.). తోజ్ యేమ్.

నిడివిగ. 1. జలెలె. 2. గరీలె. జలొలె (కా). కనూర్ జలొలె డకు=బాంగు వెదురు పుగా ఉన్నది. 3. ఆయమ్. ఆయమ్ తె తిత్తమ్=నిడివిపైని నీకు ఇస్తాడు.

నిదానించి చూస్తున్నాడు. ఎర్పిమాలై గిత్తె. తనక్ల గిత్తె.

నిద్ర. 1. మెమె. 2. జనిమ్మడ్. 3. డనిమ్మక్ (2-3 కు నిద్రకన్ను అని అర్థము). మెమె డా తె=నిద్ర వస్తున్నది. మెమె డాయె=నిద్ర రాదు. డిమాడా తె=నిద్రవస్తున్నది. జీమా నా=నిద్రపో.

నిన్న. రుబన్.

నివ్వు. తొగి. రడి-తో. పెద్దనివ్వు. తల్లె-తో (కా స.) తరిచితిసిన నివ్వు=తడక్-తో.

నిబద్ధి. జడి; జడిలె.

నిబ్బరమ్. బజ్జా.

నిమిత్తము. 1. అమ్మేలె. ఏ తెనమ్మేలె ఇల్లాఇ=ఎందు నిమిత్తము వచ్చినావు. ఏ తెనమ్మేలె కనాబెర్నా అప్పుడై=ఏ హేతువ-చేత యీ మాట చెప్పినావు. 2. ఆసన్, రి అప్పేలె.

నిమిషము. బాకడిక్కా. బాపడె (కా. స.) నిమరు. 1. తరోజా. మండిడి-లెజన్ అనూ అమ్మేలె తుక్ సేడమ్ ఆడుబ్ జాలె తరోజే తె=ముణుకులోని నొప్పికొరకు (?) పాల తో నిమరినాడు.

నిమ్మ. లిమ్మ (ఓ).

నిమ్మలించెను. 1. సీరె. మూరె గుర్డా సీరె=పుండు చీము కట్టినది. 2. తత్తె. (తడా క్రి.) అనుతి తె=బాధపోయినది. 3. బసేలె (బజ్జా+సేడ) మూరె బసేలె=పుండు నిమ్మలించినది. 4. బజ్ సాడెలె-5 సుక్కాలె.

నిలకడ. డనేడె. అనిన్నా బెర్నా అడెడెయె=వానిమాట నిలకడలేదు. ఎర్డ సేడేనా ఆ బెర్నా అడెర్నోక్ నె=నిలకడ లేనివాడి మాట నమ్మకు.

నిలవ. డనకు. అమిడ్డప్ ఆయమ్ అలి ఆడనకు అడెడెయె=చాలాకాలము కల్లు నిలవకు (నిలవదు) ఉండదు. 2. లగ్గు.

నిలివెదు. తనక్. బాతనక్ జరూ (క్)=నిలివెదు లోతు.

నిలుచుట 1. డనకు. 2. తనక్. అనిన్నా పురాడా అతనజె=వాని ప్రాణము నిలవదు.

నిలుపు. అన్ డెడెయె. అత్తనజా.

నిలుపుగా (నిడివి. చూ.)

నిలవబెట్టు. అత్తనజా.

నిలువుగా. 1 తక్కువగా (నెట్టుముగా. కొంచము వీటవాలుగా) 2. తనకేలే 3. తడికేలే 4. ఎరీ సడిలబె.

నిషా. 1. అమసాల్. అమ్మసల్లె=నిషాతీరినది. మసల్లె=నిషాచేసినాడు. 2. తడాఇ. తడా ఇన్ అమ్మేలే గొర్తాఇడిక్=నిషాచేత నాకు ఒళ్లు తిప్పుతున్నది. 3. తగ్గాల్ (తడ్ + అర్ గల్)=దప్పిక తీరడము.

నీ.

నీచుడు. అనర్మర్.

నీటికాకి. తుబ్బుబ్-డా-తీ.

నీటిదార. ఏక్-డా. జరి-డా. (కా) బడోక్. బడోక్-డా (కా.)

నీటుకాడు. 1. పొక్లామర్. 2. లాగామర్. తిండొఇ. తింకుడొఇ. తింకుడొఇ బెరై. తిండొఇ బెరై; అతరుక్ నామరై=నీటుగా గోటుగా వలుకుతాడు గాని చేతకానివాడు. (గొంతుకూర్చుండి, మాటలు చెప్పుతాడు.)

నీడ. లుమ్ము.

నీతి బుడ్డి. గనలమ్.

నీది. అమన్-ఆతె.

నీయొద్దకు. 1. మక్ నమ్. 2. తెమక్ నమ్.

నీరసము. 1. సిరసాక్. (కా. స.) అనిన్ అసూఅమ్మేలే సిరసాక్. సిరతార్. 2. బెంబెమ్ (కా). బెంబెమ్మై=నీరసించుతున్నాడు. 3. జంబాడా నేతె 4. తరూబాఇనేతె=ఎముకలు కనపడేలాగు నీరసించినాడు. 5. రడక్.

నీరు. డాన్. డా.

నీరుగట్టె. డా-జా.

నీరుడి. అనుమ్.

నీరుపెట్టు. అడడాఆ. సెరొబ అడడాఆ. అడడాలాఇ.

నీరుల్లి. బొరైక్-అన్నాడా.

నీరెండ. ఉలామ్-డాగా.

నీలి. ఒలఇక్. (వర్ణము) సోఇబోక్. సోఇల్.

నీలిమందు.

నీళ్లాడు కొబర్.

నీవు. అమన్. అమని (కా). అమ్. (సమాసములో.)

నృ.

నృత్యము. 1. తోక్ సేక్. 2. తనోక్. డెప్తా ఇ, తోక్=నాట్యము వాయించుతాను, ఆడుము. అబ్యర్నా ఇబా. అయగ్నా ఇబా

ను.

నుగ్గు. రడి.

నుదురు. తనీకాఇ. తనిక్కాఇ.

నునుపు. జలెప్.

నుయ్యి. కుక.సిండా.

నురగ. సింపీడా. (నీటుబుంగ) బుబు.

నులక. ఉండాల్ (కా). అనేల్-లాడ్.

నులిపురుగు. కడూ-జా; (లేడికలు.)

నులికడుపు. జలొఇగర్. అను-పోక్.

నులియు. పాడేనా. లేబు అతితైడో పాడేనతె = డబ్బులు ఇవ్వడుగదా నులుచుకున్నాడు. పూడి పాడే తిక్=నాకు బొడ్డునులుస్తున్నది. పాడె. వడెతైన్=నులుచుకొనిగింజా కొంటున్నాడు.

నులుపు. 1. పాడేడా. 2. అల్దుబా (మెడ మొ||) 3 రమోయా (జొన్నపాత్తి మొ||)

నువ్వులు. జాతె. బొరైక్-జా=ఎర్రనువ్వులు. బరోజా=తురియా నువ్వులు. (ఇవేబంటును వ్వులు.)

నూ.

నూకలు. కుడ్డూ-బఇ.

నూగారు. కొరో-జె (కా.స) కొరో-పోక్.

నూగు. కొరోజె. ఎండ్రా అ-కనీ-కొరోజెడన్ డేఇక్తై=దోసపిందె నూగు నాకు తగులుగు కొన్నది. బుడక్ సింగ (నూగుమీసము). బుడక్ బుడక్ సింగతె=నూగునూగు మీసము వస్తున్నది.

నూనె. మిథోల్. సోరూ-మి (నెయ్యి). కరం జా-మి (కాగునూనె.)

నూనెగోరుపిక్క. గొల్లెసి.

నూరు. బొసుఅ. బొండు(కా. స.)
 నూర్పు. తెలా. తిలా. నెరొ త నేల్బాన్ తెల్లేజి=
 ధాన్యము కల్లములో నూరుచారు.
 నూరు. 1. అగాడా. కుండి అగాడా=కత్తి
 నూరు. 2. తిగాడా. కుండితిగాడా. 3.
 రిడా. (సమరిడా) సఖేసఖ్ రిడా=పసపు
 నూరు.
 నూలు. తరెల్(తెల్లది). యగాడోర్ = నీలిదా
 రము) (గు). తోడిక్నా=నూలు పడుకు.
 నూలుతేగ. బరొగాయి.

నె

నెన్దు. నెలిసే ఆ(తె). కోరానా. అడర్నా.
 నెటిక. రద్దోబా (కా.స.). రద్దోబా బర్రియా
 =నెటిక విరువు.
 నెట్రము. కొంకొక్.
 నెల్లెట్టు. రచ్చాబా. ఉరోల్-నెనా.
 నెత్తి. బోబ్.
 నెత్తురు. మిఖామ్.
 నెమరువేయు. అడర్ గాబా. తజ్జి అడర్
 గాబె.
 నెమలి. మారా.
 నెమలికన్నులు. మరా-బరెక్.
 నెప్పుది. పయమ్.
 నెయ్యి. తక్కి-మి. నరో-మి. గిరొ(ఓ)
 నెరసిన (జుత్తు) బాఓల్ల(కా)=జుత్తుపండినది.
 2. గుర్రొన్న-ఉ (నెరసినజుత్తు).
 నెరవేరెన్దు. జేలె. గడెల్లె.
 నెల 1. అజాఇ. అజఇ-తాజ్. అజఇతాజ్
 గెవెల్లె=నెల కనపడినది. 2. అజాఇ. బోఅ
 జాఇ జేలె=ఒక నెల అయినది. నెలలపే
 ర్లు:—చైత్రం = డుల్బా-గాఇ (పోడుకా
 లేసెల); 2. వైకాఖం=లోలోన్-గాఇ
 (పోడుకులేసెల) 3. జ్యేష్ఠం = ? ()
 4. ఆషాఢం=పుజ్జిజ్లో-గాఇ ();
 రతంగాఇ రథాయాత్ర, 5. శ్రావణం=
 బురొఇ-అంగాఇ. (). 6. భాద్రప
 దం=రొబాజ్-గాఇ (); ఉసా-
 అంగాఇ () 7. ఆశ్వీజం=డ
 సరా-అంగాఇ 8. కార్తికా-అంగాఇ. 9.

మార్గశిరం=కుడంగ్-సాల్-అంగాఇ. 10.
 పుష్యం=సంక్రాంతి-గాఇ 11. మాఘం =
 తింబుర్ - గాఇ (పోడుకొట్టేసెల). 12.
 డోలా - అంగాఇ (పోలాయాత్ర సెల.)
 నెలిమిచెట్టు. రెసా-నో నేబ్.

నే.

నేడు. నజె. నజా (కా.స.) లమి.
 నేను. ఇన్. ఇఖ్. (నమాసములో). ఇఖ్. ఇఖ్
 (కా.స.)
 నేయు. 1. తాఖా. నీక్ తాఖా=ఇల్లు నేయు
 ము. సిండి తాఖా=బట్టలు నేయు. తత్తి
 తాఖా=చావఅల్లు 2. ఇమా. (ఇంటినిగు||).
 ఇమ్ నేజ్నె తె=ఇల్లు నేనుకొన్నాడు.
 నేచ్చుకొ. ఇజ్నా. ఇఖ్ ఇజ్నా.
 నెరడు. కుర్గల్(డ్).
 నేరము. పింతా. పింతు. దోసా. నేరమ్ (కా.
 స.)
 నేర్పు. త్రి. అఖ్ ఇజ్నా.
 నెర్పించు. అఖ్ ఇజ్నా.
 నేల. లాబా. (చూ. భూమి)
 నేలతంగెడుచెట్టు. తంజ్డి.
 నేస్తము. గడి.

నొ.

నొక్కు 1. లడా. జేజన్ లత్తె జోజ్ = కాళ్లు
 గుడ్డుతున్నావా, 2. లబాడా;లబానా.
 (ఆత్మనృత్యము) 3. పాకుబ్బా (కరిచి
 పట్టు) 4. యోనా (అణుచు).
 నొచ్చెను. 1. లల్లక్. గొజ్జెజో డియానమ్ లడమ్మె
 =కూర్చుంటివిగనుక నడ్డి నొస్తున్నది. 2.
 అనూ. తనిడ్ అనూతె=దెబ్బ నొస్తున్నది.
 నొప్పి. అనూ. అనుగరు (మిక్కిలి నొప్పి). డెజ
 ర్ డెజర్. బుడర్ బుడర్.
 నొల్లు. కురుడిఆ(ఓ). నొల్లాఆ(తె). కురుడి. అరా.
 నొల్లుబల్లు.
 నొసలు. తనీకాఇ.
 నోరు. తో. తోడన్. తుంతి(ఓ). పక్షి నోరు.
 అన్తమ్దా రోగ ఎర్తాఇ=నోరు తెరు
 చుకొని వస్తున్నాడు.

నా.

నాశరి. కంబ్రా-మర్.

నాన్యము. నాయమన్. నియామన్.

వ.

పంక్తి. తొత్తొడ. తండ్రొడ. అత్తాన్ = ఎదురు
వరుస.

పంగటికాళ్లు. అరపా-జేళ్.

పంగిడి. పంగిడి.

పంచ. పన్ స్యా(కా). పన్నారోల్. పన్నా
రోల్ (స్త్రీ)లబట్ట. ఒక్కయాకాప్ = మగ
వాళ్లు కట్టుకొనేది. జతూకాప్ = 8 అణా
లపంచ. తుళ్ సుళ్ కాప్. 4 అణాలపంచ.
రనాకాప్. జలతారు పంచ.పంచే. } గర్జి. గర్జి-నూళ్ = ఇంటి పంచ,
పంచాది. }

పంచాయతి. పన్నాఇతి.

పంచు. 1. తుబా. 2. తనుబై తియా. 3. బం
తేయా. 4. తువేతుబై తియా.

పంజరము. బుత్తి.

పంట. గండ్రూ(డోల్). గండ్రూ డోల్ తెపండ
లేడు.

పంటకాలము. గండ్రూ-డోల్-ఈజన్.

పండబెట్టు. అగ్గారా.

పండు. అగుర్. ఉడా గూరె. వామిడి పండి
నది. ఉడాగూరన్ కొక్కొమ్మె జుమా =
వామిడిపండు (రెండుచేతులా) పట్టుకొని
తిను. క్రి. 1 గుర్-2 లేదా. లే గల్ల (ఆర
ముగ్గి).పండుకొను : డీమానా. 2. జీమానా. 3. మె
మెడా. 4. ఉంబుజ్నా = కొంచెముసేపు
చేదిమీదతలఉంచుకొనిపడుకో.

పడుకోబెట్టు. అన్ లూడా.

పండుగ. అదుర్. 1. పేకూ అదుర్ = బారిగలు
పాతి ఎక్కతీసే పండుగ. 2. ఉడా.
అదుర్ = వామిడికాయల పండుగ. 3.
రొగో అదుర్ = కంది పండుగ. 4. తం
కొజ్ అదుర్ = టెంక పండుగ. 5. నీడి
అదుర్ = బీడి పండుగ. 6. కుడాన్ తుజ్
అదుర్ = బొమ్మల పండుగ. 7. సతీడాన్
అదుర్ = కూర పండుగ. 8. అబా అదుర్.విప్పమొగ్గ పండుగ. 9. ఒసా అదుర్ =
అంకుడాకులపండుగ. 10. సిత్రి అదుర్ - చోడి
పండుగ. 11. కరె అదుర్. 12. గంతియా
దుర్. గ టెలపండుగ. 13. కొండేమ్.
అదుర్ - కొండధాన్యముపండుగ.

పండ్రెండు. మిగ్గల్.

పంతము. 1. బాడె. అల్ - బాడె - బాడెలె
యెర్రేంజి-పంతము పట్టి పరుగెత్తినారు.
2 లాబా.

పంది. కింబోళ్.

పందికొక్కు. ఒంబోళ్ తి. (కా. న.) ఒంబా
ళ్ తి.

పందిమూతిచెట్టు. కడింబర్ - నేవ్.

పందిరి. పంజరి. సమండ. (ఓ గు). పల్లాఒ.
పందెము. బాడె. అల్ బాడె.

పంగొమ్మిది. గల్లితిమ్మజి. మిగ్గల్ సుల్లి.

పంపు 1. అపాయా 2. బాళ్. అన్ అపా
యా = వాణ్ని పంపు. అబన్
అపాయ = కూర పంపు.

పంపెనచెట్టు. పంపనె నేవ్.

పాంకోడు. పండేయర్. (ఓ).

పకపకవన్నెను. మాఅజ్జేడమ్మె తె. కక్కర్
లోగె మాఅజ్జె.పక్క 1. సరల్లి. సరల్లిలేజన్ లేబూన్ కరెడాల్
జ్ = పక్కమీదడబ్బులు మరచినాను. సర
ల్లిలేజన్ డీమానా = పక్కమీదదవదుకో 2.
సరల్లిలేజన్ అనూడేలె = పక్కలో నొప్పిపు
ట్టినది. 2. సెఎజన్. ఒడిత్తా సేఎజన్
నీళ్-జాన్ డకు = ఆపక్క నాఇల్లు ఉన్నది.పక్క-ఎముక. అండ్రొఇ-జజన్. ఒండ్రొఇ-జజ్
వక్కు. 1. మర్రాజ్. అంబనూ అమర్రాజ్ =
పుండు పక్కు. అంబను మర్రాజ్ డెలె =
పుండు పక్కు కట్టింది. 2. సెమ్మాఅడిజ్.
(ముక్కు-పక్కు) సెమ్మాఅడల్ తబా-ముక్కు-
పక్కు-తియ్యి. అజిముర్. పుండుపలుకు.పక్షి. ఒంతి. ఒంతీడన్. (సమాసములో) తి.
పగ. బేరా.పగలు. తగ. తగా-తోగల్ బారానా = పగలు
రాత్రి పనే. తంబా (చల్లివేళ). తంబా
తోగల్-రాత్రింబగళ్లు
పగవాడు. బేరా-మార్.

పగులు 1. పడార్; పడర్. ననజన్ వడార్= తలుపు బీటలు పడ్డది. కింతల్ పడార్= గోడ పగిలినది. 2. పతడా (క్రి). అంబసు పతల్లె=పుండు పగిలినది. (పాల్+తడ్) 3. పతు. కింతల్ పతూలె=గోడకు కన్నము పడ్డది.

పచ్చ. సోఖాల్ (పసుపురంగు). ఏడూడమ్-ఆకుపచ్చని. కూలియ, సోఇమె-ఆమ్మి.

పచ్చడము. కరీయా.

పచ్చడి. రిబ్బిడ్. రిబ్బిడన్ రిత్తాఇ=పచ్చడి నూరుతాను.

పచ్చాకు. పడిమనేబ్.

పచ్చి. అమెక్.

పచ్చిక. అగాబ్. రియాడి.

పచ్చికాయ. అమెక్-జూ.

పటపట. రడేబ్-రడేబ్-గామ్ కొర్కొర్తె= పటపట కొరుకుతున్నాడు.

పట్ట. కుర్రక్. కుర్రక్ లూజా=తొక్క ఒలుపు. పట్టణము. గడ.

పట్టినవస్తువు. ఇరమ్-ఇమ్-అజాతి.

పట్టు. 1. (క్రి.) ఇమా. డోక్ థాన్ ఇమా=ఒళ్లు పట్టు. లేబూ ఇమా=డబ్బులు పట్టు 2. ల బ్బాడా. జేక్ థాన్ ల బ్బాడిక్=నాకుకాళ్లు పట్టు. 3. ఆమ్-నా. రబ్బా అనేబంజి అ ర్బ్బే పాజేతె. ప్రవాహము చెట్లను పట్టుకొని పోయినది. 4. పాకుల్లె (నోటక రిచిపట్టు). పట్టుకొనిరా. పాజాఇ. తకోబా (ఎగర వేసి పండుపట్టుకొనుము).

పట్టుకోసపో. పాజా.

పట్టె కర్ర. రనాక్ రాక్.

పట్టెడు. కనుమ్. బో కనుమ్ కుమ్=ఒక పట్టెడు ముద్ద.

పడకబల్లు. డీమాబ్బానీక్. డేరిమ్మాన్నానీక్.

పడగ. లంజార్. బబ్-నాగా.

పడవోయు. పసల్లా. పసలా.

పడమర. 1. బురుబ్బాయోక్. 2. ఒరుబ్-బుబ్ యోక్-నా-నేక్.

పడవ. బాక్ సక్. బుజ్ సక్.

పడియా. కిడాలె.

పడినెము. పడిసుటి. తామూ-డా.

పడుకొను. డీమానా. డనిమన్; జనిమన్=పడుకొనేస్థలము.

పండుగ. అడుర్. అడుర్-అత్తాక్.

పడుచు. 1. డజడా. (పురుషుడు). డజడి (స్త్రీ) 2. కిడాబొఇ (పడుచుది).

పడు. 1. గోజా. అనెబ్ గోజ్ లె=చెట్టు పడ్డది. థాన్ గోజ్ లిక్=నేను పడ్డాను. 2. ఒసోజా (రూ) ఉసూజా మాడాన్ డా ఇలాఇ డోన్ ఒ సోజ్లిక్=అటక ఎక్కి-నాను గాని పడిపోయినాను. (ఇది మనుషులనుగురించే వాడతారు. కి. గలోనా. కనిమండ్రా ఉడానెబ్ డాజాన్ డఇలె ఉడాన్ డూజె తెడోన్ కండారా అల్డుజ్, సంప్రాకం డారా సంప్రాడడా సంప్రామండ్రా గలోలె=ఈమనుష్యుడు మామిడిచెట్టు ఎక్కి మామిడికాయలు కోసినాడుగాని కొమ్మవిరిగి, కొమ్మతో కాయలతో మనుష్యుడు వెంటనే పడిపోయినాడు. (సంప్రా. కా. స) 4. లాల (ఒలుకుము) సలెజన్ సిత్తె డా లాలె=కుండనుండి నీళ్లు ఒలికినవి. 5. జతత్తె (వ. క్రి.) డా జతత్తె=నీళ్లు చుక్కలు పడుతున్నవి. 6. ఉయోజా; ఒయోజా (ప్రా); (ఆకు, రాలు). 7. రుయోజ్ (భూ. క్రి). ఆకుల స్త్రీ రాలినవి. 8. నమ్సమ్లిక్ 9. లత్తిన్ లిక్ (గోడ, చెట్టు, దూలము మొ॥) నా మీదను పడ్డవి. 10. పలూ. కుల్లు కులె జన్ పలూలె=నక్క చూలిలో పడ్డది.

పణుకు. 1. తకోక్. 2. ఒండ్రోక్ తాల (కా. స.) అడ్డముగా ఉండే పణుకు. ఒమ్ డ్రోక్ తాల.

పత్తి. అడి. అడి పత్తిల్లె. పత్తి బోగ-విడిచినది. పత్తిబోగ. పతడా.

పదపద. మామా. జరాఒఇ మా. అందాకాపద.

పదకొండలు గల్తాఇ.

పదహారు. గల్లితుర్రు.

పది. గల్లి.

పదిలము. జాగరత. (తె).

పదిపేడు. గల్లిగుల్లి.

పదిపేను. గల్లిమొల్లాఇ. మిగ్గల్ యాగి.

పందిముక్కు-తేగ. అడబ్-గఇ.

పదును. 1. తర్రా (రూ) తండాక్ష. తర్రా
క్ష. తర్రా (ప్రా. క్రి.) 2. జబ్దా-లో.
ఒర్రా జబ్దాలో సెవల్లె. దుక్కి పదును
పోయినది.

పద్దు. డిడి. డని. పడొడి.
పద్నాలు. గజ్జంజి. మిగ్గల్ బాగు.
పనస పడన.

పని. 1 బారా. బారా అతుక్ష తుజా = పని స
రిపెట్టు. బారానా (క్రి-ప్రా.) 2. కబ్బా
డా. 3. సనబ్బా. 4. నబ్బా. సనబ్బా-స
బ్బా. కబాడా ఆ. (క్రి. ప్రా.) 3. కంబ్ర.
వెట్టిపని 4. ఎంతకూ తగగనిబరువు. తల
పైని, భుజములపైని, వేసికొన్నారు, ఇం
కా ఎత్తికోవలసిన వస్తువులున్నవి; ఆ
య్యో! = ఎర్రా బరా-బరా, ఎగ్గబ-సబ
అంప్రా, గాఇ, ఏ!

పనిముట్లు. 1. ఇండ్రాక్ష. 2. ఇండ్రామంజి.
వన్ను. జీ. (దంతము) తనాడుక్ష జి = దవడవ
ట్లు. అమక్ష జి = ముందుపట్టు. పాంజీ = కోర
వట్లు. తన జీ నె తె; (రూ) తనాన్ జీ నె తె = పట్టు
తోముకొన్నాడు.

పన్ను. బండూడా (కొండసాగుకు కుటుంబము
1 కి మీ. 0-8-0 పన్ను) బొండ్డేడా.
తర్తినా; పరిష్తినా. (కత్తిపన్ను.)

పన్నె. సనార్. సనీసార్ (సోగైనపన్ను)
సోగోన్ (కా).

పన్నెండు. మిగ్గల్.

పస్సు. పప్పు. కిప్పు. (గు.)

సయసము. అడ్డాసిక్. ఓరై ఇడ్డాలె? ఎటు పైన
మైనావు? మొయ్యె అడ్డాసిక్ అమిడ్డప్
మక్ష డేలిక్ = మొన్నటి ప్రయాణము నాకు
చాలా కష్టమైనది.

వయివాడు. యుజిఇ. యుజిజన్. (నవగూతి
లో చేసినవాడు.)

పగక. బాగుపైసా.

పగగడుపు. పంతోఇ (అంటుకపోయినకడుపు).
అరిక్కా-పోక్ష.

పరుచు. అర్పాడా. సగల్లి అగ్గడా. పక్క
పరువు. అర్పాతియా. కాపపరువు. బేలా.
పగదేశము. బిన్నడేస. బెగడడేస. ఎరేర్ డేస.
పరాకు. కేరేడా. కేరేడా.

పరారి తెరేర్ డేసా ఎరేతే = వేరే దేశము వెళ్లి
పోయినాడు.

పరిగెలు. అయోంజి. అసక్ష-యో.

పరిష్కారము. తక్కు. తసుక్కు. తండ్రుక్కు-
బెర్. అనిన్ ఖాన్ తక్కుల బేర్నా = వా
డికి నాకూ మాటలు పరిష్కార మైనవి.

పరిహాసకుడు. బుకఇ-మర్. తొక్లా-మర్;
గొఇబెర్-మర్.

పర్నింగిచెట్టు = కాంతెత్తి.

పరుగు. యిర్నా. యిర్నే తె = పరుగెత్తినాడు.
బాగు ఎర్నా ఎర్నే తె.

పరుచు. 1 బెలా. తత్తి బెలా = చాప పరువు.
బీలా(గు). 2. అర్పాడా. సరిష్ట అర్పా
డా = వక్క పరువు. అర్పా తియా = చాప
పరువు.

పరుడు. కజ్జామండ్రా. బెగడమండ్రా. లో
రామండ్రా యుఓఇ-మర్. (సవరలుకాని
పరజాతులవారు).

పరుఫ. అలాల్ లా. (వికాల ప్రదేశము.)
పరువు బారు. ఉడా తత్తిల్ బాగోలె

మూమిడి చింతకాయలు పరువుకు వచ్చి
నవి. (2) పరుఉటి. (తె.) పరుఉటి-ఖాన్
సెవల్లె = నాపరువు పోయినది.

పర్యాయము. తూర్. తపోర్. బారె-ఏరె =
రెండు మూడుమాట్లు.

పర్వతము. బరొ. బరు. (సమాసములో
బుర్. బోర్.)

పలక. సక్కడి. సక్కడిరెజ్ = పలకరాయి.
పలక బారు. జొమూటి. ఉడా జొజొమూతె =
మామిడికాయ పలకాబారినది.

పలకరించు. 1. ఒలా; ఒలలా 2. ఒలజ్జా.
పలకనరులు. 1. సుంకాఇట్. తిల్. 2. తజమన్.
పలవరించు. ఒజోరాయా. ఒజోరాఇ. పలవ
రింత. ఒజోరాఇలె = వాడు పలవరించి
నాడు.

పలుకబారెను. 1. బాగోలె. 2. జొమ్మూలె.
3. గూరె.

పలుకు 1 అప్పజా. తెత్తెన్ జితెలజెలె అప్ప
జా = అక్కడ యేమిజరిగినదో చెప్పు. 2.
బేరా. ఎన్నెగామ్ గామ్మిగామ్ బేరా =

నేను ఇలాగన్నానని పలుకు (అను) 3. జాలజా. ఓమండ్రా జాలజా=ఓమనుష్యుడా పలుకు 4 అబఇ=గింజ 5 అజిముర్ (కురుపుది).

వలచన. మేతల్.

పల్లకి. పల్లంకి. పాలంకి.

పల్లము. 1 బసెల్. బసెల్ బాఇ. పల్లపు జాగా వాడు(కా)) సర్దాంజి. పల్లపు సవరలు(రూ) సర్దాబాఇ. దీనికి మధుగ్రామమనిన్నీ అర్థముకలదు. 2. జరూ. జరూలంక. జరు జరజ్జ్=మెరకాపల్లము.

పల్లపుపూతికి చెట్టు. రొసా.

పల్లు. తనాజీ (దవడపల్లు); జీ సకాబ్జె=పల్లు కరుచు కొన్నాడు.

పల్లమైన. జరూ.

పల్లపుతులసి=తుడసి.

పల్లె. గొజ్జాజ్.

పల్లెరు.

పల్లెము.

పశువు. తజ్జి. (నమాసయులో తాజ్.)

పసపు. సజ్జి సాజ్.

పసరు. ఓలా-డా.

పసివట్టు. ఇంఇలా. కిన్ సోగంజి ఇలాతెంజి =కుక్కలు పసివట్టుతవి. ఇనుఇం.

పసిడికంటిక. కింతోర్తి.

పస్తు. ఆనమ్. డొలొఇబాతె డకొలిజ్జ్=ఆ కలితో ఉన్నాను.

పా.

పాక. ఓజ్-సిజ్.

పాప. లామా.

పాపడు. కూలిఇ. అరేజన్ కూలిఇ జేలె. ఎ ర్రెండెన్ జలొతమ్=రాళ్లు పాపడు పట్టి నవి. వెల్లితే జారుతావు.

పాగా. పాగాకాప. పాగా రేనా=పాగా చుట్టు.

పాచి. కారి(తె).

పాట. కంకెనన్.

పాటపజెట్టు=లబల్.

పాడు. 1 (క్రి.)కేనా.(క్రి.) పల్లా. 3 ఎర్ని, 4 నె.

పాడైనది. నెవల్లె.

పాత. పాపుర్. పుర్రేడన్ (గొర్జాజ్.)

పాతడిచెట్టు. కొడొవ.

పాత్ర. కర్నీ. డుంబిడి.

పాతర. లోఒజ్. లోఒజ్ సరో తిల్లెజి (గోతి లో) పాతరలో ధాన్యము పాతరవేస్తున్నారు.

పాతిపెట్టు 1. తిలా. లోఒజ్ తిల్లెజి=గొయ్యి కప్పతున్నారు. సుండాజన్ తిల్లెజి=రాట పాతుతున్నారు. 2. సుబా (రాట మొ|| వాతు) సుండాజ్ సుబా; అరేజన్ సుబా=రాయి పాతు. 3. తిబా. సుండా జన్, అరేజన్ తిబా=రాట, రాయి పాతు.

పాదము. ఆనడి; అన్నడి.

పాదు. అన్ గను. అన్ గనూ-లేజన్ డారు ఆ=పాదులో నీళ్లు పోయి.

పానకము. పానకము (తె). సక్రాడో. (ఓ.)

పాప 1. అజీతర్ గయామడ్. గయామడ్ =నల్లగుడ్డు. అబైమడ్=తెల్లగుడ్డు. 2. పసిజన్ పాపము ఎర్ని. ఎర్ను. పాపమన్, డోసా, అనర్.

పాపట. పపాడి.

పాపిటచెట్టు. కాడుమ్మ.

పాము. 1 జా; జాడన్. ఒండ్రూకల్; బండ్రూకల్=పసిరికపాసు. పూడల్=ఉల్లు పాము. లుడోర్=ఒకజోతి పాము. గొండ్రి సా=ఒకజాతిపాము. గోఆజా; సోగ్వా=బైరాగి పాము. తనుల్ జా=కొండ చిలువ. ఒండెర్-డోసి=ఘాళినాగు. కడూ-జా=రెండుతలల పాము. 2. (క్రి) అంబోయా. అజెజన్ అంబోయా=కాళ్లు పాము.

పాముపార్. రపోసాల్-జా.

పార. కుడాడా కుడ్డూడా.

పారదోలు. (ఇర్నాలె)అడా.

పారబోయు. నెడా. డా సిల్లెజి=నీళ్లుపార బోసినారు. ఓలా.

పారవేయు. 1 నెడా. 2. నెస్సెడా. 3. లాలా నెడా. 4. రియాడిగాబ్ లానెడా=తొక్కు పారవేయుము.

పారిపోవు. అడుర్నా. అరిర్నా; అరిన్నా. డు
డుడు. అడోర్నజ్జే. కట్టువిడిచి పారి
పోతున్నది.

పారు. అన్ జెజ్జా. డా అన్ జెజ్జే-నీరు పారు
తున్నది. అన్ జెజ్జా=వడిగానడుపుము.

పారువము. వప్పారా.

పాలదాయి. అడుబ్-బొఇ.

పాలపిట్ట. అజార్-రెఇడా-తి.

పాలాపు. అడువ్-తాజ్.

పాలించు. లుటి.

పాలు 1 అడుబ్. 2. బొండోడా; బుండోడా
(రైతు చెల్లించే పాలు. వడ్డు).

పావ. కత్తాడి.

పావంచ 1 డపా. 2. అనఇడాఇమ్.

పావురము. (అడివిది) కుక్కుర్.

పాసిచెట్టు. బొంత్తి.

పి.

పిండి. రిడి.

పిండుట (పాలు-మొ||) రబా. రడా, రరడా.

పిందె. కసి. కనీలె=పిందెదిగెను.

పికిలిపిట్ట. తింకాడొఇ. తింకుడొ.

పిక్క. పాత్తెజెజ్జే.

పిక్కాసు. పిక్కాసి.

పిగిలిపిట్ట. తింకుడొఇ. తింకుడొ.

పిగులుట. పిలిల్. అంబసూ పతిల్లె=పుండు
పిగిలినది.

పిచ్చి. బాయా(ఓ).

పిచ్చుక 1 జండుమ్-డా-తి. 2 డొండోర్
పియా-తీ=బంగారు పిచ్చుక. 3. పడి=ఉల్లు
బిచిక.

పిట్ట. తిల్లిడన్ (పిల్లల ముద్దుమాట) ఒంతి.
గట్టా-తీడంజి (దూమునుండి కొన్ని కాల
ములలో గుంపుగా కూడి వచ్చేవి.) అ
జాజ్-రెఇడ-తి=పాలపిట్ట.

పిడక. ఆనర్-అసోజ్.

పిడచ. కనుమడవ్.

పిడత. సొత్తి. సుత్తి. జరీసూల్=మూతిగన్నపు
పిడత.

పిడి. పిడిఅగా(తె).

పిడికిలి. కుమ్మి. కిండువ్. కనుమడవ్.

పిడికడు. బొ-కండువ్.

పిడుగు. తలె; తబేర్. తిరె.

పిడుచు. కిన్ డడా. కిండిడా. సిండి కిండితై
=బట్ట పిడుస్తాడు.

పితపిత. డడా-లె.

పితుకు. రడా. అడుబ్ రత్తెజి=పాలు పితుకు
తున్నారు.

పిత్తు. అతొఇ. అతొఇ-తిజ్.

పితూరి. ఉరిడి.

పినతండి. డాడి. కింబోజ్.

పినతల్లి. యాయాజ్.

పిప్పలి. పిప్పిల్లిజ్.

పిప్పి కుర్రాజ్. అకొల్బజ్.

పిప్పుట. తెతెసిత్తె. (చూ. తరువాత.)

పియ్యి. అసోజ్.

పిరికి. బంతోజ్ మర్. కకామిప్పుర్, కుంకుమి
ప్పుర్.

పిలుదు. కుంబిడిసామ్ కుంబీసా తుంబడిసామ్.
తుంబీసా. కుంబుజ్ సామ్. తనమ్ కుం
బిల్.

పిర్యాదీ. మెడియా-మర్.

పిర్యాదు. మెడియా. పింత.

పిట్ట (చూ. పిరుదు.)

పిలక. ముడాడి. రెరెడూ. అ-కిడా-డి.

పిలిపించు. 1 అగూగూఆ. ఛాన్ అగూగూలా
ఇ=నేను పిలిపించినాను. 2. గూబాఇ
(కబురువంపు) ఉఆఇ-గుఆల్=గట్టిపిలుపు.

పిలుపు. గుఆ.

పిలుపు. గుఆల్. ఉఆఇగుఆల్=గట్టిపిలుపు.

పిల్ల. పసి. ఓన్-బొఇ-యాజ్-బో-ఇ=పల్లెతల్లి.

బారోన్-సెలా=ఇద్దరుపిల్లలతల్లి. ఎరోన్

సెలా=ముగ్గురు పిల్లలతల్లి 2. ఓన్,

3. అరారి 4. అరాసెల్. 5. ఓన్నమ్జి

ఓన్తె డకు=నీపిల్ల లెక్కడున్నారు.

పిల్లనగ్రోవి. పనెడన్. తిరోడొ-వె.

పిల్లి. రమెజ్.

పికాచము. కుల్ బాసోనుమ్. బొల్తోజ్. (బూ
తమ్.)

పిసరు. అజ్-తుబ్-డమ్.

పినిగొట్టు. కుడ్రమ్మర్. కుడరక్మర్. బోబా
మర్ (ఓ.) అలిఅరూఇక్త; కుడరమ్మేక్.
పిసుకు. లమా. లబ్బాడా.
వీక. ముడ్డొక్క. అగిమ్గిమ్=వీకముడి.
వీ.

వీసు. పుయా. పుతాజెజ్జె; పాడాజెజ్జె=కాళ్లు
పీకినవి. పుడాతోలె = నోరుపీకినది.
పుడానీలె = చేతులుపీకినవి. అలామన్ రి
యాడీ, పుయాన్ పుఇలె నెడా=గాబు, చెత్త
వీకి పార వెయ్యి.

వీసు. డెండేక్. పఇడానా-డో.

వీట. వీడ. (తె).

వీసుగు. సియాక్. (వీసుగు ఉంచిన చితి). మో
డొక్. సియామోడో (ఓ.)

వీచ్చు 1 సరూడా (జాడ్రడుసు). సవీర్ సరూ
డెతె=పులుసు జారినాడు. కడూడా సరూ
లె=గంజ జారినావు. డా సరూతాఇ=నీళ్లు
పీచ్చుతాను. డా పోడెలె సరూతె రస
డోల్ (నుదుమువెంబడిని నీరు వెల్లినప్పుడు)
నీరు ఎండాకులను నులిపి పీల్చుతుంది (లా
గుతుంది). 2. బెబెడా = నీళ్లుత్రాగు. డా
గొవ్రె మండ్రాన్ బెబెలక్తె=నీళ్లు సుడి
పడి మనిషిని పీల్చుతవి (లాగుకొంటవి).
బెబెడాతీక్=నాకు దప్పిక వేస్తున్నది. బెబె
తాఇ=తాగుతాను. 3. సుండ్రూడే.

వీల. సరూడా. సరూడమ్మర్.

వీలిక. అతూకావ్.

వింజ. 1. రసబ్. సిండి రల్లె తియా=బట్ట పింజి
పెట్టి ఇమ్ము 2. బలెటెమ్=పింజబాణము.

పు.

పుంజ. కోకతా.

పుంజకోడవలి, బొబ్బాలన్. గగ్గల్ గాలా=చుర
కలు వెయ్యి.

పుంజెడు. ఉంజి.

పుండు. అంబసు. పూసు (ముద్దుమాట). నూ
రె-గుర్-డా=చీము. అజీముర్=పుండులోని
పలుకు.

పుక్కెలి. గనుమ్. గుంగు మ్మె బజా=పుక్కిలించి
ఉమ్మివేయి.

పుక్కిలించు గుంగుమా,

పుచ్చి 1. గర్గర్. గరా (పా||క్రి)అరా గర్గ
రె=కర్ర పుచ్చినది. 2. అబాబ్బ. అండా
రాఇ బాబ్బలె=వంకాయ పుచ్చినది.

పుచ్చుకో 1. జాటి. లబూ సిండి జాటి=డ
బ్బులు బట్టలు అందుకో. 2. ఇమా. 3
నవ్!

పట్ట. బనుమ్.

పుట్టకొక్కు. బతి.

పుట్టనిమ్మచెట్టు. ఇరనోఇ. ఇరడోయి(రూ)

పుట్టపాలచెట్టు. కొర్ డెక్ నేబ్.

పుట్టి. పుట్టి.

పుట్టించు. 1. అన్ ఏబా=మొలిపించు. 2.
ఒంబరూ=కను. ఉంజి! ఓంజి బంబ
రీక్ = నలుగురు పిల్లలను పుట్టించినాను
(కన్నాను). 3. అమన్నాటి. కితుజన్ అమ
న్నాయేతె=దేవుడు పుట్టించినాడు.

పుట్టు 1. కుబరూ. అనిన్ మొవికు బర్నా తె=
మొన్న వాడు పుట్టినాడు. 2. కోడా.
రుబన్ ఖాన్ కోడిక్ తె=నిన్న నేను పుట్టి
నాను. కితుజన్ కొరీక్ తె=నన్ను దేవుడు
పుట్టించినాడు.

పుడక 1. కడ్డ (కాడ) 2. రంపిడి. ఉంజి
రంపిడి ఇడాలె వజాఇ = నాలుగు పుల్లలు
ఏరితే.

పుణిక్. గరి-బాబ్.

పుణ్యము. డరమమ్. పున్నమన్. (తె. ఓ.)

పునాది.

పునుపిల్లి. జక్ నూల్

పున్నమి. అబరీంగాఇ.

పప్పి. 1. బాబ్బ. అండారాఇ బాబ్బలె=
వంకాయ పుచ్చినది. బాబ్-జీలె = పల్లు
పుచ్చినవి. 2. గర్గర్ (కర్రపుప్పి).

పురి. 1. పుల్లార్. మారా అలా-బలెజన్ పుల్ల
రె తోక్ నెక్తె=నెమలి పురి విప్పి ఆడు
తున్నది. 2. లజార్ -(పురివిప్పట) 3. గిసి
మొయా. డెక్ డెక్ గిసిమొఇలె గిడా=
నార పురివేసి వేసు. (గిసి+మొయా=నలిపి
+నులుపు) 4. అలాక్ పురి(చోడిమొ||కుప్ప
లపైవేసేది.

పురికొల్పు. 1 అబసోయా.(కా.న.)కిన్ సోరన్

అబ్-ఉసాఇలెండెన్ పండేరన్ ఇమ్మై=కు
క్కను పురికొల్పితే చెవులకిల్లును పట్టుకొం
టుంది. లక్కి-సెన్ అబ్బొసోఇలెముంబా
బా-ఇన్ బుడీ-సెలొన్=లచ్చి నామిదికి
బుడ్డిని పురికొల్పినది. 2 అప్ మేఇసోఆ.
పురుగు, బొబ్బా. బుబు (గు). మురైక్కా-బా.
ఆరాబా=గొండెంపురుగు; లేక వజ్రతుండ
పురుగు-సమలాళ్-బుబ్.

పురుటాలు బంబర్-నేల్.

పురుడు. కుబరన్.

పురై. గరిబాబ్ (గరి=చిప్ప+బాబ్=నెత్తి)
పలకలు. జోరక్. బంతోజ్ లీక్ డోన్ జోరక్
జ్=భయపడ్డాను గనక (ఒళ్లు) గరుబోడి
చినది.

పులి. కినా. సమాసమందు కెత్;కిక్ (కా.స.)
అవుతుంది. సుడాకిత్=పెద్ద పులి. కెన్
సోర్-కిత్=చిట్లపులి.

పులిమచ్చలు, లేక బగ్గెలు. పుల్ గొ-కిత్ (కా.స.)
రగజ్ కిత్.

పులికోస 1. కినామూర్ 2. కినాసి-బా.

పులిగోరు. కర్ని-కిత్.

పులిగోరు చెట్టు. కినాఆకర్నిసేబ్.

పులిచెవులచెట్టు. తరేడేసేబ్.

పుష్టిగా. లగిని-బొగిని.

పులిలేసు. గారేబ్-సో.

పులిబోను. కినావేలారుబ్.

పులిసి (పళ్లు). అడేజ్-జీ-లిజ్. (కా.స.)
రెడేజీ-లిజ్.

పులుగు.

పులుము. 1. గోడా. గోడా- బోబ్బేతె=తల
పులుముకొన్నాడు. (తలరుద్దుకొన్నాడు.)

గోడా కాబ్బేతె=బట్ట పులుముకొ

న్నాడు. 2. రిడజా. డిక్ సీక్లె రిడజ్ కాబ్బే

తె=బట్ట ఉడకబెట్టి ఉదుకుకొన్నాడు.

3. రూకబ్. రూకబ్ సీక్సేతె. 4.

తొత్తోబా (చేతులతో గాని రాతిపైనిగాని

ఉప్పలించుట). తొత్తోబీక్సేతె. అరెజ్

రెజన్ తొత్తోబీక్సేతె = రాతిపై బట్ట

ఉప్పలించుకొన్నాడు.

సు. 1. అరజ్ 2. సబీర్ (ఉడికించినది)

అరజ్.

పుల్ల కూర.

పల్లగుమ్మడికాయ. పల-కా. పుల-లొఇ.

పుల్లబీర. కొసల్లి.

పుల్లేరు. ఒడేరి.

పువ్వు. తర్పా. (సమాసమందు తార్.) అబా-

తార్=విప్ప-పువ్వు.

పుసి. అసాజ్-మడ్=కంటిపుసి.

పూ.

పూకు. అతీజన్. తీ.

పూచెను. రలలె. (రూ. రా'లె). ఉడా
రలలె=మామిడి పూచినది.

పూజ. పుప్పర్. పుర్ పుక్. పిర్ పిర్. కొర్రు ఉ

ఆల్ (పాలిగోసి పూజించుట). కుడాన్ తుజ్

=ఇంటిపెద్ద గోడలపైని బొమ్మలు వ్రాసి పూ

జించుట. సుఆడాపుర్=గ్రామంమధ్యను

అందరూ కూడి చేసే పూజ. ఒసాడూర్=

చోడిపూజ.

పూజారి. బోయా. కుడజ్. జన్ని. డెనారి.

పూజించు. పురా. (రూ. పిరా.) కొబా.

పూజా. రాబోల్. రాక్లాఇ=పూజావేసినాను.

పూడుట. తిర్రోజ్. లోబర్ తిర్రోసేతె. డజ్జె

లై. (వుండుగాని, గాయముగాని).

పూడ్చు. తిర్రోఆ. లాబన్ తీర్రోఎతె=గొ

య్యి పూడ్చినాడు.

పూత. 1. జనోడ్. బొరెజ్-లో బొల్లెజి=ఎర్ర

మన్ను పూసినారు. 2. రనా (చెట్లు మొ||)

3. బనడ్ (మందు మొ||).

పూసు. 1. డజ్ జోల్. బోడా రెజన్. డజ్ జో

రేన్నేతె=గడ్డలో పూసు వేసుకొన్నాడు. 2.

డజా. 3. రక్తియా. కనా బారాఇన్ డ

జ్జాఇ, రక్తిత్తాఇ=ఆపని సేను పూసుకో

గలుసు.

పూయించు. అబొడాఆ. అగ్గల్లోఆ.

పూయు. 1. గలా. సగడాన్ గలా=బండి పూ

యు (ము). గొయాజ్ గలా=ఏరు పూయు

(ము). 2. రాజా. గొయాజ్ రాజ్జేతె=ఏరు

పూసుకొన్నాడు. 3. బొడాఆ. ఆసోజ్

తాజ్ బొడాఆ=పేడ పూయుము. 4. రా.

ఉడా రా'లె. మామిడి పూసినది. 5. బడా.

రేగమ్ బడా=మందు పూయుము.

పూరా. బరీలె.

పూరి. అలామ్.

పూర్తి అయినది. 1. రెడ్లె. గనుర్ రేడ్లె=పర్వము
పూర్తి అయినది. బారా రేడ్లె=పని పూర్తి
అయినది. 2. బరిల్లె. తోడోర్ బరిల్లె=గం
ప నిండినది.

పూరేడుపిట్ట. గుడి.

పూర్తి చేయు. 1. ఒళ్ళేతుజా. (కా. స.) 2.
అన్ తుజా (పనిమొలి) 3. బరీలె.

పూర్వము. పుర్వాన్. అమజన్.

పూర్వులు. జోజోంజి. తాతాంజి.

పూస. బుబుడా. తబమ్ (పలకనరి పూసలు). సం
కా ఇ తే-తజ్జే=మెడ పూసలు.

పూసిపోయినది.

పె.

పెంకితనము. గనియ. గనియా సేతె. గనీ-మర్.
ఉనీ-మర్. గొఇ-బర్-మర్. సుల్-జీ-మర్
=పెంకవాడు.

పెంకు. గరి. గరి-సీజ్జే=పెంకు టిల్లు.

పెంచు. 1. లుల. లోల. 2. కయ్యము పెంచకు=
రాడె అన్నీ బోగోజ్.

పెంట. రియాడి.

పెంట్రికలు (మేకవి). రాడమై-రాడమై.

పెండలము. గనఇ. గనాఇ. గనుగాఇ. బుత్తి=
కాయ పెండలము. అరాగో=కర్ర పెండల
ము. జాతి=చేదు పెండలము.

పెండె. గనాబోజ్. గనమ్బోజ్.

పెండ్లాడు. 1. సిండుజా. 2. పజ్కు ఇనా.
3. సఇ-బొఇ-నా. 4. పంకుఇ-సాల్-నా.
5. జిజ్-జిజ్ బొఇ-నా. 6. గర్-బొఇ-నా.

పెండ్లాము. డుక్రి. కులమ్-బొఇ.

పెండ్లి. సిండుజ్జే. సిరుజ్జే. సిండుజ్జే-బొఇ=
పెండ్లి కూతురు. జిజ్ జిజ్ తాఇ=పిల్లను అ
డుగుతాను. పంకుఇ తాఇ=పెండ్లి చేస్తాను.
పంకుఇ తేనాఇ=పెండ్లాడుతాను. పజ్జే సాల్
తాఇ (పెండ్లికి కట్టు తీసుకు వెళ్తుతాను).

పెండలకడ. తగల్-డా. కనీమ్-డోలన్.

పెంతుడు. లను. లనొ. పెంపుడుకుక్క=లనొ-
సోర్. అబ్రా. అబ్రా. పెంతుడు పిట్ట.

పెకలించు. 1. పాళ. పపాతమ్. పనాతమ్=
పెకల్చిననోరు. 2. కూడా. అరెజన్ కూడే
తే=రాఇ పెకల్చినాడు. తోడన్ కూడేతే
=నోరు పెకల్చినాడు.

పెగలు. పానా. మాట పెగలడు=?

పెచ్చు. 1. క్రక్. కింతల్ అకుర్నేతే=గోడ
డపెచ్చు లెక్కు. తున్నది. 2. అలా. సహో
తరె అలాలె=ధాన్యం కొలత పెచ్చినది.

పెటుకు. పెడయర్. కొర్రా.

పెట్ట. అబ్రా.

పెట్టు. 1. డకుల. 2. ఓసాడా. (కా.స.) 3.

సోజా కింతె ఒలా సోజ్జే=అరటిచెట్టు కొ
టాకు పెట్టినది. కింతేడా సోజ్జే=అముద పు
చెట్టు గెలపెట్టినది. (గెల, పొట్టు పెట్టి
నది.) సనోజ్. (క్రి-వి.) 4. ఒరమ్మ (ముందు
పెట్టుకొను.) రనా ఒరమ్మెడకు=బంగారు
ముందు పెట్టుకొనిఉండు. 5. బొట్టు పెట్టు
కొన్నది=ఒబొరొలింకాఇసేతే. 6. ఒట్టు
పెట్టుకొన్నాడు=జెబ్బేతే, జెమ్మేతే. కూ
డూ ఒరమ్మెడకు=అన్నము కనిపెట్టుకొని
ఉండు.

పెట్ట. పేలా. పెత్తె.

పెడ. పడి. కింతె-పడి=అరటికాయలపెడ.

పెడయిచెట్టు. పిడసికంతా.

పెడనరము. 1. డయర్. డయరెగామ్మె=పె
డనరముగా మాట్లాడుతాడు. డయర్ మర్
=పెడనరమువాడు. 2. పింత. 3. కొర్రా
పెణక. బలేజ్.

పెత్తండి. తాత. తాతాజ్.

పెత్తనము. గమజ్-గోడన్. బోయా-గోడన్.

పెత్తల్లి. అంతలఇ.

పెదవి. జఇతాతమ్=కింది పెదవి. లంకాతిమ్=
మిది పెదవి.

పెద్ద. సుడా. గోగో. ముడా. బడా. బజ్జో
ర్=పెద్దముక్కు ముగము.

పెద్దగురుటాకు. కుంబల్-ఒల్.

పెద్దగుప్పడి=గుమరి.

పెద్దనెల్లి. ఉర్ బొండా. (సిరినెల్లికి కూడా
ఇదేపేరు).

పెద్దగొట్టెచెట్టు. తర్లాండ-సేబ్.

పెద్దపులి. నుడాకిత్. కినా.

పెద్దబేగడిచెట్టు. బాలోడా.

పెద్దమానుబేట్టు. ఒయోలేన్.

పెద్దలు :—జగాబోజి; సుతరాబోజి; సంతు
బోజి; పెర్నిబోజి; గుల్బాబోజి; వడాలూ.

(ఇవి వివిధమైన పితృదేవతల పేర్లు).

పెద్దవాడు. ముడామర్. గోగోమర్. సుడామర్.

పెనము. పెనమన్ (తె).

పెనిమిటి. తిన్సోజ్ బా. తలయిలి (హస్తపు
మాట).

పెనుగొన్నది. అఇన్నెతె. అబడ్డ లఇనెతె ఉ
డాన్ = మామిడిచెట్టు. బడ్డు చుట్టుకొన్నది.
వసి గులా ఇలఇజ్ తెజి = పిల్లలు నన్ను చుట్టు
కొన్నారు.

పెనుగులాడు. అల్ రుఇనబా. ఉంతా జాతిన
మేలె అల్ రుఇలెజి = ఆపస్తువకోసము పె
నుగులాడినారు.

పెయ్య. ఓన్ తాజ్. ఆవుపెయ్య. అఓజ్
బోజ్ = గేదెపెయ్య. పెంబె (ముద్దుమాట).
కల్లోడి.

పెరడు. పెగిడి. కరూజ్. కరూజన్.

పెరుగు. 1. తడా (క్రి) = తెగు (ధారము ను||)

2. పేలా. అఇత్రాయంజి అమండ్రాం జల్లా
ఇ గాలెజోజ్, అఫన్ సమి గాత్రజ్యోన్;
పత్తిలిలేజ్ కూడు పేవీత్తె పోజ్? = పచ్చిన
వారందరూ తినివేసినారు; నీవు ఇప్పుడ
దుగుతున్నావు; కుండలో అన్నము పెరుగు
తుందా? ఓ బడ్డలేజి (పెరిగినారు) 4. మ
రెజా.

పెళుసు. రయబ్. అసర్ ఓల్ రయబ్ - గామ్
డకు.

పెల్ల. సప్ప.

పెల్లగించు. పెయా.

పెల్లికూతురు. జిజ్ జిజ్ బోఇ. సిర్రుజ్ - బొఇ
పెసలు. ముగ్.

పే.

పేగులు. ఒలొఇడా. పూడిజ్.

పేడ. అసోజ్ తా.

పేడపురుగు. అత్తాజి-బా. అసోజ్-బా.

పేడి. ఇన్ సెలూమర్. ఇన్ సెలూ కిమ్మర్.

పేడు. 1. పయ్య. కోఅపయ్య = ఆనవబడ్డ.

ఎల్లూడజ్ అపయ్య = దోసబడ్డ. 2. అన్
నీనిబ్ ఆరా. అన్ జిబ్ = కర్రపేడు.

పేదవాడు. బనా-మల్, దొలొఇమర్.

పేను. ఇఈ.

పేను. (13.) 1 గిడా. 2. గినమెయా. (తాడు
పెన||) పేవరువ్వ. రేదే-డాజ్.

కేయట. (పేత). బేరిజ్. జోజ్-ఇన్ బె
జ్జీజ్ = నాకు ఒళ్లు పేసినది.

పేరు. ఆఇమ్. ఇజ్ మన్. ఇజ్ మ్ = పేరు. నీ పేరు =
అఇమ్-సమ్.

పేరుకొను. 1. జీనా. కూడూన్ జీనేలె =

అన్నము ముద్ద-కట్టినది. కిమైడన్ అ మి
ఇమ్ జీనేతె = మేకనెత్తురు పేరుకొన్నది.

2. కిమా. మిఇమ్ మన్ కిమైతె = నెత్తురు
ముద్దకట్టినది.

పేర్చు. తుమ్డిజా. పత్తిలీంజి తుమ్డిజా = కుండలు

పేర్చు. అంగజ్ తుమ్డిజా = కర్రలు పేర్చు.

అజల్ జిజి తేజా, ఉఅబన్ తుమ్ డీజా
= కర్రలు మోపు నెత్తిమీద పెట్టుకో, దాని
మీద కూరపెట్టుకో. (దొంతరగా పెట్టుకో.)

పేలాలు. లయ (ఓ).

పేలుట 1. పర్ పర్. 2. పుర్ పుర్. లయా పుర్

పుర్ లాతె = పేలాలు పేలుతున్నవి. అజల్

పర్ పర్ డేతె = కర్రలు పేలుతున్నవి. 2.

బెర్లమ్. కడిజ్ గామ్; బెర్లమ్ = ఊరుకో

పేలుతునే ఉంటావు.

పేల్చు. సోయా. బాడా సోయా = తుపాకి

పేల్చు.

పేల్చేని } లంకాన్.

పేట. లంబన్నా. లనాంబడ్.

పా.

పొంగించు. అసోరా. అడాలాఆ.

పొంగు. 1. పుంపుజ్నా. అంబకు పుంపుజ్నా

= పుండు పొంగినది. అబాఇ పుంపుంజ్ =

గింజ ఉబ్బినది. కి డలాలె = కల్లు

పొంగినది. అంబకు బుడోర్ లోగ డ

లాలె = పుండు మెత్తనై పొంగినది. 4 లర

గాబ్. ధాన్యము, కల్లు, నీరు మొ|| వా|| గు||

పాంచీయుండు. లడకినాలతై=పులిపాంచుంది.
పాండు. ఇక్కా. ఇండమ్ గండ్రా ఇజ్జే. చాలా
పంట పాండుతాడు

పాక్కినది. పుంపుజ్జే. పుజ్జే. తొగి గతరిజ్జే,
పుంపుజ్జే=నిప్పునాకుతగిలినది; పాక్కినది.
పాక్కు. పడున్.

పాగ. 1. ఉమడ్. ఉండన్. పాగతాగు=
గేమోడా. 2. గేమ్న.

పాగడు. సిన్నాళ; సిన్నేళ.

పాగవేయు. తూమూళ.

పాగచుట. ననాకుఇ. సర్గాఇ. ననెకుఇ. ము
ర్గుఇ.

పాగమొక్క. పాగ-నేబ్.

పాగరు. ముర్రా. ముడ్రో-ఉడ్రో. ముర్రా.

పాగాకు. పా (తె.)

పాటకరించు. లడాబా. అనెబన్ లాడాబై=
చెట్టు-పాటకరిస్తున్నది. అంబసు లడాబై=
పుండు పాటకరిస్తున్నది.

పాట్ట. 1. కింపాజ్. 2. పుజ్జబ్. సరో పుజ్జ
జ్జ=పరి పాట్టపెట్టినది. పుజ్జబ్బీలె=చోడి
పాట్ట పెట్టినది. 3 సరోజ్. (జొన్నమొ||)
4 పుంతిత్. సరో పుంతిల్లె=పరిపాట్ట పెట్టి
నది.

పాట్టినాడు. జఇతామర్. కుతిమిమర్.

పాట్టు. (పేగుబు) ఒలాఇడా.

పోలేలు. మురుకుండిడి. ముకుర్ (గొరె,
ఆదుది.)

పాట్లకాయ. పాట్లకాయజ్ (తె.) జా-
మురుల్లా.

పాట్లము. గగ్గబ్. పాట్లముకట్టు=గబ్బా. క్రి||ప్రా.
పాడ్.

పాడవు. 1. జలెజ్ 2. డెంకా(ఓ)

వాడి. 1. రిడి. 2. అసర్.

పొడిచేయు. రిడా.

పొడుపు. 1. డుజ్ జారా. తెంతా-బా¹తేకింబో
జన్ రొరొ-లెన్ డుజ్ జారేతె=తెంటాలో
పండ్ని పొడిస్తే ఆరుఫారుగా దూసుకొనివెళ్లి
నది. 2. రొరొనా (కన్నముపొడుపు)
ఎతెబారా? ఒలాన్ రోతె=ఎందుకు ఆకు
లకు కన్నము-పొడుస్తావు. జఇతాలూ
రోతాఇ=తప్పేకు కుట్టించుకొంటాను. సుజర్

డజ్-బాతె ఒరోతాజ్ రొరొఎతె; సుజే
తె=ములుకోలుకర్రతో ఎడ్లను పొడిచినాడు;
గుచ్చినాడు. కేనా రొ ఆ=పురిని పొడుపు.

3. సుజా. మండ్రాన్ సుజాన్ సుఇలె మ
వ్తాబా=మనిషిని పొడిచి కంటండి. 4.
రోఇ-లతజా (నొక్కిపొడుపు).

పొడుము. (పీల్చేది) సుండ్రు-పా; ససుండ్రు-
పోడ్.

పొణక. సుడా. కొకొర్. కొక్కొర్ (చిన్న
దిబ్బ)-డొల్లి.

పొతక చెట్టు. పొతక నేబ్.

పొత్తర. కొక్కొయ్యోల్. కొఇకొఇ-ఓల్.

పొత్తి కడుపు. జఇతా-పాజ్. బనిలా(గు).

పొత్తిచెట్టు=కాడసి(తార్) నేబ్.

పొత్తిపంచ. గోల్కాప్. సల్కాప్.

పొత్తిము. ఆటనర్.

పొద. కుర్రప్.

పొదుగు. మెమె. అతజ్జి ఆమెమెలెజన్ అదుబ్
ఎజ్జా=ఆపు పొదుగులో పాలు లేవు.

పొదుగు. డుండుమా. డనుమ్ ఈమ్=పొదిగిన
కోడి. డనుమంజి=పొదగిన పిల్లలు.

పొదుపు. బజ్జా. గొడొజ్జార్.

పొద్దు. ఓయోజ్. డుజ్యోజ్జ=పొద్దు పొడి
చేసు. గన్యోజ్జ=పొద్దు గుంకినది. గాఇ
జమ్=లిండివేళ (చూ. సూర్యుడు).

పొన్న.

పొన్ను.

పొయ్యి. కుడా. మెమె-కూల్=పొయ్యి-
పొక్కిళ్లు.

పొర. కుర్రజ్. (పాము)రప్ డెసాల్. లాబా
జత్.

పొరబాటు. వరా. వడో. వడా. ఎర్పరాలె
పొరపాలు లేకుండా.

పొరుగిల్లు. బారి-సిజ్. వీరి-సిజ్.

పొరుగువాడి. బారి-సిజ్-మర్. వీరి-సిజ్-మర్.

పొర్లు. 1. తిల్నా. పేమర్ కుమాలెజన్ తిల్నె
తె=గాడిద పొయ్యిబుగ్గిలో పొర్లినది. 2.
గతుజా(గు).

పొలము. పరోబాన్.

పొలిమేర. (గ్రామములకు) సండి; (పొలము
లకు) తన్నో. తన్నోడన్.

పాలును. పాలును (తె). అలాబారన్. కు
రక్షే-యో.

పొట్టు. పుట్టు. కేవమ్. గల్లజ్జే=పొట్టు అయినది.

పో.

పో. మా. ఎరా. ఇరా. ఇయా. ననా. నలోజా.
పోకచెట్టు.

పోకిరి. జుంజుడి-మరి.

పోగు. తుంబోజ్. తుంకుబ్. తరల్ (మాలు).
పోగుచేయు. తుమా. అలామన్ తుమా=గడ్డి
పోగువేయుము. లాబా తుమా=మన్ను పో
గుచేయు. 2. కుబా. కూడూన్ కుబ్బె గా=
అన్నము పోగుచేసికొని తిను. సోసుమ్-
బా'తె ఎరండి కుబ్బె తె=దేవతకు అన్న
పోగుచేసినాడు. 3. రుక్కుల. ఉడా
రుక్కుల=మామిడికాయలు పోగువేయుము.
తల్లీజన్ జి డిత్తెకొన్నె ఇరాఇతేజి, రుక్కు
ల=పశువులు అటూఇటూ చెదిరినవి, మంద
వేయండి. మండ్రాంజి యక్కుగామ్ డ
క్కులెంజి=మనుష్యులు గుంపుకూడి ఉ
న్నారు.

పోగొట్టు. సెడా.

పోటి 1 (వనిమొ||) అలసోసా. అలసాఇ.
2. (కర్రమొ||) తుల్కాడ.

పోటు. 1. డజర్-డజర్. లుజ్-జాన్ డజర్
డజర్ డేతే=నాచెవిలో పోపెత్తినది. 3.
అ-చిడ్డవ తనాజ్ తాజ్=గట్టి పోటు
పొడుస్తున్నాడు.

పోట్లాడు. అలసూనా.

పోడు. అజాల్. అజాల్ అబజ్సాబా=పో
డు బాగుచేదాము. దుల్బా నాఇబా
=కొండపని సరిపెట్టెరండి. లోలాబా=దు
వ్విరండి. అర్గడి=కాలుతూ డిన్నపోడు.
తింబర్బా=పోడునరకండి. అజాల్=కొండ
పొడు.

పోతు. బొత్తల్.

పోతుచెట్టు. బొక్తేదో.

పోనియ్య. జెజారా. ఎజ్జాసోఇ. ఇజారా.

పోయు 1. పిడా. సుండ్రూలెజన్ రుంకూ

పిడా=గంపలో బియ్యము పొయ్యి. అనుమ్
నా=ఉచ్చ పొయ్యి. పేలా లేజన్ లేబూ
పిడా = పెట్టెలో డబ్బులు పోయి. బిడా
ర్ లేజన్ అజలంజి పిప్పిడా=కావటిలో
కర్రలుంచు. 2. రుల. కూడూ రుల=అన్న
మువెలుపు. 3. రుడా (నీరుపోయి) 4.
లాల (పోయి). సెరోలా లేజి=ఆకు పోసి
నారు. లేక. జండ్రుమన్ లాలెజి. కినా
పుర్ జండ్రుమన్ అఇలాబా=పులిపూజకు
గింజలు వచ్చి వెలపండి (పులిపూజరోటి
వద్దచేసి అక్కడగింజలు వెలపండి). 5.
రుమా (గంపమొ|| వాటిలోకి) 6.
సుసుడా (ఎత్తుము) 7. గోడా (చేతితో
ఎత్తుము).

పోరు. సుసూనా. సను.

పోలుగుపిట్ట. డూమల్, డుంబుల్.

పోల్పు. అవ్వుడా. జాన్ అలమల్లాఇ = నేను
పోల్పులేదు. (అజ్-మజ్ - లాఇ.

పోవు. ఎరా. రూ. ఇరా. ననా. నలోజా.
మా. ఇయా.

పోషించు. లుల. లాలూమర్-పోషించేవాడు.
లనోమర్=సంరక్షణపొందినవాడు.

పోరుషము.

ప్ర.

ప్రకటనచేయు. (కుడ్డబన్) అబ్ అండజా. అగ్గ
లమా; అవ్వకా.

ప్రకాశిస్తూ. 1. గేడమై. ఒయోజన్ గేడ
మై. 2. తార్తె. 3. పుంతార్తె 4. బరి
జ్ బరజ్ (మిరిమిట్లు) 5. పెప్పెర్తె. (రూ.
పెర్పెర్తె) 6. మలీమలాఇతే.

ప్రజ. పరజ. లోకాంజి. మండ్రాంజి.

ప్రజ్జ. బక్ సా-గనలమ్.

ప్రతి. డీ. డీ డినా=ప్రతి దినము. డీతా=
ఎల్లప్పుడూ.

ప్రతిధ్వని. జాకి. జాకిల్లె=ప్రతిధ్వని అయినది.
జాకీగామ్; జాకిడమ్=ప్రతిధ్వనిగా.

ప్రతిబింబము. 1 ఉన్నుల్ 2. తార్తడి. 3. ఉఇరా
ల్. ఒయోజన్ ఆతార్తడి డాలెజన్ గెప్పెజ్=

సూర్యుడి ప్రతిబింబము నీటిలో కనబడుతుంది.

ప్రత్తి. (చూ) పత్తి.

ప్రత్యేకముగా. తక్ బా-తక్ బా. తంపడా. బెగడాలు.

ప్రభువు. రజా. రాజా. డొర. బిసింగన్. గమక్.

ప్రమాణము. పరమాడా అలా (గడ్డిపరక తెంపి చేసేది) పరమాడా తుబా=ప్రమాణము చేయి. 1. అలా సిడ్డెలె అప్పకా=గడ్డి పరక తెంపి చెప్పి. 2. లాబా తల్లె అప్పకా=భూమి తట్టి చెప్పి 3. జెజ్జెల్లె అప్పకా=మరు గుసిళ్లలో ఉంచిన రూపాయి తీసి ప్రమాణము చేసి చెప్పి 4. కినానా ఉసల్ రమ్మె అప్పకా=పులితోలు కరిచి చెప్పి. 5. ఎజెర్ ఓల్ ఇమ్మె అప్పకా=ఉసిరి ఆకు వట్టి చెప్పి. (అబద్ధమాడితే ఉసిరి కాయలు వలె పిల్లలు మొ|| రాలిపోతారు.) 6. బసి ఇమ్మె అప్పకా=ఉప్పవట్టి చెప్పి (అబద్ధమాడితే చర్మము ఉండి పోయి, మాంసము కరిగిపోతుంది). 7. ఒయో జన్ లేమ్మె అప్పకా=సూర్యుడికి మొక్కి చెప్పి (గొంకి తే బుర్రబద్దలవుతుంది.) 8. లుఆజన్ జల్లె అప్పకా=కాలిన ఇసుము ముక్క ముట్టుకొని చెప్పి.

ప్రయాణము. అరొయాతి. రొయాలె=ప్రయాణము వెళ్లి నాడు.

ప్రవాహము. రద్దా.

ప్రవేశించు. గనా.

ప్రవేశపెట్టు. అన్ గన్ ఆ.

ప్రశంసనార్థము 1. అడ్డుబర్ 2. ఇంజిడో. 3. బక్ సాగ ఇ.

ప్రసవము. కుబరన్.

ప్రసవించు. కుయా. (చూ) కొయా.

ప్రసంగము. బాసేర్.

ప్రా.

ప్రాకుడుకోరెంటము. రక్త.

ప్రాణము. పురాడా. మేజన్. ప్రాడా. (గు) పుడారా.

ప్రాత. పుష్పర్.

ప్రావు. తోడున్. లనా.

ప్రాముట. 1. గిసిడన్. 2. అంబాయన్. 3. గొసోడా. 4. గనిడన్ (గిడా. గిసిడా. అంబోయా (ప్రా.)

ప్రియము. 1. మర్గం (గు). సిత్రి బొఇబొఇ మర్గం డేలె=చోళ్లు చాలా ప్రియమయినవి. 2. మన్నామర్. ప్రీయుడు. మన్నానమ్ డ కుఆ=నీ దయ ఉంచు.

ప్రే.

ప్రేమ.

ప్రేలుట 1. కళ్ళోకళ్ళో (మనిషిని గురించి). 2. పర్ పర్ (కర్ర గురించి).

ప్రో.

ప్రోద్దు. ఒయోజన్. ఒయోజ్జె=ప్రొద్దు మీదికి వచ్చినది. డయోజ్జె ఇలె=ప్రొద్దు మీదికి వచ్చినది. బుబ్యోజ్జె=ప్రొద్దు గుంకినది. (చూ. సూర్యుడు.)

ప్రొద్దుపోయెను. అరుజ్జె. ఒరుజ్జె.

బ.

బంక. జగి. జెగి.

బంకమన్ను. జెగి-లా.

బంగారము. రనా.

బంగారుపనివాడు. రనా సనబ్జా-మర్.

బంగారుపిచ్చుక. డొండోర్ పిల్లా. బెబెర్ సడుఆర్.

బంటి. బో-డియా-జనరుజ్. మొల (బంటి) లోతు.

బో-సంకా-జనరుజ్=మెడ (బంటి) లోతు.

బంటికి సమమైనమాట లేకనే వాడుతారు.

బంట్రోతు. 1 కా. ఇబా. (బిసోయినాఖరు)

2. పర్నామ్. 3. తుర్కామర్. 4. పాఇకా.

బండవాడు. కర్నకార్నమర్. ఎర్నకుర్న.

బండి. సగడ.

బండికల్లు. సగడ-బొండిజ్.

బండిగులివిలు. లుఆడ్-గుంజి.

బంతి ?

బంతిపువ్వు ?

బంధువు మంత్రిబోఇ. మంతరి. (కా.స.)

ఇడ్డా-సీజ్-మర్. డయల్లర్. గొజ్డామ్

బిరిండాకంతరాజి (బ.వ.)

బక్క. లెజ్జి.

బక్కురు. గోడా.

బగ్గి. కుర్తా-సగడ. రింగె-సగడ.

బగ్గెలు. సిల్తా.

బట్ట. సిండ్రి. కాప్, సిక్స్ (అనిసమాసమందు)
గోల్కాప్ = పొత్తిబట్ట. పాపీ-సిక్స్. గోచి.
బట్టతల. పాతీబోబ్ (ఆడది). పాతాబోబ్
(మగవాడు.)

బట్టె. జడా.

బడలిక. మనజ్జ. ముఆఇ.

బతుకుట. మరేజ్నా (ధా. మేజ్.) జంగాడ.
మండ్రెజన్.

బత్తెము. లుఆడి.

బదిలి. పాడు. వనాడు. ఖాన్ అనిస్ పాడు
తీక్స్ = నాకు వాడు బదిలీఉంటాడు.

బదులు. 1. రయా బొఅడ్డా రుంకు రయా
తీక్స్. ఒక అడ్డ బియ్యము బదులు నాకెయ్యి.
2. అపకారమునకు తిరిగి అపకారము చేయు =
ఒడోలా. అమన్ ఒడోల్లిక్.

బద్ద. పయ్యాక్. (కాస) పాపా వనా.
బద్ధకము రొండు. బొడ్డుఆ. పోతరమ్. (తె).
బద్దలగు. పలకా. పలక్-డక్. బద్దలైన కుండ
బద్దలుచేయు. పాఆ. తిరంజీ పాఆ. పలకర్ర
బద్దలుచేయు.

బద్దె. (నడుముకట్టే) డియా-జనిజి. డియా-కాప్.
భయపెట్టు. అబ్బంతోకా. అబ్బత్తోకా. అనిస్
గసియూతె; అబ్బత్తోకా = వాడు పెంకితిన
ము చేస్తున్నాడు; భయపెట్టు.

భయము. బంతోక్. బతోక్. ఆపురాడా
రుప్ రుప్ గామై డకు = ప్రాణము కొట్టు
కొంటున్నది. అరకాడాలమ్ పా = నీకు
భయములేదా? ఆజోరక్-తిజోరక్-అడే
లమ్ పా? అమన్ అనిజి - అ-బిత్తింజి ఇల్లె-
పాజె = నీకుతోలుకు బెలుకులేదా? వారివస్తు
వులు దొంగలించినావు.

బయలు. పడ్డా.

బయట. పడ్డా బాన్.

బయలుదేరుటకు సిద్ధముగా ఉండు. ఒక్కాయనా.
బయలుపడు. అమన్ తడిలమ్ = నీవు బయలు
పడ్డావు.

భరతపిట్ట. డాగా-తి.

భరణికప్పు. సాడా. బర్నె (తె). బుఇదారి.
వరనె.

బరణిక చెట్టు. సిరో ఇంతి నేబ్.

బరిక. పర్కె.

బరుకు. గోడా.

బరువు. లగ్గి.

బలము. నత్తుఆ. (తె) కోరా-బలిమి. డోక్
ఖాన్ కోరా ఎజ్జా = నాడేహములో బలము
లేదు.

బలవంతుడు. కోరా-మర్. రిడూ-మర్. జెల్-
జెల్-మర్.

బలివేయుము. పురా. పిరా. పిర్పిరా. పుర్ పు
రన్-అప్ సేలే కిపడా.

బలి వేసిన జంతువు = పనిర్-జెల్.

బలిసిన. కుప్పా. జెల్లెక్. జెల్ జెక్.

బలుసుచెట్టు.

బల్లి. డనాక్. డక్ డక్ బక్. డడ్డబ్బక్.

బల్లెము. సిల్లా-డక్.

బస. బస-వల్లాఆ. (ఆకులతోను రొడ్డుతోను
కట్టిన సాల.)

బహు. అఇండమ్. అగ్గడ. అబ్బల. బొఇబొఇ.

మిడ్డప్. (చూ. ఎక్కువ.)

బహుమతి. ఇనానున్. సాడీ. సర్దా. అలీగా.

బా.

బాకా. వనేడన్.

బాగా. బక్సాలె. అంచెనె. బల్లాసా (ఓ.)
సండ్రూబో! = బాగా ఉన్నారా? (ఇదివల
కరింపుమాట).

బాగుచేయు. 1. సస్సాలా. (సా + అలాక్).
రియాడి సస్సాలా = చెత్త (తుడిచి) బాగుచే
య్యి. 2. అబ్బక్సా-ఆ.

బాట. గాఇ-లో. తజోర్. ఈడి-తజోర్.

బాటసారి. ఖానా-మర్.

బాడిదె. తర. తరబ్. తరడన్.

బాడిదెచెట్టు. సింసిక్-నేబ్. రూ-సిమ్ సిమ్-
నేబ్.

బాణము. ఆమ్. 1 గొగ్గాలుడ్-ఆమ్ 2. బరే
నేక్-ఆమ్ 3. పోఇలోక్-ఆమ్. 4. బియక్
సఆమ్. ఉడడ్-డక్ = అలుగులేనికోల.

బాతు. కప్పా.

బాదుట. తనిడ్. తుబబ్-ఆ. లబాబ్-ఆ.

బాధ. అసు.

బాధపెట్టు. అబ్-అనూడా.

బాసకడుపువాడు. గొపాజ్-మర్.

బార. ఉంబ-సంతి.

బారు. 1. తొత్తోఇ. అనెబన్ మండ్రాంజి
తొత్తెలె డకోజి=చెట్టు మనుష్యులు వర
సగాడన్నారు 2. కిన్జ్. (కిజ్.ధా) మం
ద్రాంజి కిమైంజి=మనుష్యులు మూగినారు.
బారుకట్టినాయ్.

బాలుడు. రబలన్. రబారి. రబారిజన్.

బాలింతరాలు. ఒంబర్ నేలన్. ఉంతా ఒంబర్
సెలన్ కుకో-పడిసుఆ డెలె=ఆపురటాలికి
దగ్గ పడిసెము కలిగినది.

బావ. బాడ. బాఓ.

బావిలీలు. దోఇదోఇలూ.

బి.

బావురుషిల్లి. జలబజ్. బులబన్.

బంకయ. రడో. డిక్లాఇసోజ్, రడోగామ్లె
అడకూకమ్మెలె, అడజ్ నాఇతె = లాగి
నానుగాలి బింకముగా ఉండడంచేత రా
లేదు.

బిందువు 1. జనత్. 2. జతత్. *నూరన్ జత
తై=వానచినుములు పడుతున్నవి.

బిండె. గరియ.

బింబము. మా. ప్రతిబింబము.

బిగపట్టు 1: లల్లడా. జకాడానమ్ లల్లలె డకూ
నా=నీటివీరి (జీవకము) బిగపట్టి ఉంచు 2.
సరూఇ. సరూఇలె=బిగిసినది.

బిగి. లల్లడ్. సరూఇ. రండ్రన్.

బిగించు 1. ఇడజా. ఇడజె=బిగిసినది 2. లడా.
లండ్రజా.

బిగ్గరిగ. కర్రజ్. ఉలఇలొగె.

బిచ్చును. గర్-గర్.

బిడ్డ. పసి. పసిజన్. అర్రెసా-బన్. అరారి
జన్. కొసరెండు మాటలువా తిల్లనున్న
బిడ్డఅనో అర్థము.

కు. రుంకు.

బిరడ గుడ్డవ.

బిరు. బిడ్డన్. బిడ్డన్-గోడన్.

బిర్రు. జక్కమ్. జక్కమ్ మాడు=బిరుసు
బిర్రు.

బిసోఇ. బిసిజన్.

బిల్ల 1. లల్లర్. 2. బర్రి-నేబ్.

బిల్లతేగ=పరోగాయి.

బీ.

బీట. అగడ. అపలాజ్. పడర్. సనజ్ గడాలె;

పలాజ్=తలుపు బీటలుపడినది.

బీడు. అరజ్జమ్ జన్నోజ్. గరూపా-జన్నోజ్.

బీద. బనాగి. దోలఇ-మర్.

బీర కాయ. బీరకాయా (తె.)సిరిండా-జో.

బీరచెట్టు. సిరిండా-నేబ్.

బు.

బుక్కడిసుకొ. పనేరా. పనేర్నా. ముఇబా

బ్బా. తక్కి వసెర్నెతె. ముఇబోబ్ నేతె.

ఆపు బుక్క దూర్చుకొన్నది.

బుక్కెడునీళ్లు. బోగనుమ్ డా గుమ్లె బజా=

పుక్కెలించి ఉమ్మివేయుము.

బుగ్గ. తనూంసల్. తుసల్ తమేతె=బుగ్గపోటు
పొడిచినాడు.

బుగ్గి. లక్కి. లకిజన్. పుగొ.

బుగ్గిబూడిదె పూసుకొని, జుత్తు విరబోసికొన్న

వాడు. వేర్ గోమర్. పుగో-మర్.

బుజము. కవడా.

బుట్ట. తోడోర్. పల్లలె (కా. స.) (తె. పల్లి

క?). పెద్దగంప. తుడుర్=తోవ్విది కుంచ

ములుపట్టేది. డంకడా=పది కుంచములు

పట్టేది. లంబిడి=15 కుంచములు పట్టేది.

సుండ్రు. (కా=) గంప. కొలశబుట్టలు:—

1 సొల్లా (సొడెడు పట్టేది)

2 సుండ్రు ఇ (తూమెడు ,,)

3 లిఇడ్ (ముత్తుము ,,)

4 ఒయేర్ (అయిదు తూములు ,,)

5 తొంపిడిజ్ (వీడు కుంచములు ,,)

6 తొడా (ఎనిమిది ,,)

7 డంకడ (పది ,,)

8 మానెతో (పండ్రెండు ,,)

9 తిగ్గల్ (పుట్టెడు ,,)

10 కొక్కోర్ (మూడు పుట్టు ,,)

11 మొయొఇ (పది ,,)

12 గాడె (పదిపాడు ,,)

- 13 దొల్లి (మూడుపుట్టు పట్టెది.)
 14 ఎన్ సోబ్ (పిల్లలు ఆడుకొనేచిన్నది.)
 15 సంగోడా (డాగర).
 16 అడెఇ జాంతాండ్ర ఎండవేనేది).
 17 తఇంకేల్=తట్ట. పూజకు వస్తువులుంచు
 కొనేది.
 18 ఉరజ్ పేల్=వెదురుపెట్టె.
 బుడవవకర్పూరాలు. బరో.
 బుడమకాయ. సుడామొఇ (పెద్ద బుడమ).
 మొఇడా (చిన్న బుడమ) బడాసర్ (అ
 డ్డబుడమ). మనమొఇ (తియ్యబుడమ).
 బుడపి. పొత్తోల్.
 బుడ్డ. అర్రె. అర్రెకడ్.
 బుద్ధి. బుడ్డి. (తె).
 బుధవారము. బుడారా.
 బురద. జొబ్బ. డడా-సోల్. సోల్.డా.
 బుజ్జి. బొబ్.
 బులుసుచెట్టు. తొతోడినేబ్.
 బువ్వు. బాబా. (ముద్దు-మాట).
 బుసకొట్టు. బుస్సుమను. పసుఇలోగె. మండ్రా
 బండ్రాబ్బాఅమ్మెలె పసుఇలోగె డేతె=
 మనుష్యుడు కోపముచేతను బుస్సుమంటు
 న్నాడు. బాడన్ పసుఇగామ్మే=పాము
 బుసకొట్టుతున్నది. పసుఇగామ్మే జేమానే
 తె=బుసకొట్టి నిద్రపోయినాడు.

బూ.

- బూచివాడు. బనతోజ్మర్.
 బూజా. బుబు. అర్గాల్ బుబూలె=చల్లి అన్న
 ము బూజా ఎక్కినది.
 బూడిదె. కుమ. కుమాబన్. గయ్మె=బూడిదె
 అయినది. మోడో గనయమ్ డేలె.
 బూడిదెరంగు. జబజ్; పుర్సాల్.
 బూతు. ఎర్సె-బెర్.
 బూతుపిల్లి. జల్ నూల్.
 బూరుగచెట్టు. బుర్జానేబ్. కుమఇనేబ్.

బె.

- బెంగ. బింబీరా(తె). పసి బింబీరాలె.
 బెండ. బెండ (తె).
 బెండు. ఒప్పెంగా.
 బెంబేరుగ. బెంబెమ్మె. (సితె).
 బెత్తము. రేరె.
 బెదిరించు. 1. ముర్రాఅ. తజ్జింజి ముర్రా
 లేజి=పశువులు బెదిరినవి. 2. ఉజ్జా. తజ్జిం
 జి మండ్రాంజి ఉజ్జజి=పశువులూ మనుషు
 లూ బెదిరినాయ. 3. తిమ్మరె=బెదిరినది. 4
 ముర్కాలె. 5. ఒబ్బాముక్తేలె. తుళుక్కు
 మని బెదిరినాడు.
 బెరడు. కుర్రజ్.
 బెల్లము. బెల్లమన్. (తె).
 బెస్త. అయో-మర్.

బే.

- బేడ. తుర్-లేబు
 బేరము. జాతి. జనాతి సతీయేతె=వస్తువు
 బేరముచేసినాడు.

బై.

- బైట. సందాన్. పడ్డాబాన్.
 బైటకుపోవు. 1. డు జ్నానా. 2. డుజ్
 రక్నా.

బొ.

- బొంకు. తల్లు.
 బొంగుగొంతుక. బడూజ్ బడేజ్-తో.
 బొంగువెదురు. కమరన్. అరిక్కా-ఉరజ్.
 బొంత. బొంతా-సీజ్ (కా).
 బొంది. అడోజన్.
 బొక్క. 1 పతు. 2. పుతర్.
 బొక్కినోటివాడు. కార్వెతో; కార్వెజ్జి-మర్;
 రొడజ్-జీ-మర్; మాడా-జీ-మర్.
 బొక్కు. రుమానా. (తినుమని కోపముతో
 అనుట). నేబూన్ అపాజాఇ, రుమాతెజ్జి=
 డబ్బుతేవు, బొక్కుతావు.
 బొచ్చు. ఉప్పుర్.
 బొజ్జ. కింబోజ్.

బొటనవేలు. అబొబ్-జేక్ (కాలిబొటనవేలు)
అబొబ్-సీ (చేతిబొటనవేలు).

బొట్టు. 1. తుత్తు. 2. ఒబొరొ (మొగము
బుగ్గులు, గడ్డము మీద పెట్టుకొనేది). 3.
జబ్బె-డా (తర్పణము మొ॥) కిందపడ్డచి
నుకు. ఒబొరొ తింకొఇ నేతె=బొట్టు పెట్టు
కొన్నది. 4. జరి(నీరు, కల్లు మొ॥ వాటిది)

బొడ్డచెట్టు. లుఆ-సేబ్. లుఆ-గుర్. బొడ్డపండు
బొడ్డు. పూడి. బొడ్డి(తె.)

బొత్త 1. పతు. 2. పుతార్.

బొత్తిగా అమిడ్డవ్ అండజె: బొత్తిగా వినడు
బొదెంటము. బరేడఆబ్.

బొద్దు. జిజి.

బొప్పి. పొత్తోల్.

బొమ్మ. కుండాఇ, కొండాఇ. ఇడి=సిక్ (చిత్రిం
చిన దేవతలు.)

బొట్టు. పుతర్. అనెబన్ పుతార్=చెట్టు బొ
ర్రవిడిచినది.

బొరిగ. బురు. బొరొ. (గు).

బొల్లిసిత్తర్. సత్తర్. (కా.స.) తర్పూర్
బొల్లివాడు=తర్పూ-మర్.

బో.

బోడి. గిజిక్.

బోధపడు. 1. బయ్యె డమ్మ. ఖేన్ అపు
క్లాయేనే-అబెర్నా బయ్యెడమ్మెతె=నేను
చెప్పినమాటకు బోధపడ్డాడు. (ఒప్పుకొ
న్నాడు). 2. గలమ్-ఆ. 3. మన్నసు-డెఆ.

బోధపర్చు. 1. బయ్యెఆ. అనిన్ ఏతె, బయ్యె
ఆ=వాడువడుస్తున్నాడు, బోధపర్చు. 2.
2. అగ్గలమా-బక్సాలె అగ్గలమిఖ్=నాకు
బాగా బోధపరచు.

బోధపర్చుకో. గన్ లూడమ్మ. ఉంతాబెర్నాం
ఒల్లాఇ గన్ లూడమ్మ=ఆమాటలన్నీ బోధ
పర్చుకో. (చెవిలోదూర్చుకో.)

బోను. 1. కిన్-డా=పులిబోను. 2. డాతుల్
మీటబోను. (డా=ఒక్క+తులా దమ్ము).

1. లాజర్ రెక్=బల్లరాయి. 2. అనోక్
జాక్=(ఒక్. థా. భూ. వి. అనోక్+
జాక్) ఎరఉండేది. 3. తుల్కూడాక్=ద
మ్ముకర్ర 4. లాబోక్=తెడ్డు 5. జన్నాక్=

మీట. జన్నాక్ చివరఅనోక్ జాక్ చివర
కలిసేచోటుకు అడోడొఇ అనిపేరు. డా
తుల్ అన్ తమ్ నేతె=బోనుమూత తెరచికొని
ఉన్నది. డాతుల్ అతుమ్ లె. బోను మీట
పడినది. అనోక్ జాక్-లెజన్ జెలు అక్కా
లాఇ=అనోక్ జాక్ అ నేకర్రలో మాంసము
టిక్కించినాను, అనగాకట్టినాను.

బోయీలు. తంబేమర్రి.

బోరగించు. తుండూడా.

బోరగిలినది. తుండూసేతె.

బోర్లపడుకొను-ఆట. బొంబమ్ తాల్ (షెల్లబట)
పసిజన్ బొంబమ్ తాల్నే తె=పిల్లడు బోర్లా
పడ్డాడు.

బోర్లపడు. బొంబమ్ తాల్నా. మండ్రాంజి బొం
బమ్ తాల్లెంజి=మనుష్యులు బోర్లపడు
తున్నారు.

బోర్లతోసేవేయు. అబ్బొంబమ్ తాలా.

బోర్లించు. 1. తుండూడా. (రూ.) తుండూబ్
2. తికిడా (రూ) తకిడా (దగుడువేయు
లేక మూతవేయు).

బోసిసోటినాడు. తోర్పతో-మార్. (చూ.
బాక్కినోరు).

బ్ర.

బ్రతికించు. అమ్మెజా.

బ్రతిమాలు. ఒయా. అనిన్ ఒయెలె జాజా ఇ-
క్లాఇ=వానిని బ్రతిమాలి ఆవ్వతెచ్చినాను.

బ్రతుకు. మెజా. మరేజా,

భ్రమ. అపాడె. (కా. స.) మార్మడ్.
లక్కారిపడె అపాడెలమ్ = నీవులక్కాడు
కాబోలునని భ్రమపడ్డాను.

బ్రహ్మచారి. కిడా-మర్.

బ్రాహ్మణుడు. బంబడా.

భ.

భయమువేస్తున్నది (నాకు). బతోక్ తిఖ్. అబ
తోక్ ఇఖ్=నాకు భయములేదు.

భయము. బంతోజన్. బతోక్. అపురాడా
రుప్రుప్ గాల్లా డకు, బంతోజన్-ఆసన్
=వాడిగుండె కొట్టుకొంటున్నది, భయము
చేత.

భరణిక. సిరోంతినేబన్. సిరుర్తి-నేబన్ (రూ).
భరద్వాజపక్షి. జేతక్ష-డాగా-తి.
భార్యా. డుక్రీ. ఇన్ సెలూ. కులమ్-బొఇ.
భూమి. లబా. పల్లము=సరొబా. మెట్టు=గుడ్డక్ష

మ.

మంగచెట్టు. పతోసనేబ్.
మంగలము. గరఇగాఇ-పడ్ (గాఇ. ధా. గరఇ)
మంగలవాడు. కనుక్ష-మర్.
మంగళవారము. మండ్లారా.
మంచము. సండి.

మంచి. బజ్సా. అంబెనె. లంగా.
మంచివాసన (సువాసన). సరుమ్. లంగుమ్.
మంచినీళ్ల సముద్రము. జసిడా.
మంచు. కసిడా. మొడా (పొగమంచు) సిన్నా.
మొమ్మెరీ, మోరె తె=కావలికమ్మినది.
మంచె. రంతాల్.

మంజరపుచెట్టు. రొరొనేబ్.
మంట. 1. అలాక్ష-తో. అజల్ బొంతూలె డిం
డిమ్ గామ్ అలాక్షతోడన్ ఉయ్యారై=
కర్రలుకాలి చిటపటమని అగ్గిమంట మీదికి
లేచినది. 2. ఉండ్రాన్. డోక్ష-ఖాన్
ఉండ్రాపై 3. సతీసబోఇ డేతె=నాబిల్లు
మండుతున్నది. 4. ఇమజ్జా. (మంట
చేయు) తోగి-ఇమజ్జా. అగ్గిమంటచేయు.
8 గ నేమ్-గేమన్. చిన్నమంట.

మంటపము. సడ్రు.
మంటిపెల్ల. కుప్ప. డఇ-లూ.
మండ. కిండోక్ష-సీ. కడుఆ-సీ.
మండగబ్బ. తొంకుమె.
మండిగ. మండీ; మండోరా.
మండినది. సిరజ్జే. సిరజ్జా=రాజుట, జాంశూలె.
(కాళినది) ఇమజ్జె=మండినది.
మంత్రము. మంత్రమ్
మంత్రి. మంత్రమరన్.
మంద. 1 మండ. (తె.) 2 బీడి-బీడా-మేడంజి=
కలమంద. బీడా - తాజంజి=ఆవులమంద
3 కొత్తా. చుట్టూకంచగల ఆవరణ.
మందముగ. జల్లాల్.

మందలించు. 1. బయ్యెల (ఓదార్పు) 2.
ఆప్పుజా.
మందు. రేగమ్. సుర్తమ్.
మందులమరిచ్చెట్టు. కోతమ్ నేబ్. (పూజపాట
లలోమాట.)
మకమక. మలాక్షమలాక్ష మలి మలాక్ష-మ
లాక్ష డేతె=దీపము మకమకలాడుతున్నది.
మకిలి. అడీల్.
మక్కువ. సిన్నా. సాల్డ.
మగ. ఒజేర్.
మగడు. 1 తనోక్షబా. 2 ఒజేర్, 3 మండ్రా,
4 తలఇబు. (ముసలివాడు.)
మగనాలి. తనోక్షబాసెలూ.
మగ్గము. లనాఇ. (లఇ. ధా).
మచ్చ. 1 గగడన్ 2. గగర్. 3 బలొస్సే
(పుండుమచ్చ).
మచ్చిక. ఉక్కా. అబ్ ఉక్కా. మచ్చిక
చేసికో.
మచ్చు. ఏలాగు ఉంటుందోమాస్తాను కొంచెము
ఇయ్యి=ఎంతెగామైడకు డోగిత్తాఇజతీఇ.
అనప్పక్.
మజ్జిగ. గోడోడా(కా.)
మట్టి. లాబా.
మట్టించు 1. ఆఖ్ ఇలా. (ధాన్యముమొ||
మట్టించుటగు||) తల్లీన్ గల్లె సరోఅఖ్ ఇలా
ఆ=పశువులను లంకెపెట్టి ధాన్యముమట్టించు.
2. ఆఖ్ ఇలాడా. (మనుష్యులుమొ||
వారిగు||) తింజ్జీబిబాలె మండ్రాన్ లకి
యా అఖ్ ఇలాదాయె=లక్కియాడు పశువు
లచేత మనుష్యుని మట్టించినాడు.
మట్టు. 1. ఇలా(ధా) తల్లీయోల్ ఇలాయె=
ఎంగిలాకు మట్టినాడు. లజ్జీ ఇలాఇజ్జె=ఆవు
నన్నుకుమ్మినది. ఖాన్ అఖ్ ఇలాఇ=నేను కుమ్మ
లేదు 2 అనీపాల్ (ఉట్టిమట్టు) అనబన్
అనీపాల్ తల్లె=ఉట్టిమట్టు తెగినది.
మట్టెలు. ముడ్డి-జేక్ష.
మడచు. గబా. ఓలా రబా. ఆకుమడుచు.
మడత. రనమ్.
మడతపెట్టు. రబా.
మడమ. అన్ డోడొక్కాజేక్ష 2. డమకుల్లిజేక్ష.
మడి. 1 సరోబా

మడుగు. తడా (చెరువు), లూఓజ్ (గొయ్యి).
మడుచు. రబా.

మడ్డి. కులూఇ. కులూఇమె. కులూఇసాల్.

మణిబంధము. కడుసీ. కడ్డుసి.

మతి. బుడ్డి. అన్ ఒగండి. అగలమ్. మరన్ ఆ.

మత్తు. తడాఇ.

మచము. కరీ.

మదురు. కింతాల్.

మద్దిచెట్టు. అర్తన.

మద్దెల్. కడిక్.

మధ్య. తరండి.

మధ్యవర్తి. 1. లగ్గామార్ (బేరము, అప్పుమొ||
వ్యవహారములలో) 2. సఇనఇలఇ. మర్
(దెబ్బలాట ఆపువాడు).

మధ్యాహ్నము. తెక్-బాప్-ఒయోజ్. గరిగాఇ.

మంము. 1. ఎల్లెన్. 2. మొల్లెజ్ (కా.స.) కుడ
జ్లన్ అఇబా=మనమందరమూ వెళదాము.

3. అల్లెన్.

మనసు. మనసు. మన్నఇసు.

మనవి. జరీజ్. మనివిచెస్తాను=జీజ్ తేనాఇ.

మనుషుడు. మండ్ర. సమాసమందు. 'మార్,'
'మర్' అవుతుంది. లంగా-మర్.

మనుగడ. మరేజా. మండ్రజ్.

మనుము. 1. జజాడానా. 2. మజ్నా. 3.

మరిఒకడితో మనుముపోవు. ఏరేర్ గం
డమ్మా.

మన్నన. సిన్నా.

మన్నించు. సిన్నాఆ. సిన్నీఆ.

మన్ను. (క్రి) 1. డీజన్. డజిజ్ డినా కనిసిండి
డీజ్=? ఎన్నిదినములు బట్టి మన్నుతుంది.

2. లూబా. సోర్. సోలన్. గత్తమ్సోల్.

మప్పు. ఇజా. అనిన్ తజ్జిజన్ ఒర్రొఅఇజె=
వీడు ఎద్దుకు దుక్కిమప్పలేదు. కెంకనన్
అఇజా పాట మప్పు. బారాఇజ్జెనాఇ=
పనిసేర్చుకొన్నాను.

మబ్బు. తురుబ్-తిరుబ్. తురుబ్బె.

మలినము. అడిల్.

మరక కిడా. కనిడ్. సిండి అకినిడ్-గత్తరె=
బట్టకు మరకలు తగిలినవి. కిడాజెతె=

మరకలైనది. కెత్తె, మరకలవుతుంది.

మరుగుజ్జు-వేకల్.

మరదలు ఎరెర్-బొఇ.

మరది. ఎరెర్ సిజ్ (చిన్నమరది). ఎరెసిజ్
కుఇార్ బజ్ (భార్య తమ్ముడు).

మరల. బనేర్. బార్. బారా, తికి బానాకి,
ఒకి, మినన్.

మరలించు. పియ్యూరా. తజ్జిన్ పియ్యూరా.

మరలు. పియ్యూర్నా.

మరి. ఒకి. బార్ ఒకి. మినన్. ఒనెర్ బార్. తికి.

మరుగు. క్రి. 1 ఉక్కాడెఆ. 2 (నీరు మొ.)
డా'సా'రె.

మరుగుపరుచుట. సాఆ.

మరుచు. కరెడ. కరెడానా. కరెడాగోజ్
అప్=మరవకు.

మరునాడు. అన్ బియో.

మర్రిచెట్టు. తబిర్. తబర్. తిర్జె=మర్రిడొడ.

మర్దించు. (చూనెతో) గొసాఆ. గోసాడా.

మలక. మండోరా.

మలము. అసోజ్.

మలుగు. కుంబిడిసామ్డియా(కటియొక్కకీలు.)

మశూచికము. రుగాబోఇ.

మసి. అసాఇ.

మసిబొగ్గు. అసా-జన్.

మా.

మా. ఎల్లెన్నా. అల్లెన్నా, మొల్లెని (కా.స.)

మాది. మొల్లెన్ ఆతె (కా.స.). ఎల్లెన్నా తె.

అల్లెన్నా తె.

మాంసము. 1. జేలు. 2. సిసిడక్. (పిల్లల మద్దు
మాట.)

మాగుట. లతోజ. అగూరన్ లతోబాఇలె=ప
ళ్లు ముగినవి.

మాట. 1. బెర్నా. బేర్ (సమాసమందు). 2.
గరమ్ గామ్. ఏతా గరమ్ గామ్=ఏమన్న
మాట.

మాటలాడు. బెరా. రఇన, [చెబె] రజా [రఇ]

మాటమణుగుట. 1. రిజ్ రిజ్. 2. బల్ బల్-

రిజ్-రిజ్ లోతె=నిశ్చబ్దముగా.

మాడినది. జగాలె. గయాలె.

మాడ్చు. యగాఆ. జగాఆ. గయాఆ.

మానతివ్వు. దెప్పాడి.

1. అమజ్జే సేదా. కంబారి అమజ్జే
; అస్సేదా సేదా. కంబారిని మాన్పించు.
2. అసేదా సేదా. 3. అస్సేరా. అ
అస్సేరా=నొప్పి మాన్పించు.

అరా (దూలము.) క్రి. 2. సేదా అ
రి సేదా నెతె=కంబారి మానుకొన్నా
(రి) బక్సా డెఆ.

1. ఒరుబ్బెడన్ (నంజ.) 2. ఒ
(రేయి). 3. అడీరె (మురికి) క్రి.
సేదా. (పోగొట్టు).

ఇనార్ (భార్యతండ్రి). మామ (మేన
).

ఉడా. ఉల్ (సమాసమందు). సు
జిల్.

రుగు. అంబులి (ఓ).

మాయ (తె). అవడ్డా.

నాడు. పేర్చేతె.

అడీరె.

తూరు (తె.) 2. తబోర్. బారె.

మార్లు. ఏరె. ముమ్మారు. యాగి త
=మూడు మార్లు.

పాడోరె.

జంబాదా. దోబమ్ జంబాదాలమ్=
చము మారిపోయినది. అజ్జేలలాఇ.

పము. బనార్ తలఇబూసీజ్. గండ
ఇసీజ్. ఉంతాసెలో దోజ్-తప సేతె.
తుల్పుత్.

డు. 1. బాశేతె. 2. పడ్డాలేతె

డరక్కున్న జండ్రమ్ పడ్డాలేతె=
న విత్తనములు మార్చినాడు.

నాడా.

సస్సెడి. (చచ్చడి (తె)).

రాబ్.

అజ్జాఇ. (చూ. నెల)

డిల్. అడీర్ సీజ్=మానిన బట్ట.

మి.

ఆ. మోల. మోగాఇ=చంద్రగ్రహ

అశ్శరె (భూ. ప్ర.) జండ్రూమ
శ్శరె. 2. పల్లె; అయమ్-పల్లె; 3.

రజల్లె. గండ్రూ- ఉల్ రజల్లె; ఉడా అ
ఇజ్=మామిడిపంట మించినది. మరి వార
కవు. 4. అ-ఇరె. అఇరె బొట్టిసిత్తె ను
క్కు బక్సాలె కెత్తె, అఇరె.

మిండడు. జంబూడీమర్.

మిక్కిలి (చూ. ఎక్కువ.) ఆఇండమ్, బొఇ
బొఇ, అలా, మిడ్డ, బోగరు.

మిగత. లగ్గు. లగ్గో. లనగ్గో.

మిగులుట. లగ్గు.

మిగిల్చుకో. లగ్గోనా.

మిట్ట. 1. అడో (చేపవిశేషము). 2. గడ్డజ్జే
(మెరక) 3. లంకా-లాబా.

మిడిసిపాటు. కింతజ్జే.

మిడుత. పప్పర్.

మిణుగురులు. జలిమి. జలిమిలిబో. ఉమర్ర
తొ.

మితి. కంతు. కనంతు.

మిత్తుడు. గడి. అన్ గడి లేజి=నేస్తము కట్టు
కొన్నాడు.

మిద్దె. 1. పింతా. 2. డుల్బామాల్ (కా). పిం
తా సీజ్=మిద్దెఇల్లు.

మినుములు. మును.

మిన్ను. అంబెన్.

మిరపకాయ. మరీస. రజా=మీ. సీమ మిరప
కాయ.

మిరిమిట్లు. బరీజ్ బరాజ్. ఒయోజ్ గిల్లాలెన్
డెన్ బరీజ్ బరాజ్ తిజ్=సూర్యుణ్ని చూ
స్తే నాకు (కళ్లు) మిరిమిట్లు అగుతున్నవి.

మీ.

మీ. అంబెన్. సీజ్-బెన్. మీయిల్లు.

మీగడ. లల్లార్.

మీగాలు. కిందోజ్-జ్జే.

మీజెయ్యి. కిందోజ్-సీ.

మీట. జన్నాజ్.

మీటు. సిమా=చిన్న (తె). పడ్డోజా.

మీద. లంకాన్.

మీదట. పూర్బాతె. 1. నమా మిన్ను
ఎజ్జా, మిన్ను మేతె ఎజ్జా, ఒన్న మేతె ఎజ్జా,
పూర్బాతె ఇయాఇ=ఈయేడు, పచ్చేడు
ఏడు, మీదటికిలేదు, ఆమీదనురా.

మిడికి. తీసి. పంతిక్కొచ్చి. ఉయ్యార్, సిక్కొచ్చి. తెలిసికై.

మిడుకట్టు. 1. గరినా. జుండార్ పడజ్ గరినా=చేతిమండను తిన్న గా ఉంచుకో. ఛోనంపా గరినేతె=దేవుడి మండ కట్టినాడు. మీరు. అంబెన్.

మీరెను. అశ్రు. మాటమిరనియ్యకు. మీసము. సింగ.

ము.

ముంగాలు. తనోకోజ్.

ముంగి. 1. మంపెడెబ్ 2. కింపెడె. 3. బొన్సుర్.

ముంచు. 1. తబుడా. 2. డడానా (తడుపు) 3. లుజ్=నానవేయి.

ముంజారు. గంజోయోల్.

ముండ. జుఆర్ గొచ్చి. జుఆర్ మర్=వెండ్లాము చచ్చినవాడు.

ముంత. ముంత. (తె.)

ముంచట. అమజ్. తెమజ్.

ముందుగా అమజ్. తెమజ్.

ముకుళించు. 1. కొర్యోబా. తర్నా కొర్యోజ్; లేక, కొర్యోబ్-తార్=పువ్వు ముకుళించినది. కొర్యోబ్ నీలె=చేతులు ముకుళించెను. 2. సంకొచ్చిల్లె=ఆకులు ముడుచుకొన్నవి. సంకొచ్చితార్.

ముక్క. తమబ్. పయ్యజ్ (గుప్పడికాయ మొగ్గ).

ముక్కిడి కొర్యోమూ లమ్మా (పురుష); లమ్మక్కి) పాపామూ. పితామూ.

ముక్కు. మూ.

ముక్కుకచ్చి. జిత్తా-మూ. కడుసి=చెరమ కచ్చులు.

ముక్కుముచ్చి. పప్పామూ.

ముక్కుచెరమలు. మూనా.

ముక్కుదూలము. బజ్ పోర్-మూ.

ముక్కురంగ్రములు. పత్తా-మూ.

ముఖము. ముక. (తె) ముంకా.

ముఖ్యుడు. ముడామర్.

ముఖ్యము. ముడా.

ముగించు. సుఆ. బారా నూల్లె=పని ముగిసెను.

ముగియుట. నను. నూల్లె; ఒనుజ్జె; గడోజ్జె; ఆఖోల్లె. తఖోల్లె. గుడ్డిల్లె. రేజ్జె.

ముగ్గవేయు. లిగ్గమా. రూ. లగమా. ఉడాగురన్ లిగ్గమై=మామిడిపళ్లు ముగ్గినవి. కింతె లిగ్గమా ఇ=అరటికాయలు ముగ్గవేసినాను. లిగ్గమై=ముగ్గినవి. అలిగ్గమా ఇ=ముగ్గవేయించినాను. ముగ్గుట. లలిగ్గమ్. లనగ్గమ్. ముచ్చుట. ఇడకాబెర్నా. బెర్నాతెంబి-రఇడా తెంబి.

మచ్చిలిగుంట. అనోడోంగా; గొల్లి.

ముట్టడివేయు. యర్ యర్ డకొనా.

ముట్టి. (చూ. ముట్టె.)

ముట్టించు. ఒగేమా (చుట్ట.) అజాబా.

ముట్టు. 1. ఎర్ని 2. విఘోల్ తి. ఎర్ని డేలెడో డిక్కాపై తె=ముట్ట గుటచేతను బట్టలు ఉతుకుకొన్నది. 4. ఉంతా సెలూ అగజ్ నె.

ముట్టు. 1. ఉతా. 2. జబా. 3. ఖాజా.

ముట్టె. 1. జిజి (మోపు) 2. అమూ (మాతి.)

ముడత. యుయూ; యె యె. అనిన్నా డోజ్ యుయూ యెయెలె.

ముడి. 1. తొబాడన్. 2. తనజ్ నె.

ముడికట్టు. 1. తమ్సుఆ. తజ్ నె (కా). లు ఆడన్ తజ్ నె=తాడు ముడిబెట్టు. 2. రె ఇనా. ముడా ఉ రె ఇనేతె=జాత్తు ముడి వేసికొనెను.

ముడుకు. గడెజెజ్.

ముడుచుకొని పడుకుంటాను. రె ఇలెడినూ తె నా ఇ.

ముడుచుకొను. (నగలు) రె ఇనా.

ముడ్డి. డుజ్ నాజ్. (గడ్డ).

ముతక. జకోమ్. జకోమ్ సీజ్=ముతక బట్ట. జ కోమ్-డోర్=ముతక నూలు.

ముత్తవత్తి. బనార్ యోయో.

ముత్తాత. బనార్ జొజొ.

ముదలకించు. ఒడోలా.

ముదురు. జడజా. జనడన్ జడజె.

ముద్దచేయు. కొక్కమా. గనురై, సిండ్రెకొ కొక్కమై ఇను=వానకురుస్తున్నది. (బట్టత డుస్తుంది.) ముద్దచేసి పట్టుకో. లాబాకొ కొక్కమై తియా=మన్ను ముద్దచేసి యిమ్ము. ముద్ద. కనిమ్. కొక్కోమ్.

ముద్దు. తెడ్డా. కుర్కుర్ తమ్మ. (గు).

ముద్దుబిడ్డ రొకొ-టన్.

ముద్ర. తజా.

మునగచెట్టు. మూరి. మూరిబజేబ్.

మునికోల. 1. ముజర్ డాక్ (ములుకోల) 2.

అష్టోఇడాక్ = (కొరడ).

మునపటి 1. పూర్వా. 2. ఆమక్.

మునుపు. ఆమక్. పూర్వాన్.

మునుగు. బుబ్బా బుబ్బాడాలె = మునిగినాడు.

ముప్పది. బోకోడిగల్లి.

ముప్ప. ఎర్ని. సనెడె. డోసా.

మువ్వారు. ఏరె. యాగితపోర్.

మురికి. 1. అడిల్ 2. గల్లోఅక్ = మురికి కుండ.

మరీగామ్, మరీతక్. నాబ్బ మురికిలేకుండా

ఉన్నది = మరీడోక్ లిక్.

మరిపిండిచెట్టు. జెంజేకి నేబ్.

మరుగులు. కడ్డు.

మరుగుట. ఉడోర్. (మేకల మొ|| వాసన)

సనోట. అబా సోటే.

ములగచెట్టు. మురిగ్గా - నేబ్.

ములుకోలుకట్ట. ముజర్ డాక్. ఎబ్బాడాక్.

ముల్లు. ఎబ్బా.

ముల్లుగోరింటచెట్టు. తమ్మడేస నేబ్.

మువ్వలు. పింపీజన్.

ముసలి. తలఇబ(పురుషుడు). డుక్రీబోఇ. (స్త్రీ)

ముసిడిచెట్టు. ముసిడి నేబ్ (తె). కారానేబ్.

(కా. స.)

ముసుగు. ఇంకుబ్.

ముసురు. లమ్మిక్. ముసురుట. కినిమ్. అగొ

జన్ కిమ్లెజి. మండ్రాకిమ్లెజి = ఈగలు ముసిరిస

వి. మనుష్యులు గుంపుగూడినారు.

ముప్పి. గగ్గర్, (రూ)గుగ్గర్. గగ్గర్ గుగ్గర్

తేరేడా = ముప్పి యెత్తుకో.

మూ.

మూకనాడు. మూగిమర్ (తె).

మూగు. 1. కిమా. (రూ)కుమా. జీనా. తండ్రోజా.

మూచాడు. ఇంక. ఇంకాలె జుమ్లెబెన్ ఇసమ్

అడకు - మూచాచి తింటే విషముఉండదు.

ఇంకాలె - వాసున చూస్తాడు.

మూజినకచెట్టు. కుతమ్డా.

మూట. గిడ్డా (గు) గిడ్డా. రొగొ గిడ్డాలె =
కందులు మూటకట్టెను (బిక్కుల్లె, బిడోల్లె,
మొ|| ఎత్తికోవడములో భేదములు).

మూడిక. తుంతి.

మూడు. యాగి.

మూత. 1. శనికిల్. 2. డనాలన్. 3. రనుబ్.

మూతవేయు 1. డబా (కిన్నముకప్పు) 2.

రుబా. కితకీడా. 4 డాలా.

మూతి. మూ. (జంతవుకు) తో.

మూపు. కపడా.

మూయు. 1. రుబా. 2. ఈజ్నా. ఇజ్నార్నా.

సనజన్ ఇజ్నార్నా = తలుపు మూయుము.

3. పిమ్మడా (కన్ను మూయు) 4. ఈజ్నా.

మూర. సంతి.

మూర్లుడు. ఉంపామర్. పోక్లామర్.

మూర్లుదేవత. కన్నీ సోనుక్.

మూల్. నేజన్. (అ) డుంకి.

మూలము } అబడన్.

మూలిక }

మూలంటా. కిన్నెబ్. కిన్నెబ్ గడా = మొద

లంటా కోయుము.

మూలుగు. తర్బొ-నా. (నిద్రలో) తోగొనా.

మూసికో. రుమ్నా. యుంకుమ్నా; యుమ్నా.

తోనమ్రుమ్నా. అకుప్ తమ్నా = నోరు

మూసికో.

మృ.

మృగము. జనొంతర్. జంతుఆ.

మృదువు. లబాడి (గు). లబాడమ్, లమాడమ్.

మె.

మెండ. ముర్కుండిడి. ముకుర్ మె. (అడగొట్టె)

మెక్కు. రుమానా. (కోవముతో తినును నే అర్థ

ములో).

మెచ్చు. సెజ్నా. బారా-జ్నాన్ సెజ్నా తె = నా

పనికి మెచ్చుకొన్నాడు.

మెటిక. సిన్నేనా. రడ్డో. రత్తొ.

మెట్టి. బరొ. అనాడి.

మెట్లు - 2 గనూర్ డాఇ. అనడి. అన్నాడి

(కా. స.)

మెడ. సంక.

మెడ్డివేసినారు. తిన్నారేజి. మెడ్డియాలెంజి
(కా) ఇజ్జో బెరిజ్జో తె - ఎదురుజవాబు చెప్పి
నాడు.

మెతక. జగిన్ - రూ. జగిన్.

మెత్తని. లబాడి. లమాడమ్ (మెత్తగ.)

మెత్తబడుట (చున్న) లూజ్జె (ఘా. ప్ర). లూబా
లూజ్జె = చున్న నాచినది, మెత్తబడినది. లు
అడన్ లూజ్జె = నార నాచినది.

మెత్తు. (మిద్దె. మొ||) డుల్బడా. (గోడలు
మొ||) బడా.

మెదడు. అతజన్.

మెదులు. ఉత్తోకా.

మెరక-పల్లము (1) లంకా-జరు, (2) తింహజ్జే

మెతిఖా రి గుల్లజ్జే-గల్పజ్జే (కా.స.)

మెరకభూమి. జిర్రజ్జే. గుడ్డాజ్జే (గు).

మెరియుట. 1 కడుర్. 2 మొలాజ్జే. చూ.

ప్రకాశించు.

మెరిసినది. సిద్దుఇలె. మిల్లాఇలె.

మెరుగుడుపురుగు. జలిమిలి-బో.

మెరుపు. కడుర్ గుమ్. కిల్లాఇగుమ్. మిల్లాఇ.

మొల్లాఇ (కా).

మెలి. 1. లత్తుజ్జే. 2. రసబ్.

మెలుకువ. లిక్నా. అనేజ్జే.

మెల్లగ. డీర్గాఇ. డీర్తాఇ.

మెల్లచూపు. సెజ్-మడ్.

మే

మేక. కేమై. అయమై = తల్లి మేక. ఓన్నె = పిల్ల
మేక. జడోమె. జడూమె (అడవి మేక.
మాల్వ మేక). అలేబ్ (కొండ మేక). ఒజ్జె
రై = మేక పోతు.

మేకు. మేకు.

మేఘము. తరుబ్. తిరుబ్. (గు).

మేట. తనమ్జామ్. తనమ్జాజ్. డెప్పా.

మేడ. డుల్బాసీజ్.

మేడి. మెడిజ్జే (తె).

మేడిచెట్టు. లుఆ-సేబ్.

మేధము. 1. రీ. 2. కూతి. వడ్డికతె = మేధ
ము లేచెను. 3. లఇ 4. అజన్ సామ్ =
మేధము క్రిందినరము.

మేత. అగాబన్.

మేదరవాడు. కిండల్లాక్.

మేనకోడలు. మొస్సోల్.

మేనత్త. అఉఅజ్జే.

మేనమామ. మామ. (తె)

మేనల్లుడు. మొస్సి.

మేను. డోబన్.

మేపించు. అజ్జమా. అజ్జమ్-జామా.

మేము. ఎల్లన్. ఎలెన్. ఎల్లెని. మొల్లెని (కా.
స.)

మేయు. జామా. జామా.

మేర. 1. తన్నోడా (భూములు, ఇళ్లు మొ||)

2. పాడి రి. ఈడి. 4. సండి. (గ్రామములు
మొ||)

మేలు. ఇసోసమ్. బజ్ సా.

మేలుకో. లిక్నా.

మేలుకొలుపు. అలిజ్నా అ. తర్తారా.

మై.

మైకము. తడాఇ.

మైఘనము. తనొఇ. (చెన్నాను) తొఇతాఇ.

మైనము. లమె.

మైలురాయి. అరెజ్.

మొ.

మొండి. 1. కొర్రా. కొర్రా. 2. కింతజ్జే. 3.
రడు.

మొండెము. ముద్దెడఇ. ముద్దె.

మొక్క. పడబ్ లె (గింజ పేలినది). ఖాబ్జె (మొ
క్క మొలిచినది). బుడజ్జె (గింజ ఉబ్బినది).

మొక్కజొన్న. జొన్న పోతా. (తె).

మొక్కు. 1. లేమా. (రూ) లోమా (కా) 2.
కొబా.

మొగడు. తల్లఇబ. తనొఇబ. గమమ్. కల్లా
(చెటివాడు. హాస్యానికివాడుక).

మొగము. ముంకా. (తె) ముకా యేతె. మొ
గము తిప్పెను.

మొగమాటపడకు. గరోడా-డోజ్జే. గరోడా-
డోబజ్జే-తె.

మొగలిపువ్వు. సోతజ్జే.

మొగి. మఇలె.

మొగ్గ. బొండేడా. (విప్పచెట్టుమొగ్గ) అనీ.
 మొట్టమొదట. కిన్నెబ్.
 మొట్టికాయ. రయ్యో.
 మొట్టు. రయ్యోట.
 మొడ్డ 1. కూతి. 2. లి. 3. లఇ. లజన్
 మొత్తము. డని మొత్తమరుక్కు.
 మొత్తుకో(బుర్ర)తుబాబ్నా. వబ్నా (కర్రతో
 మొత్తండి.)
 మొదట. అమజన్. కిన్నెబన్.
 మొదటి. 1. పడి. పడిమర్ = మొదటి వాడు.
 2. ముడా 3. కిన్నెబ్. 4. డుట.
 మొదలుపెట్టు. కిన్నెబా. మొండె. ఊనా.
 మొదలుకొని. కిన్నెబ్ సిట్టె.
 మొద్దుగ. గుడి. ఎన్నే తె = దారు మణిగినది.
 మొన. మజర్. గడ్డోక్.
 మొనగాడు. సుడా-మర్. ముడా-మర్.
 మొన్న. మొయె.
 మొరపెట్టు. గుటిల్ నా.
 మొరడు. కుడ్డజ్. కొత్తల్ల. (కా)
 మొర్ర. గుటిరి. మెడియ.
 మొల. గిలియాజ్.
 మొలక. బుడజ్.
 మొలతాడు. గిలియాజ్-లూ.
 మొలువు. బుడజా.
 మొవ్వు. పొయరాబ్. సిండినెబ్ పొయరాబ్
 = ఈతచెట్టు మొవ్వుపెట్టినది. పోజెతె =
 నూదిగా మొ. వ్వు లేచెను.
 మొసలి. తఖాల్.

మో.

మోకారింపు. తుర్కుదూనా.
 మోకాలు. మండిడి. మండిగడ. మోకాలి
 చిప్ప.
 మోకు. అర్తా.
 మోగు. జాకి. జాకిత్తె. సడ్డాతె.
 మోచుట. తంబె. తనంబె.
 మోచెయ్యి. మమాసీ (గు). కుమ్మా
 మోట. ఉంపా. 2. ఉనీబెర్ = మోటమాట.
 మోడు. అరీజల్-బోజ్-బనోజ్.
 మోత. తనంబె.

మోదుగచెట్టు. వడమనెబ్.
 మోదు. తిడా. (చూ.బాదు).
 మోపు. 1. జిజి. 2. ముత్తయా. (తె) 2. గరె.
 అను గరెతె = ఊష్ణము లానైనది.
 మోయు 1. (నెత్తిమీదను) తెజా. 2. (భుజ
 ముపైని) తంబెట. 3. తమ్దానా. 4. తెరే
 డా (ఒకచేతితో వేలాడు తూ). 5. (చం
 కలో) అల్లెనా. 6. (వీపుమీద) తింగో
 ట. 7. అరచేతిలో (డింసీయా. 8. (వీపు
 మీద బరువుగా) జిడుజా (ఇగునా).
 మోహించు 1. సార్తడా. లజా - నెలోన్
 గిల్లె సార్తల్లమ్పా? = సోగసు కత్తెను చూ
 చి మోహించినావా? 2. మార్-మడ్.
 కిజ్జారాఇ డేసాఇల్లె, మార్మల్లిజ్ = పా
 తాళలోకము వెల్లి, మోహపడ్డాను.

య.

యజమానుడు. నీజ్జర్. గమోజ్మర్. లాతె
 నామండ్ర.
 యనుడు. జముడు.

యా.

యాగాణి. మాడేకాలు.
 యాచకుడు. గర్గార్మర్.
 యాత్ర. జాతర. (తె.)
 యావత్తు. కుడ్డుబ్. అల్లాఇ.
 యిప్పు-చూ. విప్ప.
 యుద్ధము. గను సనూనా. క్రి(పా).
 యొని. తీఇ; తీజన్. అతీజాన్.

ర.

రంకు. జంజడి.
 రంకుమగడు. జంజడితనొబ్బ.
 రంకులాడి. జంజడి-బోఇ. రూ. జంజడి-
 బోఇ.
 రంకె. సునూనా. ఒకెర్తాజ్ సునూనా సా
 ఇతె = ఎద్దు రంకు వేస్తున్నది = (దెబ్బలాట
 వేదకుచున్నది.) 2. ఉడ్డోతె. 3. మ
 త్తూతె.

రంగరించు. గోరెయ (ఓ). మయా.
 రంగు. రజు. (తె.)
 రంధ్రము. 1. (చిన్నది) పతు. 2. (పెద్దది) పుతార్.
 రంపము. గండ్రాలాక్ష.
 రక్కు. గుండ్రాబా. (గుండ్రాబా. రమెజన్ గుండ్రా బిజ్జె=పిల్లినన్ను రక్కినది.
 రక్తము. మిథామన్.
 రగులుకొను. గేమ్మ. తులబన్ గేమ్లెన్.
 రజస్సు. ఎర్సి. మిథాంతి.
 రజస్వల. ఎర్సి-బోఇ. మిథామి-బోఇ. మిథామిరె ఎర్సిడెరె. అగజ్నాతె. ఈమూడు ముట్టు-అయినది అనుటకు పేళ్లు.
 రణభేది. పర్తానేబ్.
 రమ్మ. ఆఇ. ఎరాఇ. జాఇ. సనాఇ (వెంటరా).
 రవంత. అజీతుబ్. 2. తొత్మి(ముద్దుమాట).
 రసము. అడుబ్. (పాలు). గుర్తా (చీము).
 డా (నీరు). రసమన్ (ఓ.రసము).
 రక్షించు. లుఆ.

రా.

రా. జాఇ. ఆఇ. ఎరాఇ. సనాఇ. సలాజాఇ.
 రామబంధు. జమ్మాజల్. జిరాఅడజ్. తూడెజాలన్.
 రాకపోకలు. 1. అమూల్. రూ. ఇయాల్.
 2. అనియజ్-యెనెజ్. 3. ఎర్నా. ఇన్నారాగి. తన్బి, రాగి. (తె).
 రాజబెట్టు. 1. బగేమా. 2. తుజాలా.
 రాజు. రాజు.
 రాట. సుండజ్. (రూ) సుండాన్. సాండాజ్. గర్జి-సాజ్=పంచరాట. సనుజ్ సాజ్=పాతినరాట.
 రాట్నము. తొజ్డీజ్. రత్తా (కా.) (తె).
 రాడు. (చూ.) రాట.
 రాణి. 1. రాజీబోఇ.
 రాత్రి. 1. ఒజల్. 2. తొగల్. మిడ్డుమ్, మిడ్డుమ్ జామురాత్రి. బార్డుమ్ తొగల్=రెండు జాముల రాత్రి.

రాత్రింబగళ్లు. తొగల్తగ (వగలు రాత్రి. 2. తంబాతొగల్.

రాపాడు. రిజ్ తేజా. రిత్తేజా. అనెబంజి రిజ్ తేజి=చెట్టు రాపాడుతున్నవి.

రామఫలము. రాంపాలమ (ఓ)

రాయభారము. అన-పుజ్. గుగూడెజ్. కబురు. రాయి. అరెజ్.

రాయు. 1. గోడా. గోడా బొబ్బా=తల రుద్దుకో. 2. జొడా. (పూసుకో). సజ్ సాజ్ జొన్నా=పసపురాసుకో. జొమ్మెనా=నూనె రాసుకో. జొడార్నా=నూనె లావు రాసుకో.

రాలు. 1. వి. అరేజన్. 2. క్రి. 1. గలోఆ (బలువైనది రాలినపుడు). 2. ఉయోజా (మలకనది రాలినపుడు). 3. రుయోలై (అకులన్నీ రాలినవి).

రాలు. రుయోనా. చెట్టు అకులు రాలుము రుయోల్తాఇ=అకులు రాలుతాను.

రావిచెట్టు. ఓన్ జబ్.

రాసి. జొడాన్ జొలె. మిథోల్ జోడాన్ జొలై=చమురు రాసి. మిథోలన్ జోడా యేతె=చమురు రాసెను. రాకి. రుక్కు. కనివల్.

రి.

రింగుమను. (చెవులో) డడిజె.

రిప్పు 1. తిడాఇ. (నిష.)

రితి. గామ్. అనిన్ ఉంతెనమే తెనమ్మేరె కని సగామ్ లుమోసీజ్-లెబన్ పిత్తేజి=వీడు అది చేయుటచేత ఈలాగు చీకటియింటిలో (ఖయిదు) పెట్టుతారు కనిసగామ్ ఇ కూ ఇ=ఈలాగు రా. కనిసగామ్ అబెర్నా గామ్గోజ్=ఈలాటి మాటలాడకు. 2. లాగె. అలాలా గెబావుగా.

రు.

రుచి. మనా (ధా. మఇ). లేజమ్లోతె=రుచి గా ఉన్నది.

రుచిమాడు. మనా మాజా ఉడాగుర్ మానా మాజా=మామిడిపండు రుచి చూడు. మఇ తాఇ. రుచి చూస్తాను.

రుజానపడినావు. తడిలమ్.

రుజావు పెట్టెను. ముకమిస్తే రే.

రుద్దు. 1. గోదా. గోదా బొబ్బా = తలరుద్దు
కా. తజ్జేతక్నా. (గోముకో, రుద్దుకో).
డోబ్బుమ్ మర్రిగ్గామ్ తజ్జేతక్నా = నీ
ఒళ్లు నిర్మలముగా రుద్దుకో.

రుబ్బు. 1. గోదా. మును అపప్పు లూజ్జె; ఓ
నల్ రెజన్ సెల్లా, ఓనర్ బాతె గోదా = మిన
ప్పప్పు నానినది; రోటిలో వేసి పాత్రము
తో రుబ్బు. తనుజాల్. గోదా = పచ్చడి
రుబ్బు.

రుబ్బుపాత్రము. ఓనర్.

రుబ్బురోలు. ఓనర్ గో (ఓనల్ + గోదా.)

రువ్వు. అర్ జొఇ.

రువ్వుట అనజ్జే తిడ్. అరెజన్ అన్ లిగ్గోజ్జే = రా
ళ్లు రువ్వుకు. అరెజన్ అన్ లిల్లెండేన్ లిల్లా
ఇ = రాళ్లు రువ్వుతె కొట్టుతాను.

రూ.

రూఫి. జడి.

రూపాయి. రుప్పా. తంకమన్. పప్పాలే,
పాల్ పాల్ అర్ధరూపాయి. పప్పల్లా ఓజ్జే.
పావల. తుల్లెబు. బేడ. లేబు. డబ్బు.
రూపు. డోజ్జేన్.

రె.

రెండు. బాగు. బ్రరి. బారె(కా). (రెండు
మార్లు). బాగు తూర్ = రెండు మార్లు. సమా
సమండు బార్. బర్తా = రెండు రోజులు.

రెక్క కప్పా.

రెట్ట. అసోజ్జే. అసర్ అ సోజ్జే = ఎండురెట్ట. అ
మెజ్జే సోజ్జే = పచ్చిరెట్ట. అసోమీ = పల్చని
కోడిరెట్ట. అసోజీమ్ = కోడి రెట్ట.

రెప్ప. 1. ఉడ్డెర్ మడ్. 2. ఉసాల్ మడ్. ఉడ్డెర్
మడ్ = కనుబొమను. ఉప్పర్ మమడ్ = రెప్ప
వెండ్రుకలు. బొప్పు వెండ్రుకలున్న అగు
ను. ససోమల్లె = రెప్ప ఎత్తి.

రెప్పపాటు. పిమ్మడ్. ఎర్పిమ్మల్లె = కన్ను
మూయకుండా. రెప్ప వేయకుండా.

రెప్ప. 1 కండారన్. 2. కోప్ (మట్ట) ఒండె
కోప్ = ఈత మట్ట. కంబా కోప్ = తాటి
మట్ట. సల్పం కోప్ = సాలప మట్ట.

రెయ్యలు. అయో.

రెల్ల = బారా.

రెల్లు. తమూఇ.

రే.

రేకు. ఓల్. ఓలా.

రేగడి. జాజ్జే జాజ్జే లో = రేగడిభూమి.

రేగుచ్చెట్టు. మూరినేబ్.

రేచుకుక్క. ఒల్లాసో. కిండ్రజ్జే సో. కిత్తుజ్జే సో.

రేతమ్మ. డా. జమ్మెల్.

రేపకడ. తగల్లా కన్నీను ఓలక్. (చూ. నూ
ర్యడు.)

రేపు. బియో.

రేపుము. తుత్తూడా. అంబసు తుత్తూడేతె =
పుండు రేపినాడు. అనిన్ తుత్తూగోజ్జే =
వాణ్ని రేపకు. బోర్ డజి తుత్తూగోజ్జే =
తేనెటీగలను రేపకు.

రేవటిదూలగొండి. జనగతర్.

రేవటిమునగ. బెజ్జిడాఇ.

రేవు. అరుమానా-గో. డాబాగో (డా + బా +
గోడోజ్జే = నీళ్లవద్దకు వెళ్లేమార్గము.)

రో.

రోంప. తూడప్ - మూ.

రోంపి. బొబ్బా.

రోక్కటము. కుండిలో సీజ్జే. కుండలో సీజ్జే.

రోచ్చు ఇరాజాతిగ. (మలినముగా)

రోల్లె. పోపో.

రోడ్జ్. కుర్రప్.

రోప్పము. తుత్తూడా.

రోమ్మ. మయోజ్జే. ఉగ్గర్.

రొయ్యి. కుమాబ్.

రో.

రోకలిబండ. కడిదీజ్జే బా. (కా) బోజ్జే గోబా.

బండ్రీజ్జే బో. చుట్టుకుని ఉన్న రోకలిబండ.

రోకలి. ఒండ్రీజ్జే. కులిమిరిజ్జే = చిన్న రోకలి.

రోగము. అను. అక్కమార్, తెగులుగొట్టు
వాడు.

రోగి. అనుమర్.

రోడ్డు. గాఇల్.

రోత. పింతు (నింద) చూ. కొచ్చు.

రోమము. ఉప్పర్.

రోమాంచము. బోర్లక్ష.

రోలు. ఒనల్. ఒనలక్ (ఒనలన్.)

కాతు-గోకుర్ మర్.

ల.

లంక. గనల్. గలా. తట్టిన్ అగలా.

లంచము. లమ్నమ్. (తె). తండ్రి. అలీగా.

లంజ. తేంపాఇ. తేంపాఇలెన్ మెవ్తై=రంకు
బోయి జీవెస్తున్నది. 2. జంజాడీబాఇ.
(కా. స.) చూ. జండెడి.

లకుముకిట్ట. తుబ్-బుబ్-చాతి.

లక్క. లక్క. (తె), యపు (గు.)

లజ్జ. గండ్రిఇ. గండ్రిఇ మోతె=సిగ్గుపుట్టి
స్తున్నది.

లత. ల ఆడన్; లన మ్-ల.

లద్దె. అసోక్.

లయబేయు. అమరె. అమరె పెల్లె=లయ
తప్పినది.

లా.

లాగున .1 గామ్, 2 లోక, 3 దక్ష చేర్చు
తారు. బదుర్ గామ్ ఉలెఇల్లా. = గట్టి
గా, బిగ్గరగా. 4 ఆమ్మ-చూ. అంకి 3. = చలె.

లాగు. (అమ్మ) పోక్.

లాడి. సోపెక్.

లాచము. లాబమన్.

లాలింపు 1. కొక్కోమా. వసిజన్ కొక్కో
మా=పిల్లలు లాలించు 2. బయ్యె ఆ.

లాపు. అలాన్, అఇంచమ్; అప్పల, = గడ్డ,
అఉక్. గరు. (అంఘ్రము) రంకతె.
(చూ, ఎచ్చున.)

లప్పుచుట్టు. ఎదా. సింట్రిన్ ఎల్లెతెలెచా=బట్ట
బుచ్చుచుట్టి మాయము.

లె

లెంపకాయ. తనాడన్.

లెక్క. డీ సమ్, డని.

లెక్క-పెట్టు. 1 డిడీయా. 2. డీసమ్న.

లే.

లేగ. బెంబె-తాక్, బెంబె-బోక్.

లేగటిఆపు. అయాక్ - తాక్. అయోక్ -
తాక్.

లేచిపోయెను. డేనేతె.

లేచు 1. డేనా. డేడేనా (లెమ్ము) పడ్డింగేతె-
మేళములేచినది. 2. పడేతె; 3. పుండె
బెతె=మొక్కలేచెను. (భూమి పగిలి
లేచినది.) 4. ఉయార్. తొగి ఉయార్నే
తె=అగ్గిమంట మీదికి లేచినది. 5. త ర్లరిక్
(నిద్రనుండి లేచితిని) 6. పాఇమల్లిక్ (తెలివి
వచ్చినది) 7. ఏమా. (వతులు, ఈగలు
మొ॥ ఒక్కమారు) వైకిలేచు. ఏమ్మేడి-
లేచినవి. ఏమ్మేనాఇ=సేను లేచినాను.
(తెలివి వచ్చినది).

లేడి. అడిక్ అడ.

లేత. బాలోఇ.

లేదు. 1. అగాసా 2. అఇ 3. చిన్నిన్
4. ఒబడొ (ఎక్కడ) 5. ఎజ్జా.

లేను. (వెళ్ళ). ఆర ప్తి అనియె=వెళ్ళలేను. అన్.
ఆరి.

లేపు. 1. అడేఆ (చేయవట్టి ఎత్తు.) 2. త ర్ల
రా (నిద్రలేపు.) 3. అపాఇమడా. (ని
ద్రమత్తు మీదనున్న వాడిని .

లేవనెత్తు. అడేఆ.

లొ.

లొంగు. లగడా. అన్ లగల్లాఇ (వాడిని)
లొంగదీసినాడు అనిన్ లగడిజ్జె=వాడు
నన్ను లొంగదీసినాడు.

లొటిపిట. నీసలాఇ.

లొడలొడలాడు. రిడేబాడె. ఉ॥ నీథేన్ ఆ రి
డేబాడె. డేలిక్.

లాడితే. 1. బిత్తి. బాగు బిత్తి జాగాతియా =
రెండు లాడితేల జాగా ఇస్తు. బా బిత్తి
బారాజా అడే = లాడితేడు పని అయినా
కాలేదు. అనగా కొంచెమైనా పనిచేయ
లేదు.

లాత్త. లనా. నీముంతాలానేతే = లోటాలాత్త
వడ్డది.

లో.

లో. లోజన్. లేజన్
లోకులు. పరజా. మందాజి
లోకువ. లగడ్. లనగడ్
లోటువచ్చెను. గన్తే. బెబారా-లేజన్ యా
గిలేబు గనేతే.

లోతు. జరోజ్. రూ. జరూన్. జనరోజ్.
లోబడుట. కొనోకొ. కొకోఆ. కొకోడమ్నా.
లోబరుచుకో. అకోకోడమ్నా
లోపల. అలోజన్. లేజన్.
లోభత్వము. జాతి-కుడ్డరమ్.
లోభి. జిమ-మర్. లాబా-మర్
లోలుగచెట్టు. కంపడెండ.
లోవ. లోజ్ సోర్ డా.

వ.

వంక. 1. కొక్కా. 2. కొడె. కొక్కాడేలె =
వంకరై నది. 3. పాడ
వంకఅయినది. పాడేనేతే.
వంకాయ. అందారాఇ.

వంగు. 1. లడ్డుఇనా. డుజ్జూతాఇ = వంగుతాను.
అనబన్ లడూఇలె = చెట్టు వంగినది. 2. డు
జూఆ. 3. కొడేయా (వంకరగా). కుండి కొడె
లె = కత్తి వంగెను. 4. ఎన్నెఆ. కుండి ఎన్నే
తే = దారు మడిగిపోయినది.

వంచన. పంగిషి.

వంచు. 1. లడ్డూజా. 2. డూజా. 3. బురువ్వా
(అనవ్వుముచేత మొగముకిందకువంచు).

వంట. డనిజ్.

వంటకల్లు. డిక్ బాసాల్. (డిక్ + అబ + సా
ల్); సుండిసాల్.

వంటచెరుకు. అజాల్. సాసాఇజల్.

వంటి. 1. గామ్. అమన్ నగామ్ మంద్రా ఎ
జ్జా = నీవంటివాడులేదు 2. దోజన్ అలంగ =
వంటి సాగసు 3. జోజ్-జోజ్. 4. ఆన్జు =
సరి అయిన.

వండు. డీథా.

వంతర. రుపా, లాబా రుపాలె = భూమి వం
తరైనది. డ్రపా.

వంతు. తనబ్. తుబా (ప్రా. క్రి.)

వంతెన. డజ్ జోల్ (పూను).

వంపు. కొడె.

వగరు. అసజన్.

వగర్పు. గజసిజ. లాకలూక. సజెవజెడేతిజ్.
వచ్చు. అనేర్. ఎనేర్ ఎరాఇ. సనాఇ.
(చు. రా.)

వచ్చుచున్నది. సతిత్తై. (పురాడా సతిత్తై =
ప్రాణము వస్తున్నది. ఎరాఇతే. ఎర్నాఇ
తే. ఇరాఇతే. అడు ఆఇతే. సనాఇతే.

వట్ట. వట్టకాయ. అరైకడ్.

వట్టి. అరిక్క. సుండ్రుఇ అరిక్క = గుల్ల వట్ట =
ఇజ్జాజా-తే.

వడగలి. అరెల్. అడెల్ (కా.) ఆరెల్ గుమ్
= వడగండ్ల వాన.

వడగాలి. ఉసాఇరిజ్. (వేడిగాలి.)

వడకుట. 1. యనూ. 2. కర్కర్ (అనుకరణ)
యూనేతే.

వడిగా. 1. లీర్. 2. ఇదామ్.

వడపోయుము. వడకట్టు. 1. తల. త డాల.
రియాడిజి, ఏతెజిడకోజి, డాలెడాల = చక్ర
గిత్త ఉన్నది, నీళ్లు వడపోయి 2. రడిరా.

వడిసె. అనజ్ తడ్.

వడుకు. (నూలు) లోజ్ డిజా లో జ్ డోం
అందాబాతే దోర లోజ్ దోర్నా = కడు
రుతో నూలు వడుకు.

వడ్డంగి. సన్న-మర్. సనబ్-మర్ సనబ్-మర్.
వడ్డి. ఒడ్డి.

వడ్డించు. రుఆ. కూడూ రూతాఇ; రుమానా =
కూడు వడ్డిస్తాను; బుక్కు.

వణుకుచున్నది. యూతే. యూనా. ప్రా. క్రి.
వత్తి. అనోడా. అనోడె.

వదిసె. బొన్ని.

వదిలిపెట్టు. అనెడా. ఉండెజా. ఉరా (విప్రు.)

వదులు. టవుర్. తనోబాడన్ టవుర్-టవుర్ =

తడకకట్టు వదులు వదులుగా ఉన్నవి.

వదులు. 1. ఉండ్రేకా. 2. ఉరా. (విప్వ.) 3.

సివా. 4. డక్కోల.

వద్ద. బాన్. అంబాన్ (అంబి) అమజన్.

మజోబాబా (కా. స.) రూ. ముంబాబా

1. సిజోబాన్=ఇంటివద్ద. అన్ బా=అత

నివద్ద. తుజన్నా అమజన్=దేవుని వద్ద.

ముంబాబా డోన్=నావద్ద. ముంబాబానమ్

=నీవద్ద. అముంబాబా=అతనివద్ద. కొమ్మో

జంజ=ఇతనివద్ద (కా. స.)

వద్దు. సత్తా. కూడూ సాధతే సా? కూడు కావ

లేకా? సత్తా=వద్దు. లక్కి బూరాయ. ఎజ్జా

కాకు లక్కి అచావితే=లక్కి కొండకు వె

ళ్లు. లేదు, అన్నా లక్కి (వెళ్లలేదు)

వెళ్లగన్నది. అచాలే (వెళ్లలేదు.) కూడూ

గాలేదా? అచాలే=కూడు తిన్నావా?

అక్కరిలేదు.

వక్కు. చంక (తె).

వదులు. (చంక) 1. కిడా. కిడామర్. కి

డాచా. వదుచువాచు. వదుచుది. 2.

మిన్ను. దీమిన్నుమ్ దేలే? ఎంతవయ

స్సు అయిచది?

వడు. 1. సిజే. తన్నెత్తే డోన్. తెత్తెసిత్తే

అమజన్=ఇంటివద్ద. తేచా అంతవరకు సేపూ.

తన్నెత్తే ఉదాబాన్ అమన్నా=ఇ

క్కడిచుండి చూమిసిగరకు నీది. 2. సిక్కో

త. 3. చులెక్కో. 4.

వరు. ర్నూ.

వరు. తొత్తొ. బిరుతా తొత్తొ గూతే

కాదు వరుసగా ఉడుచుతున్నారు.

బరిసిండ్. బంద్రాన్.

బరిసిండ్. అలాబే.

బరుగు. అంబలి. అందారా ఇ అంబలి=వంగ

వరుగు.

వర్తవడు. వనీమర్. బాబారామర్. కుమ్మి-మర్

(తె.)

వర్మము. వర్మ. (గర్, గుమ్. సమానమందు)

గదుమజ్=వర్మకాలము.

వర్మముడు. గుల్లే. (హ)గదుల్లే. రియో

గుల్లే=తేవునిచును.

వల. జాలా. (ఓ).

వలము. జబ్బూడా. జెల్ జెల్. కరీ. రెయ్

(డోజన్.) లెగిని-బాగిని. (మన మృత్యుగు||)

వలము, సార్తడా. ఉంతా సెలోన్ గిల్లె

సార్తల్లా ఇ=అస్త్రీని చూచి వలచినాను.

అస్సన్ బాతె ఖాన్ బాతె మనసుడేలిజ్.

వలన. అమ్మేలే. అసన్. అమ్మేలే.

వలనుపడదు. అసబాయె. అడొయోజె.

వలసపోవు. యయ్యర్ డేసాఎరా. డేసాపల్లె

రా.

వలిశలు. మరొక్కొ(గు). మరొగ్గా.

వలె. ఆమ్మి. అంబిడెఇ.

వల్ల కాదు. కింతలా. కింతలాబా.

వసులు. లూపుర్ లూపుర్. తనోబాడన్ లూ

పుర్ లూపురె డరు=కన్నె వసులుగ

ఉన్నది.

వస్తువు. జాతి సనబ్బా.

వా.

వాంతి. 1 బబ్బి. బబ్బిలా ఇ=వాంతిచేస

కొన్నాను. బడాగ్లామె బయిలె - సెత్తె.

బొళ్లుమనివాంతిచేసుకుంటాడు. 2 ఒంబ

వాకిలి. రొండ్రాడి. రొండ్రెడి. రొండ్రె.

(ముందుది). పిగిసి (వెనుకిది).

వాగు. బరియా. కడిజన్ బరిల్లె=మట్టి

వాగనది.

వాచుట. 1 పుంపుజ్. పుజ్ జెజ్. 2. సనడజ్.

సడజ్ లే. 3 డలడల.

వాటము. రొయోజ్. గార్రెండో, నమి

అరొయోజ్=అడిగినావుగాని, ఇప్పుడు

వాటంకాదు. 2. అయెర్కెన్ అడె=వెళ్ల

వాటముకాదు. అగిజ్కెన్ అడె=చూడ

వాటముకాదు. అతుజ్ బెజ్ అడె=ఎగి

యుటకు వాటముకాదు. 3. అగడేలే. డా

యెర్కెన్ అగడేలే. డెప్పాడమ్ డకు=నిరు

వెళ్లుటకు వాటముకాదు. మెకగాడున్నది.

వాడిగ. 1. బబ్బె. 2. మజర్ గామ్.

వాడిచేయు. 1. తాతేల (కత్తితోక తిని

రాసి) 2. తగాడా. తగాడా (రాతిపై).

వాడు. అనిస్. 3. ఉంతా. మునిస్ (కా. స.)

వాడిపోయినది. రోబోలె. బొలబొల రో
బోలె=చిగురుటాకు వాడిపోయినది. ముం
కానమ్ రోబొల్లమ్=నీయలుము వాడిపోయి
నది.

వాడుకొనుట. ఇండ్రమ్. కనా డంకి ఇండ్ర
మ్మ=అనుండ వాడుతాను.

వాత. గగ్గల్(చురక).

వాదము. అల్-బసేర్. అల్-రఇద.

వాది. మెడియల్ మర్. పిర్వాదీ.

వాదు. పింతు(నింద). అప్పింతాఇక్షే తె అనిస్
=వాడు నామీద నింద వేసినాడు.

వాన. గసుర్. గుర్. గుమ్(సమాసమున).

వానపాము. గుర్ జా. గసుర్ జా.

వాని. అనిస్. అ.

వానిది. అసన్ ఆతె.

వాపిరిగొట్టు, రంకామర్.

వాయింపు. డెబా. డెబ్బిజా. డనెబ్-బర్రి
యా.

వాయింట. గుంతులుమ్-నేబ్.

వాయిదా. ఉఆఇదా. (సె.) కనాంతు.

వారము. బార. అడ్యారా. సోంబార;
మంగడార; బుడ్యార; లక్కింబార;
సుక్రారా; స నియారా.

వారధి. డక్జోల్.

వారు. అనింజి. మొనింజి (కా.స.)

వార్చు(గంజి). తరాడా; తనాడా; తడాఆ.

వార్త. కబూరూక్షే(తె). గుఆల్-వెర్నూ. ర
ఇదా.

వాలుట. గనోక్షే. గొజ్జే=వాలుతుంది. దొఇ నే
తె ఒంటి=పక్షి వాలినది. తెన్నే తె-(కింతో
ర్ ఆమ్మ).

వాల్చు. అన్ గొజా. ఎడేదా.

వావిలిచెట్టు. ఉఆఇలిసేబన్. (తె)

వాసన. 1 లిబమ్. తర్బా లిబమ్ లోగ తిత్తా
ఇ=పువ్వు మంచివాసన వేస్తున్నది. 2.
అనుల్. అనుల్ లోతె. ఉర్పెక్షే లో
తె=కంపు కొట్టుతున్నది. ఇంబూఆ=
మూచుడు. వాసనచూడు. తర్బా ఇంబూ
తాఇ=పువ్వులు వాసన చూస్తాను.
లంగు-తార్=వాసనగల పువ్వు. సరుమ్-
లోగ=వాసనగా.

వాసనచూడు. ఇంబూలె గిజా.

వాసము. ఉరుంతా.

వాసనగట్టు. తెల్లాడియా. జనోందార్ పడక్షే
తెల్లాడిలాఇ = కూటికుండకు వాసనకట్టి
నాను.

వి.

వింత. ఒక్కొక్క! ఒక్కొక్క! అబ్బా! (ఆళ్ళ
ర్యార్థకములు) తమ్మె.

విందు. బోజి(కా). జమ్జమ్.

వికటము. 1 గసియ. 2. సాస్సొఇ.

వికసించుట. తనార్. ఊడా బొండేదాలె
దో తారతె=మామిడిచెట్టు మొగ్గపెట్టె
ను గనక, వికసించినది.

వికారము. బాయా. గర్వొఇతిజ్, తడఇతిజ్
(ఒళ్లు తిప్పచూడన్నది.) నీఆరెన్నామ్! జి
తె ఏ తెగామ్ డరకొనానమ్? = చీ! వికారము

గానున్నావు-ఎదుకు ఈలాగున్నావు?
విగ్రహము. 1 దోజ్. కెత్తుజన్ ఆదోజ్ = చేవు
డవిగ్రహము. 2 కుండాఇ-కెత్తుజ్. బొమ్మదేవ
త. 3 ముతా-కెజ్ = జగన్నాథస్వామి విగ్ర
హము మొండిదేవత.

విచారము. అనొగంజి. డుక్కా. సినింతా.

విచ్చలవిడి. ముడిగామై ఎండుజ్జె.

విచ్చిపో 1 రదాయా. ఎన్లూడన్ రదాఇ
లె=దోసవండు విచ్చిపోయినది. డంకిపడన్
రదాఇలె=కుండ విచ్చిపోయినది. 2. లగా
యా(కరుగు; జారు). బరూ లగాఇలె=కొం
డ జారిపోయినది. డుల్బల్ మాల్ లగా
ఇలె=మిద్దె కరిపోయినది. లబూ లూజ్జె
లగాఇలె=చున్న నాని కరిగిపోయెను.

విడుచు. ఉరా. తనోబాడన్ ఉరా =
కన్నె విప్ప. తజ్జిన్ ఉరా=ఆవును విప్ప.
అంగల్ జిజి ఉరా=కర్ర మోపు విప్ప.

విడుచు. 1. ఒమ్మాల. లు ఆడన్ ఒమ్మాల-
ఆ = తాడు ఉంచు. పరిగన్ ఒమ్మాలె-
పిల్లను ఉంచువేసినది. 2. సిద(యా) సెగా.
అలామన్ సిదా. సిదా మె=విడిచిపెట్టి
నాడు. 3 ఉండ్రెజా, 4 సిదా. గొర్బా
క్షే సిల్లెఎరేతి=గ్రామము విడిచిపెట్టి వెళ్లి
పోయినారు.

విడుదల 1 సనిడ్. 1. అనుండజన్ అపుల్
(కట్టుకులుగ) అబల్ జిజి అపుల్ డకు=
పంటచెరుకు మోపు విడిపోయి ఉన్నది.
రేరేడు అపుల్లై=కొప్పుముడి విడిపోయినది.
సీజన్ పుల్లైజి=ఇల్లు విప్పినారు.

విడిగ. లెగడా; బిన్న-బిన్న; తంపడా.

విడిటించు. 1. సడ్డాయా 2. డబ్బాయా. రమ
జన్ కంబులన్ పాకుల్లై-డకు, సడ్డాయా=
పిల్లి ఎలుకను కరిచివట్టినది; విడిపించు.

విడిపోవుట. 1. అపుల్. అబల్ జిజి అపుల్
డకు=కర్రమోపు విడిపోయినది. రేరేడు
అపుల్లై=జాత్తుముడి విడిపోయినది. సీజన్
పుల్లైజి=ఇల్లు విప్పినారు. పురా(పా.క్రి.)

విత్తనము. జమ్మెల్. జమ్మల్. జండ్రుమ్ జా
మ్మూతె=గింజ పలక బాదినది.

విత్తనము జల్లు. 1 బిరా. 2 బిడా. జమ్మెల్
బిల్లైజి=విత్తనములు జల్లినారు.

విదలించు. 1. యుయూరా. సిండి యు
యూరా=బట్ట-దులుపు, విదలించు. సీనమ్
యుయూరా=చెయ్య విదలించు 2.
యూర్పిడా (గట్టిగావిదలించు) (ఇదిబట్ట-
లుమొదలగు వాటిగు||) 3. యుయూరా
(పండ్లుదులువుట) ఉడా యుయూరా=
మామిడి కాయలు దులుపు. 4. యూర్వాజా
(గట్టిగాదులువుట) తిత్తిజన్ యూర్వాజా=
చింతకాయలు దులుపు.

విధవ. జాఆర్ జాఇ. కుండ్రాబోఇ. పెండ్లాయు
చచ్చినవాడు=జాఆర్ మర్. కుండ్రారి. కుం
డ్రామర్.

వినబడుట. అనండజ్.

వినకిరిలయినది. పెమేజేతె.

విను. అండకా. అమ్మకా(గు). దాలూడా.
అన్-అండజ్ బెర్నా=విన్నమాట.

విప్ప. అబా. విప్పిక్కలు=తోడా.

విప్ప. 1. ఉరా. 2. వీడా. పుడోల్లై, త్రార్
=మొగ్గ విడిచి. 3. పుడా. 4. ససా.
ససామడా=కళ్లువిప్ప.

వియ్యంకుడు. పరూఇ. పాగర్.

విరాలు. పరూఇబోఇ.

పరూఇగోడన్.

తోబాడా. సంకల్లియా. ఉంత

జంబుర్ అమ్మెలై-సంకల్లిలెజి-వాడు-
గనుక విరిచికట్టినారు.

విరియబోయు. బుర్నాజా. ఊ బుర్నాఇ
జాత్తు విరబోసికొన్నారు.

విరివి. అలాజ్. అడర్ (ఇల్లు. పాలము,
మొ||)

విరుగు. అల్దుజా. డజు అల్దుజ్జై.
విరిగినది. అల్సీజ్ లై=చేయి విరిగి
నది. అల్జేజ్జై=కాలు విరిగిపోయినది
విరిచివేయు. అల్లెపడా.

విరుగుడు. అనలెడుజ్. రేగమ్ డనాజ్
విరుచు. అలా. (మొటికలు). బరియా, రడ్డి
విరచనము. డుజ్నా. అసోజ్. నీకు
విరచనము అవుతున్నది? అమన్ ఏ
అసోజ్ తె?

విరోధము. వేరా.

విర్రవీగుట. కింతజ్. కనింతజ్.

విల్లు. ఇజా. రమ్ ఇనమ్ (సట్టుకొనేపట్టి
గా వింటిమధ్యకట్టు).

వివరముగా. తన్రొఇరే.

వివేకము. బుడ్డి. ఒగండి.

వివేకి. బుడ్డిమర్. ఒగండి-మర్.

వికూచి. రిజెబోఇ.

విశేషము. అలా; అడర్.

విశ్రమించు. లాలానా.

విశ్వాసము. ఇసోసమ్(తె)

విషము. ఇస.

విసనకర్ర. ఇన్రడన్. ఇండడన్.

విసిరికొట్టు. అన్ తిడా. అరజన్ అన్
రాయి విసిరికొట్టు.

విసికిపోయినాను. ముఅఇదాలిజ్

విసురు. 1. ఇడా. ఇన్రడన్ బాతె

విసనకర్రతో విసురు. సిండిబాతె

గుడ్డతో విసురు. 2. రిసీనా(చోళ్లు)

3. బిరా. బిర్ బిరా (జల్లు) 4.

సెడా. సిరా. (విసిరివేయుము.)

విస్తారము-అలాన్ (చూ. ఎక్కువ)

వీ.

వీగు. కోకోనా. కోకోలాఇ=వీగినాము

వీచు. 1. తిడా. రిజె తిత్తాఇ=గాలి వీచు

అరెజన్ తిత్తై = 1. రాయి విసురుతున్నాడు.

2. సడతై = విసురుతున్నాడు.

వీడు. కొమ్మైని (కా) కనా. మద్రా.

వీడుట. పనుడ్. పనిడ్. అనుర్.

వీధి. అడోజన్.

వీపు. కిండోజన్.

వీరు. కొమ్మైంజి (కా.స.) కనానింజి.

వీరుడు. ఆల్ నూనామర్. సనూ-మర్.

వీలు (అగును). డేతె. కనా బారా డేతె = ఆపని
అవుతుంది. చూ. వాటము.

వృ.

వృషణము. అరైకడ్.

వృషణనరము. అరైకాళాణ్ (కా). డజుసాల్

వె.

వృధా. అసిజేన్.

వెంటురిరుము. గోజా.

వెంటును. 1. కిండోజ్జేలె. 2. కిండోజ్జేబాన్.

కిండోజ్జే బానమ్ ఇరాఇ = నీ వెంటనే వసాను.

వెంటువెల్లుము. సనడోజా. అనన్ అన్సోన్

ఇరై; అమన్ సనడోజా = వాడు ఒంటరిగా

వెళ్తున్నాడు; నీవు వెంటువెల్లుమీ.

వెంటనే. 1. తాడో. 2. అంప్రా (సమయము)

(కా.స.) ఖాన్ గొబ్బానా అంప్రా అనిన్

ఇరాఇతే = నేను కూర్చున్న వెంటనే వాడు

వచ్చినాడు. 3. తాడో. అంప్రా.

వెంట్రుకలు. ఉఱి (తిలమిదివి). ఉప్పర్

(ఒంటిమిదివి). గలె (పక్షివి)

వెండి. రుప్ప.

వెంబడించు. సన్ డోజా.

వెక్కిరించు. సాసోజా. సాసోఇలె = వెక్కిరించి

నాడు. ససాజీనేతె. పళ్లు ఇగిరించినాడు.

వెక్కి వెక్కివీడ్చెను. సగుగ్ సగుగ్ - అగె వీ
వీతె.

వెగటు. బకిక్.

వెచ్చగ. వళిమ్. రూ. పుళిమ్.

వెట్టి. కంబ్ర. (సమాసమందు) కమ్. రాజాకమ్ =

రాజుగారి వెట్టి.

వెడలించు. 1. అన్ డుజ్జే బా. జమ్మాలన్ అన్ డు

జ్జే బా = విత్తనములు వెడలించు. 2. రయ.

సనజన్ రెయా = తలుపు (విప్ప) తీయుము.

3. తూఆడా = బాహ్య తీయుము.

వెడలు 1. డుజ్జా 2. సోజా. కింతే ఓలా

సో జే = అంటి ఆకు బయలుదేరినది. సనో

జ్జే డేలె = గలవేసినది.

వెడల్పు. ఉంబ్జే - లాజ్.

వెతికు. సాబా. తిజ్జిన్ సాజేతె. ఎద్దును వెతికి

నాడు 2. తీరజ్జా (చీకటిలో) లుములెజన్

లెబు గలోలె, తీరజ్జ త్తై = చీకటిలో డ

బ్బులు పడినవి వెతికి తీస్తున్నాడు. 3. సిమా

(దేవడము) డాలెజన్ సిమేతె. నీటిలో

దేవినాడు. 4. సఇలె-ముఇలె. వెతికి వెతికి.

వెతికిల. తలాంబర్.

వెదక్ చూ. వెతకు.

వెదక్లు. బిడా.

వెదురు. ఉరజన్.

వెదురుబియ్యము. ఉరజ్జే - రుజ్జే.

వెనుకకు. 1. మడికిలడోజ్జే. 2. మడపావజ్జే.

3. డయర్ గూడ్.

వెనుక పడినది. 1. కిండోజ్జే. 2. తిజ్జిలె. 3. మడి

కిండోజ్జే.

వెన్న. సారూ-మె.

వెన్నెల. అంగాఇత్తా.

వెన్నెలరాత్రి. అంగాఇతాలోగల్ (కా).

వెన్ను. కిండోజ్జే.

వెన్నెముక. కింజాజన్.

వెన్ను వేసినది. గలెలె. సరో గలెల్లా = పరి

వెన్ను వేసినది.

వెన్ను పట్టె. అడోజన్.

వెన్ను పట్టెమీదబద్ద. తెజ్జే - బలెజన్. 2. కింజా

జ్జే బలెజన్.

వెరపు. బంతోజ్జే. బంతోజ్జే.

వెరిసి. కుడ్డబ్. మొత్తము. డని. రుక్కు.

వెట్టి. బాయ (ఓ)

వెల. జనాతి.

వెలగ చెట్టు. కఇతానేబ్ (ఓ).

వెలపల. బయారన్, సందాన్.

వెలవెల (బోవు) కలూజ్జే - బోలుజ్జే - గ; గగడా

- గ. సోట్టానమ్మి తేలెల-ముంకా - డాలె ఆ

ముంకా అసరై ? = అఇల్లె.

వెలి. బయారన్, సందాన్.

వెలిగించు. 1. ఒగెమా 2. ఇమకా (మండించు).
గామానా ఒగెమా=చుట్ట వెలిగించు. అనో
డె ఒగెమా=వత్తి వెలిగించు. 2. ఇమకా.
అనోడె ఇమకా=వత్తి వెలిగించు. తొగి
ఇమకా=అగ్గిమండించు. 3. అజమా. మలీ
అజమా=దీపము వెలిగించు. 4. తేరా.
మలీ తేరా=దీపము వెలిగించు. అలాన్
తేరా=దబ్బగడ్డి వెలిగించు. 5. తిరిత(గు)
6. తిరక్తేలి గిజా=(వత్తి)వెలిగించిచూడు.
వెలితి. (కొలపాత్ర) ఆనమ్ ఆమ్మ; గమాక్షి.
గమాక్షి అడ్డ=తలగోసిన అడ్డ. ఆమ్మ బో
మాడిన్ తియా=తలగోసి కుంచెడు బియ్యము
ఇయ్యి.

వెలిబూడిద. కుమాబన్.

వెలుగు. నొర్తుర్. తొక్తుర్. తుర్తుర్ కుత్తా.
కొత్తా.

వెలుగు. 1. గనేకు-తో 2. పెప్పెర్ (చుక్కల
వెలుగు). పెప్పెర్ రోతె; మగిజన్ సమ్మా
=వెలుగుగా ఉన్నది; దీపము వద్దు.

వెలుతురు. 1. పలెబన్ 2. వలెడన్. 3.
తార్డమ్ 4. లెసార్డమ్.

వెలుపు. రుమాఆ (నీరు, బియ్యము మొ॥).
యొయోకా (బియ్యము మొ॥) ఇరా (నీరు
మొ॥ చిన్న పాత్రతోతీసి)

వెల్లికిలబడెను. 1. తిలక్తేలై గోళ్ల 2. బొండి
క్షిగామ్.

వెల్లిడి. 1. తుఆగామ్. సామండాఉరైడో, తు
ఆగామ్ డకు=పందిరి విప్పినారుగవక వెల్లి
డిగానున్నది. 2. గళమ్. 3. అనండాక్షి 4.
బాయెరా (ఎరతెబెగ్గా).

వెళ్లు. 1. ఇయా. 2. ఎరా. ఆఇబా. ఆయె=వెళ్లు
దాము. 3. సనా. 4. అడోఆ. 5. మా 6.
ఇరా. 7. డిమ్మైక్షి-మా = (ముందుగావద)
8. జరా-ఒఇ-మా (నేను కలుస్తాను వద). 9.
ఒత్తె సెలొక్షి-లె=అటు వెళ్లి నావు.

వెల్లులి. పలు ఆన్ నూదా.

వే.

వేండ్రము. 1. ఉండ్రు. 2. పియాలె. 3. తగ.
వేకు. సఆర్. తగల్లాన్. కస్సిమ్ ఉలన్ =
(చూ. నూర్యుడు.)

వేగము. ఇడామ్. లీర్. బయాలె(ఓ). అరిజన్
సజర్ రీక్షి, అరీఅరీ(కా), బయా-బయా.
వేగిరపడు. బయానా.

వేగుచుక్క. సుంక్ర. నార్ తుఇ.

వేగులు. గనాఇ. గాఇ. (ధా) గాజాన్ గాఇలె=
వేయించి.

వేట. 1. బెంత. 2. డేడ్డు. పగలు రొప్పేవేట. 3.
డోల్టా. రాత్రిమాటు కట్టివేట.

వేటు. తనిజ్. (తిజ్. ధా) అనెడన్.

వేడి. తగ. ఉండ్రు. పియాలె.

వేడు. } అబ్బసుయూమ్మా. ఎంగి
వేడుకో } అబ్బసు యుమ్మెనాఇ డో అసి
న్నె ఇంతె=ఎంత వేడు-కొన్నా మన్నించ
లేదు. ఒఇనా.

వేపచెట్టు. లిమ్మా నేబన్(ఓ).

వేపు. 1. గఇదానా. 2. గాజా. 3. సద్దాజా.

వేయు. సెదా. సిదా. సిరా. ఇఞార్నా
(తలుపువేయు). ఇజన్న(కా).

తుఞా(కొలవేయు) (రూ) సనోళ్ల.

వేరు. అజీడన్, అజూడన్.

వే. గా తింపాదాలె. తంపదాలె. తంపిడ్డాలె
(గు). పెగదాలె. బిన్నాలె(ఓ). ఆడెఆడె
(డేలేజి)తర్దమ్.

వేరుపాటు. బిన్న బిన్న(మొ॥).

వేరేవేరే. తంపదా-తింపదా. తర్దమ్.

వేళ. 1. అయమ్. 2. అంప్రా. కనా అంప్రా
అకిడి అంప్రాఇ = ఈ సమయమప్పుడు
వచ్చినారు 3. వేడిజన్(చూ. నూర్యుడు).

వేలకట్టు. డోబా. (ధా. డోఇ+అ).

వేలాడు. డోఇనా.

వేలు. ఒండర్-సి (చేతివేలు). ఒండర్-జెక్షి
(కాలివేలు).

వేషము. 1. సనబాజా. 2. ఎల్లెన్. కినా
ఎల్లెన్=పుల్లి వేషము.

వేసవికాలము. దాగా-ఈక్షి. దాగా-ఈజన్.

వేసికో. 1. ఒకిన్నా. కూడు ఒకిన్నా=కూడు
వేసుకో. 2. అయోబా. సిండి అయోబా
=వల్లెవాటుగా బట్ట వేసుకో.

వై.

వైపు. నెక్షి. ఒడిత్తె. ఒడి. అవైపు. ఒడిన్నె.
ఈ వైపు.

వైద్యుడు. రేగ్ మర్. కుడక్-మర్; ఒడుగుడు
మర్.

వైరము. బెరా.

వ్య.

వ్యభిచారము. జంజడి. రంకా(కా). ఎన్ని.
వ్యవసాయము. 1 ఒర్రో. 2. బార. 3. తాస.
వ్యవహారము. బెబెరా (ఓ). ఇనీ-త నెమ్ (కొన
డము అమ్ముకొనుట).

వ్యా.

వ్యాజ్యము. గురిరి. మెడియా. పిరాదు.

వ్యాధి. అసు.

వ్యాపించెను. (వ్యాధి, నీరు, గాబు మొ॥) లరై
తె; లామే తె; (మంట) ఇరా రె.

వ్రా.

వ్రాయు. ఇడోలా.

వ్రే.

వ్రేలు. చూ. వేలు.

శ.

శక్తి. సత్తుల. (తె). కోరా.

శనగలు. సనగ.

శనివారము. సనియార.

శపథము. అడాజిడోక్. గొడాజిడోక్ (ఒట్టు)

శబరి. సోరా-బోఇ.

శబరుడు. సోరా-మర్.

శరణ. లను. లనో. లనో తిల్లిక్ = శరణ ఇచ్చి

నావునాకు.

శరీరము. డొబన్.

శెలవు. సెలుఆన్.

శవము. మొడో. సియాక్. సియాజలెత బెరా =
చితి వేర్చు.

శా.

శాంతము. సయూ.

శి.

శిక్ష (శైదు) తంకుల. బొండి. డండా. జలమాలు.
శిఖరము. బొబన్. అబబలె (కొండ మొ॥).

శీ.

శీఘ్రము. లీర్. ఇడామ్. (చూ. వేగము.)

శీల. తజా.

శు.

శుక్రుడు. సుంక్ర. సుక్ర.

శుక్రవారము. సుక్రారా.

శుచి. 1. మరిగ్. మర్గిష్టామ్ డకు = నిర్మలముగ
ఉన్నాడు. 2. మతిక్.

శుద్ధిచేయు. తజ్ తజా. డోబ్బిమ్ మరిగ్ మత-
క్ గామ్ తజ్ తజా = నిజ శు నిర్మలముగా-
శుద్ధిచేసుకో.

శూ.

శూల. అసు.

శూలము. డజులాక్.

శృం.

శృంగారిండుకో. తింకుడోఇనా. రూనా. పురుషు
డి శృంగారము. సిండి జిజినా = బట్టకట్టుకో.
తంగమన్ లండ్రూనా = పూస వేర్చువేసికో.
డివమ్ సార్నా = తలదువ్వుకో. మిఖోల్ జూ
డానా = నూనె రాసికో. పాగా (ఉరుమాల్)
రెన్నా = పాగా (రుమాలు) చుట్టుకో. బలె
తజ్ నా = కుచ్చుత? లించుకో. కుడ్డుబన్
సబ్బానా = అంతా చేసికో. కడూ, డొఇడొఇ
లూ రూనా = కడియం, బావీధరించుకో. రె
రెడూ రెరెనా = నగలు పెట్టుకో. స్త్రీల
శృంగారము. పాపానా పానా = పావీడి
తీసికో. స నేక్ నేక్నా = పన్నె తగిలించుకో.
కొఇన్నా = కొప్పు పెట్టుకో. తింక ఇన్నా =
బొట్టు పెట్టు. గొయమన్నా = కంటికి కాటుక
పెట్టు. డనక్ బోబ్ డక్ బోబ్ నా = జుట్టు
పడకుండా తగిలించుకో. జనిడుబ్-జిడి
న్నా = గాజుల్లి, కడు, కడూపి, డొఇడొఇ
లూ, బాకెలూ, రొరొ-బోబ్, అండొడొ
కాక్, ముడ్డిజే-క్, మట్టె ఎస్స, రనెడ్-నీ.
శృంగారముచేయు. తిండొజా.

శై.

శై. తగ.

శృం.

శృంగారిండుకొన్న పురుషుడు = లంగా-మర్;-
స్త్రీ = లంగీ-బోఇ.

శై.
శైత్యము. సయూ. రజ్జా.
శ్రి.

శోపించెను. అసర. ఉయ్యేమైనాఇ.

శ్.
శ్శానము. కింతిలాబ్. కింతిలాడన్.
శ్రమ. కత్తమన్ (తె). దుక్కా. కఇతమ్.

శ్రే.

శ్రేణి. తొత్తొచ్చి. అడోక్.
శ్వాసలు. పురాడా. తొక్కియమైక్ పురాడా
ను.

షరతు. కంతు. కనాంతు. సర్దు.
స.

సంకటము. అసు.
సంగీతము. శనేక్. శక్. కంకనన్.
సంగోరు. తుకార్.
సంచరించు. ఎంచుజ్జా.
సంచి. సన్ సి. (తె) సిక్కుమన్.
సంజవేళ. ఒరుబ్బేడన్నా-ఒయోక్. అస్త
మయము.
సంజ చేసెను. అఇగ్గోలేతె.
సంత. సంత. ససంత.
సంతన చేయు. అక్కబా. బాగు డంగు అ
క్కబా.

సంతానము. ఓంజి; పడిపని=మొదటి చిన్న
వాడు. దుఆఓన్=రెండవ సంతానము.

సంతాపార్థకము. ఒగాఇ. అగాఇ.

సంతోషము. ఇడక. సర్దా.

సందడి. ఎగిర్. కూడుబ్ మంద్రా ఎగిర్ గామ్
రుకూలెంజి = అందరూ సందడిగా కూడు
కొన్నారు.

సందేహించు. ఈమేల్. ఈమేల్ గోక్ (చూ
డకు.)

సంది. సండి.

సంధిచేయు. లగ్గానాబా. అలి గాలె లగ్గాలేజి
=కల్లు తాగి, జట్టుకలిపినారు.

సంపంగి చెట్టు. సంపెతార్-సేబ్.

సంపద. జండుమ్ (ధాన్యసంపద). సపత్రి,
బిత్రి.

సంపాదించు. తుర్దుమా. రుప్ప రనా. తుర్దు
మైజి=వెండి బంగారము సంపాదించినారు.
సంబారు. సంబారుక్ (కా.స.) అతన్ ఖే-సన్
సక్.

సంభాషణ. బెబ్బర్. అల్-బనేర్. రఇదా
బెద్దా-రఇదా. బసెర్-రసఇ.

సంవత్సరము. మిర్నుమ్. సజామిన్నుమ్. సమా
మిన్నుమ్=ఈ ఏడు. మిన్నుమన్=నిరుగు.
మిన్నుమ్ తె=వచ్చే సంవత్సరము.

సకిలించు. గూ-నా.

సగము. 1. తుజార్ (కొలతలా) 2. తింబోక్.
సఖ్యము. గడిగో. అల్-గడి.

సరము. జనుల్ జుల్. జనుల్ జుల్ తార్=పూ
దండ. జనుల్ జుల్ తక్=పూసలతావళము.

సరిపెట్టుకొను. తుల్లానా. తుల్లా తెడె? సరి
పోతుందా?

సరే. ఒడె. ఓ.

సణుగు. బెర్-డమ్. బనేర్ డమ్. గుమ్-గుమ్.
బెర్డమ్.

సత్తువ, సత్తుఆ

సత్యము. 1. జడి. 2. జెజెబ్. జెజెబ్ శే.
సత్యము చేసినాడు అన గాప్రమాణము చేసి
నాడు.

సదా. తోడోక్; డీత; అగ్గో (గు).

సదును. గరి. గల్లాక్ గల్పాక్ (కా.స.) గరిను
=మెరకపల్లము సదును చేయుము. గరి
డకు=సమానముగా ఉన్నది.

సన్నమైన. 1. సరూడమ్. 2. బజోడమ్.

సరూ. 4. సోరూ (గు) 5. సర్ సరూ.

జరి=సన్న నిధార. 7. ముంబోక్ బరు; ముం
బోక్ బోబ్=నూదికొండ; నూదితల.

సన్నగిల్లును. సరూడమ్మై. రొఇ తె (మనిషి గు||)
సన్నిధి. తెమజ్.

సన్నెకలు. తాజర్.

సన్నెంగి. సిడ్డం.

సన్నె-గొడ్డ. అఓరన్-రేక్.

సభ. రుక్కు.

సమను. కంబోల్ గుఆల్.

సమము. 1. గరి. 2. సరి. 3. బోక్ బోక్
అగిన్, ఖాన్, బోక్ బోక్ డకూ తెలెన్
వాడూ సేయ సమానముగా ఉన్నాము.

సమకూర్పు. సంజోళ.

సమర్థ. ఇస్సెలోనా తమ్మెవర్సె.

సమర్పించు. తియూ. కొబా. కనోబా.

సమస్తము. కుడ్డుబ్. అల్లాఇ (కా.స.)

సమానము. జోజోజోజో. సరి.

సమీపము. 1. అడమ్. అడమ్మె=సమీపించినది.

2. తుయా. తుత్తుయ్యలెడకు=దగ్గరదగ్గరగా ఉన్నది. తుయాలెడకు=సమీపముగా ఉన్నది.

సముదాయము. కుడ్డుబన్. ముగి (తె. మొగి)

సముద్రము. గనుక్. గనిక్. (కా)

సమూలము. అకిన్నేబన్. కిన్నెక్. కిన్నెక్. అసేబన్-పెసెడేతె = సమూలముగ చెట్టు ఎక్కతీసివేసినాడు.

సమాహము. రుక్కు.

సమృద్ధి. అలా. ఆబరి. మిడ్డుబ్. బెబె. రంక-తె.

సమేతము. అంప్రా. త్రుల్లాఇ. సంప్రా. (కా. స.)

సప్తతము. అనోడె.

సమ్మెణ. సమ్మెతెక్.

సయిరణ. కడ్డుబ్. అనిన్ జిజిగామ్మెండెన్ అమన్ కడ్డుబ్=వాడేమన్నా ఓర్పు.

సరకు. 1. డినుసు. 2. జండుమ్. 3. డనియ్యర్; అడనియ్యరె; అడియరె=లక్షించడు (గు)

సరసములాడు. 1. గసిఆఆ. అనిన్ గసిఆయేతె ఉంతా సెలోన్ ఖాన్ గిల్లాఇ=వాడు దానిని సరసాలుఅడడం నేను చూచినాను. 2. బు కాయా (పరిహాసము) 3. ఓసిఆ.

సరి. 1. గరి. సరి. 2. బడె. 3. రంక.

సరిగా. సరిగోఇ. సరితె. గరితె.

సరిసరి. బడె. బడె-బడె.

సరిపుచ్చుకో. 1. అర్నా. 2. తుల్లాడమ్మ (కా). డారాఇఅతుల్లా=ఈఅన్నము నాకు చాలదు. తుల్లాడమ్మ=సరిపుచ్చుకో.

సరిపోయినది. తుల్లాలె. 2. సరిల్లె. 3. తజల్లె (ఉచ్చి)వేసినది. తాజడేతె = ఉచ్చివేసి నాపు)తజల్లెజి = సరిపోవజేసినారు. 4. అజిల్లె.

సరిహద్దు. సాండి. తనిఖాబ్. కనాతులబ్ తిఖాబ్-లేజి=ఈ అడవికి (రాళ్లుమొల) హద్దువేసినారు.

సరుకు. 1. రంద్రూ (నగలు) 2.

ఇనీన(కొనతగినవస్తువులు).

సరుగుడు. (?)

సరె. బడె. ఓ. ఓడోజ్.

సర్కారు. సర్కారన్.

సలసల. అండలాఇ-సుండాలాఇ డా సోతె= సలసల నీరువరుగుతున్నది.

సలుపు. అసు. బడిర్.

సవతి. 1. బింద్రాబ్. బనింద్రా. 2. గండమ్ బాఇ(తుగులుకొన్నస్త్రీ).

సవరణచేయు. 1. గరీఆ. 2. అబ్బకాస్.

సవరము. సల్లాడి. సనెల్లాడి. సల్లాడి.

సవరలు. సోరాంజి. బాతిభేదములు. 1. కిన్నె.

2. జడు. 3. బుఆరా. 4. కిండాల్. 5. ఆర్ని.

6. బాబిల్లి 7. కుంబి. 8. కాంపు. 9. నర్డా

10. నుడ్డా. (1)గోమాంసము బహిరంగముగా

తింటారు. తక్కినవాళ్లు తినరు(6), (8), (10)

పోతు మాంసము బహిరంగముగా తినరు;

తక్కినవాళ్లు తింటారు. అందరూపండులు

మేకలు తింటారు.

సవరించు. అబ్బకాస్.

సవారి. పల్లంకి. కత్తెలె (మంచమునవారి). డొండా (కా).

ససిగా. బకాస్. కూడూ తిమి ఇ తిమ జేతె= కూడుకొద్దికొద్దిగా తిన్నాడు.

సహాయముచేసెను. తోడూయేతె(తె)

సహించు. కడ్డుబ్ నా.

సహితము. అంప్రా. త్రుల్లాఇ. సంప్రా. (కా. స.)

సహోదరులు. కాకు బాయాజ్ జి.

సా

సాపుగా. జలేమ్ గామ్.

సాగుచెట్టు. గుడాఓల్-సేబ్.

సాగు. (వి.) 1. ఒర్నా. (క్రి.) 2. అన్ జెకా, 3. లామా. 4. జలేఆ(జలగనలె)

సాగుబడి. ఒర్నా.

సాటి. జనోజ్ జోజ్. మొజ్జ జనోజ్ జోజ్

ఖాన్ ఎజ్జ=ఎవరు నా సమానముగా లేర,

సాధువు. లబాడి. లెబడ్డి, లమాడి. లమాడి

ఆ(క్రి)=సాదులేము.

సాన. అరాగా

సానపట్టు. అరాగాడా. కుండింజి అరాగా
డా=కత్తులు సాన బట్టు.

సామగ్రి. డీనుసు.(తె). విత్తి.

సామలనారచెట్టు. కొంకొరె, కొక్కొరె
(రూ).

సాయంతరము. రుబన్. ఒరుబన్. ఒరుబ్బడన్
(సాయంతరపువేళ) చూ. సూర్యుడు.

సారము. లకూలెకి లాబా లకూలకె డకు=
భూమి సారవంతముగా ఉన్నది. రూ.
లకుర్-లకర్.

సారాయి. ఆలి; అబాసాల్ (విష్పసారాయి);
ఓలోఇసాల్ (నల్లజీడివేసినకల్లు). సల్మసా
ల్ (జీలుగసారాయి); అరాసాల్ (జీలుగు
సారాయి); సిత్రిసాల్ చోళ్లసారాయి);
రుంకుసాల్ (బియ్యపుసారాయి); ఉడుజ్
బాసాల్ (పొంగుకల్లు) డిజ్ బాసాల్
(వంటకల్లు). సిండిసాల్ (ఈతకల్లు); గ
స్సాల్ (కోతకల్లు) కురుఇ-సాల్ (గంటె
లు మురగబెట్టి వండినది). అగుర్-సాల్
(వరిపిండి. మురగబెట్టి చేసినది. ఇది దేవత
లకు ప్రియము).

సాల. గుంగూ.

సాలివాండ్రు. సాలియ.

సాహసము. 1. రడ్డి. రడ్డి నేతె=సాహసించెను.

సాహసముగలవాడు. ఉమజ్. ఉమజ్ నేతె.

ఉమజ్ ముర్. ఎర్బంతోజ్-మర్. ఉయుబ్
మర్.

సాక్షి. సాక్షిమర్.

సాక్ష్యము. సాకి. జనేర్.

సి.

సింగారము. (చూడు శృంగారము).

సింగినాదము. తెత్తెడూ-వెడ్.

సిగ. ముడాడి.

సిగ్గు 1. గండొఇ 2. గర్తొఇ. గండొఇమోతె
=సిగ్గుపడుతుంది. గండొఇమెల్లె=సిగ్గుకన్ను
వేసెను. అంటే సిగ్గుపడెను. 3. గెలొఇగా
లొఇ=సిగ్గుపడిపోయెను. సిగ్గుపడి వెళ్లెను.
4. గెలొఇ-బొలొఇ.

సిద్ధముగ. అర్రెగామ్. ఒర్తొ అర్రె=దుక్కి
సిద్ధముగా ఉన్నది.

సిబ్బి. డల్లితినిక్. రనుబ్. డనాలన్.

సిర్లబడ్డు. అర్రెడ్డా.

సిరి. సిరి.

సివాలాడు. మేర్నా. మేర్నొఇ=సోదకత్తె.

సీ.

సీతాఫలము. సీతా-గుర్.

సీమ. 1. తన్నీడన్ (చాద్దు) 2. జీసు. కి.నండి.

సీల. నేలాజ్ (మేకు).

సీలమండ. మమ్మా-సి.

సు

సుఖము. సుక్కి. ఇడక. సయూ.

సుగంధి. ఎర్రెజి-నేబ్.

సుడి. గొయ్యోర్.

సుడిగాలి. గొయ్యోర్-రి.

సుత్తి. 1. సున్నతె. 2. సున్నకలొజ్.

సుద్ద. పలు-లూ.

సున్నపుకాయ. పైడారి.

సున్నము. సున్నయిన.

సుందరము. లొగొ. తింపుచొఇ. =విగినిస్తూ తె
నక్కిని.

సుందరి. లజ్-బొఇ.

సుంసరుడు. లొగొరి.

సురికిర్ర. ముప్పుగ్.

సురతిముచ్చయి. నొజ్ బొనా. తొజ్ బొనా.

సులభము. లొగొగొ. తియొర్ గాకన బొరాగు

బొఇ=సులభముగా ఎదిచేస్తాను.

సూ.

సూటి. తమ్మడాజ్ (అడ్డుదారిమొల్)

సూది. 1. బనొఇ. బనొఇ. 2. మనొ (వాకి).

సూరకత్తి. సినియల్ల. సుగొల్లాజ్ (రండుప్ర
క్కలు దూరుడంచేసి).

సూర్యుడు. ఒయొజ్.

కాలము నిర్ణయించుటకు సూర్యనిగమన
మును అనుసరించి వాడుకొనే వాక్యములు:—

1. తిర్నాజ్ తె ఒయొజ్. సూర్యుడు
రెక్కలు ఆడంచుకున్నాడు.

2. బెయొజ్ తె. ఎర్రబడ్డాడు.

3. సనర్గడొజ్ తె. ఆ చునుచున్నాడు.

పల్లెల } తెల్లవారి నది.
సారె }

దుజ్జ-యోజ్జల. సూర్యుడు పైకివచ్చి
నాడు.

డఇ-యోజ్జల. సూర్యుడు ఎక్కి
నాడు.

జూమ్ డార్-యోజ్జల=చల్లివేళ అయి
నది.

యోర్-యోజ్జల=పదిగంటల వేళ అ
యినది.

డాగా కరాల. ఎండ ఎక్కువయినది.
తంబా-యోజ్జల.

గరీ-యోజ్జల. } మధ్యాహ్న
తడజ్-తడజ్-యో } మైనది.
జ్జల.

లజ్జ-బోజ్-యోజ్జల.

సడీ-గూజ్జె=వాలినాడు.

రుబెజ్-యోజ్జల=మూడుగంటల వే
ళయినది.

ఉలమ్-యోజ్జల } చల్లవడినాడు.
సుయూ-యోజ్జల }

మెడోర్-మెడోర్-యోజ్జల=దిగిపో
తూ దిగిపోతూ ఉన్నాడు.

బుజ్జ-యోలెల } మునిగినాడు.
గయోజ్జ. }

అరుజ్జ. మూతపడ్డాడు.

ఒబోజ్జ. నల్లవడినది.

అరమ్మడ-డయిలె-డెలె=చుట్టములను
పోల్చలేని దృష్టి కలిగినది.

నంకొఇ-ఓల్-లె=ఆకులు చుడుచుకొ
నువేళ అయినది.

తోగలెల. రాత్రి అయినది.

సే.

ఉండు. పియల్.

1. కంజ్జిజ్-బెడ్ (ఏడుపందికోల) 2. ఆమ్.
మమ్మ 4. లూబర్.

త్రి. గతాల్-లెకోజ్ (కల్లగీనేక త్రి).

యూట. బరూజ్జెమ్. బరుఅబాబ్-డా.

గ సూడోజ్ ఉసాల్ తమ్.

సెలడ.

సే.

సేన. మరాతి. తుర్కాంజి (కన్ స్త్రీబులు). పరాన్
మంజి (బంట్రోతులు). రుక్కు-మరంజి.

సేవ. కంబ్ర.

సేవించు. కంబ్రాఆ. కమా.

సే.

సైగ. (చేసైగ) 1. అగొఇ. అఇగులె. అగొ
ఇలజ్జే. 2. తరీక్కా అ-సీ-బాతె=చేసైగ
చే పిలుస్తున్నాడు.

సా.

సాంపు. ఇడక. లబ. బజ్స

సాగసు. లబ. అమ్మరెలె తింకుడొఇ-అమ్మి.

సాట్ట. సాత్త.

సాన్నాయి. తరెతె.

సామ్మ. తంకమన్. బిత్తి.

సామ్మలు. 1. తజ్ లింజి. 2. లనూంజి. 3. జేలంజి.

సారొపత్రి. ఒండోర్.

సాలప. సాలపనేబ్.

సో.

సోకు. గతర్. మేర్. సోనుమ్ మెరె=జేవత సో
కినది.

సోకుడు. పిసాసి.

సోది. తెడుజ్. మేరోఇ తెడుజ్జె=సోదికత్తె
సోదె చెప్పతుంది.

సోమరి. రొండుమర్. బడ్డుఆమర్. లడుఇ
మర్. అన్ పాజ్జామర్.

సోమవారము. సాంబారా.

సోమిదచెట్టు. సోమీనేబన్. సామ్మనేబ్ (రూ)

సోల. సుల్లా.

సోలెను. గోజ్జె.

సా.

సాఖ్యము. ఇడక. నుక్క. సొడుక్క.

స్రం.

స్రంభము. సుండల్. సుండాన్. సుండాజ్.
స్రనము. మెమె. పిల్లలు వాడుకచేసే ముద్దుమాట, మాయోజ్.

స్త్రి.

స్త్రి. ఇన్ సెలా. సెలా.

స్థ.

స్థలము. లాబో. లబో.

స్థి.

స్థితి. 1. డర్మాన. 2. గోడన్.

స్నా.

స్నానముచేయు. ఉమానా. గోడా బోబ్నా =
రుద్ధకొని శిరస్నానము చేయు. అబుమా
అ=స్నాము చేయించు. అమావ్నా ఆ=
పిల్లలకు లాలలు పోయి.

స్నే.

స్నేహము. గడి. గడిగోసీలే = స్నేహము చేసికొని.
స్నేహితుడు. గడి.

స్పృ.

స్పృటకము. రుగాబో. రిజెబో (నూకలవ్వు)

స్త్.

స్త్కానము. కింతిలా. కింతిలోడన్.

స్వ.

స్వప్నము. గినుమ్తె. గునిమోల్.
స్వభావము. 1. డర్మాన. అనిన్నా డర్మా-

న బబ్బతె = వాని స్వభావము మంచిదికాదు.

2. గుడమ్. (తె.)

స్వరము. సర్రజ్.

స్వల్పము. అనూ. అజి. అరి. (తొత్తోమి.
ముద్దుమాట (చూ. చిన్న.)

స్వా.

స్వాధీనము. ముంకాబా (భూమిగాని, పశు
పులుగాని, వస్తువుగాని). బోతె అముంకా
బాన్ డకు = ఎవరి స్వాధీనములో ఉన్నది?

హ.

హక్కు. అక్కు.

హతాత్తుగా. 1. ఇలుఇగామ్. 2. పుశ్శె
గామ్.

హత్య. అనేడన్. కూని.

హద్దు. తన్నోడన్. పాడి (చూ. పాలిమేర).
హరించు. 1. సుసుడా. తంకా-ఘాన్ సుసుడా
తె = నాసాముహరించి నాడు. 2. అసర్.

హ.

హ (అలసినానని అర్థమిచ్చునంతా పాగ్గకము)
హని. క్రియ్య (మరణము) అసు (నొప్పి)
కేబన్ (గాయము).

హాయిగా. ఉలామాతా. సుక్కాలె. పుయుమ్
డమ్ (కా). పభిమ్డమ్. నయూగామ్మే.
హరము. జుజ్జు లతజ్. జనోల్ జాలెతజ్.

హి.

హింస. క్రియ్య (చావు) దుక్కా. అల్లగ. అసు.
హింస. క్రియ్య (మరణము) దుక్కా, అల్లగ,
అసు.

హు.

హుకుము. బెర్నా. ఇదోల్.

హె.

హెచ్చరిక. ముర్రా. ఇముర్రాబా = వెళ్లి
హెచ్చరిక చేయండి

